

GEORGE ERDELI

AUREL GHEORGHILĂȘ

III-19.035

AMENAJĂRI TURISTICE

EDITURA UNIVERSITARĂ

**Prof. univ. dr.
GEORGE ERDELI**

**Lector univ. dr.
AUREL GHEORGHILĂȘ**

AMENAJĂRI TURISTICE

726393
B.C.U. IASI

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Tehnoredactare: Ameluța Vișan
Coperta: Daniel Tuțunel

Copyright © 2006
Editura Universitară
Director: Jur. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr.27-33,
Sector 1, București
Tel./Fax: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ERDELI, GEORGE

Amenajări turistice / George Erdeli, Aurel Gheorghilaș. -
București : Editura Universitară, 2006

Bibliogr.

ISBN (10) 973-749-116-5 ; ISBN (13) 978-973-749-116-9

I. Gheorghilaș, Aurel

711.4:796.5(498)

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare.

Distribuție: tel./fax: 021-315.32.47
021-319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN (10) 973-749-116-5 ; ISBN (13) 978-973-749-116-9

fi ed. Tudor Vladimirescu, nr. 31,
sectia 5, Bucuresti ROMANIA

fedprint
tipografie

Tel.: 411.00.55; 411.47.75 fed@promo.ro

CUPRINS

REZUMAT	17
CAPITOLUL I. CONCEPTE, DEFINIȚII, PRINCIPII DE AMENAJARE TURISTICĂ	37
1.1. Rolul, importanța și conceptul de amenajare turistică	37
1.2. Tipologii de amenajare turistică	39
1.3. Strategii de amenajare turistică; obiective și principii	40
1.4. Variabile de decizie în amenajarea turistică	44
CAPITOLUL II. STAȚIUNILE TURISTICE	47
2.1. Conceptul de stațiune turistică	47
2.2. Clasificarea stațiunilor turistice	50
2.3. Norme pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică	52
CAPITOLUL III. MODELE DE AMENAJĂRI TURISTICE	66
3.1. Analiza diagnostic a teritoriului, premisă a amenajării turistice	68
3.2. Evaluări calitative și cantitative	69
3.3. Determinarea capacității de primire a teritoriului	72
3.4. Simulare și optimizare	78
3.5. Elemente și etape decizionale	79
3.6. Elemente previzionale și decizii multicriteriale în amenajarea turistică	80
CAPITOLUL IV. AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI MONTANE	83
4.1. Concepții și strategii de amenajare și de dezvoltare a turismului montan	83
4.2. Politici internaționale în domeniul amenajării și echipării turistice a muntelui	92
4.3. Indicatori ai echipării turistice a spațiului montan	95
4.3.1. Dimensiuni ale domeniului schiabil	96
4.3.2. Indicatori sintetici și de corelație	101
4.4. Turismul montan în România	102
4.4.1. Particularități ale domeniului schiabil	103
4.4.2. Perspectivele turismului montan în România	109
4.4.3. Programe naționale de amenajare turistică a zonei montane	111
CAPITOLUL V. AMENAJAREA TURISTICĂ A STAȚIUNILOR BALNEO-CLIMATERICE	115
5.1. Criterii de clasificare a stațiunilor balneoclimaterice și climaterice	116
5.2. Indicatori de corelație între calitatea și cantitatea substanțelor minerale omologate și cererea de servicii de tratament balnear	119

5.3. Experiența internațională în domeniul omologării stațiunilor climaterice și balneoclimaterice	121
5.4. Turismul balnear românesc – priorități și perspective	123
5.4.1. Echiparea turistică a stațiunilor balneare românești	124
5.4.2. Strategii de dezvoltare a bazei materiale necesară tratamentului balnear	128
CAPITOLUL VI. AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI DE LITORAL	130
6.1. Criterii și norme de amenajare turistică a litoralului	130
6.2. Modele de amenajare și valorificare turistică a unor zone de litoral	132
6.2.1. Amenajarea coastei litorale a provinciilor Languedoc- Roussillon - Studiu de caz	133
6.2.2. Valorificarea unor zone de litoral în sistemul „Club de Vacanță”	138
6.2.2.1. Clubul de vacanță – o formulă atractivă a ofertei turistice	138
6.2.2.2. Studiu de caz – Club Mediteranee	139
6.3. Principalele zone turistice de litoral ale lumii	141
6.3.1. Bazinul Mării Mediterane	141
6.3.2. Litoralul Atlantic	146
6.4. Turismul litoral românesc – evoluție și perspective	149
6.4.1. Elemente de favorabilitate în amenajarea litoralului românesc	149
6.4.2. Baza tehnico – materială turistică a litoralului românesc	151
6.4.3. Programe naționale de amenajare turistică a zonei de litoral	160
CAPITOLUL VII – AMENAJĂRI TURISTICE ÎN PERIMETRUL ARIILOR PROTEJATE	167
7.1. Criterii de valorificare a parcurilor și rezervațiilor naturale	167
7.2. Amenajarea turistică a parcurilor naturale în diverse țări.	173
7.2.1. Franța	173
7.2.2. Croația	178
7.2.3. Slovacia	180
7.2.4. Canada	183
7.2.5. Tanzania	186
7.2.6. Alte parcuri naționale și naturale de pe Terra	191
7.3. Structuri ecoturistice în România	194
7.3.1. Rezervația Biosferei Delta Dunării – spațiu ecoturistic unicat în Europa	194
7.3.2. Exploatarea ecologică a unor parcuri naturale din zona montană	203
7.3.2.1. Parcul Național Retezat	203
7.3.2.2. Parcul național al Munților Apuseni.	209
CAPITOLUL VIII – AMENAJAREA PENTRU TURISM ȘI AGREMENT A ZONELOR URBANE ȘI PERIURBANE	213
8.1. Turismul în marile orașe	213
8.1.1. Dimensiunile cererii turistice în limitele spațiului urban	214
8.1.2. Baza materială de agrement urban	218
8.1.3. Principii de amenajare și valorificare turistică în perimetrul orașelor	220
8.1.3.1. Stabilirea ariei de deplasare	221
8.1.3.2. Împărțirea pe zone de agrement	221
8.1.3.3. Structura teritorială a locurilor de agrement	222

8.1.4. Aspecte ale dezvoltării în perspectivă a activității de agrement în marile centre urbane	223
8.1.5. Modele de valorificare a obiectivelor turistice din spațiul urban Studiu de caz – Municipiul București	226
8.1.5.1. Gradul de valorificare al obiectivelor turistice de factură culturală. Studiu de caz: Muzeul Satului, Muzeul Național de Istorie și Muzeul Național de Artă	228
8.1.5.2. Opțiuni ale rezidenților privind agrementul în parcurile urbane din municipiul București	230
8.2. Amenajarea turistică a zonelor periurbane, centrelor și stațiunilor turistice	233
8.2.1. Modele în amenajarea turistică a zonelor periurbane în România	233
8.2.2. Dotările de agrement din centre și stațiuni turistice	236

CAPITOLUL IX. AMENAJAREA ȘI ECHIPAREA AȘEZĂRILOR RURALE PENTRU TURISM

9.1. Turism rural și agroturism. Concepte și definiții	242
9.2. Cadrul legislativ de organizare și funcționare a pensiunilor turistice rurale	245
9.3. Satele turistice	249
9.3.1. Amenajarea și echiparea satelor turistice	250
9.3.2. Tipologia și clasificarea satelor turistice	253
9.4. Organizarea, dezvoltarea și promovarea turismului rural și agroturismului	256
9.4.1. Structuri organizaționale agroturistice	257
9.4.2. Legislație	259
9.4.3. Priorități în dezvoltarea turismului rural și agroturismului	260

CAPITOLUL X. ZONAREA TURISTICĂ A ROMÂNIEI, COMPONENTĂ A AMENAJĂRII TURISTICE

10.1. Zonarea turistică în literatura română de specialitate	264
10.2. Criteriile zonării turistice	271
10.3. Criterii de delimitare a zonelor turistice	274
10.4. Zonele turistice ale României. Criterii de ierarhizare	276
10.5. Priorități în dezvoltarea zonelor turistice ale României	282
10.6. Dezvoltarea în perspectivă a zonelor turistice	288

BIBLIOGRAFIE	291
---------------------------	------------

ANEXA	297
--------------------	------------

CONTENTS

SUMMARY.....	23
CHAPTER I. CONCEPTS, DEFINITIONS, PRINCIPLES OF TOURISTIC MANAGEMENT	37
1.1. The concept of touristic management, its role and its importance	37
1.2. Typologies of touristic management	39
1.3. Strategies of touristic management; objectives and principles	40
1.4. Decision variables in touristic management	44
CHAPTER II. TOURISTIC RESORTS	47
2.1. The concept of touristic resort	47
2.2. The classification of touristic resorts	50
2.3. Norms for granting the status of touristic area, resort and locality	52
CHAPTER III. MODELS OF TOURISTIC MANAGEMENT	66
3.1. The diagnose analysis of the territory, a premise of touristic management	68
3.2. Qualitative and quantitative evaluations	69
3.3. Establishing the territory's accomodation capacity	72
3.4. Simulation and optimization	78
3.5. Elements and stages in the decision-making process	79
3.6. Predictive elements and multicriterial decisions in touristic management	80
CHAPTER IV. THE TOURISTIC MANAGEMENT OF THE MOUNTAIN AREA	83
4.1. Conceptions and strategies for the management and development of mountain tourism	83
4.2. International policies in the field of mountain touristic management and facilities	92
4.3. Indices for mountain touristic facilities	95
4.3.1. Dimensions of skiable domain	96
4.3.2. Synthetic and correlative indices	101
4.4. Mountain tourism in Romania	102
4.4.1. Particulars of the skiable domain	103
4.4.2. Particulars of the skiable domain	109
4.4.3. National programmes for touristic management of the mountain area ...	111
CHAPTER V. THE TOURISTIC MANAGEMENT OF SPA RESORTS	115
5.1. Classification criteria for spas and climatic resorts.....	116
5.2. Indices of correlation between the quality and the quantity of homologated mineral substances and the demand for spa treatment services.....	119

5.3. International know-how in the field of spa and climatic resorts homologation	121
5.4. Romanian spa resort tourism - priorities, perspectives	123
5.4.1. Touristic facilities equipment of Romanian spa resorts	124
5.4.2. Strategies of developing the material base necessary for spa treatment	128

CHAPTER VI. THE TOURISTIC MANAGEMENT OF THE SEASIDE

AREA	130
6.1. Criteria and norms for the touristic management of the seaside.....	130
6.2. Models of touristic management and exploitation of seaside areas.....	132
6.2.1. The seaside management of the provinces Languedoc - Rousillon - case study	133
6.2.2. The exploitation of seaside areas in the "Holiday Club" system	138
6.2.2.1. The holiday club - an attractive formula of the touristic supply ...	138
6.2.2.2. Case study - Club Mediteranee.....	139
6.3. The world's main touristic seaside areas.....	141
6.3.1. The Mediterranean basin.....	141
6.3.2. The Atlantic coastline.....	146
6.4. Romanian seaside tourism - evolution, perspectives.....	149
6.4.1. Favourable elements in the management of Romanian seaside.....	149
6.4.2. The technical-material base of Romanian seaside.....	151
6.4.3. National programmes of touristic management for the seaside area	160

CHAPTER VII. THE TOURISTIC MANAGEMENT WITHIN PROTECTED AREAS

7.1. Exploitation criteria of parks and wildlife reserves	167
7.2. The touristic management of wildlife parks in various countries. Case studies	173
7.2.1. France	173
7.2.2. Croatia	178
7.2.3. Slovakia	180
7.2.4. Canada	183
7.2.5. Tanzania	186
7.2.6. Other national and wildlife reserves on Earth	191
7.3. Ecotouristic structures in Romania	194
7.3.1. The Danube Delta Biosphere Reserve - an unique ecotouristic area in Europe	194
7.3.2. Ecological exploitation of national parks in the mountain area	203
7.3.2.1. Retezat National Park	203
7.3.2.2. Apuseni Mountains National Park	209

CHAPTER VIII. THE TOURISTIC AND RECREATIONAL MANAGEMENT OF URBAN AND PERI-URBAN AREAS

8.1. Tourism in great cities	213
8.1.1. The dimensions of touristic demand within the urban area	214
8.1.2. The material base of urban recreation.....	218
8.1.3. Principles for intraurban touristic management and exploitation.....	220
8.1.3.1. The establishment of the travel area	221
8.1.3.2. The dividision into recreation areas	221
8.1.3.3. The territorial structure of recreation places	222

8.1.4. Aspects of the long-term development of recreation activity in great urban centers	223
8.1.5. Models of exploitation of urban touristic objectives – case study - Bucharest City	226
8.1.5.1. The degree of exploitation of cultural touristic objectives. case study: The Village Museum, The National History Museum, The National Art Museum.....	228
8.1.5.2. Residents' options concerning recreation in the urban parks in Bucharest City	230
8.2. Touristic management of peri-urban areas, and of touristic centres and resorts	233
8.2.1. Models of touristic management of peri-urban areas in Romania	233
8.2.2. Recreation facilities in touristic centres and resorts	236
 CHAPTER IX. THE TOURISTIC MANAGEMENT AND FACILITIES OF RURAL LOCALITIES	 242
9.1. Rural tourism and agrotourism. Concepts, definitions	242
9.2. The legislation regulating the organization and functioning of rural touristic board and lodging places	245
9.3. Touristic villages	249
9.3.1. The management and facilities of touristic villages	250
9.3.2. The typology and classification of touristic villages	253
9.4. The organization, development and marketing of rural tourism and agro-tourism	256
9.4.1. Agrotouristic organizational structures	257
9.4.2. Legislation	259
9.4.3. Priorities in the development of rural tourism and agrotourism	260
 CHAPTER X. TOURISTIC AREAS' DELINEATION, A COMPONENT OF TOURISTIC MANAGEMENT IN ROMANIA	 263
10.1. Touristic areas' delineation in Romanian specialized literature	264
10.2. The criteria for touristic areas' delineation	271
10.3. The criteria for touristic areas demarcation	274
10.4. Romania's touristic areas. Hierarchization criteria	276
10.5. Priorities in the development of Romania's touristic areas	282
10.6. The long-term development of touristic areas	288
 BIBLIOGRAPHY	 291
APPENDIX	297

11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	
31	
32	
33	
34	
35	
36	
37	
38	
39	
40	
41	
42	
43	
44	
45	
46	
47	
48	
49	
50	
51	
52	
53	
54	
55	
56	
57	
58	
59	
60	
61	
62	
63	
64	
65	
66	
67	
68	
69	
70	
71	
72	
73	
74	
75	
76	
77	
78	
79	
80	
81	
82	
83	
84	
85	
86	
87	
88	
89	
90	
91	
92	
93	
94	
95	
96	
97	
98	
99	
100	

TABLE DE MATIÈRE

RÉSUMÉ	29
CHAPITRE I. CONCEPTS, DÉFINITIONS ET PRINCIPES D'AMÉNAGEMENT TOURISTIQUE	37
1.1. Le rôle, l'importance et le concept d'aménagement touristique.....	37
1.2. Les typologies d'aménagement touristique	39
1.3. Les stratégies d'aménagement touristique : objectifs et principes	40
1.4. Les variables de décision dans l'aménagement touristique	44
CHAPITRE II. LES STATIONS TOURISTIQUES	47
2.1. Le concept de station touristique	47
2.2. La classification des stations touristiques	50
2.3. Les normes prévues pour l'attribution du titre « zone, station et localité touristiques	52
CHAPITRE III. MODÈLES DES AMÉNAGEMENTS TOURISTIQUES.....	66
3.1. L'analyse diagnostique du territoire – la prémisse de l'aménagement touristique	68
3.2. Des évaluations qualitatives et quantitatives	69
3.3. La détermination de la capacité d'accueil du territoire	72
3.4. Simulation et optimisation	78
3.5. Éléments et étapes décisionnels	79
3.6. Éléments prévisionnels et décisions à critères multiples dans l'aménagement touristique	80
CHAPITRE IV. L'AMÉNAGEMENT TOURISTIQUE DE LA ZONE DE MONGNE	83
4.1. Concepts et stratégies d'aménagement touristique et de développement du tourisme de montagne	83
4.2. Politiques internationales dans le domaine d'aménagement et d'équipement touristique de la montagne.....	92
4.3. Indicateurs de l'équipement touristique de l'espace de montagne	95
4.3.1. Dimensions du domaine skiable	96
4.3.2. Indicateurs synthétiques et de corrélation	101
4.4. Le tourisme de montagne en Roumanie	102
4.4.1. Les particularités du domaine skiable	103
4.4.2. Les perspectives du tourisme de montagne en Roumanie.....	109

4.4.3. Programmes nationaux d'aménagement touristique de la zone de montagne	111
--	-----

CHAPITRE V. L'AMÉNAGEMENT TOURISTIQUE DES STATIONS BALNÉO-CLIMATERIQUES

5.1. Les critères de classification des stations balnéo-climatériques et climatériques	115
5.2. Les indicateurs de corrélations entre la qualité et la quantité des substances minérales homologuées et la demande des services de traitement balnéaire ..	119
5.3. L'expérience internationale dans le domaine de validation (homologation) des stations climatériques et balnéo-climatériques	121
5.4. Le tourisme balnéaire roumain – priorités et perspectives	123
5.4.1. L'équipement touristique des stations balnéaires roumaines	124
5.4.2. Les stratégies de développement de la base matérielle nécessaire pour le traitement balnéaire	128

CHAPITRE VI. L'AMÉNAGEMENT TOURISTIQUE DE L'ESPACE LITTORAL

6.1. Critères et normes d'aménagement touristique du littoral	130
6.2. Modèles d'aménagement et de valorisation touristique de certaines zones de littoral	132
6.2.1. L'aménagement de la côte du littoral des provinces Languedoc – Roussillon – étude de cas	133
6.2.2. La valorisation de certaines zones du littoral dans le système « Club de vacances »	138
6.2.2.1. Le Club de vacances – une formule attrayante de l'offre touristique	138
6.2.2.2. Etude de cas – le Club Méditerranée	139
6.3. Les principales zones touristiques du littoral du monde	141
6.3.1. Le bassin de la Mer Méditerranée	141
6.3.2. Le littoral Atlantique	146
6.4. Le tourisme littoral roumain – évolution et perspectives	149
6.4.1. Eléments de favorabilité dans l'aménagement du littoral roumain	149
6.4.2. La base technico-matérielle touristique du littoral roumain	151
6.4.3. Les programmes nationaux d'aménagement touristique de l'espace littoral	160

CHAPITRE VII. AMÉNAGEMENTS TOURISTIQUES DANS LE PÉRIMÈTRE DES AIRES PROTÉGÉES

7.1. Les critères de valorisation des parcs et des réservations naturelles	167
7.2. L'aménagement touristique des parcs naturels dans des pays divers. Etude de cas	173
7.2.1. La France	173
7.2.2. La Croatie	178
7.2.3. La Slovaquie	180
7.2.4. Le Canada	183
7.2.5. La Tanzanie	186
7.2.6. D'autres parcs nationaux et naturels de la Terre	191
7.3. Les structures écotouristiques en Roumanie	194

7.3.1. La réservation de la biosphère du Delta du Danube – espace écotouristique unique en Europa	194
7.3.2. L'exploitation écologique de certains parcs nationaux de la zone de montagne	203
7.3.2.1. Le Parc National du Retezat	203
7.3.2.2. Le Parc National des Montagnes Apuseni	209
CHAPITRE VIII. L'AMÉNAGEMENT POUR LE TOURISME ET L'AGRÈMENT DES ZONES URBAINES ET PÉRIURBANES	213
8.1. Le tourisme dans les grandes villes	213
8.1.1. Les dimensions de la demande touristique dans les limites de l'espace urbain	214
8.1.2. La base matérielle d'agrément urbain	218
8.1.3. Les principes d'aménagement et valorisation touristique dans le périmètre des villes	220
8.1.3.1. La détermination de l'aire d'agrément.....	221
8.1.3.2. La division en zones d'agrément.....	221
8.1.3.3. La structure territoriale des lieux d'agrément.....	222
8.1.4. Les aspects du développement dans la perspective de l'activité d'agrément dans les grands centres urbains.....	223
8.1.5. Les modèles de valorisation des objectifs touristiques de l'Espace urbain – étude de cas – la capitale de Bucarest.....	226
8.1.5.1. Le degré de valorisation des objectifs touristiques de nature culturelle. Etude de cas: Le Musée du Village, Le Musée National d'Histoire, Le Musée National d'Art	228
8.1.5.2. Les options des habitants en ce qui concerne l'agrément dans les parcs urbains de Bucarest.....	230
8.2. L'aménagement touristique des zones périurbaines, des centres et des stations touristiques.....	233
8.2.1. Les modèles dans l'aménagement touristique des zones périurbaines en Roumanie.....	233
8.2.2. Les dotations d'agrément dans des centres et des stations touristiques	236
CHAPITRE IX. L'AMÉNAGEMENT ET L'ÉQUIPEMENT DES HABITATS RURAUX POUR LE TOURISME	242
9.1. Tourisme rural et agrotourisme. Concepts et définitions	242
9.2. Le cadre législatif d'organisation et de fonctionnement des pensions touristiques rurales	245
9.3. Les villages touristiques.....	249
9.3.1. L'aménagement et l'équipement des villages touristiques	250
9.3.2. La typologie et la classification des villages touristiques	253
9.4. L'organisation, le développement et la promotion du tourisme rural et de l'agrotourisme	256
9.4.1. Les structures organisationnelles agrotouristiques	257
9.4.2. La législation	259
9.4.3. Les priorités dans le développement du tourisme rural et de l'agrotourisme	260

CHAPITRE X. LE ZONAGE TOURISTIQUE DE LA ROUMANIE, COMPOSANTE DE L'AMÉNAGEMENT TOURISTIQUE	263
10.1. Le zonage touristique dans la littérature roumaine de spécialité	264
10.2. Les critères du zonage touristique	271
10.3. Les critères de délimitation des zones touristiques	274
10.4. Les zones touristiques de la Roumanie	276
10.5. Les priorités dans le développement des zones touristiques de la Roumanie	282
10.6.	288
BIBLIOGRAPHIE	291
ANNEXE	297

REZUMAT

Ca domeniu relativ nou de cercetare, turismul prezintă o complexitate în continuă creștere, în plan economic sintetizând rezultatele unui mare număr de activități, iar în plan psiho-social constituindu-se ca modalitate superioară de organizare a timpului liber. Amploarea fluxurilor turistice interne și internaționale, pune din ce în ce mai mult probleme economice, sociale și ecologice complexe. Acestea se referă la dezvoltarea și modernizarea structurilor de primire, la satisfacerea celor mai sofisticate preferințe ale turiștilor, cu condiționări pe linia folosirii raționale a resurselor turistice naturale și antropice.

Influența nefastă a dezvoltării haotice a turismului a impus optimizarea procesului de dezvoltare a diferitelor unități taxonomice ale turismului, prin abordarea științifică a problemelor privind valorificarea resurselor, organizarea, sistematizarea și amenajarea pe baza unor criterii și norme specifice de dotare și echipare, care să conducă la creșterea eficienței economice și sociale în contextul protejării și conservării mediului și a resurselor turistice.

Amenajarea turistică a unui teritoriu este o acțiune interdisciplinară – la care contribuie economia și organizarea turismului, ecologia, geografia, arhitectura, științele naturii, geologia, sociologia, psihologia ș.a. – care pornește de la studiile de detaliu și se încheie cu retroacțiunea exploatarei turistice. Pentru aceasta, în practica internațională, se utilizează o serie de criterii și indici de corelație, care stau la baza amenajării științifice a teritoriului pentru turism. Între aceștia, mai importanți sunt: capacitatea de primire, criteriile de determinare și clasificare a stațiunilor turistice, indicii de corelare între fluxurile turistice, structurile de primire și resursele turistice etc.

În amenajarea turistică sunt absolut necesare studiile privind evoluția fenomenului în perspectivă, deoarece introducerea în modelele de decizie a parametrilor viitorului zonei permite verificarea și (eventual) reorientarea acestora pe parcursul procesului de modelare. Cercetările prospective sunt strâns legate de sistemele economico-sociale. Instrumentarul metodologic este vast și variat, tehnicile structural-cantitative se asociază cu euristica, creativitatea, anchetele sociologice, etc.

Pornind de la aceste considerente, subliniem, încă din primul capitol al prezentei lucrări, importanța studiului *amenajării turistice a spațiului*, privită ca un proces continuu de proiectare a noilor dotări turistice, de recondiționare a celor existente, de redimensionare a acestora în funcție de oscilațiile cererii și ofertei turistice, de rentabilizare economică a activității turistice. Pe de altă parte, conform realităților spațiului geografic, atenția noastră s-a îndreptat către diferențierea anumitor tipologii și principii de amenajare turistică. În funcție de aceste tipologii, am subliniat rolul *stațiunilor turistice*, cu particularitățile lor, adevărate puncte – cheie sau „puncte de cristalizare” în amenajarea unor zone turistice. Stațiunile turistice au fost astfel analizate sintetic pe baza mai multor criterii – funcția turistică, așezarea geografică, mărimea, importanța, locul unde s-a dezvoltat stațiunea, caracterul activității turistice, calitatea peisajului, importanța și nivelul de organizare etc., criterii ce vin să fundamenteze științific dezvoltarea și echiparea lor turistică în perspectivă, să justifice atragerea unor investiții în modernizarea și extinderea bazei materiale, în infrastructura urban – edilitară etc.

În paralel cu studiul amenajării stațiunilor turistice subliniem importanța analizei-diagnostic a teritoriului care evidențiază factorii favorizanți pentru turism într-o zonă, precum și pe cei restrictivi, indicând, totodată, măsurile necesare pentru asigurarea optimului în dezvoltare. Astfel, în funcție de cererea turistică potențială, și în scopul dimensionării zonelor turistice, am arătat cum se poate determina capacitatea optimă de primire a unei zone, indicator ce reprezintă frecventarea turistică pe care un sistem socio-economic regional o poate suporta în mod permanent, fără a se produce schimbări ireparabile ale structurilor sale economice și sociale.

Exploatarea în scop turistic a zonelor montane a reprezentat un alt punct de interes pentru prezentul studiu. Prin numeroase exemple oferite de țări cu tradiție în turismul pentru sporturi de iarnă am evidențiat importanța acestui segment pe piața turistică mondială. Din experiența internațională, în procesul mai larg de amenajare a spațiului montan, am reținut faptul că amenajarea domeniului schiabil reprezintă punctul de plecare în realizarea unei stațiuni turistice pentru sporturi de iarnă.

În analiza de detaliu am punctat o serie de parametrii între care: numărul pârtiilor de schi, lungimea pârtiilor de schi, în total și pe categorii (schi alpin, schi fond), transportul turiștilor către pârtiile de schi prin intermediul instalațiilor de transport pe cablu (teleferice, telecabine, telescaune, teleschi), precum și alte echipamente auxiliare (tancuri pentru fabricarea zăpezii artificiale, tancuri de bătut zăpada etc.). Toate acestea, în condițiile unui optim în amenajare și utilizare, pot conduce la dezvoltarea

turismului montan românesc și alinierea la standardele de calitate percepibile în majoritatea statelor europene. De altfel, am subliniat importanța pe care autoritățile o acordă dezvoltării acestui segment turistic prin lansarea unui Program național de amenajare turistică a zonei montane – „Superski în Carpați” – program care urmărește identificarea și atragerea în circuitul turistic a zonelor care permit practicarea sporturilor de iarnă la nivelul standardelor internaționale, și susținerea acestor zone printr-un parteneriat între administrația publică centrală, locală și sectorul privat.

În ceea ce privește amenajarea turistică a stațiunilor balneoclimaterice, studiul a fost direcționat prioritar către delimitarea criteriilor de clasificare a stațiunilor balneoclimaterice și climaterice, prin analiza unei serii de indicatori de corelație între calitatea și cantitatea substanțelor minerale omologate și cererea de servicii de tratament balnear. În paralel, s-a realizat o analiză sintetică a turismului balnear românesc, atât din punct de vedere a echipării turistice a stațiunilor balneare, cât și din perspectiva unei strategii de dezvoltare a bazei materiale necesară tratamentului balnear. În acest sens subliniem că, se impune o atentă examinare și cercetare a decalajelor și neconcordanțelor, produse în timp, între potențialul substanțelor minerale balneare și spațiile construite. Totodată, implementarea progresului tehnic în activitatea balneară este de mare actualitate, eforturi deosebite fiind necesare pentru modernizarea instalațiilor și aparaturii medicale din bazele de tratament.

Amenajarea turistică a zonei de litoral, parte consistentă a prezentului studiu, a impus, într-o primă fază, diferențierea principalelor criterii și norme de amenajare turistică a litoralului, între care: suprafața exploatabilă a plajelor, capacitatea optimă de primire a plajei, numărul de vizitatori pe m² de plajă, numărul de metri țarm/vizitator, simultaneitatea prezenței vizitatorilor pe plajă, capacitatea zilnică a plajei, etc. Totodată, din experiența internațională, au fost inserate în paginile lucrării o serie de modele de amenajare și valorificare turistică a unor zone de litoral (amenajarea coastei litorale a provinciilor franceze Languedoc – Roussillon; valorificarea unor zone de litoral în sistemul „Club de Vacanță” – studiu de caz – Club Mediteranee etc.), toate acestea servind ca model în perspectiva dezvoltării turismului litoral românesc.

În acest sens, am evidențiat unele măsuri de implementare în România a programului Steagul Albastru – Blue Flag. Într-o primă fază, ca urmare a derulării tuturor etapelor premergătoare acordării distincției, prevăzute în programul realizat de Centru Carpato – Danubian de Geoecologie. Fundația de Educație pentru Mediu (FEE) a acordat în mai 2006, în premieră pentru România, distincția „Steagul Albastru – Blue Flag” pentru

plajele din cinci stațiuni (Mamaia, Eforie Nord, Neptun, Venus și Saturn) și pentru un port turistic din Eforie Nord. Pe termen lung, Programul „Steagul Albastru – Blue Flag” în România are ca principală preocupare creșterea calității serviciilor turistice pe litoral.

Deși, într-o primă etapă, turismul a reprezentat un factor de stimulare economică, de protecție și de conservare a resurselor naturale, în ultimul timp, din ce în ce mai frecvent, se observă situații în care creșterea turistică afectează echilibrul ecologic și calitatea resurselor turistice. Ele se concretizează în disproporții între volumul și varietatea resurselor, pe de o parte, și dimensiunile structurilor de primire, pe de alta, între infrastructura generală și spațiul construibil sau amenajarea pentru turism. Utilizarea intensivă a mediului în scopuri turistice, fără un control adecvat, mai ales atunci când fluxurile de turiști „invadează” anumite zone, mărește pericolul unei degradări a acestuia și favorizează ruperea echilibrului ecologic.

Pornind de la aceste situații, am considerat necesar ca, în capitolul dedicat amenajărilor turistice în perimetrul ariilor protejate, să desfășurăm o analiză elaborată asupra criteriilor de valorificare a parcurilor și rezervațiilor naturale, precum și capacitatea de suport a mediului, nuanțată de capacitatea de suport fizică, capacitatea de suport reală și capacitatea de suport efectivă sau permisivă. Pentru o mai bună înțelegere, studiul a fost completat cu o serie de studii de caz privind amenajarea turistică a parcurilor naturale, din țări cu experiență în protecția mediului înconjurător (Franța, Croația, Slovacia, Canada sau Tanzania), precum și din România (Rezervația Biosferei – Delta Dunării, Parcul Retezat, Parcul Național al Munților Apuseni).

Un alt punct important al studiului de față a vizat analiza amenajării pentru turism și agrement a zonelor urbane și periurbane. Funcțiile de servire a agrementului în cadrul zonelor urbane sunt satisfăcute de spațiile verzi organizate, mărimea acestora fiind stabilită prin normativ. Agrementul este organizat, de regulă, în contact cu spațiile natural deschise și cu zona neurbanizată. Elementele de gospodărie și amenajare a zonei au densitatea în funcție de necesitatea de satisfacere a nevoilor de cazare ale oaspeților (hrană și cazare), de tipul de odihnă (recreere fizică, sporturi nautice) sau de cerințele tehnice de asigurare a circulației (loc de parcare etc).

Amenajările turistice însă, nu se limitează doar la perimetrul orașului. Zona periurbană obține o funcție turistică în cazul în care dispune de obiective de atracție corespunzătoare. Populația urbană caută, în timpul liber, locuri ce contrastează cu spațiul de rezidență, iar aceste locuri sunt oferite, în foarte multe dintre cazuri, de zona periferică spațiului urban. Zona periurbană are o limită internă, spre aglomerația urbană, care se suprapune marginii suprafeței construite, precum și o limită externă care

variază în funcție de timpul liber disponibil, de starea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport.

Odihna „de week-end” cuprinde în sfera sa atât spațiile din oraș, cât și zonele mai apropiate sau mai depărtate ale orașului. Studiile întreprinse (materializare într-o serie de studii de caz) au condus la concluzia că locuitorii orașului au petrecut marea majoritate a timpului liber din săptămână în vecinătatea nemijlocită a orașului în care locuiesc. În zilele libere, preocupările pentru recreere s-au deplasat cu claritate spre zonele mai depărtate de centru, fiind evident preferate zonele periurbane. Raza călătoriilor în afara orașului a depins de o serie de factori: mărimea duratei timpului liber, gradul de atractivitate al zonei, tipul mijlocului de transport, categoria drumului, mărimea orașului etc. În general, cu cât centrul urban este mai mare, cu atât mai pregnantă devine nevoia de contact cu spațiul natural deschis și cu atât mai departe ajunge raza de penetrație a turiștilor în week-end. Aceasta este o consecință directă a intensificării evidente a greului vieții în aglomerațiile urbane mari și compacte.

În ceea ce privește amenajarea și echiparea așezărilor rurale pentru turism, au fost evidențiate principalele aspecte legate de reglementările juridice privind organizarea și dezvoltarea turismului în mediul rural. În paralel, s-a realizat o evaluare privind stadiul cunoașterii problematicei turismului rural și agroturismului. Rezultatul acestui demers științific s-a materializat într-o definire completă a turismului rural, formulată atât pentru a individualiza activitatea respectivă, cât și pentru a include turismul rural în cadrul unui model, din care reies relațiile cu alte domenii de activitate.

În aceeași notă de relevanță și perspectivă analitică se încadrează studiul factorilor generatori de turism rural, în care este demonstrată importanța introducerii în circuitul turistic național a tuturor valorilor naturale și culturale, dar și realizarea de investiții la nivelul localităților rurale pentru asigurarea unei infrastructuri generale corespunzătoare, ce ar putea permite, în timp, crearea unui produs turistic complex, de calitate, care să se încadreze în conceptul mai larg de turism rural.

În vederea stabilirii unor modalități de dezvoltare durabilă a turismului rural românesc sunt prezentate măsurile ce se impun în vederea reglementării activității turistice în gospodăriile rurale, precum și măsurile de sprijin, coordonate prin structuri publice cu fonduri speciale puse la dispoziția dezvoltării rurale și regionale. Astfel, pentru a ajunge la o optimizare a spațiului geografic rural cu valențele sale turistice, este necesară determinarea evoluției, în timp și spațiu, a structurii și funcționalității resurselor financiare și a habitatului rural, inclusiv evaluarea corectă a factorilor de mediu, în special a potențialului de habitat al reliefului. Astfel, turismul rural poate să contribuie la viața economico-socială a așezărilor rurale

prin următoarele valențe: posibilitatea realizării unei politici de dezvoltare a acestuia pe termen lung, în strânsă legătură cu agricultura, infrastructura și protecția mediului înconjurător; încurajarea activităților tradiționale locale, creșterea veniturilor locuitorilor din așezările rurale prin valorificarea resurselor locale: produse agroalimentare ecologice pentru consumul turiștilor sau vânzare către aceștia etc.

Principala modalitate de aducere în stare operațională a ideilor, privind sistematizarea teritoriului și localităților din zonele cu caracter turistic, este găsirea unor criterii clare de delimitare a zonelor turistice, ierarhizarea lor și stabilirea priorităților de dezvoltare. Astfel, am considerat foarte utilă introducerea în paginile acestei lucrări a unui capitol de sinteză care să vizeze zonarea turistică. În țara noastră, zonarea turistică a fost concepută ca modalitate de valorificare superioară și complexă a resurselor turistice, într-o viziune unitară, în vederea exploatării eficiente a patrimoniului turistic. Raportată la scara întregii țări, concepând turismul ca sistem, zonarea turistică a urmărit stabilirea unui model de evaluare, ierarhizare, valorificare și amenajare prioritară a patrimoniului turistic. Prin urmare, studiile și cercetările efectuate s-au înscris ca o importantă modalitate de analiză unitară a relațiilor existente între turism și teritoriu, în vederea dezvoltării armonioase, optime, a turismului.

În concluzie, considerăm că subiectele propuse spre analiză mobilizează cititorii în jurul unor probleme de real interes care configurează varietatea spațiului turistic mondial, fiind abordate atât probleme teoretice, cât și aspecte specifice pentru diferite regiuni ale Terrei din punct de vedere turistic. Pentru ilustrarea acestei laturi, în paginile lucrării au fost introduse câteva modele de organizare, amenajare și valorificare a spațiului turistic, pe tipuri majore de turism (turism litoral, turism montan, turism cultural, turism urban etc).

Ca instrument didactic, lucrarea este concepută pentru a deprinde studenții cu metodele și instrumentele de analiză a spațiului turistic. Împreună cu definiții și explicări de termeni adecvați obiectivului lucrării sunt prezente explicații atente pentru modele și procedee de studiu și cartografiere, precum și elemente matematice solicitate de anumite calcule și indici turistici. Dată fiind complexitatea abordării fenomenului turistic și adaptarea metodologiei de studiu la cerințele impuse de standardul universitar actual, considerăm că lucrarea reprezintă un util instrument de lucru, dedicat atât studenților, cât și altor categorii de cercetători, doctoranzi, cadre didactice etc.

În același timp, lucrarea de față oferă date și informații consistente investitorilor și lucrătorilor din turismul montan, al stațiunilor balneo-climaterice, al zonelor de litoral, din perimetrul ariilor protejate, din zonele urbane și periurbane, precum și din așezările rurale.

SUMMARY

As a relatively new field of research, tourism is growing increasingly complex, both economically as it synthesizes the results of a great number of activities, and psycho-socially as it represents a superior type of leisure organization. The scope of internal and international touristic flows increasingly raises complex economic, social and ecological issues. These concern the development and modernization of accommodation structures, satisfying tourists' most sophisticated preferences, as well as requirements about the rational usage of touristic resources, both natural and anthropic.

The negative influence of the chaotic development of tourism has imposed the optimization of the process of developing its various taxonomic units, through a scientific approach to the issues concerning resource exploitation, organization, systematization and management, based on specific criteria and norms concerning facilities and equipment, meant to lead to an increase in social and economic efficiency, with a view to the protecting and preserving the environment and tourist resources.

The touristic management of a territory is an interdisciplinary action – to which contribute tourism economy and organization, ecology, geography, architecture, biology, geology, sociology, psychology, and so on – which begins at detail level and ends with the retroaction of touristic exploitation. To this end, the international practices use a series of criteria and correlation indices, on which is based the scientific management of a territory for touristic purposes. Among them the most important are: the capacity of accommodation, the criteria of resort establishment and classification, the correlation indices among touristic flows, accommodation structures and touristic resources, etc.

Touristic management has as prerequisite the studies concerning the long-term evolution of the phenomenon, since the introduction of the area's future parameters into the decision models allows checking and (if necessary) redirecting them during the course of the modelling process. Predictive research is closely related to socio-economic systems. The methodological tools are varied and manifold, structural-quantitative techniques are associated with heuristics, creativity, sociologic research, etc.

Starting from this premise we emphasize, as early as the first chapter of the present work, the importance of studying the *touristic management of an area*, seen as a continual process of designing new touristic facilities, of reconditioning the existing ones, of redimensioning them according to the fluctuations of touristic supply and demand, and of rendering touristic activity economically profitable. On the other hand, in keeping with the realities of geographic areas, our attention turned to differentiating certain typologies and principles of touristic management. According to these typologies, we emphasized the role of *touristic resorts*, with their characteristics, genuine key-points or “crystal centres” in the management of touristic areas. Touristic resorts were thus analyzed synthetically, on the basis of several criteria – touristic function, geographical setting, size, importance, place where the resort developed, character of touristic activity, quality of scenery, importance, degree of organization, etc., criteria that account scientifically for their future development and touristic facilities, that justify the attraction of investments in updating and extending the material base, in urban – administrative infrastructure, etc.

Alongside the study of touristic resort management, we emphasize the importance of territory’s diagnose analysis, which highlights the factors favourable to tourism in a certain area, as well as the restrictive ones, also indicating the necessary measures for ensuring an optimal development. Thus, depending on the potential touristic demand, and with the purpose of dimensioning touristic areas, we showed how the optimal accomodation capacity of an area can be calculated, as an index representing the touristic attendance that a regional socio-economic system can take on a permanent basis, without undergoing irreparable alterations in its economic and social structures.

Touristic exploitation of mountain areas represented another point of interest of the present study. Through numerous examples provided by countries having an established tradition of winter sports, we highlighted the importance of this share of the world touristic market. From the international experience, in the broader process of managing the mountain areas, we retained the fact that the management of skiable areas represents the starting point in achieving a touristic resort for winter sports.

In the detailed analysis, we mentioned a series of parameters, among which: the number of ski slopes, the length of the ski slopes, overall and by categories (downhill skiing, cross-country skiing), tourists’ transportation to the ski slopes by cable transport (cable car, funicular, ski lift) as well as other auxiliary equipment (tanks for producing artificial snow, tanks for compacting snow, etc.). All these, with optimum facilities and

usage provided, can lead to the development of Romanian mountain tourism and to its alignment to quality standards in effect in most European states. In fact, we pointed out the importance the authorities attach to developing this touristic segment, by launching a national programme of a touristic management of the mountain area – “Superski in the Carpathians”. The programme is aimed at identifying and attracting into the touristic circuit the areas that allow doing winter sports at international standards level, and supporting these areas through a partnership between public central and local administration, and the private sector.

As for the touristic management of spa resorts, the study was mainly directed towards establishing classification criteria of spas and climatic resorts, through the analysis of a series of indices of correlation between the quality and quantity of homologated mineral substances and the demand for spa treatment services. It was paralleled by a synthetic analysis of Romanian spa tourism, both with respect to the touristic facilities present in spas, and from the point of view of a strategy of development of the material base necessary for spa treatment. In this sense we point out the necessity of a careful examination and analysis of disparities and inconsistencies, occurred over time, between the potential of spa mineral substances and the existent buildings. Also, the implementation of technical progress in the spa activity is urgent, and major efforts are necessary for updating equipments and medical appliances in healthcare centers.

The touristic management of the seaside area, a significant part of the present study, imposed in the first instance the definition of the main criteria and norms of touristic management of the seaside, among which: the exploitable suface of beaches, the optimal accomodation capacity of the beach, the number of visitors per square meter of beach, the number of coastline meters per visitor, the simultaneity of visitors' presence on the beach, the daily capacity of the beach, and so on. Also, drawing from international experience, in this work's pages were introduced a series of models of touristic management and exploitation of seaside areas (the management of the French coastline provinces Languedoc – Rousillon: the exploitation of certain seaside areas in the “Holiday Club” style – case study – Club Mediteranee, etc.) all these serving as a model with a view to enhancing Romanian seaside tourism.

In this sense, we highlighted certain measures for implementing the Blue Flag programme in Romania. In its first stage, following the completion of all stages prior to awarding the distinction, stipulated in the programme designed by the Carpathian-Danubian Centre of Geoeology, the Foundation for Environment Education (EEF), awarded in May 2006,

for the first time in Romania, the “Blue Flag” distinction for the beaches of five resorts (Mamaia, Eforie Nord, Neptun, Venus and Saturn), and for a touristic harbour in Eforie Nord. The long-term purpose of the “Blue Flag” programme in Romania is improving the quality of touristic services on the seaside.

Although, initially, tourism represented an incentive for the economy, a factor of natural resource protection and preservation, lately increasingly frequent situations have occurred in which touristic growth affects ecological balance and the quality of touristic resources. They are manifest in disproportions between the volume and variety of resources, on the one hand, and the dimensions of accommodation structures, on the other, between the general infrastructure and the potential or existent facilities for tourism. The intensive usage of the environment for touristic purposes, without adequate control, especially when tourist flows “invade” certain areas, increases the risk of its degradation and favours breaking the ecologic balance.

Starting from this premise, we deemed it necessary for the chapter dedicated to touristic facilities within protected areas, to carry out an elaborate analysis on the criteria of exploitation of parks and wildlife reserves, as well as on the environment’s support capacity, within which we distinguish the physical support capacity, the real support capacity and the actual or permissive capacity. For a better understanding, the study was completed with a series of case studies concerning the touristic management of wildlife reserves, in countries with relevant experience in environment protection (France, Croatia, Slovakia, Canada or Tanzania), as well as in Romania (Biosphere Reserve – Danube Delta, Retezat Park, Apuseni Mountains National Park).

Another important point of the present study concerned the analysis of the exploitation for tourism and recreation of urban and peri-urban areas. The recreation functions within urban areas are served by the organized parks, whose size is established through regulations. Generally, recreation is organized in contact with naturally open spaces and non-urbanized areas. The density of households and of area management elements depends on the necessity for satisfying the guests’ accommodation needs (board and lodging), the type of rest (physical recreation, water sports), or the technical requirements for circulation (parking lots, etc.)

However, touristic management is not limited to the urban perimeter. The peri-urban area acquires a touristic function provided it has adequate attractions. Urban population seeks, in its leisure time, places that contrast with their residence ones, and such places are provided, in many cases, by the periphery areas of the urban space. The peri-urban area has an inner limit, on the side of the urban agglomeration, which is superimposed on

the limit of the built-up area, as well as an outer limit, which varies according to the available leisure time, the condition of roads and of means of transport.

The "week-end rest" includes in its sphere both urban spaces, and the areas closer or more distant to the town. Research carried out (materialized in a series of case studies) have led to the conclusion that town inhabitants spend most of the week's leisure time in the immediate vicinity of the town they live in. In their days off, preoccupations for recreation have clearly shifted towards the areas more remote from downtown, the peri-urban ones being obviously preferred. The scope of out-of-town trips depended on a series of factors: the duration of the leisure time, the area's degree of attractivity, the means of transport type, the road category, the size of town, etc. Generally, the greater urban centre, the stronger becomes the need for contact with open natural spaces and the farther reaches the penetration range of tourists at week-end. This is a direct consequence of the obvious intensification of life's hardships in great, compact urban agglomerations.

As for the touristic management and facilities of rural settlements, we highlighted the main aspects related to legal regulations concerning the organization and development of tourism in the rural environment. In parallel, we carried out an evaluation of the degree of knowledge concerning rural tourism and agrotourism. The result of this scientific approach was materialized as a complete definition of rural tourism, stated both in order to individualize the respective activity, and in order to include rural tourism into a framework which evinces its relationships with other fields of activity.

Equally relevant and analytic in its approach, is the study of the factors generating rural tourism, where is demonstrated the importance of introducing all natural and cultural values into the national touristic circuit, as well as that of making investments at the level of rural settlements, in order to ensure an adequate general infrastructure which, in time, will allow creating a complex, quality touristic product, which will fit into the broader concept of rural tourism.

With a view to establishing ways of sustainable growth of Romanian rural tourism, we presented the necessary measures to regulate turistic activities in rural households, as well as support measures, coordinated through public structures with special funds allocated to rural and regional development. Thus, in order to reach an optimization of rural geographic space, with its opportunities for tourism, it is necessary to establish the evolution, in time and space, of the structure and function of financial resources and of rural habitat, including a correct assessment of environment factors, especially the relief's potential for habitat. Thus, rural tourism may contribute to the economic-social life of rural settlements through the

following potentialities: the possibility to carry out a long-term development policy, in close relation with agriculture, infrastructure and environment protection; the encouragement of local traditional activities, the increase in the revenues of rural population due to the exploitation of local resources: ecological food products for tourists' consumption, or on sale to them, etc.

The main way of putting into practice the ideas concerning the systematization of the territory and settlements in touristic areas, is to find clear criteria for delineating touristic areas, to hierarchize them and their development priorities. Thus, we deemed it highly useful to introduce in this work a synthesis chapter which broaches touristic areas' delineation. In our country, touristic areas' delineation has been devised as a method of superior, complex turning to good account of touristic resources, in order to exploit efficiently the touristic patrimony. On the scale of the entire country, conceiving of tourism as a system, touristic areas' delineation aimed to establish a pattern of assessment, hierarchizing, exploitation and prioritary management of the touristic patrimony. Therefore, the studies and research carried out represent an important way of achieving an unitary analysis of the relationships between tourism and territory, with a view to the optimal, harmonious development of tourism.

In conclusion, we consider that the topics proposed for analysis mobilize the readers to approach important current issues that configure the variety of world touristic space, since they approach both theoretical issues and particular aspects of various areas of the Earth, different from the touristic standpoint. To illustrate this aspect, we introduced in the pages of the present work several patterns of organization, management and exploitation of the touristic space, according to the major types of tourism (seaside tourism, mountain tourism, cultural tourism, urban tourism, etc.).

As a didactic instrument, the present work is meant to familiarize students with the models and tools for analysis of the touristic areas. Alongside definitions and explanations of terms adequate to the work's objective, we present detailed explanations of models and procedures for study and cartography, as well as mathematic elements required by certain calculations and touristic indices. Considering the complexity of an approach to the touristic phenomenon, and the adaptation of the research methodology to the requirements of the current academic standards, we deem the present work a useful study instrument, dedicated both to students and to other categories of researchers, Ph.D. students, professors, and so on.

RÉSUMÉ

Comme domaine de recherche relativement nouveau, le tourisme présente une complexité en perpétuelle croissance sur le plan économique, en synthétisant les résultats d'un grand nombre d'activités, et sur le plan psycho-social, en se constituant comme une modalité supérieure d'organisation du temps libre. L'ampleur des flux touristiques internes et internationaux soulève de plus en plus des problèmes économiques, sociaux et écologiques complexes. Ceux-ci font référence au développement et à la modernisation des structures d'accueil, à la satisfaction des préférences les plus compliquées des touristes, en faisant des restrictions en ce qui concerne l'utilisation rationnelle des ressources touristiques naturelles et anthropiques.

L'influence néfaste du développement chaotique du tourisme a imposé l'optimisation du processus de développement des différentes unités taxonomiques du tourisme, par l'approche scientifique des problèmes qui visent la valorisation des ressources, l'organisation, la systématisation et l'aménagement à partir des critères et des normes spécifiques de dotation et d'équipement, qui conduisent à l'augmentation de l'efficacité économique et sociale dans le contexte de la protection et de la conservation du milieu et des ressources touristiques.

L'aménagement touristique d'un territoire est une action interdisciplinaire – auquel contribuent l'économie et l'organisation du tourisme, l'écologie, la géographie, l'architecture, les sciences de la nature, la géologie, la sociologie, la psychologie, etc. – qui part des études en détail et finit par la rétroaction de l'exploitation touristique. Pour cela, dans la pratique internationale, on utilise une série de critères et d'indices de corrélation qui sont à la base de l'aménagement scientifique du territoire pour le tourisme. Parmi ceux-là, les plus importants sont : la capacité d'accueil, les critères de détermination et de classification des stations touristiques, des indices de corrélation entre les flux touristiques, les structures d'accueil et les ressources touristiques.

Dans l'aménagement touristique, les études concernant l'évolution du phénomène en perspective sont absolument nécessaires, parce que l'introduction dans les modèles de décision des paramètres de la future

zone permet la vérification et, (éventuellement) leur réorientation à travers le processus de modelage. Les instruments méthodologiques sont vastes et variés, les techniques structurelles et quantitatives en s'associant à l'euristique, à la créativité, aux enquêtes sociologiques, etc.

En partant de ces prémisses, on souligne dès le premier chapitre de l'ouvrage, l'importance de l'étude de l'aménagement touristique de l'espace, regardé comme un processus continu de projection de nouvelles dotations touristiques, de restauration de celles qui existent déjà et de leur redimensionnement en fonction des oscillations entre la demande et l'offre touristiques, de rentabilisation économique de l'activité touristique. D'autre part, conformément aux réalités de l'espace géographique, notre attention s'est dirigée vers la distinction de certaines typologies et principes d'aménagement touristique. En fonction de ces typologies, on a souligné le rôle des *stations touristiques*, avec leurs particularités, des vrais points-clé ou des « points de cristallisation » dans l'aménagement de certaines zones touristiques. Les stations touristiques ont été ainsi analysées de point de vue synthétique à partir de plusieurs critères – la fonction touristique, le lieu géographique, la dimension, l'importance, le lieu où la station respective s'est développée, le caractère de l'activité touristique, la qualité du paysage, l'importance et le niveau d'organisation, etc., des critères qui viennent consolider de point de vue scientifique leur développement et leur équipement touristique dans l'avenir, et aussi justifier l'attraction des investissements pour moderniser et élargir la base matérielle dans l'infrastructure urbain-édilitaire etc.

Parallèlement à l'étude d'aménagement des stations touristiques, on souligne l'importance de l'analyse-diagnostique du territoire qui met en valeur, d'une part, les facteurs favorisants pour le tourisme dans une zone, et d'autre part, ceux restrictifs, tout en indiquant les mesures nécessaires pour assurer l'optimisation dans le développement. Ainsi, en fonction de la demande touristique potentielle, et au but du dimensionnement des zones touristiques, nous avons montré la manière dont on peut déterminer la capacité optimale d'accueil d'une zone, indicateur qui représente la fréquence touristique qu'un système socio-économique régional peut supporter continuellement, sans produire des changements irréparables de ses structures économiques et sociales.

L'exploitation en but touristique des zones de montagne a représenté un autre point d'intérêt pour l'étude présente. Nous avons mis en évidence, grâce aux exemples multiples offerts par des pays avec tradition dans le tourisme pour le sport d'hiver, l'importance de ce segment sur le marché touristique du monde. De l'expérience internationale dans le processus

plus élargi d'aménagement de l'espace montagne, on a retenu que l'aménagement du domaine skiable représente le point de départ dans la réalisation d'une station touristique pour les sports d'hiver.

Pour l'analyse de détail, on a mis l'accent sur une série de paramètres parmi lesquels : le nombre des pistes, leur longueur, en total et selon les catégories (ski alpin, ski de fond), le transport des touristes vers les pistes de ski par les installations de transport sur câble (téléphérique, télécabine, télésièges, téléskis), et par d'autres équipements auxiliaires (des tanks pour la fabrication de la neige artificielle, des tanks pour fouler la neige). Tous ceux-là peuvent conduire, dans les conditions optimales dans aménagement et utilisation, au développement du tourisme roumain de montagne et à l'alignement aux standards de qualité perceptibles dans la plupart des Etats européens. De plus, on a souligné l'importance que les autorités accordent au développement de ce segment touristique par le lancement d'un Programme national d'aménagement touristique de la zone montagne – « Superski dans les Carpates » – programme qui vise l'identification et la captation dans le circuit touristique des zones qui permettent pratiquer les sports d'hiver au niveau des standards internationaux et soutenir ces zones par l'intermède d'un partenariat (partnership) entre l'administration publique centrale, locale et le secteur privé.

En ce qui concerne l'aménagement touristique des stations balnéoclimatériques, l'étude a été dirigée vers la séparation des critères de classification des stations balnéoclimatériques et climatériques, par l'analyse d'une série d'indicateurs de corrélation entre la qualité et la quantité des substances minérales homologuées et la demande des services de traitement balnéaire. En parallèle, on a réalisé une analyse synthétique du tourisme balnéaire roumain, tant de point de vue de l'équipement touristique des stations balnéaires, que de la perspective d'une stratégie de développement d'une base matérielle nécessaire pour le traitement balnéaire. En ce sens, on souligne qu'on s'impose une examination attentive et une recherche des décalages et des discordances, issus à travers le temps, entre la potentialité des substances minérales balnéaires et les espaces construits. En même temps, l'implémentation du progrès technique dans l'activité balnéaire est d'actualité, en faisant des efforts particuliers pour la modernisation des installations et des outils médicaux qui sont dans les bases de traitement.

L'aménagement touristique de la zone littoral, partie constituante de l'étude présente, a imposé, dans une première étape, la distinction des principaux critères et normes d'aménagement touristique du littoral, parmi

lesquels : la surface exploitable des plages, le nombre des visiteurs rapportés au mètre carré de plage, le nombre de mètres quais / visiteur, la simultanéité de la présence des visiteurs sur la plage, la capacité quotidienne de la plage, etc. En même temps, on a inséré dans les pages du livre une série de modèles d'aménagement et valorisation touristiques de certaines zones de littoral, inspirés de l'expérience internationale (l'aménagement de la côte littoral des provinces françaises Languedoc – Roussillon, la valorisation des zones du littoral dans le système « Le Club des vacances » – étude de cas – Le Club Méditerranée etc.) tous ceux –là servant comme modèle dans la perspective du développement du tourisme du littoral roumain.

En ce sens, on a montré quelques mesures d'implémentation en Roumanie du programme Le Drapeau Bleu – Blue Flag. Tout d'abord, suite au déroulement de toutes les étapes antérieures à la décernation du prix, prévues dans le programme réalisé par le Centre Carpato-Danubian de Géologie, la Fondation de l'Education pour l'environnement a accordé en mai 2006, pour la première fois pour la Roumanie, le prix Le Drapeau Bleu – Blue Flag pour les plages des cinq stations (Mamaia, Eforie Nord, Neptun, Venus et Saturn) et pour un port touristique de Eforie Nord. A long terme, le programme Le Drapeau Bleu – Blue Flag en Roumanie a comme principale préoccupation l'augmentation de la qualité des services touristiques du littoral.

Bien que dans une première étape le tourisme ait représenté un facteur de stimulation économique, de protection et de conservation des ressources naturelles, de nos jours, plus fréquemment, on observe des situations où la croissance touristique nuit à l'équilibre écologique et à la qualité des ressources touristiques. Elles se concrétisent dans des disproportions entre le volume et la variété des ressources, d'une part, et les dimensions des structures d'accueil, d'autre part, entre l'infrastructure générale et l'espace qu'on peut construit ou l'aménagement pour le tourisme. L'utilisation intensive du milieu en buts touristiques, sans un contrôle adéquat, surtout quand les flux des touristes « envahissent » certaines zones, agrandit le danger d'une dégradation de celui – ci et favorise la rupture de l'équilibre écologique.

En partant de ces préliminaires, on a considéré nécessaire déployer une analyse élaborée sur les critères de valorisation des parcs et des réservations naturels dans le chapitre dédié aux aménagements touristiques dans le périmètre des aires protégées, et aussi la capacité de support du milieu, nuancée de la capacité de support effective ou permissive. Pour une meilleure compréhension, l'étude a été complétée avec une série

d'études de cas sur l'aménagement touristique des parcs naturels des différents pays expérimentés dans la protection de l'environnement (La France, la Croatie, la Slovaquie, le Canada ou Le Tanzanie), et de Roumanie (La Réservation de la Biosphère – le Delta du Danube, Le Parc du Retezat, Le Parc National des Montagnes Apuseni). Un autre point important de cette étude a visé l'analyse de l'aménagement pour le tourisme et l'agrément dans les zones urbaines et périurbaines. Les fonctions de service de l'agrément dans le cadre des zones urbaines sont satisfaites par les espaces verts organisés, leur dimension en étant établie par les normes. L'agrément est organisé, en principe, en contact avec les espaces naturels ouverts et aussi avec la zone qui n'est pas urbanisée. Les éléments de l'administration et de l'aménagement de la zone ont la densité en fonction de la nécessité de satisfaire des besoins d'hébergement des hôtes (de la nourriture et du logement), du types de repos (repos physique, sports de natation) ou des demandes techniques d'assurance de la circulation (un lieu de parking etc.)

Mais, les aménagements touristiques ne se limitent pas seulement au périmètre de la ville. La zone périurbaine obtient une fonction touristique dans le cas où elle dispose des objectifs d'attractions correspondantes. La population urbaine cherche dans le temps libre des lieux qui s'opposent avec l'espace de résidence, et ces lieux sont offerts dans la plupart des cas par la zone périphérique de l'espace urbain. La zone périurbaine a une limite interne vers l'agglomération urbaine, qui se superpose à la limite de la surface construite, et aussi une limite externe qui varie en fonction du temps libre disponible, de l'état des voies de communication de des moyens de transport.

Le repos de la fin de semaine contient dans sa sphère les espaces de la ville et les les zones plus proches ou plus éloignées de la ville. Les études faites et matérialisées dans une série d'études de cas ont conduit à la conclusion que les habitants de la ville ont passé la plupart du temps libre de la semaine aux alentours de la ville qu'ils habitent. Pendant les jours fériés, les préoccupations pour le repos se sont déplacées nettement vers les zones plus éloignées du centre-ville, les zones préférées. La distance des voyages en dehors de la ville a tenu compte d'une série de facteurs comme : la durée du temps libre, le degré d'attractivité de la zone, le type du moyen de transport, la catégorie du chemin, la dimension de la ville. Généralement, plus que le centre-ville est plus grand, plus prégnant devient le besoin de contact avec l'espace naturel ouvert et plus loin arrive le rayon de pénétration des touristes pendant les week-end. C'une une

conséquence directe de l'intensification évidente de la difficulté de la vie dans les grandes agglomérations urbaines et compactes.

En ce qui concerne l'aménagement et l'équipement des lieux ruraux pour y faire du tourisme, on a mis en évidence les principaux aspects, liés aux réglementations juridiques, relatif à l'organisation et au développement du tourisme dans le milieu rural. En parallèle, on a réalisé une évaluation au sujet de l'étape de la connaissance du problème du tourisme rural et de l'agrotourisme. Le résultat de cette démarche scientifique s'est réalisé en une définition complète du tourisme rural, formulée tant pour individualiser l'activité respective, que pour inclure le tourisme rural dans le cadre d'un modèle, d'où résultent les relations avec les autres domaines d'activité.

Dans la même direction de perspective analytique s'intègre l'étude des facteurs générateurs de tourisme rural, où on a démontré l'importance de l'introduction dans le circuit touristique national de toutes les valeurs naturelles et culturelles, et aussi la réalisation d'investissements au niveau des localités rurales pour assurer une infrastructure générale correspondante, qui puisse permettre à long terme, l'institution d'un produit touristique complexe, de qualité qui s'inclut dans le concept plus large de tourisme rural.

En vue d'établir des modalités de développement durable du tourisme rural roumain, on a présenté les mesures qui s'imposent pour la réglementation de l'activité touristique dans les administrations rurales, et aussi les mesures d'appui, coordonnées par des structures publiques à l'aide des fonds spéciaux mis à la disposition du développement rural et régional. Ainsi, pour arriver à l'optimisation de l'espace géographique rural avec les valences touristiques, il est nécessaire de déterminer l'évolution en temps et en espace de la structure et de la fonctionnalité des ressources financières et de l'habitat rural, y inclus l'évaluation correcte des facteurs d'environnement, spécialement du potentiel d'habitat du relief. Ainsi, le tourisme rural peut contribuer à la vie économique-sociale des lieux ruraux par les valences suivantes : la possibilité de réaliser une politique de développement de celui-ci à long terme, étroitement liée avec l'agriculture, l'infrastructure et la protection de l'environnement, l'encouragement pour les activités traditionnelles locales, l'essor des revenus des habitants des lieux ruraux par la valorisation des ressources locales : des produits agroalimentaires écologiques pour la consommation des touristes ou bien pour leur vente par ceux-ci.

La principale modalité de mise en place des idées, relatif à la systématisation du territoire et des localités des zones à caractère touristique,

est de trouver des critères de délimitation des zones touristiques, leur hiérarchisation et l'établissement des priorités de développement. Donc, on a considéré très utile l'introduction dans les pages de cet ouvrage d'un chapitre de synthèse qui vise le zonage touristique. Dans notre pays, le zonage a été conçu comme une modalité de valorisation supérieure et complexe des ressources touristiques, dans une vision unitaire pour l'exploitation efficace du patrimoine touristique. Raportée à l'échelle de l'entier pays, concevant le tourisme comme système, le zonage a suivi d'établir un modèle d'évaluation, d'hiérarchisation, d'aménagement prioritaire au patrimoine touristique. Par conséquent, les études et les recherches faites se sont inscrites comme une importante modalité d'analyse unitaire des relations existantes entre le tourisme et le territoire, en vue du développement harmonieux, optimal du tourisme.

En conclusion, on considère que les sujets proposés d'être analysés, mobilisent les lecteurs autour des problèmes très intéressants qui configurent la variété de l'espace touristique mondial, puisqu'on a abordé aussi des problèmes théoriques que des aspects spécifiques pour différentes régions de la Terre de point de vue touristique. Pour l'illustration de cette partie, dans les pages de notre ouvrage on a introduit quelques modèles d'organisation, d'aménagement et de valorisation de l'espace touristique, classés d'après les types majeurs de tourisme : le tourisme littoral, le tourisme de montagne, le tourisme culturel, le tourisme urbain etc.

Comme instrument didactique, l'ouvrage est conçu pour faire familiariser les étudiants avec les méthodes et les instruments d'analyse de l'espace touristique. Il y a aussi des explications attentives pour les modèles et les procédés d'étude et de cartographie, des éléments mathématiques demandés par certains calculs et indices touristiques, tous ceux-là accompagnés de définitions, d'explications des termes adéquats pour l'objectif de l'ouvrage. Etant donné la complexité de traiter ce phénomène touristique et l'adaptation de la méthodologie d'étude aux demandes imposées par le standard universitaire actuel, on considère que l'ouvrage représente un instrument de travail utile, dédié aux étudiants et à d'autres catégories de chercheurs, aux doctorands, aux professeurs.

La première des conditions essentielles à la mise en œuvre de la planification est la connaissance des données de base. Cette connaissance doit être actualisée et mise à jour régulièrement. Elle doit être complète et précise, et doit être accessible à tous les acteurs de la planification. La deuxième condition est la participation des acteurs concernés. La planification ne peut être imposée d'en haut, elle doit être le fruit d'un processus participatif. Les acteurs doivent être impliqués dès le début du processus, et leur avis doit être pris en compte à toutes les étapes. La troisième condition est la mise en place d'un cadre institutionnel favorable. Il faut que les institutions existantes soient adaptées à la planification, et que de nouvelles institutions soient créées si nécessaire. La quatrième condition est la disponibilité des ressources financières et humaines. La planification nécessite des investissements importants, et il faut que ces investissements soient effectués de manière efficace. La cinquième condition est la mise en place d'un système de suivi et d'évaluation. Il faut que les progrès réalisés soient mesurés, et que les écarts par rapport aux objectifs soient identifiés et corrigés.

La planification est un processus continu, et non une opération ponctuelle. Elle doit être mise à jour régulièrement, et doit être adaptée aux évolutions de la situation. La planification est un processus complexe, et elle nécessite une coordination étroite entre les différents acteurs concernés. La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés.

La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés. La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés.

La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés. La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés.

La planification est un processus qui vise à améliorer la qualité de la vie des populations, et à promouvoir le développement durable. La planification est un processus qui vise à anticiper les besoins futurs, et à mettre en place des mesures pour y répondre. La planification est un processus qui vise à optimiser l'utilisation des ressources disponibles, et à éviter le gaspillage. La planification est un processus qui vise à renforcer la cohésion sociale, et à promouvoir la justice sociale. La planification est un processus qui vise à améliorer la gouvernance, et à renforcer la responsabilité des acteurs concernés.

CAPITOLUL I

CONCEPTE, DEFINIȚII, PRINCIPII DE AMENAJARE TURISTICĂ

1.1. Rolul, importanța și conceptul de amenajare turistică

Începând cu a doua jumătate a secolului XX, turismul a devenit una dintre cele mai complexe ramuri economice din lume, în derularea sa fiind implicată întreaga societate. În același timp, turismul reflectă întreaga societate și poate fi considerat un adevărat barometru al acesteia. Turismul este unul dintre elementele căruia i se acordă cea mai largă considerație în politica de dezvoltare economico-socială a statelor lumii, prin prisma laturilor sale comerciale, ca factor recreator, de cunoaștere și instruire. Ritmurile înalte de dezvoltare pe care le-a cunoscut turismul sunt consecința directă a dezvoltării celorlalte sectoare economice. Astfel, dezvoltarea muncii și a producției a impulsionat creșterea veniturilor și a puterii de cumpărare. Acestea, corelate cu creșterea bugetului de timp liber, prin reducerea săptămânii și a zilei de lucru, au creat premise viabile pentru desfășurarea actului turistic. Din punct de vedere economic, dezvoltarea turismului se concretizează prin cererea unei game sporite de servicii și bunuri de consum, cerere care stimulează sectoarele producătoare și prestatoare de servicii, antrenând o creștere a activităților economice și a consumului.

Ca efect al tendinței generale de evoluție a societății omenesti, fenomenul turistic a intrat într-o fază accelerată de creștere, producând o interacțiune complexă, specifică, la nivelul mediului geografic. În funcție de natura spațiului geografic, factorii implicați în amenajarea teritoriului manifestă interes pentru dezvoltarea zonelor turistice prin aplicarea unor principii care încearcă să îmbine atât solicitările turiștilor, cât și cele legate de protecția mediului înconjurător. Astfel, amenajarea turistică se dovedește a fi un proces continuu de proiectare a noilor dotări turistice, de recondiționare a celor existente, de redimensionare a acestora în funcție de oscilațiile cererii și ofertei turistice, de rentabilizare economică a activității turistice.

De-a lungul anilor, în literatura de specialitate, s-au conturat mai multe puncte de vedere cu privire la amenajarea teritoriului. Astfel, F. Prikvil consideră că amenajarea teritoriului reprezintă „un efort de dezvoltare planificată aplicată la diferite sectoare ale economiei naționale, în vederea realizării unei soluții optime pentru dezvoltarea coordonată a unei zone, într-un ansamblu complet”¹. În lucrările seminarului interregional O.N.U. asupra planificării și dezvoltării regionale a teritoriului (Dubrovnik, 1970) se arată că amenajarea teritoriului în zonele turistice reprezintă un proces dinamic și complex de organizare științifică a spațiului turistic, luând în considerare relațiile dintre mediu și colectivitățile umane, toți factorii care influențează aceste relații. I. Berbecaru și M. Botez subliniază că, într-o viziune de marketing turistic, amenajarea unei zone s-au stațiuni turistice, ca produse turistice, sunt de o importanță capitală, deoarece utilizarea celorlalte instrumente de marketing (politica de preț, de distribuție, de promovare) este condiționată de fundamentarea științifică a acestora². Înglobată în politica de sistematizare a teritoriului, amenajarea turistică urmărește valorificarea resurselor specifice, asigură armonizarea dezvoltării anumitor regiuni, stimulează creșterea echilibrată și în ritmuri superioare a ansamblului economiei naționale³.

Într-o accepțiune modernă, amenajarea turistică se cere a fi coordonată într-o viziune sistemică, unitatea taxonomică de amenajat (de regulă zona sau regiunea turistică) fiind considerată ca sistem recreativ socio – spațial. La conturarea sa contribuie atât propriile structuri – poziția în teritoriu, căile de acces valoarea resurselor turistice, dotările de bază materială etc., cât și elementele definitorii ale cererii turistice din zonele emitente: populație, venituri, structuri socio-economice.

Combinarea informațiilor referitoare la cele două grupe de componente conduce la desprinderea următoarelor elemente definitorii pentru conceptul de amenajare turistică:

- amenajarea turistică, parte a sistematizării, se integrează în ansamblu sistemic al turismului românesc, înglobând o serie de subsisteme (de exemplu, subzone, localități, obiective și puncte turistice);
- în vederea creșterii eficienței economice și sociale a investițiilor, între subsistemele (subzone) ale aceluiași sistem sau între diferite

¹ Prikvil F., *Méthode de travail du plan d'aménagement du territoire d'un région de tourisme*, în „Revue de tourisme”, nr. 2/1967.

² Berbecaru I., Botez M., 1977, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport – Turism, București.

³ Cristureanu Cristina, Zadig Rodica, Baron P., 1982, *Economia turismului*, A.S.E., București.

sisteme (zone) se stabilesc legături funcționale ce pot lua forma cooperării;

- structura zonelor turistice trebuie concepută ca un sistem transformabil, polifuncțional, care să permită dezvoltări continue și adaptări în funcție de mutațiile intervenite în structura cererii;
- prin dotări și echipări corespunzătoare, prin repartitia funcțională optimă a acestora în teritoriu, se asigură protecția și conservarea calității mediului înconjurător;
- amplasarea în teritoriu a dotărilor se realizează prin menținerea unor proporții corespunzătoare, astfel încât acestea să nu producă degradarea perimetrelor cu resurse turistice valoroase;
- evitarea amplasării unor obiective economice (industriale, agricole etc.) în apropierea arealelor turistice, obiective ce pot stânjeni derularea activității turistice.

1.2. Tipologii de amenajare turistică

În scopul optimizării funcționalității sistemului amenajabil, este necesară cunoașterea și descrierea comportamentului componentelor și interacțiunii dintre acestea, deoarece orice mutație intervenită poate modifica echilibrul sistemului. Pentru aceasta, se stabilesc formele eventualelor mutații, amplitudinea și intensitatea lor, corelațiile dintre ele și dacă pot sau nu fi controlabile, după cum urmează⁴:

- organizarea zonelor turistice și a subunităților taxonomice într-o viziune sistemică, în care elementele componente ale sistemului turism se integrează în ansamblu rețelei și a sistemelor sau subsistemelor de localități;
- permanentizarea cooperării între componentele sistemului turism (stațiuni, de regulă) și celelalte localități din cadrul aceleiași zone sau între diferite zone turistice, pentru construirea în comun a unor obiective economice, social – culturale, lucrări tehnico – edilitare, de alimentare cu apă, cu energie electrică etc., în scopul asigurării unei eficiențe economice și sociale ridicate a investițiilor;
- menținerea condițiilor de valorificare eficientă a zonelor cu potențial turistic ridicat, prin evitarea amplasării și dezvoltării în zonele respective sau în apropierea acestora a unor obiective care pot conduce la degradarea calității mediului și la perturbarea activității de turism;

⁴ Rău R., 1981, *Turismul – element principal în sistematizarea teritoriului și a localităților*, în *Turismul în economia națională*, Editura Sport – Turism.

Defert P., 1966, *La localisation touristique*, Edition Gurten, Berne.

- asigurarea unor proporții juste, corespunzătoare resurselor turistice, în dezvoltarea amenajărilor turistice, astfel încât acestea să nu producă o degradare ca urmare a unor dezvoltări excesive a suprafețelor ocupate cu construcții, a perimetrelor cu resurse turistice variate și cu un mediu natural valoros;
- păstrarea, conservarea și îmbunătățirea condițiilor și calității mediului înconjurător prin amenajări și dotări corespunzătoare, prin repartitia funcțională a acestora în teritoriu și prin crearea, acolo unde este cazul a unor rezervații naturale care, într-un cadru organizat, parțial și planificat, pot fi vizitate de turiști.

În funcție de trăsăturile caracteristice ale unei zone, precum și de corelațiile posibile între acestea, pot fi stabilite următoarele *tipologii de amenajare turistică*:

- amenajare bazată pe unicitatea prestației, determinată, de regulă, de caracterul limitat al resurselor turistice;
- localizarea la „sursă”⁵, în care amenajarea se realizează în ambientul unor resurse turistice naturale sau antropice, respectiv, la locul „materiei prime” (izvoare de ape minerale, munte, plajă etc.);
- amenajarea complexă⁶, cu o infrastructură dezvoltată și o diversitate de unități turistice, dar îndepărtată de piața cumpărătorului;
- amenajarea turistică polivalentă, cu o largă paletă de servicii oferite turiștilor și care se adresează unei diversități a segmentelor cererii;
- amenajarea suprastructurată, specifică zonelor ce au atins un nivel mai ridicat de dezvoltare economică, turismul integrându-se în așa-numita „expansiune a terțiarului”.

În funcție de aceste tipologii, stațiunile turistice, cu particularitățile lor, considerate puncte – cheie sau „puncte de cristalizare” în amenajarea unor zone turistice, determină fluxurile turistice între zona de origine și cea de recepție, constituind, totodată, premise în fundamentarea științifică a amenajării turistice.

1.3. Strategii de amenajare turistică; obiective și principii

La elaborarea unei strategii de amenajare turistică se au în vedere mai mulți factori între care: resursele turistice naturale și antropice, gradul lor de valorificare; resursele materiale, umane și financiare aferente turis-

⁵ Botez M., Berbecaru I., 1977, *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport – Turism, București.

⁶ Sauer Cl., 1970, *Principiile planificării spațiale ale înzestrării turistice*, în „Comunicări la Seminarul interregional al O.N.U.” de la Dubrovnik;

Schonland G., 1970, *Principii fundamentale ale planificării turistice*, în „Comunicări la Seminarul interregional al O.N.U.” de la Dubrovnik.

mului; obiectivele politice și economice pe termen scurt, mediu și lung; realizările din activitatea turistică în ce privește structurile de primire, circulația turistică și rezultatele economico – sociale.

Ținând seama de acești factori, *obiectivele principale ale strategiei de amenajare turistică* sunt următoarele: Valorificarea superioară a potențialului turistic; diminuarea sezonality, respectiv, extinderea sezonului turistic prin echiparea teritoriului cu dotări exploatabile și funcționale tot timpul anului; atragerea, pe această bază, a unui număr sporit de turiști; lărgirea ariei geografice de proveniență a turiștilor străini; sporirea eficienței economice și sociale a activității de turism; dezvoltarea tuturor formelor de turism posibile și pretabile în teritoriul amenajat; păstrarea și conservarea mediului înconjurător și a obiectivelor turistice.

În literatura de specialitate, în elaborarea și aplicarea strategiilor de amenajare turistică s-au conturat următoarele principii⁷:

1) principiul integrării armonioase a condițiilor naturale cu suprafețele construite, cu structura edilitară și baza materială turistică; conform acestui principiu se impune necesitatea armonizării construcțiilor turistice cu elementele arhitecturii locale, integrate în mediul geografic;

2) principiul structurilor evolutive potrivit căruia structura unei zone turistice este necesar să reprezinte un sistem multifuncțional și transformabil, care să permită dezvoltări continuie și adaptări în funcție de cerințele clientelei turistice;

3) principiul realizării serviciilor turistice de bază (cazare, alimentație publică, transport) și a celor suplimentare care pun accentul pe elementul recreativ, dinamic al unei zone, subzone, centru sau punct turistic, pe diversificare;

4) principiul rețelelor independente între construcțiile și activitățile turistice și populația autohtonă, cu activitățile ei social – economice;

5) principiul funcționalității optime a întregului sistem turistic; orice dereglare în funcționarea uneia dintre componente antrenează efecte în lanț, cu consecințe necontrolabile asupra teritoriului și asupra activității turistice, în general;

6) principiul rentabilității directe și indirecte, sau, cu alte cuvinte, orice amenajare turistică a teritoriului care nu generează efecte economice și sociale favorabile, substanțiale chiar, nu se justifică, teoretic și practic, ca soluție de dezvoltare în profil teritorial.

În funcție de obiectivele și principiile amintite, dar luând în calcul și factorul timp, strategiile de amenajare turistică pot fi: pe termen scurt

⁷ Cristureanu Cristina, Baron P., 1987, *Economia turismului*, A.S.E., București.

(1 – 2 ani), ca o direcție de moment la tendințele cererii turistice sau ale unor segmente ale cererii, cu efecte economice scontate; pe termen mediu (3 – 5 ani), cu dezvoltări și modernizări ale spațiului deja amenajat; pe termen lung (6 – 10 ani), ce vizează amenajarea unor noi puncte, stațiuni, centre, subzone sau zone turistice moderne, menite să răspundă unor necesități și motivații ale cererii pe o perioadă îndelungată.

Într-o altă viziune, strategiile de amenajare turistică se diferențiază în: a) strategia de flexibilitate sau a structurilor evolutive, ce presupune o permanentă adaptare la cerințele turiștilor, zona turistică fiind amenajată polifuncțional, cu efecte pe linia creșterii eficienței valorificării și dezvoltării ofertei turistice; b) strategia de diferențiere, cu accent pe originalitatea în construcțiile turistice (specific arhitectonic) și în produsele și serviciile oferite; c) strategia de diversificare, cu accent pe amplificarea dotărilor și echipărilor legate de serviciile suplimentare, în special (forme și mijloace de agrement cât mai diverse, rețea comercială modernă și diversificată, circuite atractive, excursii variate etc.).

Amenajarea turistică a unui teritoriu este o acțiune interdisciplinară – la care contribuie economia și organizarea turismului, ecologia, geografia, arhitectura, științele naturii, geologia, sociologia, psihologia ș.a. – care pornește de la studiile de detaliu și se încheie cu retroacțiunea exploatarei turistice. Modelarea diferitelor aspecte ale turismului ține seama de complexitatea fenomenului, precum și de numeroși factori, subiectivi și obiectivi, stimulatori sau restrictivi, dificil de estimat sau de cuantificat. De aceea, uneori se simte nevoia unor aproximații destul de largi, iar alteori se impune acceptarea unor valori medii, care însă pot avea o mare influență asupra concordanței dintre model și realitate. Iată de ce, încă de la început, se cer a fi precizate câteva aspecte de concepție privind amenajarea turistică a unei zone, subzone sau stațiuni turistice.

Amenajarea și dotarea unei zone turistice se integrează în amplul proces de punere în valoare a unui teritoriu, a resurselor lui. Abordarea acestei acțiuni trebuie realizată într-o viziune sistemică, în cadrul sistemului general al turismului românesc, în strânsă legătură cu celelalte sisteme (politic, social, economic, demografic, natural etc.) cu care se interacționează spațial și funcțional, într-un echilibru dinamic.

În acest context, elaborarea unei strategii de amenajare turistică trebuie să țină seama de realitățile „teritoriale” ale zonelor și de determinările acestora, de elementele de influență care acționează asupra calității mediului înconjurător, ca spațiu de odihnă și recreere (*vezi fig. 1*). Astfel, elementele urmărite în strategia de amenajare turistică sunt:

- o integrarea armonioasă a viitoarelor construcții în ansamblul cadrului natural, punând, totodată, în lumină resursele turistice antropice;

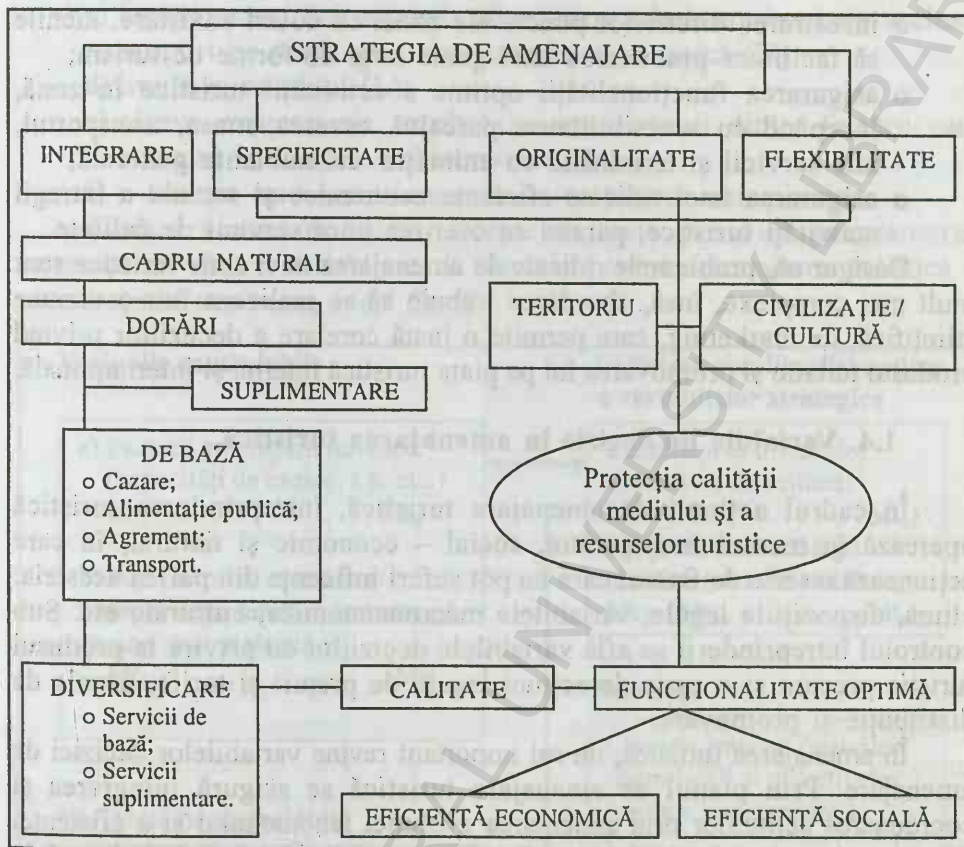

Figura 1. Elementele unei strategii de amenajare turistică

- diversificarea dotărilor de bază și complementare în vederea asigurării unei largi palete de prestații turistice;
- crearea unei oferte turistice cu accentuat caracter de specificitate și originalitate, prin folosirea calității teritoriului și caracteristicilor civilizației și culturii zonei;
- asigurarea unei posibile flexibilități a ofertei, în funcție de preferințele turiștilor, care să permită o dezvoltare și adaptare continuă;
- dimensionarea riguroasă a viitoarelor construcții și, în special, a stațiunilor, evitându-se fenomenul de aglomerare turistică și pericolul de degradare a peisajului, acesta fiind considerat cel mai important factor al dezvoltării, „materia primă” de bază în ansamblul turistic al zonei;
- ierarhizarea diferitelor tipuri de servicii turistice, în concordanță cu specificul și dimensiunile zonei, accentul punându-se pe serviciile ce corespund în cel mai înalt grad, cantitativ și calitativ, preferințelor turiștilor;

- o înzestrarea diferitelor puncte ale zonei cu dotări auxiliare, menite să faciliteze practicarea unei game largi de forme de turism;
- o asigurarea funcționalității optime a activității turistice în zonă, începând cu accesibilitatea, parcajul, cazarea, masa, transportul, alte servicii și terminând cu animația, cu ambianța generală;
- o asigurarea unei ridicate eficiențe economice și sociale a întregii activități turistice, paralel cu oferirea unor servicii de calitate.

Desigur că, problemele ridicate de amenajarea unei zone turistice sunt mult mai complexe, însă, abordarea trebuie să se realizeze într-o viziune științifică, de marketing, care permite o justă corelare a deceziilor privind produsul turistic și promovarea lui pe piața turistică internă și internațională.

1.4. Variabile de decizie în amenajarea turistică

În cadrul acțiunii de amenajare turistică, întreprinderea turistică operează în mediul înconjurător, social – economic și natural, în care acționează o serie de factori care nu pot suferi influențe din partea acestora: clima, dispozițiile legale, variabilele macroeconomice, culturale etc. Sub controlul întreprinderii se află variabilele deciziilor cu privire la produsul turistic precum și o serie de acțiuni legate de prețuri și tarife, canale de distribuție și promovare.

În amenajarea turistică, un rol important revine variabilelor deciziei de amenajare. Prin planul de amenajare turistică se asigură integrarea și coordonarea acțiunilor prin anticiparea evoluției fenomenului și a eficienței de-a lungul unei perioade de timp. De asemenea planul cuprinde volumul de resurse necesare, în funcție de obiectivele întreprinderii, în proporțiile cerute de obținerea unor rezultate optime care să ducă la maximizarea beneficiilor.

Programarea politicii de dezvoltare și amenajare turistică în lumina teoriei generale a sistemelor este menită să determine cât mai judicios conjugarea diferitelor variabile ale deciziei de amenajare turistică, aflate sub un permanent control, față de variabilele exterioare care acționează pe piața turistică și nu sunt controlabile, precum și față de diferitele restricții existente. Scopul final este maximizarea obiectivelor întreprinderii turistice.

Pentru găsirea unei forme explicite de exprimare a interdependenței dintre factori, ca și pentru maximizarea unei funcții în care apar diferite obiective ce pot avea caracter conflictual, va trebui să fie bine individualizați următorii factori⁸:

- a) factori controlabili de către întreprindere (Mt);
- b) factori necontrolabili, asimilabili cu stările naturii din teoria deciziei (Mn);

⁸ Demetrescu M.C., 1974, *Introducere generală în teoria sistemelor, cu aplicații în domeniul deciziilor de marketing*, A.S.E., București

- c) factori ce exprimă acțiunile altor întreprinderi care urmăresc aceleași scopuri pe piață, ca și întreprinderea în cauză (H);
 - d) limite și restricții (L);
 - e) câteva expresii ale rezultatului interacțiunii dintre factorii care concură la atingerea obiectivelor (R);
 - f) o funcție care permite maximizarea tuturor obiectivelor.
- Ținând seama de aceste elemente, este posibilă programarea interacțiunii dintre variabilele de decizie pentru amenajarea turistică a unei stațiuni sau zone, (vezi fig. 2).

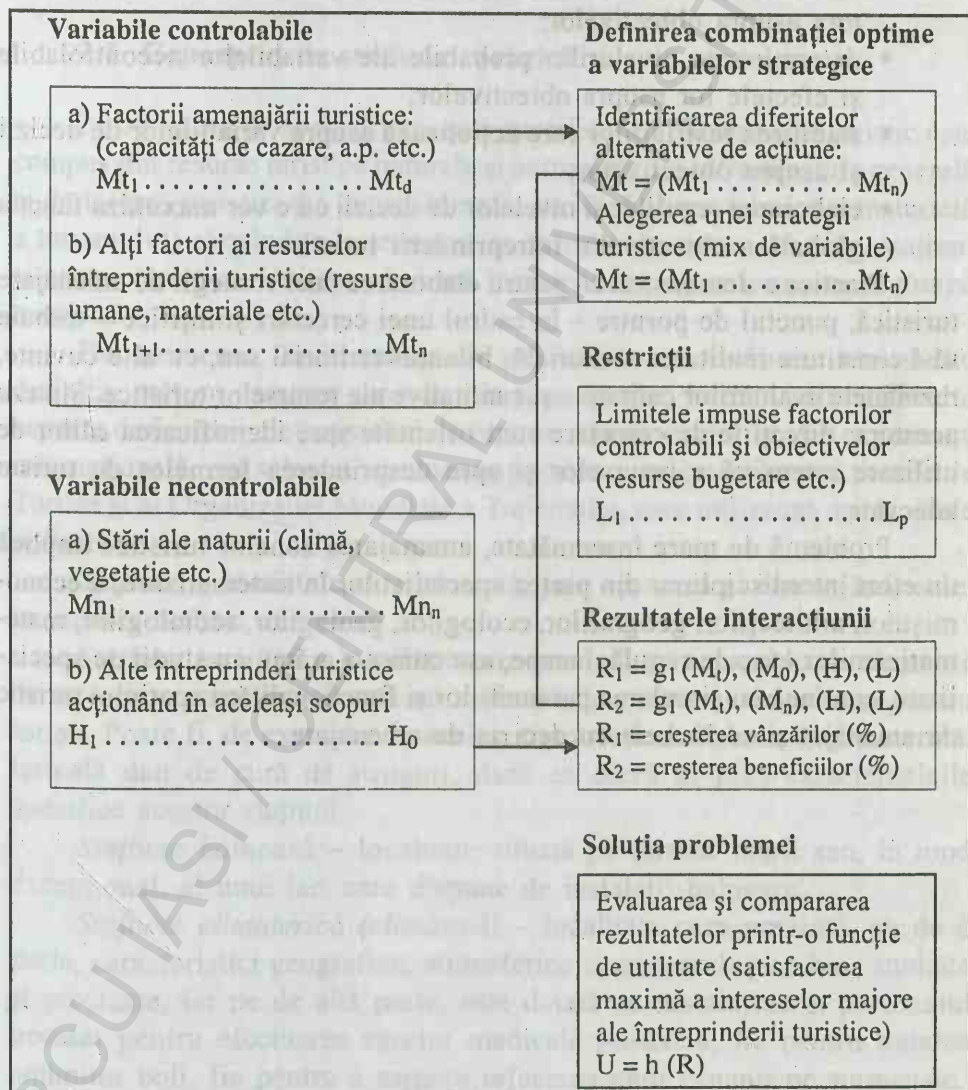

Figura 2. Etapele de analiză a interacțiunii factorilor decizionali
(prelucrare după I. Berbecaru, M. Botez, op. cit.)

Strategia de amenajare turistică pe termen lung trebuie să identifice structura optimală în timp pentru toate variabilele de sub controlul întreprinderii, în funcție de tendințele și nivelurile probabile ale variabilelor exterioare necontrolabile, iar etapele elaborării programului privind amenajarea turistică sunt următoarele:

- clarificarea obiectivelor;
- formularea unei funcții de utilitate care să permită maximizarea obiectivelor;
- identificarea variabilelor controlabile de decizii și a influenței acestora asupra obiectivelor;
- determinarea nivelurilor probabile ale variabilelor necontrolabile și efectele lor asupra obiectivelor;
- stabilirea restricțiilor care acționează asupra variabilelor de decizii și asupra obiectivelor;
- elaborarea regulilor și nivelelor de decizii care vor maximiza funcția globală a obiectivelor întreprinderii turistice.

Practica a demonstrat că pentru elaborarea unei strategii de amenajare turistică, punctul de pornire – în cadrul unei cercetări științifice – trebuie să-l constituie realitatea teritorială, bilanțul teritorial sau, cu alte cuvinte, rezultatele evaluărilor calitative și cantitative ale resurselor turistice. Sinteza acestora, direcțiile de cercetare sunt orientate spre identificarea căilor de utilizare intensivă a resurselor și spre desprinderea formelor de turism adecvate.

Problemă de mare însemnătate, amenajarea zonelor turistice implică un efort interdisciplinar din partea specialiștilor în sistematizare, a economiștilor, arhitecților, geografilor, ecologilor, geologilor, sociologilor, matematicienilor etc.; de regulă, începe, așa cum s-a arătat, cu studii de specialitate, continuă cu simularea parametrilor și funcționalității spațiului turistic de amenajat și se încheie cu decizia de amenajare.

CAPITOLUL II

STAȚIUNILE TURISTICE

2.1. Conceptul de stațiune turistică

În literatura de specialitate, este specificat că patrimoniul turistic este compus din resurse turistice naturale și antropice, din infrastructura generală și de interes turistic, din suprastructura turistică (baza tehnico – materială a turismului) răspândite în teritoriu în cadrul unor zone, subzone, stațiuni și centre turistice. Unitatea de bază în activitatea de turism este *stațiunea turistică*.

De asemenea, în literatura de specialitate, se întâlnesc mai multe definiții, atât cu caracter general, cât și particular, la unul sau mai multe aspecte definitorii ale activității de turism. Așa de exemplu, din experiența internațională, am selectat viziunea experților Academiei Internaționale de Turism și ai Organizației Mondiale a Turismului, care utilizează următoarele definiții:

Stațiune – localitate care prezintă, prin așezarea și amenajările sale, un interes turistic deosebit.

Stațiune turistică – localitate care prezintă un ansamblu de elemente de atracție și care este dotată cu mijloace de cazare și de primire pentru turiști. Poate fi, de exemplu, în același timp stațiune balneară, climaterică, termală dau de cură de struguri, dacă ea oferă în plus caracteristicile specifice acestor stațiuni.

Stațiune balneară – localitate situată pe țărmul mării sau, în mod excepțional, al unui lac, care dispune de instalații balneare.

Stațiune climaterică (climatică) – localitate care prezintă, pe de o parte, caracteristici geografice, atmosferice și meteorologice bine studiate și precizate, iar pe de altă parte, este dotată cu instalațiile și personalul necesar pentru efectuarea curelor medicale prescrise, fie pentru tratarea anumitor boli, fie pentru a asigura refacerea unor organisme surmenate.

Stațiune termală – loc specializat în exploatarea izvoarelor de apă minerală, respectiv a apelor care au proprietăți terapeutice, științifice și

medical recunoscute, folosite în stare naturală, fără nici un adaos, eliminare sau modificare, în timpul curelor efectuate în stabilimente speciale și cu personal calificat. Stațiunea termală poate să nu fie o așezare umană ci numai un simplu loc geografic.

Stațiune pentru sporturi de iarnă – localitate montană dotată cu echipament hotelier și sportiv în vederea practicării sporturilor de iarnă. Satele care au zăpadă dar nu dispun de amenajări, nu pot fi numite stațiuni de sporturi de iarnă, ci „centre de schi și turism de iarnă”.

Stațiune de cură de struguri – localitate pe teritoriul căreia se cultivă struguri de masă și unde turiștii pot urma o cură de struguri, consumându-i, fie în stare naturală, fie sub formă de must.

*Stațiune omologată*¹ – o comună, o parte din aceasta sau un grup de comune care, datorită unui ansamblu de curiozități, naturale sau artificiale (stațiune turistică), condițiilor climatice (stațiune climatică sau balneară), exploatarei izvoarelor de ape minerale (stațiune termală), cultivării strugurilor de masă (stațiune de cură de struguri), au făcut obiectul omologării oficiale. Această omologare are scopul de a favoriza frecventarea stațiunii și dezvoltarea sa prin lucrări de asanare sau înfrumusețare, lucrări facilitate eventual prin perceperea unei „taxe de sejur”.

La nivelul Comitetului European al Organizației Mondiale a Sănătății, printr-o comisie de experți s-au stabilit, la Radence (Iugoslavia, 1977) și la Londra (1978), următoarele criterii de recunoaștere și omologare pe plan internațional al stațiunilor balneoclimaterice, respectiv, atestarea unor condiții corespunzătoare de asistență medicală în stațiuni (cadre medicale de specialitate), posibilitatea acordării asistenței de urgență, laboratoare de investigații pentru verificarea diagnosticului și urmărirea evoluției bolnavilor pe parcursul curei, baze de tratament echipate corespunzător pentru aplicarea metodelor de terapie, profilaxie și eventual recuperare pentru curanți.

Tot în anul 1978, Federația Internațională de Turism și Balneoclimatologie (FITEC) supunea aprobării, în „condiții minime de recunoaștere a stațiunilor balneoclimaterice”, următoarea definiție: „Stațiunile balneoclimaterice sunt regiuni (localități) sau părți ale unei localități, ce posedă factori naturali de cură, științific recunoscuți și, prin practică, dovediți a fi utili, instalații de cură adecvate și caracterul (profilul) specific în scopul vindecării, ameliorării sau profilaxiei afecțiunilor umane”. Pentru aceste regiuni (localități) trebuie să se stabilească și să se facă publice indicații terapeutice întocmite pe baze științifice.

¹ Termen folosit, cu precădere, în legislația franceză.

La noi în țară au fost formulate mai multe definiții, referitoare la conceptul de stațiune turistică, balneoclimaterică etc. Astfel, în proiectul Legii turismului (elaborat în 1992 de un grup de experți din Ministerul Comerțului și Turismului, ca și din Institutul de Conjunctură și Marketing pentru turism, cu consultarea largă a unor specialiști din afară), „Stațiunea turistică este o localitate în care turismul reprezintă ramura preponderentă ca volum de activitate economică și grad de concentrare a populației active. Dispunând de potențial turistic, stațiunea turistică determină un aflux de populație nerezidențială, ca beneficiară a serviciilor turistice pe care le oferă”.

Pentru specialiștii în balneologie, „stațiunea balneoclimaterică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități care beneficiază de factori naturali și ambientali (bioclimat, ape minerale, nămoluri și lacuri terapeutice, saline, mofete litoral marin), utilizabili în terapeutică și posedă dotări și amenajări specifice pentru punerea în valoare a acestor factori în cadrul curei balneare, ca și pentru odihnă și recreere” (IMFBRM, 1992). Iar „stațiunea climatică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități, care, prin condițiile geografice și factorii climatici și ambientali favorabili poate asigura o cură profilactică și de reconfortare posedând dotări și amenajări specifice pentru aplicarea climatoterapiei, pentru odihnă și recreere” (IMFBRM, 1992).

În proiectul de Hotărâre a Guvernului României (1992) privind aprobarea statutului de stațiune balneoclimaterică se precizează că pentru stabilirea unui asemenea statut sunt necesare următoarele condiții minime: a) existența unor substanțe minerale terapeutice exploatabile, a unor factori climatici și recunoscuți științific, cantitativ și calitativ; b) asigurarea dotărilor tehnice necesare pentru exploatarea, protecția și utilizarea substanțelor minerale terapeutice sau factorilor ambientali; c) baza tehnico – materială turistică – capacități de cazare, de alimentație și comerciale, de tratament, agrement și de transport – corelată cu mărimea stațiunii și resursele de care dispune; d) infrastructura tehnică turistică – căi de acces, echipament tehnic de specialitate, obiective de prestări de servicii cu caracter general etc.; e) perimetre de protecție a factorilor naturali de potențial potrivit legii.

În România, conform HGR nr. 77/1996 pentru aprobarea Normelor privind atestarea stațiunilor turistice, „se atestă ca stațiune turistică localitatea cu funcții turistice specifice, dotată cu resurse turistice naturale și cu structuri necesare valorificării și practicării turismului, care îndeplinește criteriile minime, prevăzute în acest act normativ”. Atestarea stațiunilor turistice are ca scop crearea cadrului necesar pentru valorificarea,

protejarea și conservarea potențialului turistic și satisfacerea, la nivel optim, a necesităților de odihnă și de recreere ale populației.

La Ministerul Turismului, referitor la stațiunile turistice, se operează cu următoarea terminologie:

Stațiuni balneare – localitățile care dispun de factori naturali terapeutici, exploatați, protejați și utilizați pe baza normelor de specialitate, beneficiind totodată de organizare, construcții, dotări și amenajări urban – edilitare adecvate activității balneare.

Stațiuni climatice – localități sau zone care dispun de factori ambientali cu efecte benefice asupra organismului, având organizare, construcții și dotări pentru odihnă și agrement și amenajări urban – edilitare adecvate acestei activități.

Stațiuni balneoclimaterice – localități sau zone care dispun de factori naturali și ambientali utilizabili în tratament și odihnă activă, beneficiind de organizare, construcții, dotări și amenajări specifice, precum și urban-edilitare adecvate activității balneoturistice.

2.2. Clasificarea stațiunilor turistice

Luând în considerare definițiile expuse anterior, precum și alte aspecte legate de perspectivele de dezvoltare a turismului românesc, propunem următoarele definiții:

Stațiunea turistică – este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de un cadru natural favorabil odihnei, recreeri, și activităților în aer liber, de factori naturali terapeutici, recunoscuți științific, beneficiază, totodată, de organizare, construcții, dotări și amenajări urban – edilitare adecvate fiecărui tip de activitate.

Stațiunea climatică – este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de un cadru natural cu efecte terapeutice bine precizate științific și benefice asupra organismului uman, având organizare, construcții și dotări pentru odihnă, agrement și amenajări urban – edilitare și forță de muncă corespunzătoare acestei activități.

Stațiunea balneoclimaterică – este o localitate sau un teritoriu aparținând unei localități care dispune de factori naturali ambientali utilizabili în tratament și odihnă activă, recunoscuți științific, beneficiază totodată de organizare, construcții, dotări și amenajări urban – edilitare adecvate și forță de muncă specifice activității balneoturistice.

În taxonomia utilizată pe plan mondial, termenul care s-a impus este cel de *stațiune turistică*, definită anterior care, așa cum s-a arătat, întrunește toate atributele legate de potențial turistic, organizare, cadru natural și

ambiental, echipare și dotare, forță de muncă etc., menite să confere o activitate turistică dominantă.

La rândul lor, stațiunile turistice pot fi grupate, pe baza mai multor criterii – funcția turistică, așezarea geografică, mărimea, importanța, locul unde s-a dezvoltat stațiunea, caracterul activității turistice, calitatea peisajului, importanța și nivelul de organizare etc. – în categorii diverse, ce vin să fundamenteze științific dezvoltarea și echiparea lor turistică în perspectivă, să justifice atragerea unor investiții în modernizarea și extinderea bazei materiale, în infrastructura urban – edilitară etc.

▪ Criterii de clasificare a stațiunilor:

Nr. crt.	Criteriul	Categorii de stațiuni	Exemple
1.	Funcția turistică	1.1. Stațiuni turistice balneoclimaterice 1.2. Stațiuni turistice climatice 1.3. Stațiuni turistice de odihnă și recreere (practicarea sporturilor de iarnă, nautice etc.)	Băile Felix Băile Herculane Eforie Nord Predeal, Durău Poiana Brașov, Predeal, Sinaia etc.)
2.	Așezarea geografică	2.1. Stațiuni de litoral 2.2. Stațiuni de câmpie 2.3. Stațiuni de deal și podiș 2.4. Stațiuni de munte	Mamaia, Costinești Amara, Lacu Sărat Slănic, Băile Govora Borșa, Păltiniș
3.	Mărime	3.1. Stațiuni de litoral 3.1.1. mici (< 10 000 locuri de cazare) 3.1.2. medii (10 000 – 15 000) 3.1.3. mari (15 000 – 20 000) 3.1.4. foarte mari (> 20 000) 3.2. Stațiuni de munte și balneoclimaterice 3.2.1. mici (< 500 locuri) 3.2.2. medii (500 – 1 500) 3.2.3. mari (1 500 – 3 500) 3.2.4. foarte mari (> 3 500)	Costinești Eforie Nord Neptun Mamaia Borșa, Muntele Mic, Lipova, Săcelu Durău, Semenice, Moneasa, Lacu Sărat, P. Brașov, Bușteni, B. Tușnad, Vatra Dornei Sinaia, Predeal, B. Felix, B. Herculane

4.	Valoare. Dotare tehnico-edilitară. Organizare	4.1. Stațiuni de interes general	Sinaia, P. Brașov, B. Tușnad,
		4.2. Stațiuni de interes local	Bălătești, Oglinzi, Cheia
5.	Locul unde s-a dezvoltat stațiunea	5.1. În vatra unei așezări	Covasna
		5.2. În afara vetrei localității	Borșa, Păltiniș, Poiana Brașov
6.	Caracterul activ. turistice	6.1. Permanente	Eforie Nord
		6.2. Sezoniere	Jupiter
7.	Calitatea peisajului și a mediului ambiental	7.1. foarte ridicată	Vatra Dornei,
		7.2. ridicată	Băile Tușnad
		7.3. medie	Slănic Moldova, Băile Olănești
		7.4. limitată	Covasna, Eforie Nord Amara, Băile Felix
8.	Indicele de atractivitate al stațiunilor și localităților balneare	8.1. de interes general	Băile Herculane
		8.2. de interes local	Lipova,
		8.3. Localități cu amenajări balneare	Boghiș Carei,
		8.4. surse izolate	Tg. Ocna Vizantea
9.	Importanță, nivel de organizare și dotare	9.1. de importanță națională	B. Felix
		9.2. de importanță zonală	Slănic
		9.3. de importanță locală	Lipova

2.3. Norme pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică

1. Scopul și utilitatea normelor

În scopul elaborării politicii naționale privind orientarea și dezvoltarea zonelor și stațiunilor turistice, se impune analizarea și departajarea lor pe baza unor criterii specifice, care să țină seama de caracteristicile și calitățile fiecărei zone sau stațiuni în parte.

Gruparea stațiunilor și a localităților turistice după importanța acestora în cadrul industriei turistice, permite atât concentrarea eforturilor investi-

ționale pentru obiective prioritare, cât și evidențierea acelor stațiuni sau localități care îndeplinesc condițiile necesare privind dezvoltarea preferențială la nivel național.

Stabilirea criteriilor de performanță pentru aprecierea principalelor attribute ale unei stațiuni, care concură la valorificarea ofertei specifice, stimulează spiritul competițional orientând activitatea managerială. Totodată, se crează baza logică de corelare cu sistemul informatic de profil, factor important în decizia agențiilor de turism, dar și în potențarea cererii.

2. Definiții

Definițiile preluate de acest normativ sunt cele cuprinse în proiectul Legii Turismului, ele fiind deja adoptate de marea majoritate a agenților economici, asociațiilor, federațiilor din turism și a altor organizații profesionale, precum și de ministerele interesate, care au avizat proiectul de lege.

Patrimoniu turistic: resursele turistice naturale și culturale, recunoscute ca atare și structurile realizate în scopul valorificării lor turistice.

Resurse turistice naturale: componente ale mediului care prin natură, calitatea și specificul lor sunt recunoscute, înscrise și valorificate prin turism: elemente geomorfologice, climatologice, floristice și faunistice, peisaje, substanțe minerale balneare și alți factori.

Zona turistică: teritoriu caracterizat printr-o concentrare de resurse turistice de valoare recunoscută și care poate fi delimitat distinct ca ofertă, organizare și protecție turistică.

Stațiune turistică: localitate dotată cu resurse turistice naturale și structurile necesare pentru asigurarea și dezvoltarea preponderentă a funcțiilor turistice specifice. De asemenea, poate avea statut de stațiune turistică partea din localitate în care funcția turistică este preponderentă.

Localitate turistică: așezare urbană sau rurală cu funcții turistice dezvoltate pe baza resurselor turistice de care dispune.

Punct turistic: obiectiv turistic cu caracteristici particulare care îi oferă o atractivitate turistică.

Parcul balnear: zonă verde publică amenajată în perimetrul stațiunii, cu rol de resursă specifică activă pentru tratament și odihnă.

Literatura de specialitate prezintă și alte definiții, acestea variind ca modalitate de exprimare și conținut, care nu pot fi însă asimilate pentru utilizarea în România. Spre exemplu, stațiunea balneară se definește ca o „localitate situată pe țărmul mării sau în mod excepțional al unui lac, care dispune de instalații balneare”. Se precizează astfel că numai definițiile legisferate sunt acceptate, acestea fiind validate de majoritatea specialiștilor

deoarece răspund cerințelor noastre de exprimare și cuprindere a noțiunilor unanim acceptate în ramura turismului.

Organizația Mondială a Termalismului care este afiliată la Organizația Mondială a Turismului utilizează pentru domeniul turismului balnear cuvântul „termalism”, care în limba română are alt înțeles. În accepțiunea O.M.T., care explică de fapt prin definiția adoptată acest termen, *stațiune termală* este un „loc specializat în exploatarea izvoarelor minerale terapeutice, științific și medical recunoscute, folosite în stare naturală fără nici un adaos, eliminare sau modificare în timpul curelor în stabilimente speciale și cu personal calificat”.

De asemenea, *stațiune de sporturi de iarnă* se definește conform normelor O.M.T. ca o „localitate montană dotată cu echipamente (structuri) hoteliere și sportive în vederea practicării sporturilor de iarnă. Localitățile care au zăpadă, dar nu dispun de amenajări nu pot fi numite stațiuni de sporturi de iarnă”.

Aceste două definiții privind stațiunea termală și stațiunea de sporturi de iarnă, chiar dacă nu fac parte din nomenclatorul român, exprimă corespunzător conținutul de idei.

Stațiunile turistice din România au fost grupate în trei mari categorii aparținând segmentelor de turism pe care le reprezintă:

- de litoral;
- balneare;
- montane

Aceste categorii de stațiuni, așa cum sunt ele utilizate azi în strategii, programe, raportări statistice și promovare sunt definite astfel:

- *Stațiune turistică de litoral*: localitatea amplasată pe malul Mării Negre, care beneficiază de resursele naturale specifice acesteia și structuri de primire corespunzătoare (hoteluri, vile, restaurante etc.) pe baza cărora realizează produsul turistic de tip litoral (casă, masă, agrement, cură marină).

În cadrul acestora, unele complexe de turism balnear din Mangalia, Eforie, Venus și Neptun au dezvoltat structuri de tratament care le determină o funcționalitate preponderent balneară. Caracterul particular al acestor complexe nu modifică însă profilul general al stațiunii de care aparțin, astfel că ele vor fi numite în continuare stațiuni turistice de litoral.

- *Stațiune de turism balnear*: localitate care dispune de substanțe minerale balneare, factori naturali de mediu și structurile de primire adecvate utilizării acestora, necesare asigurării și dezvoltării funcțiunii de tip balnear. În cadrul „curei balneare” se pot folosi unul sau mai mulți factori naturali sau substanțe minerale care acționează benefic asupra sănătății omului, oferiți pachet sau la solicitare.

- *Stațiune de turism montan*: localitate care dispune de ambianță montană cu factori naturali de mediu și structuri de primire adecvate îndeplinirii funcției specifice pentru turism, odihnă, sport.

3. Condiții pentru inițierea și instituirea zonelor turistice

3.1. Stabilirea calității de zonă turistică pentru o anumită arie geografică ce satisface definiția acesteia, se face pentru fiecare caz în parte pe baza prezentelor norme.

3.2. Inițiativa instituirii de zone turistice aparține, de regulă, autorității administrației publice locale, dar poate aparține însă oricărei persoane fizice sau juridice.

3.3. Inițiatorul instituirii unei zone turistice va fundamenta propunerea pe baza unei documentații de detaliu, din care să reiasă necesitatea, oportunitatea și efectele economice și ecologice ale aplicării proiectului.

3.4. Documentația de susținere a instituirii zonei turistice se supune unui preaviz de specialitate Comisiei de patrimoniu turistic a Ministerului Turismului, după care se remite autorităților administrației publice ale județelor interesate, în scopul obținerii acordului instituirii ei pe teritoriile respective.

3.5. Documentația pentru zona turistică preavizată și aprobată conform art. 3.4., se cuprinde în proiectele planurilor de urbanism și amenajare a teritoriului.

3.6. Proiectele planurilor de urbanism și amenajare a teritoriului implicate, împreună cu documentația pentru zona turistică, se supun aprobării Ministerului Turismului, conform legii, după care se publică în Monitorul Oficial Ordinul Ministrului Turismului de instituire a zonei turistice, împreună cu statutul acesteia.

3.7. Îndrumarea și controlul aplicării și respectării prevederilor din statutul zonei turistice revin atât specialiștilor autorităților locale implicate, cât și Ministerului Turismului.

3.8. Zona turistică omologată, se încadrează, conform Legii nr. 50/1991, ca „zonă protejată”.

3.9. În aria delimitată în documentația zonei turistice prin repere sigure, ușor identificabile, se permite amplasarea și construirea de edificii, drumuri, ateliere sau întreprinderi de orice fel, amenajări de teren, numai cu avizul Ministerului Turismului.

3.10. Zonele turistice constituie priorități în strategia și planurile de dezvoltare ale turismului, întreprinzătorii în materie turistică pentru aceste zone fiind sprijiniți și încurajați de stat.

3.11. În funcție de importanța zonei turistice protejate la nivel național, dacă aceasta cuprinde obiective turistice de maxim interes, zona poate fi

atestată ca „patrimoniu turistic național” și are statut special, similar parcurilor naționale, prin Hotărâre de Guvern. Zonele turistice de interes național sunt dotate cu personal și mijloace de specialitate și de protecție, consemnate în Hotărârea de Guvern.

3.12. Zonele turistice și zonele turistice de interes național se pot delimita prin cuprinderea, integrală sau parțială, a unor parcuri naționale sau altor areale de mediu cu statut de protecție, conform legii, în care caz se supun ca exploatare și protecție reglementărilor prevăzute pentru protejarea acelor areale.

3.13. La delimitarea și trasarea zonei turistice se vor evita contururile curbe și unghiurile ascuțite, precum și întrândurile.

3.14. Documentația de instituire a zonei turistice prezintă în mod obligatoriu în anexe certificate de patrimoniu pentru obiectivele prioritare (esențiale) adică acelea care sunt evidențiate ca motivație pentru instituirea zonei turistice.

4. Criterii pentru instituirea și delimitarea zonelor turistice

4.1. Zona turistică poate fi instituită dacă este necesar a se contura o arie care cuprinde o ofertă turistică complexă sau specializată pe obiective prioritare aflate în perimetrul ei.

4.1.a. Oferta turistică complexă poate fi formată din peisaj de mare atractivitate, concentrare de pensiuni agroturistice, domenii schiabile de calitate, parcuri naționale, păduri deosebite, peșteri amenajate, lacuri favorabile sporturilor nautice, cursuri de apă, cascade, monumente naturale, atracții culturale și alte asemenea, grupate divers (două sau mai multe obiective) în arii delimitabile, care să cuprindă gruparea realizată.

4.1.b. Oferta turistică specializată poate fi formată din: zonă montană de foarte mare atracție, complex de peșteri și grote, defilee adânci, lacuri, deltă, păduri și poieni de excepție, complexe culturale sau monumentale deosebite și alte asemenea, care, fiind singulare sau izolate, constituie atracții dezvoltate pe o anumită arie ce poate constitui o zonă turistică și poate fi dezvoltată ca atare.

4.2. Componentele zonei turistice complexe sau obiectivele speciale, pentru a putea fi recunoscute ca ofertă turistică, trebuie să fie omologate ca atare de Comisia de patrimoniu a Ministerului Turismului. Motivația instituirii zonei, se poate fundamenta numai pe obiective inventariate în Registrul patrimoniului turistic, având deci un Certificat de patrimoniu.

4.3. Se justifică conturarea unei zone turistice dacă în cuprinsul ei se poate evidenția o grupare de componente sau de obiective turistice care să formeze pentru aria respectivă o ofertă specială de turism mult mai densă decât în teritoriile limitrofe sau mult mai valoroasă.

4.4. În aria delimitată prin instituirea zonei turistice, activitatea turistică trebuie să constituie îndeletnicirea esențială sau una din primele două ocupații economice importante din zona proiectată. Se va evita includerea în zonele turistice a combinatelor chimice sau întreprinderilor industriale mari, chiar dacă spațiile apropiate acestora sunt propice existenței sau dezvoltării turismului.

4.5. Se recomandă ca mărimea unei zone să nu depășească, dacă este posibil, pentru vizitare, alocarea unui timp mai mare de o zi turistică. În caz contrar, fiecare traseu trebuie încheiat în preajma unor structuri de primire, astfel încât traseele respective să fie cât mai distincte fără repetarea unor segmente substanțiale.

4.6. Delimitarea zonei turistice este recomandabil a fi făcută de-a lungul creștelor montane, în lungul văilor, pe picioare de munte sau folosind alte repere naturale sau antropice stabile și sigure, marcarea lor pe plan urmând a fi realizată prin semne convenționale clare. Numai în cazuri excepționale se vor monta pe teren borne de unghi, pentru a marca schimbările de direcție ale perimetrului marcat.

4.7. Zonele turistice care cuprind ca principală motivație monumente și ansambluri culturale, de arhitectură, arheologie, de artă, ansambluri memoriale, muzee și alte instituții de cultură, se instituie și se delimitează împreună cu specialiști desemnați de cei în drept, pe baza legii, motivațiile instituirii zonei aparținând acestora.

5. Criterii generale pentru omologarea stațiunilor

Criteriile stabilite pentru omologarea unei localități ca stațiune turistică au în vedere lucrările OMS și OMT în acest domeniu

5.1. Condiții minimale obligatorii

5.1.1. Existența substanțelor minerale balneare și / sau a factorilor naturali de mediu, puși în evidență prin documentații științifice. Documentațiile de atestare (punere în evidență) și omologare se elaborează de institute specializate, recunoscute de Comisia de patrimoniu turistic a Ministerului Turismului.

5.1.2. Existența unor structuri de primire adecvate care au avizul de specialitate al Ministerului Turismului, și a unor instalații corespunzătoare utilizării organizate a substanțelor minerale balneare și / sau a factorilor naturali de mediu.

5.1.3. Valorificarea patrimoniului turistic natural și construit al localității, se realizează în conformitate cu legea, de cel puțin un agent economic cu profilul de activitate înscris în acest scop.

5.1.4. Existența unui cadru natural ambiental de certă valoare din punct de vedere al calității mediului: păduri, relief, parc natural sau balnear,

așezarea clădirilor, organizarea fluxurilor de circulație (vehicule și pietoni) etc.

5.1.5. Existența amenajărilor pentru agrement și a serviciilor complementare de tip urban: poștă, telefon, servicii de salvare, străzi asfaltate, linii de transport etc.

5.1.6. Pentru stațiunile de turism balnear trebuie să existe structurile de tratament care să asigure procedurile necesare utilizării substanțelor minerale balneare, sub control medical.

5.1.7. Localitatea, sau partea de localitate, care răspunde criteriilor 1 – 5 va reprezenta prin construcțiile și amenajările sale numai activitatea de turism (respectiv turism balnear). Pot exista și activități conexe sau complementare, dacă acestea sunt deja constituite la data depunerii documentației de omologare a stațiunii și dacă prin funcționarea lor nu afectează, în nici un fel, specificul, activitatea și ambianța stațiunii.

Dezvoltarea stațiunii trebuie să se facă în afara ariei urbane a localității dacă aceasta există, fără interferențe cu zona locuită și de servicii generale, astfel încât să fie asigurate pentru stațiune condițiile de protecție de mediu (ambianță, aer curat, liniște, zonă verde, luciu de apă etc.).

5.2. *Condiții suplimentare obligatorii pentru stațiunile de interes național*

5.2.1. Substanțele minerale balneare și / sau factorii naturali de mediu existenți în stațiune trebuie să fie omologați conform legii, rezervele să fie confirmate (după caz) și volumul exploatat să fie situat sub nivelul maxim de extracție cu minim 20%. De asemenea, stațiunile trebuie să dispună de dotările tehnice pentru exploatarea, protecția și utilizarea substanțelor sau a factorilor ambientali (după caz) corespunzător cerințelor reglementărilor de specialitate. Se vor prezenta documentațiile și atestatul inspecției de stat pentru resurse privitor la instituirea și materializarea perimetrului de protecție geologică.

5.2.2. Structurile de primire existente să cuprindă obligatoriu cel puțin un hotel cu restaurant și structură de tratament (sau agrement) incluse. Dacă acest hotel nu are minimum trei stele, să existe cel puțin 40 de locuri în vile care să fie clasificate la trei stele sau mai mult.

5.2.3. Stațiunea trebuie să dispună, pe lângă serviciile urbane minime și de: cinema și / sau sală de conferințe, terenuri de sport, piscină (în aer liber sau acoperită), grădină publică sau parc balnear – după caz – în număr și mărime corelate cu resursele stațiunii și mărimea ei. Va avea, de asemenea, biroul propriu oficial de turism.

5.2.4. Accesibilitate asigurată prin cel puțin două mijloace de transport cu oprire programată în stațiune (feroviar, rutier, aerian) sau în imediata

apropiere. În cazul gărilor feroviare sau aeroporturilor să existe mijloace de transport pentru asigurarea legăturilor de tip urban între acestea și stațiuni, pentru fiecare tren sau avion.

6. Criterii pentru clasificarea stațiunilor turistice

În diferite țări, ca urmare a modului diferit de organizare, au fost adoptate multiple moduri de clasificare a stațiunilor.

În România, ținând seama de specificul și tendințele dezvoltării segmentului balnear al turismului, se identifică următoarele criterii principale după: importanța stațiunii în economia națională, funcția turistică, factorii naturali de care dispune, așezarea geografică, mărimea stațiunii, sezonabilitate.

6.1. Importanța stațiunii în economia națională

6.1.a. Stațiunile sunt grupate după nivelul de interes în economie astfel:

- A. Stațiuni turistice de interes național.
- B. Stațiuni turistice de interes local.
- C. Localități turistice.

6.1.b. Listele sunt alcătuite pe baza criteriilor conținute în normativ, detaliate după evaluarea *indicilor de calitate* care intervin diferit ca pondere în criteriul importanței stațiunii:

1. Cadru natural, așezarea în mediu	15
2. Factorii naturali activi, substanțele minerale omologate	30
3. Structurile de primire clasificate ²	25
4. Infrastructura, utilitățile urbane	7
5. accesul	8
6. agrementul	10
7. Aspectul urbanistic și estetic general	5
TOTAL	100

6.1.c. Punctajul astfel întrunit de fiecare stațiune, trebuie să depășească 75 de puncte pentru categoria A., 45 puncte pentru categoria B. Și să întrunească minimum 25 puncte pentru categoria C. Astfel, au fost identificate 36 de stațiuni turistice de interes național și 38 stațiuni turistice de interes local, din cele cca. 400 localități turistice cunoscute.

6.1.d. acordarea punctajului se face pe seama aprecierii calității fiecărui criteriu din cele șapte obligatorii și a următoarelor condiții de bază:

² inclusiv pensiuni, ferme agroturistice.

- Stațiunile din grupa A, trebuie să fie punctate cu cel puțin jumătate din numărul de puncte al fiecărui indice.
- Stațiunile din grupa B, trebuie să fie punctate pentru fiecare indice, respectiv nu poate fi admis nici un indice punctat 0 (zero).
- Localitățile turistice din grupa C trebuie să întrunească minimum 15 puncte din cele 25 pentru indicii 1 și 2. Nu pot avea punctaj zero pentru indicii 3,5 și 7.

6.1.e. La pct. 1, se apreciază în mod deosebit amplasamentele din zona premontană, în apropierea pădurilor, a apelor curgătoare, lacurilor, mării și bineînțeles depărtarea de construcții industriale și alți factori poluanți. De asemenea, se apreciază pozitiv un grad cât mai redus de interferență al așezămintelor specifice stațiunii cu serviciile de tip urban (centrale termice, spălătorii, locuințe etc.). Se punctează favorabil existența parcului balnear.

La pct. 2, se va ține seama de bogăția și calitatea factorilor naturali activi, conform listei acestora, ibidem privind calitatea, cantitatea și varietatea substanțelor minerale utilizate.

Structurile de primire (pct. 3) trebuie să fie clasificate integral. Pentru acordarea punctajului maxim, este necesar ca acestea să prezinte o componență adecvată cererii:

La stațiuni mari - maxim 60% una și două stele;
- minim 8% patru sau cinci stele;
- numărul locurilor din restaurante minim 80%
(din totalul locurilor stațiunii) din care 10% lux.

La stațiuni medii - maxim 70% una și două stele;
și mici - minim 4% patru sau cinci stele;
- numărul locurilor din restaurante minim 70%
(din totalul locurilor stațiunii) din care 10% lux.

La pct. 5, se apreciază în mod deosebit apropierea (relativă) de aeroporturi, de gări mari, de șosele naționale, fără a uita că distanțele mai mici de 10 km pentru aeroporturi și mai reduse de 2 km pentru căi ferate și șosele naționale provoacă poluări (sonore etc.). Pentru stațiuni este preferabil să existe cel puțin două mijloace de transport.

O apreciere importantă se acordă existenței mijloacelor de agrement, cele mai căutate fiind cele în aer liber, precum și sistemelor organizate de excursii și vizite (pct. 6).

Se acordă un punctaj favorabil și pentru varietatea restaurantelor și a dietelor, și negativ pentru cele sub categoria a II-a existente în stațiune la data solicitării de atestare.

6.1.f. Un moment recent și deosebit de important pentru omologarea stațiunilor românești îl reprezintă Hotărârea de Guvern nr. 867 publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, Nr.: 609/13.VII.2006 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice. Astfel criteriile menționate în hotărâre (vezi anexa 1) vizează cinci domenii principale și anume:

- cadrul natural, factorii naturali de cură și calitatea mediului;
- accesul și drumurile către stațiune;
- utilitățile urban-edilitare;
- structurile de primire turistice și de agrement;
- informarea și promovarea turistică.

Actuala hotărâre încearcă să pună un accent mai mare asupra protecției mediului înconjurător al stațiunii și implicit asupra conservării resurselor turistice. Constituirea perimetrelor de protecție ecologică, hidrogeologică și sanitară a factorilor naturali de cură reprezintă doar o metodă ce atestă această preocupare. Actul normativ susține totodată calitatea serviciilor, crearea unui mediu sănătos și sigur în stațiuni pentru turiști.

Un lucru inedit îl reprezintă obligativitatea prezenței rețelei centralizate de canalizare atât în stațiunile de interes național, cât și în cele de interes local. Importantă mai este și cerința obligatorie a existenței serviciilor medicale permanente nu numai balneare, ci și de medicină generală și de prim ajutor sau pentru urgențe medicale în stațiuni.

În stațiunile de interes național față de cele de interes local trebuie să oprească trenurile cu regim de rezervare a locurilor, inclusiv vagoanele de dormit. În toate stațiunile indiferent de categorie trebuie asigurată o legătură prin transportul în comun între localitatea propriu-zisă și gara care o deservește. Toate stațiunile trebuie să aibă spații comerciale; cele de interes turistic național având obligativitatea de a deține servicii de bancă, schimb valutar și agenție de turism.

În ceea ce privește structurile de primire turistică și de agrement diferența între cele două categorii de stațiuni este clar făcută la nivelul numărului minim de locuri în structuri de primire turistice clasificate (exceptând campingurile), număr care este de 500 în cazul stațiunilor de interes național, respectiv 100 în cazul celor de interes local. De asemenea toate stațiunile trebuie să dețină un număr minim de amenajări și dotări pentru relaxare în aer liber, inclusiv terenuri sportive, număr care este de 5 în cazul stațiunilor de interes național și de 2 în cazul celor de interes local. Aceleași cifre sunt date și referitor la numărul de terenuri de joacă pentru copii, în timp ce pentru criteriul obligativității traseelor turistice montane omologate, marcate și afișate numărul minim este de 4 respectiv

2. Se remarcă de asemenea cerința prezenței obligatorii a salvamontului în localitățile montane respectiv a salvamarului și a posturilor de prim ajutor pe litoral. Importante rămân și criteriile referitoare la amenajări, ele făcând din nou referire la ambele tipuri de stațiuni. Astfel indiferent de specificul stațiunii (balneară, de litoral, montană, pentru sporturi de iară) este obligatorie existența amenajărilor adecvate la standarde de calitate suficiente încât să nu pună în pericol siguranța turiștilor. Un alt criteriu care se distinge este organizarea obligatorie în stațiuni a evenimentelor, turistice, culturale, sportive.

Ultimul punct principal al criteriilor de atestare ce face referire la informarea și promovarea turistică aduce și el noutăți. Dintre acestea subliniem obligativitatea centrelor de informare care să deservească exclusiv centrul, asigurarea legăturii permanente on-line între structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare și centrul de informare turistică (acest lucru eficientizând foarte mult serviciile de primire turistică); semnalizarea obiectivelor turistice cu indicatoare de orientare și informare.

Conform acestor criterii în prezent sunt atestate 37 de stațiuni turistice de interes național și 45 de stațiuni turistice de interes local. (vezi anexa 2)

Pentru ca o localitate să fie atestată ca stațiune turistică autoritățile administrației publice locale trebuie să transmită Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, respectiv Autorității Naționale pentru Turism, o cerere-tip, potrivit modelului tip, și documentația pentru atestarea stațiunii turistice, care trebuie să cuprindă:³

a) monografia turistică, cu următoarele capitole principale:

- considerații generale privind poziția geografică, infrastructura, cadrul natural, cadrul socioeconomic, probleme de mediu și factori naturali de risc;
- analiza potențialului turistic în funcție de tipul stațiunii turistice: factorii naturali de cură, bioclimatul zonei, domeniul schiabil;
- nivelul actual de valorificare din punct de vedere turistic: structuri de primire turistice, structuri de agrement, informații privind circulația turistică;

b) documentațiile privind amenajarea teritoriului și urbanismul, avizate și aprobate conform anexei m. 1 la Legea m. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu completările ulterioare, respectiv:

- planul urbanistic general și regulamentul aferent acestuia;
- planul urbanistic zonal și regulamentul local aferent acestuia;

c) fișa stațiunii turistice, cu prezentarea detaliată a criteriilor îndeplinite, conform anexei nr. 1, și, după caz, a celor suplimentare;

³ După M.O., partea I, Nr. 609/13.VII.2006

d) studii și documente care să argumenteze atestarea stațiunii turistice și a specificului ei determinat de resursele turistice de care dispune.

6.2. Funcția turistică

Stabilirea criteriilor de grupare a stațiunilor turistice, pe baza funcțiilor turistice specifice, se confundă cu reprezentarea lor în cele trei mari segmente de turism, după principala motivație a ofertei: litoral, balnear, munte, așa cum a fost tratată și definită la punctul 2.

Se precizează că, în mod convențional, stațiunile turistice situate pe litoral, chiar dacă utilizează și substanțe minerale (ape minerale, nămol terapeutic) le considerăm ca făcând parte din segmentul litoral. Totuși, atunci când se fac analize statistice privind segmentul balnear, vor fi luate în considerație toate stațiunile (societățile, complexele) care au în dotare și folosesc structuri și organizare de tratament pe baza substanțelor minerale balneare, asistate de personal medical.

6.3. Factorii naturali de care dispune

Principalele grupări sunt:

- Stațiuni de turism balnear termale, unde apele minerale au temperaturi de peste 25°C și o încărcare mineralogică ce le conferă calități în cura externă, ele constituind prin utilizare cel mai important factor curativ al stațiunii respective.
- Stațiuni de turism balnear cu ape minerale, în care temperatura substanței (apei) de tratament este sub 25°C, aceasta constituind factorul curativ principal. Apele minerale pot fi încălzite pentru tratament extern.
- Stațiuni de turism balnear marine, unde principalii factori curativi sunt reprezentați de cei specifici litoralului.
- Stațiuni de turism balnear cu nămol terapeutic, așezate în apropierea lacurilor sărate unde apa de lac și nămolul reprezintă principalii factori de tratament.
- Stațiuni pentru tratamente cardiovasculare, care posedă ape minerale carbogazoase și emanații de gaz carbonic (mofete) ca substanță esențială și de cele mai multe ori unică substanță minerală de tratament.
- Stațiuni de cruțare, așezate de regulă în zona premontană, unde se practică, în general, o odihnă activă, utilizându-se factorii naturali activi de mediu.
- Stațiuni turistice pentru sporturi de iarnă și odihnă.

6.4. Așezarea geografică

- Stațiuni de litoral;
- Stațiuni montane;

- Stațiuni premontane și din zone colinare;
- Stațiuni de șes și podiș.

6.5. Mărimea stațiunii

- Stațiuni turistice mari, cu peste 10 mii locuri în structuri de primire construite.
- Stațiuni turistice medii având între 2000 și 10000 locuri în structuri de primire construite.
- Stațiuni turistice mici, sub 2000 locuri.

6.6. Sezonalitate

6.6.a. Permanente, când majoritatea locurilor existente sunt utilizabile tot timpul anului.

6.6.b. Permanente – cu ofertă redusă, în care majoritatea structurilor de primire sunt închise în sezonul rece.

6.6.c. Sezoniere, unde se înregistrează perioade (de sezon) în care stațiunea este complet închisă.

7. Procedura de atestare

7.1. *Atestarea zonei turistice poate fi solicitată de persoane juridice sau fizice, cetățeni ai României, după cum urmează:*

- se transmite o scrisoare de intenție către Ministerul Turismului cu copii la administrația publică locală (consiliul județean, primărie), explicând necesitatea și oportunitatea înființării zonei turistice respective și reprezentând în anexă lista obiectivelor inventariate prin Registrul de patrimoniu turistic sau propuse a fi cuprinse în acest Registrul;
- se primește de către inițiator un acord de principiu, de la Ministerul Turismului, care reprezintă acceptul pentru întocmirea documentației, în termenii solicitați;
- se întocmește documentația de înființare a zonei turistice, de preferință de o instituție specializată. Documentația va avea trei părți:
 - memoriu de prezentare;
 - partea grafică;
 - anexe de susținere: Certificatele de patrimoniu turistic pentru obiectivele turistice inventariate prin Registrul de patrimoniu turistic de la Ministerul Turismului.

În mod excepțional, pot fi acceptate situații în care, pentru maximum 25% din obiective, să se prezinte documentațiile de înscriere a obiectivelor (cu dovada de depunere la M.T.) în locul certificatelor de patrimoniu;

- documentația se avizează la nivelul administrației publice locale, cu mențiunea că zona propusă este cuprinsă în proiectul planului de urbanism și amenajare teritorială, sau că este acceptată propunerea pentru ameliorările și completările de plan pentru anul (perioada) următoare;
- documentația se depune, împreună cu avizul administrației publice locale, la Ministerul Turismului. Se obține o programare a avizării;
- persoana juridică sau fizică participă la avizarea ce va fi făcută de Comisia de patrimoniu a Ministerului Turismului, conform Legii Turismului.

7.2. În cazul obținerii unui aviz favorabil, Ministerul Turismului sprijină instituirea zonei turistice astfel:

- elaborează, prin grija sa, statutul zonei turistice;
- propune Ministerului Turismului aprobarea documentației avizate și a statutului, prin ordin al M.T.;
- predă două exemplare din documentație, statutul și Ordinul inițiatorului, pentru publicare în Monitorul Oficial;
- consemnează în Registrul de patrimoniu înființarea zonei turistice respective și instituie măsurile necesare de protecție prin organele proprii de specialitate.

În mod similar se procedează pentru atestarea stațiunilor și localităților turistice.

8. Dispoziții finale

Prezentele norme pentru acordarea statutului de zonă, stațiune și localitate turistică au fost emise de Ministerul Turismului în concordanță și pe baza Legii Turismului. Orice modificare a lor poate fi făcută, cu respectarea legii, numai de către Ministerul Turismului.

CAPITOLUL III

MODELE DE AMENAJĂRI TURISTICE

În teoria și practica amenajării turistice, un câmp larg de afirmare a cunoscut și cunoaște tendința de a prezenta, pentru fiecare unitate taxonomică, o varietate de soluții și modele, particularizate, în raport cu condițiile naturale existente (peisaj, forme de relief, climă, ape, floră, faună) și diferențiate în funcție de natura spațiului geografic (montan, de litoral, rural, periurban etc). În funcție de acestea sunt dimensionate noile localizări și este ales modul de amplasare a dotărilor și echipărilor în teritoriu.

Dimensiunea noilor stațiuni are ca punct de pornire suprafața posibilă de amenajare (plajă, domeniu schiabil, pădure, parc natural, oglindă de apă etc.) și normele convenționale existente pe plan intern și internațional, urmare a unei vaste experiențe practice, având, totuși, un caracter orientativ.

Alegerea modelului trebuie să țină seama, în cel mai înalt grad, de configurația terenului și de elementul dominant de atracție turistică. Se disting, astfel, următoarele modele:

- modelul urbanizării sau micro-urbanizării, când dotările unei stațiuni sunt amplasate în imediata apropiere a unui centru locuit;
- modelul dotărilor izolate, cu construcții exclusiv turistice.

Cele două modele au, desigur, o mare varietate de soluții, în funcție de altitudine, de forma de turism, de resursele turistice etc.

Structura localizărilor are însă numai un caracter schematic și un foarte mare grad de generalizare. Ca urmare, în practica amenajării turistice s-au dezvoltat modele ce includ un număr sporit de elemente de referință, încercând în acest fel să răspundă mai riguros problemelor cu care se confruntă amenajarea turistică (vezi fig.3). În studiile și proiectele de sistematizare, în funcție de condițiile specifice fiecărui teritoriu, diferitele faze sau etape ale amenajării turistice se stabilesc de la caz la caz, cu precizarea că succesiunea abordării de la general la particular este universal valabilă. Subordonat sistematizării teritoriului național se realizează și proiectele sau

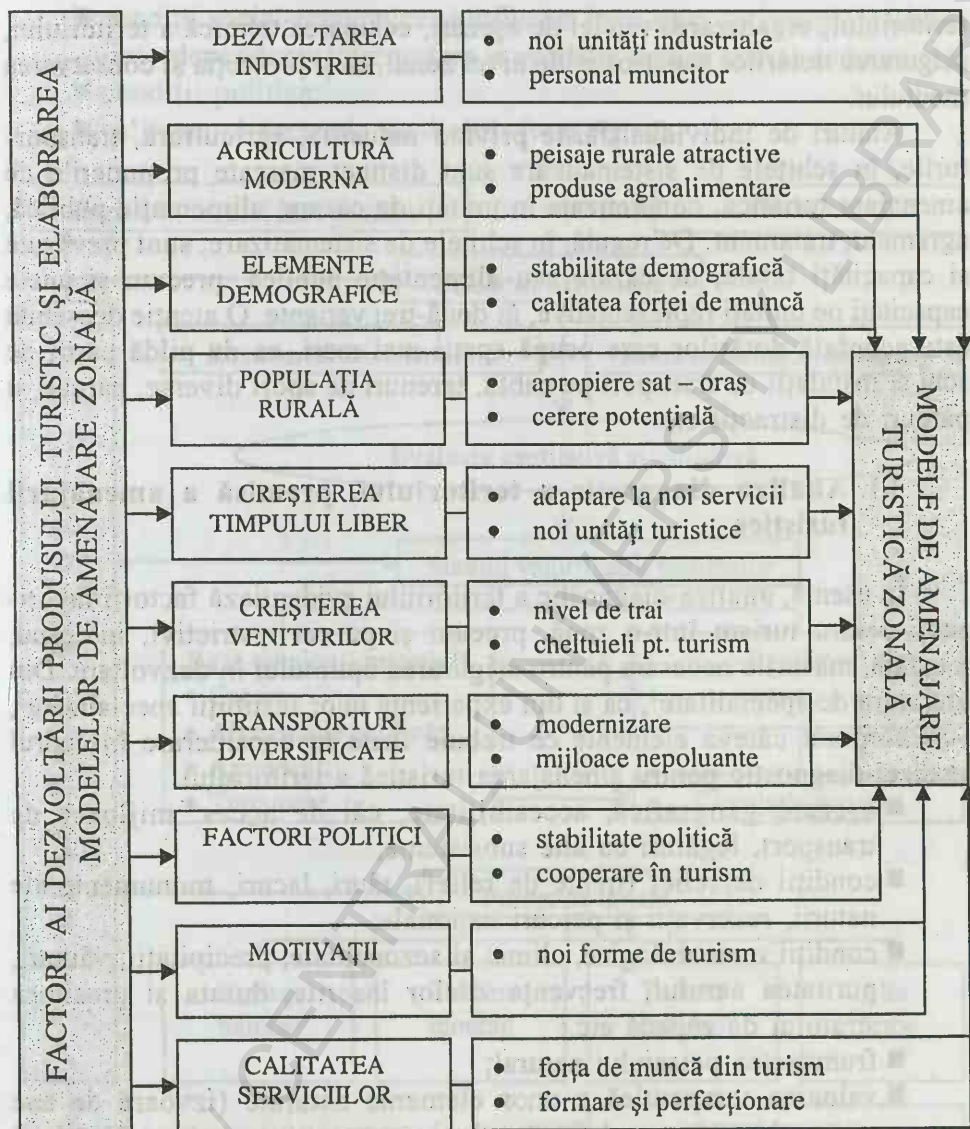

Figura 3. Elemente de analiză a influenței factorilor în elaborarea modelelor de amenajare turistică zonală

modelele de amenajare turistică, iar acestea creează condițiile pentru elaborarea, îmbogățirea sau reactualizarea schițelor de sistematizare.

Obiectivele generale ale sistematizării teritoriale se înfăptuiesc treptat, eșalonat, în strânsă legătură cu atingerea unei serii mai largi de obiective, denumite obiective componente. Așadar, atingerea obiectivelor generale -valorificarea optimă a resurselor naturale; economice și umane; organizarea spațiului; creșterea nivelului de trai; dirijarea investițiilor – implică urmărirea repartizării raționale a dotărilor în teritoriu, zonificarea funcțională a

teritoriului, organizarea rețelei de așezări, echiparea tehnică a teritoriului, asigurarea dotărilor superioare, de nivel zonal, ca și protecția și conservarea mediului.

Alături de individualizările privind industria, agricultura, transporturile, în schițele de sistematizare sunt distinct marcate propunerile de amenajare turistică, concretizate în unități de cazare, alimentație publică, agrement, tratament. De regulă, în schițele de sistematizare, sunt prevăzute și capacități totale, de cazare sau alimentație publică, precum și unele capacități pe unități reprezentative, în două-trei variante. O atenție deosebită este acordată dotărilor care ocupă spații mai mari, ca de pildă pârtii de schi și instalații de transport pe cablu, terenuri de sport diverse, parcuri și parcuri de distracții etc.

3.1. Analiza diagnostic a teritoriului, premisă a amenajării turistice

În esență, analiza-diagnostic a teritoriului evidențiază factorii favorizanți pentru turism într-o zonă, precum și pe cei restrictivi, indicând, totodată, măsurile necesare pentru asigurarea optimului în dezvoltare. Din literatura de specialitate¹, ca și din experiența unor instituții specializate², s-au conturat câteva elemente ce trebuie luate în considerare în cadrul analizei-diagnostic pentru amenajarea turistică a teritoriului:

- așezare geografică, accesibilitate, căi de acces, mijloace de transport, legături cu alte subsisteme;
- condiții de relief (trepte de relief), râuri, lacuri, monumente ale naturii, rezervații și parcuri naționale;
- condiții meteorologice, climat și sezonabilitate, precipitații, vânturi, puritatea aerului, frecvența zilelor însorite, durata și grosimea stratului de zăpadă etc.;
- frumusețea peisajului natural;
- valoarea terapeutică a unor elemente naturale (izvoare de ape minerale și termale, nămoluri terapeutice, microclimat și topoclimat);
- patrimoniul cultural-istoric, vestigii și locuri istorice, monumente istorice, de artă, de arhitectură, etnografie și folclor, tradiții, obiceiuri etc;
- condiții demografice (numărul, structura și dinamica populației, forța de muncă, migrații etc);

¹ S. E. Wahab, *Elements of Macro-Planning in Tourism Developement*, în „Revue de tourisme”, nr. 2/1973.

² * * * *Zonarea turistică a României*, IECIT, 1975-1978.

- condiții social-economice și influența lor asupra activității de turism (interdependența între turism și celelalte ramuri social-economice);
- condiții politice;
- calitatea și protecția mediului. (vezi fig. 4)

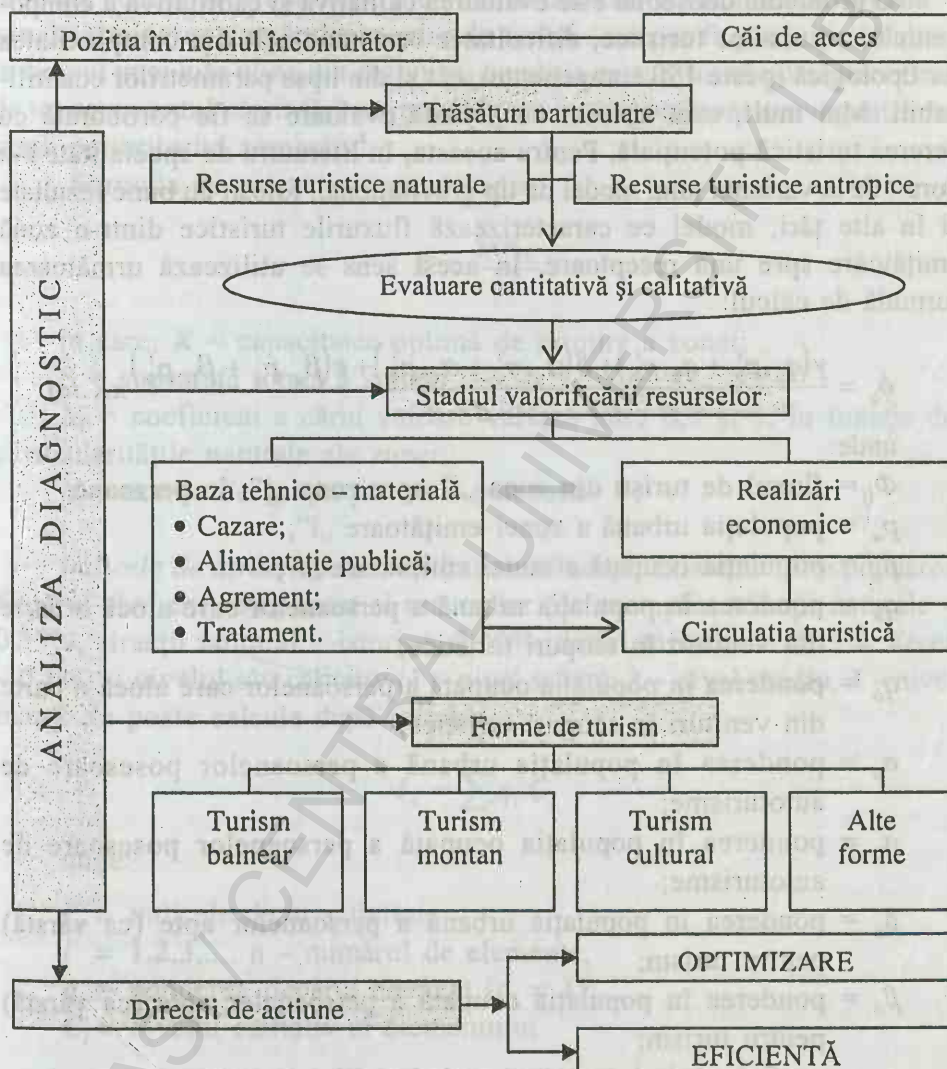

Figura 4. Conținutul analizei diagnostic a teritoriului

3.2. Evaluări calitative și cantitative

„Materia primă”, abordată prioritar în acțiunea de amenajare turistică, este formată din resursele turistice, iar acestea sunt evaluate, calitativ și cantitativ, ierarhizate și comparate cu resurse similare din zone din țară sau de peste hotare. Resursele turistice au rol diferit în acțiunea de

amenajare turistică, în funcție de calitatea, structura și complexitatea lor. Oricare dintre componentele resurselor (naturale sau antropice), singure sau în asociere, poate determina dezvoltarea uneia sau a mai multor forme de turism.

O problemă deosebită este evaluarea calitativă și cantitativă a componentelor resurselor turistice, dificultatea rezultând atât din complexitatea lor tipologică (peste 150 componente), cât și din lipsa parametrilor cuantificabili. Mai mult, este necesar ca această evaluare să fie coroborată cu cererea turistică potențială. Pentru aceasta, în literatura de specialitate s-a pornit de la varianta unui model de tip gravitațional, folosit cu bune rezultate și în alte țări, model ce caracterizează fluxurile turistice dintr-o zonă emițătoare spre una receptoare. În acest sens se utilizează următoarea formulă de calcul:

$$\phi_{ij} = \frac{\gamma(q_u \cdot p_u^i + q_o \cdot p_o^i) + \delta(\alpha_u \cdot p_u^i + \alpha_o \cdot p_o^i) + \varepsilon(\beta_u \cdot p_u^i + \beta_o \cdot p_o^i)}{d} \cdot K \cdot I_{aj}$$

unde:

Φ_{ij} = fluxul de turiști din zona „i” spre zona „j”, în persoane;

p_u^i = populația urbană a zonei emițătoare „i”;

p_o^i = populația ocupată a zonei emițătoare „i”;

q_u = ponderea în populația urbană a persoanelor care alocă o parte din venituri în scopuri turistice;

q_o = ponderea în populația ocupată a persoanelor care alocă o parte din venituri în scopuri turistice;

α_u = ponderea în populația urbană a persoanelor posesoare de autoturisme;

α_o = ponderea în populația ocupată a persoanelor posesoare de autoturisme;

β_u = ponderea în populația urbană a persoanelor apte (ca vârstă) pentru turism;

β_o = ponderea în populația ocupată a persoanelor apte (ca vârstă) pentru turism;

γ = coeficient de importanță a cheltuielilor turistice;

δ = coeficient de importanță a dotării cu autoturisme;

ε = coeficient de importanță a vârstei apte pentru turism;

K = constantă ce potențează valoarea resurselor turistice ale zonei receptoare „j”;

I_{aj} = indicele de atractivitate a zonei receptoare „j”;

d = distanța între zona emitentă „i” și zona receptoare „j”.

În funcție de cererea turistică potențială, și în scopul dimensionării zonelor turistice, se poate determina capacitatea optimă de primire a unei zone, indicator ce reprezintă „frecventarea turistică pe care un sistem socio-economic regional o poate suporta în mod permanent, fără a se produce schimbări ireparabile ale structurilor sale economice și sociale”³ sau determinarea numărului maxim de turiști care pot fi găzduiți simultan în timpul unei zile pline din sezon, cu condiția ca aceștia să poată beneficia de tot agrementul oferit fără să prejudicieze mediul ambiant sau organizarea vieții pe teritoriul respectiv⁴.

Formula de calcul este următoarea:

$$K = \frac{S \times K_0}{N}$$

în care: K = capacitatea optimă de primire a zonei;

S = suprafața totală a zonei;

K_0 = coeficient a cărui valoare variază între 0,5 și 1, în funcție de particularitățile naturale ale zonei;

N = norma de spațiu pentru o persoană.

Indicele de atractivitate, rezultat al influenței existente între ponderea fiecărui element component al resurselor (de exemplu: atracții naturale – 0,35%, atracții cultural – istorice, 0,30%, dotări turistice – 0,25%, acces – 0,1%) și nivelul său calitativ (1 – nivel scăzut, 2 – nivel mediu, 3 – nivel înalt). Se poate calcula după formula:

$$I_a = \sum_{i=1}^n q_i \cdot C_i$$

unde:

I_a = indicele de atractivitate;

$i = 1, 2, 3, \dots, n$ – numărul de elemente;

q_i = ponderea fiecărui element ($q_i = 1$);

C_i = nivelul calitativ al elementului.

Desigur, pot fi luate în calcul foarte multe elemente, însă, evaluarea lor calitativă și cantitativă rămâne totuși relativă, un rol însemnat revenind experienței specialistului sau specialiștilor care alcătuiesc echipa de amenajare turistică.

³ O.M.T., *Etude sur la saturation des destinations touristiques*, Madrid, 1981.

⁴ Cristiana Cristureanu, *op. cit.*

3.3. Determinarea capacității de primire a teritoriului

Cadrul natural, în general, și prin resursele turistice în special, intră în oferta turistică, deopotrivă ca element pasiv și activ, ca raport al activității și ca generator de fluxuri; el nu este „consumat”, ca în cazul altor activități, dar poate fi deteriorat și, în cazul când degradarea atinge cote ridicate, este negat chiar turismul în sine. Tocmai aceste trăsături, subliniază importanța cadrului natural, și astăzi, în toate studiile de cercetare și proiectele de amenajare turistică intră în calcul, ca factor esențial, față de care se face dimensionarea activității turistice, imprimându-i trăsăturile calitative, ca structură a serviciilor și produselor specifice, dar și pe cele cantitative, cu volum de construcție și de circulație turistică.

Dacă pentru majoritatea elementelor ce concură la definirea activității de turism s-a găsit posibilitatea cuantificării, a exprimării sub forma unor indicatori statistico-matematici, pentru cadrul natural – deși sunt avansate multe variante nu s-a ajuns încă la formule unanim acceptate. Dificultatea constă în greutatea de a exprima cantitativ (în formula numerică) latura calitativă a unor componente naturale și antropice ale peisajului care, prin definiție, este „o sumă a caracteristicilor exterioare”⁵, naturale și umanizate.

Prin preluarea rezultatelor unor încercări anterioare, și utilizând metode aparținând științelor de amenajare a teritoriului, dar și geografiei, economiei turismului se poate determina capacitatea de primire a unui teritoriu, respectiv capacitatea de suport ecologic a acestuia în raport cu resursele naturale și umane și spațiul pe care se concretizează. Aceasta redă numărul de turiști pe care-l poate primi, la un moment dat, un teritoriu sau stațiune, fără ca acest flux turistic sau dotările aferente (echipamentele de primire sau de producție turistică) să aducă prejudicii mediului ambiant, prin degradarea acestuia sau al resurselor turistice din componență. Acest indice, cu toate că este estimativ și deci orientativ, poate conduce la direcționarea strategiei de valorificare turistică a unei zone stabilindu-se quantumul maxim al cererii ce poate fi satisfăcută. De acest indice depinde și nivelul de înzestrare turistică a teritoriului (infrastructură și baza materială turistică).

În practica amenajării turistice, atât în țara noastră cât și în străinătate se folosesc mai multe formule, între care amintim:

$$1. C_p = \sum_{i=1}^n S_i x N_i x K_i, \text{ în care:}$$

⁵ Mihăilescu V., *Geografie teoretică*, Ed. Academiei, București, 1968.

C_p = capacitatea optimă de primire;

S = suprafața / volumul fiecărei resurse (factor);

N_i = norma de spațiu / volum pentru fiecare persoană;

K_i = indice de utilizare a fiecărei resurse (factor) la ora de vârf.

$$2. C_p = \frac{S_x K_v}{N}, \text{ în care:}$$

C_p = capacitatea optimă de primire;

S = suprafața în ha/m²;

K_v = coeficientul (indicele) de atractivitate turistică a zonei, teritoriului sau stațiunii turistice;

N = norma de spațiu pentru o persoană.

Aplicarea acestei formule prezintă avantajul că privește ansamblul unui teritoriu, cu resursele și funcțiunile turistice pe care le incumbă, dar și avantajul, prin aceea că analitic, fiecare componentă a ei are o semnificație aparte în turism, calitativă și cantitativă, iar, în cuantificarea lor poate interveni, uneori, o apreciere subiectivă.

Componenta „S” poate să cuprindă mai multe resurse turistice (hidro-minerale, lacustre, domenii schiabile, fond de vânătoare, elemente cultural-istorice etc), și deci are o semnificație, mai întâi, ca „spațiu” și apoi, ca „volum”/„atracție” a fiecărei resurse turistice naturale și de aceea este necesară o analiză obiectivă și o cuantificare cât mai exactă a volumului și atracției resurselor, a modului de utilizare, pentru a avea o determinare corectă a capacității de suport ecologic. De aceea, în acest din urmă demers, deseori, se divizează teritoriul „S” în areale în care predomină una din resursele componente (fiecare cu funcția sa turistică), analizele și cuantificările făcându-se separat, apoi rezultatele se însumează sau se calculează ca medie aritmetică.

Coeficientul (indicele) de atracție turistică (K_v , Ia) constituie o componentă determinantă în calcularea „Cp”, iar structural are elemente a căror cuantificare este anevoios de realizat, intervenind subiectivismul în aprecierea calitativă sau cantitativă a acestora din urmă. În determinarea acestui coeficient se pornește de la următoarele considerații:

- fiecare unitate naturală este alcătuită din peisaje naturale și umanizate și din componente naturale și umane, ca resurse turistice, diferite sub aspectul valoric, atractiv (calitativ), acest nivel calitativ poate fi evaluat pe diferite scale valorice;

- componentele de potențial turistic, natural și uman, au o participare diferită la constituirea peisajului, deci a potențialului turistic (1 la 100);

- componentele naturale și antropice de peisaj, ca resurse turistice prin structura și volumul lor au funcții turistice variate, determinând forme diferite de turism sau de agrement practicabile sezonul (sporturi de iarnă, cură heliomarină) sau tot anul (excursii; odihnă și tratament, drumeție montană etc); se ține seama, deci, de ponderea lor în activitatea de turism și de importanța (valoarea) lor turistică (dacă determină o activitate permanentă, sezonieră, dacă este o atracție mare sau mai redusă);

- accesul și accesibilitatea la / în unitatea și peisajul dat sau la resursele turistice, poziția față de fluxurile turistice, de centrele emitente sau puncte vamale, constituie alte elemente care trebuie luate în calculul acestui coeficient de atractivitate.

În practică s-au conturat mai multe direcții de calcul al coeficientului de atracție turistică, acesta având și unele elemente metodologice comune.

a) O primă metodă, este aceea a mediei aritmetice-simple, care are la bază analiza și luarea în calcul pentru „S” dat sau arealele din teritoriu „S”, pe de o parte, componentele de potențial turistic natural și uman (relief, climă, ape, fond de vânătoare, ape minerale, monumente istorice și de artă, etnografie și folclor etc), a accesului, accesibilității și poziției geografice (în raport de căile de comunicații, centre turistice și urbane, fluxuri naționale și internaționale etc.) și pe de altă parte, a funcției turistice generate de aceste resurse (odihnă, tratament balnear, sporturi de iarnă, plajă, cură heliomarină, turism cultural, pescuit sportiv etc). Nivelul calitativ al acestor componente poate fi apreciat pe diferite scale de la 1 la 3 sau de la 1 la 4 (1 fiind cel mai valoros calitativ), iar fiecareia dintre resurse sau funcții turistice i s-a acordat un coeficient de importanță (între 0,5 – 1), cele mai valoroase obținând un coeficient mai mare.

Astfel, se poate obține rangul unic parțial pentru fiecare areal din „S”, care este media aritmetică a produselor dintre resursele turistice și coeficienții de importanță acordați fiecărei componente de potențial citată mai sus, după formula:

$$\Gamma = \frac{\sum_{j=1}^n r_i K_j}{n}, \text{ în care:}$$

Γ = rangul unic parțial; i = numărul de ordine al arealului;

r_i = resursele turistice;

K_j = coeficienți de importanță;

j = numărul de ordine al resurselor turistice analizate;

n = numărul componente de resurse considerate.

Se obține astfel, ceea ce unii specialiști consideră că este valoarea turistică a peisajului (calitativă). După aceiași formulă și în același mod, se calculează și rangul unic parțial pentru funcționalitatea turistică (formele de turism practicate în arealele din „S” sau din „utilitatea turistică” a peisajului).

Coeficientul (indicele) de atracție turistică (K_v , I_a) se calculează, în acest caz, ca un rang unic general al arealelor din „S”, respectiv, media aritmetică a rangurilor parțiale ale fiecărui areal (rangul parțial pentru valoarea calitativă a resurselor turistice, poziția geografică și accesibilitatea și rangul parțial al funcției turistice), după formula:

$$\Gamma = \frac{\sum_{k=1}^2 r_k k}{2}, \text{ în care:}$$

Γ = rangul unic general;

$k = 1$, indice cu care s-a notat potențialul turistic și poziția geografică;

$k = 2$, indice cu care s-a notat valoarea funcțională (unitatea turistică).

În baza acestor ranguri parțiale și generale se pot face și ierarhizări valorice și funcționale pentru areale și zone turistice.

b) O altă formulă abordează calculul valorii turistice potențiale a fiecărui peisaj, pornind de la determinarea următorilor indici ai peisajului:

- valoarea structurală a peisajului (V_{sp}), care reprezintă o acumulare a valorilor determinate pentru fiecare componentă naturală (relief, climă, hidrografie, vegetație, faună etc.) sau antropice (obiective cultural-istorice) în baza formulei:

$$V_{sp} = \frac{\sum_{i=1}^n F}{2}, \text{ în care:}$$

F = factor, componentă de peisaj ($F_1, F_2, \dots, F_n$).

Intervalul valoric al acestui indice este cuprins între 0,00 – 1,00 și nu poate fi decât subunitar sau cel mult unitar (Se consideră, de asemenea o pondere diferită a componentelor naturale la constituirea peisajului (30% relieful, 20% clima, 10% hidrografie, 20% fauna și vegetația, 10% obiective naturale importante, 10% obiective culturale), iar în continuare punctajul rezultă din participarea fiecărei subcomponentă la peisaj.

- Utilitatea turistică a peisajului (U_{tp}), care se calculează pornind de la cele două grupe mari de forme de turism, ce se practică vara (excursii, odihnă, alpinism, sporturi de vară, tratament etc.) și iarna (sporturi de

iarnă, odihnă, tratament, excursii). În final utilitatea turistică a peisajului este o medie aritmetică a funcțiilor turistice în sezoanele de vară și iarnă. Valoarea turistică potențială a peisajului (K_v) este media aritmetică a celor doi indici V_{sp} și U_{tp} .

• Indicele de atractivitate turistică (I_a , K_v) se calculează după unii specialiști, luând în seamă 3 categorii de elemente (factori) *oferta potențială* (resurse naturale și cultural-istorice, activitățile turistice practicabile); *oferta secundară* (acces și accesibilitate, baza materială, imaginea generală) și resursele tehnice (potențial și mijloace de acțiune, integrarea în programele de dezvoltare națională și internațională).

În funcție de motivațiile determinante ale cererii turistice, acestor grupe de factori le sunt acordate pentru aprecierea atractivității fiecărei zone (considerată loc) ponderi „ p ” ($0 \leq p \leq 1$) în cadrul potențialului. Aplicând tehnica arborilor de pertinență, aceste grupe de factori ai atractivității pot fi divizate, la rândul lor, în elemente componente ce constituie un nivel inferior al arborelui (eventual ultimul nivel).

Caracterizarea completă a factorilor atractivității are în vedere și nivelul calitativ al acestora, care poate fi apreciat pe diferite scale de valori (3,5,10 etc). Se consideră acceptabilă scala de 3 valori, ținând cont de posibilitatea evaluării cu mai multă obiectivitate a calității factorilor analizați.

Indicele de atractivitate caracteristic fiecărei zone se obține ca rezultat al influenței existente între ponderea fiecărui element component al atractivității și nivelul său calitativ, conform formulei:

$$(I_a)K_v = \sum_{i=1}^n q_i(C_k), \quad i = 1, 2, \dots, n = \text{număr de factori},$$

unde:

$(I_a)K_v$ = indicele de atractivitate;

$\sum_{i=1}^n q_i$ = ponderea fiecărui element component al atractivității;

$\sum q_i = 100$; $0 = q_i = 100$;

C_k = nivelul calitativ al elementului;

$C_k = 1, 2, 3$.

În formulele în care apare, coeficientul „ N ” redă norma de spațiu/volum utilizată de o persoană și aceasta variază în raport cu activitățile turistice sau de agrement ce se pot practica în zonă. Nefiind o metodă universală de calcul se pot lua în considerare următoarele:

- criteriul diverselor tipuri de activitate (normă de pescuit, agrement nautic, pentru practicarea sportului, drumeție etc);
- criteriul structural, legat de particularitățile zonei (montane, litoral, deltă, câmpie, deal) sau a resurselor turistice (ape minerale) luându-se în calcul normele internaționale de consum;
- activități turistice cu caracter sedentar și activități mobile consumatoare de spațiu;
- criteriul serviciilor de bază și suplimentare.

În practica amenajării turistice se folosesc o serie de norme, pentru agrementul nautic, pescuit sportiv, plimbări de agrement, plajă etc. sau norme de consum în cazul substanțelor minerale terapeutice, prezentate în cuprinsul lucrării.

În cazul zonelor complexe sub raportul configurației reliefului (munte și deal), dar îndeosebi în unitățile montane, calcularea coeficientului „N” este anevoios de realizat. Aici intervin unii indici morfometrici precum energia reliefului, cu diferențe de nivel de 50–1000 m, densitatea fragmentării pe orizontală cu indici de la 1,0–3,0 km/km² și înclinarea pantelor cu declivități variate, dar de regulă peste 30–35%, care se diferențiază de la un sector la altul, chiar pe arii restrânse, cu implicații directe în utilizarea turistică. De aceea, se propune, cel puțin, pentru drumeție, elaborarea unor norme, care să pornească de la „norma actuală pentru plimbări în păduri (locuri) neamenajate, de la 100 pers/ha”, care să fie corectată pentru relieful accidentat sau mai fragmentat cu indicii morfometrici, mai sus amintiți. În această situație coeficientul ar avea valori cuprinse între 30 și 80 pers/ha, în raport cu configurația morfologică a zonei.

Formulele prezentate mai sus se referă la zonele naturale neprotejate, dar în cazul parcurilor naționale și al rezervațiilor similare, trebuie aduse unele corective în ceea ce privește capacitatea de primire. În practica internațională se utilizează un coeficient de ponderație „K_e”, respectiv, un coeficient de utilizare ecologică, cu valori între 0,10 – 0,70% în raport cu particularitățile zonei respective. În acest caz, formula se completează, astfel:

$$C_p = \frac{S \times K_x \times K_e}{N}, \text{ unde:}$$

Cunoscând capacitatea de primire a zonei, în număr de turiști, se poate calcula Intensitatea utilizării spațiale (I_{ns}) care, de fapt, reprezintă volumul de zile turist ce se poate realiza într-o zonă dată. În determinarea acestuia unii specialiști au introdus unele norme ale intensității de utilizare

a zonelor cu vocație turistică. Aceste norme optime sunt în funcție de caracteristicile peisagistice ale cadrului natural și anume:

- pentru zonele intensiv dezvoltate sau care pot fi antrenate într-o dezvoltare intensivă: 500 zile turist/ha/an; – pentru zonele extensiv dezvoltate, sau care nu pot fi dezvoltate decât astfel: 200 zile turist/ha/an; – pentru zonele naturale (rezervații, parcuri naționale sau rezervații similare) 5 zile turist/ha/an.

Pe baza acestui indice, intensitatea utilizării spațiale, se pot calcula dimensiunile fluxurilor turistice și ale bazei tehnico-materiale.

3.4. Simulare și optimizare

Amenajarea turistică, într-o concepție sistemică, are avantajul că leagă „cererea” de „ofertă”, făcând din prima determinanta celei de a doua și stabilind nivelul maxim al absorbției turistice, pragul maxim de dezvoltare a ofertei, peste care dacă se trece este afectată calitatea produsului turistic.

Multitudinea de obiective și complexitatea problemelor rezultate în urma amenajării turistice, dimensiunile efortului financiar, ca și condițiile concrete din teritoriu, impun o verificare a comportamentului parametrilor proiectați, cu atât mai mult, cu cât modelul este perfectibil în timp și spațiu. Tehnicile de simulare și optimizare utilizabile sunt variate.

În esență, *simularea* reprezintă experimentarea, pe un calculator electronic, cu ajutorul unui model matematic, a funcționării unui spațiu turistic de amenajat. Pentru aceasta, în model sunt introduși parametri proiectați ai sistemului sau subsistemului proiectat. *Optimizarea* este forma următoare simulării, când intervine procesul de dirijare și de conducere, pe baza unei funcții-obiectiv stabilindu-se și criteriul sau criteriile de optimizare⁶. (vezi fig. 5)

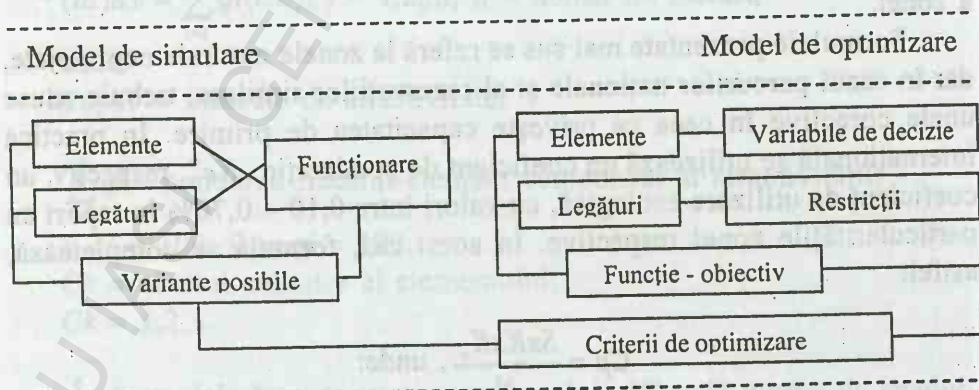

Figura 5. Etapele procesului de simulare – optimizare
(prelucrare după I. Berbecaru, M. Botez, 1977)

⁶ Robert V. Douglas, *Forest Recreation*, New York, 1975

3.5. Elemente și etape decizionale

Din cele prezentate se desprinde concluzia că amenajarea turistică a teritoriului reprezintă organizarea științifică a spațiului turistic, în scopul asigurării unor condiții tot mai bune de recreare și odihnă, paralel cu obținerea unei eficiențe economice și sociale ridicate. Pe linie de organizare și conducere, aceasta presupune mai multe etape, organic legate între ele, culminând cu decizia de trecere la acțiune, de implementare a soluțiilor, studiilor și proiectelor de amenajare.

În etapa întâia analitică, se studiază cererea motivațională, resursele, prin prisma funcționalității lor în turism și a rentabilității în exploatare, conturându-se structurile organizatorice.

În etapa a doua, sintetică, viziunea sistemică permite stabilirea obiectivelor și problemelor de soluționat, rezolvarea lor ducând la desprinderea unor variante și scheme opționale. În general, acestea conturează programul de dezvoltare a zonei, iar simularea la calculator permite alegerea variantei optime; apoi se stabilește ordinea logică a priorităților și eșalonarea lor în timp, prin decizii intermediare.

În ultima etapă, analitico-sintetică, se stabilesc instrumentele operaționale (sistemul de indicatori, metodologia de calcul etc), se dimensionează programul de investiții și nivelul indicatorilor de eficiență, trecându-se la conturarea precisă a liniilor de acțiune.

Corolarul celor trei etape este decizia de amenajare și dezvoltare turistică. De fapt, de acum începe faza avansată de conducere efectivă, care presupune respectarea unor cerințe și principii, între care:

- structura zonei să reprezinte un sistem multifuncțional, perfectibil în timp și spațiu, în funcție de acțiunea agenților endogeni și exogeni (cererea turistică internă și internațională etc);
- integrarea armonioasă a dotărilor turistice în mediul natural și umanizat;
- asigurarea funcționalității optime la toate nivelurile;
- interdependență și integrare între structură și subsisteme;
- eficiență economică și socială ridicată.

Întregul proces decizional reprezintă un ansamblu de operații în urma cărora se formulează decizii, temeinic fundamentate, care urmează a fi aplicate în practică.

Momentul de pornire în luarea deciziei îl constituie atât modificările în mediul socio-economic în care funcționează întreprinderea (în cazul turismului, societăți comerciale cu capital de stat, privat sau mixt), cât și inițiativa întreprinderii. Și în activitatea de turism, luarea deciziei este un

proces activ, dirijat și organizat. Confruntarea variantelor prin prisma anumitor criterii și priorități asigură alegerea variantei optime. De evidențiat rolul important, în toate fazele deciziei, ce revine sistemului informațional.

3.6. Elemente previzionale și decizii multicriteriale în amenajarea turistică

În amenajarea turistică, precum și în sistematizare, în general, sunt absolut necesare studiile privind evoluția fenomenului în perspectivă, deoarece introducerea în modelele de decizie a parametrilor viitorului zonei permite verificarea și (eventual) reorientarea acestora pe parcursul procesului de modelare. Cercetările prospective, ori previzionale, cum mai sunt cunoscute în literatura de specialitate, sunt strâns legate de sistemele economico-sociale; de asemenea, instrumentarul metodologic este vast și variat, tehnicile structural-cantitative se asociază cu euristica, creativitatea, anchetele sociologice, iar numeroasele instituții special orientate pe problematica viitorului (din țară și din lume) demonstrează cu prisosință utilitatea practică a studierii viitorului.

Dacă tehnicile tendențiale analitice, întemeiate pe analiza și extrapolarea seriilor dinamice, au aplicabilitate în domeniul circulației turistice sau al realizărilor economice, în modelarea turistică a unui teritoriu mai des utilizată este metoda morfologică, dar și demersul integrat, cunoscut și sub numele de „dinamica sistemelor”. Aceasta din urmă propune un mod posibil de corelare a problemelor previziunii cu simularea, care arată, de fapt, „cum se naște” viitorul din starea actuală a fenomenului și din deciziile actuale⁷ (vezi fig. 6.).

Un mod simplu de integrare a tehnicilor de previziune în modelul (sau modelele) de simulare a funcționării sistemului, constă în introducerea, nu a datelor prezente, ci a datelor viitoare prognozate (indiferent de metoda folosită pentru obținerea lor). În acest fel, se pot „testa” performanțele viitoare ale sistemului cercetat.

Numeroase sugestii și posibilități de aplicare în amenajarea turistică oferă metoda morfologică. Potrivit acestei metode, o problemă se descompune într-un număr de parametri – morfo –, ($p_1, \dots, p_n$) suficient de reprezentativi pentru a caracteriza exact fenomenul. Se identifică apoi toate valorile, nivelurile ori stările pe care le poate lua respectivul parametru. Combinând valorile, nivelurile, stările diversilor parametri rezultă

⁷ M Renoux, *Les modes de simulation appliques au tourisme et aux loisirs de plein air et leur integration dans un systeme decisionnel*. Rapport methodologique, nr. 3, voi. 1, Quebec, 1973.

FAZELE DECIZIEI

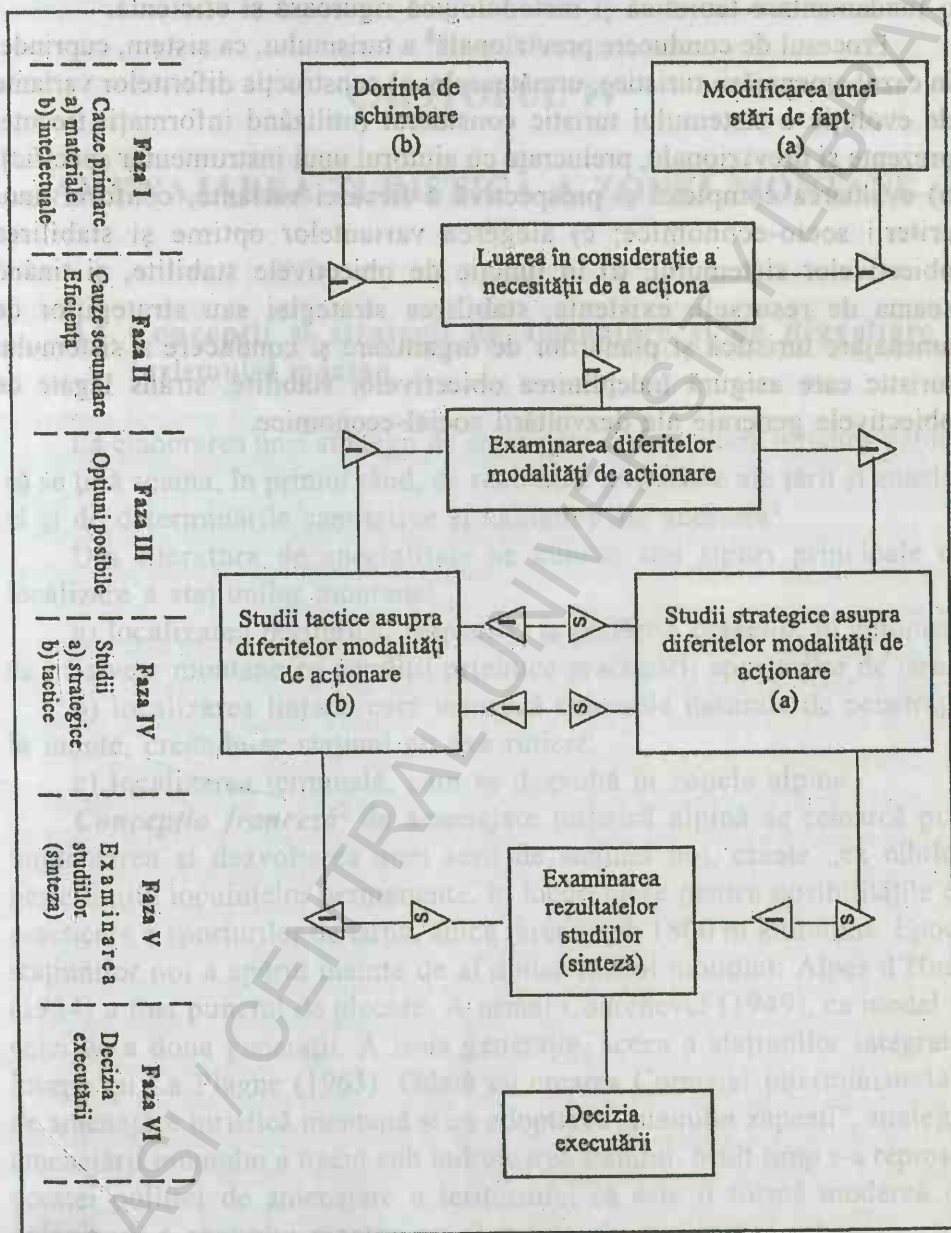

Figura 6. Fazele deciziei – schema concept (prelucrare după F. Bouquerel, Management – politique, strategie, tactique, Dunod, Paris, 1969.)

o mulțime de configurații posibile ce poartă numele de „spațiu morfologic” sau „cutie morfologică”. Din această „cutie” se pot alege variantele optime, pe diferite criterii: al noutății, al costului etc.

Pe baza acestor modele previzionale, strategia amenajării dispune de o fundamentare teoretică și metodologică riguroasă și eficientă.

Procesul de conducere previzională⁸ a turismului, ca sistem, cuprinde, în cazul amenajării turistice, următoarele: a) construcția diferitelor variante de evoluție a sistemului turistic considerat (utilizând informații trecute, prezente și previzionale, prelucrate cu ajutorul unui instrumentar specific); b) evaluarea complexă și prospectivă a fiecărei variante, conform unor criterii socio-economice; c) alegerea variantelor optime și stabilirea obiectivelor sistemului; d) în funcție de obiectivele stabilite, și ținând seama de resursele existente, stabilirea strategiei sau strategiilor de amenajare turistică și planurilor de organizare și conducere a sistemului turistic care asigură îndeplinirea obiectivelor stabilite, strâns legate de obiectivele generale ale dezvoltării social-economice.

⁸ I. Berbecaru, M. Botez, *op. cit.*

CAPITOLUL IV

AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI MONTANE

4.1. Concepții și strategii de amenajare și de dezvoltare a turismului montan

La elaborarea unei strategii de amenajare și dezvoltare turistică trebuie să se țină seama, în primul rând, de realitățile teritoriale ale țării și zonelor ei și de determinările cantitative și calitative ale acestora¹.

Din literatura de specialitate se cunosc trei tipuri principale de localizare a stațiunilor montane:

- a) localizarea periferică, respectiv, la periferia orașelor, în apropiere de masivele montane cu condiții prielnice practicării sporturilor de iarnă;
- b) localizarea liniară, care urmează culoarele naturale de penetrație în munte, creându-se stațiuni cu axe rutiere;
- c) localizarea terminală, care se dezvoltă în zonele alpine.

*Concepția franceză*² de amenajare turistică alpină se remarcă prin implantarea și dezvoltarea unei serii de stațiuni noi, create „ex nihilo” peste limita locuințelor permanente, în locuri alese pentru posibilitățile de practicare a sporturilor de iarnă, adică rareori sub 1800 m altitudine. Epoca stațiunilor noi a apărut înainte de al doilea război mondial: Alpes d'Huez (1934) a fost punctul de plecare. A urmat Courchevel (1949), ca model al celei de a doua generații. A treia generație, aceea a stațiunilor integrate, începe cu La Plagne (1963). Odată cu crearea Comisiei interministeriale de amenajare turistică montană și cu adoptarea „planului zăpezii”, strategia amenajării muntelui a trecut sub îndrumarea statului. Mult timp s-a reproșat acestei politici de amenajare a teritoriului că este o formă modernă de colonizare a spațiului montan cu elemente ale civilizației urbane.

¹ G. Fresco, *Raport asupra planificării și dezvoltării regionale a turismului*, Dubrovnik, 1970; I. Berbecaru, M. Botez, *Teoria și practica amenajării turismului*. Editura Sport-Turism, București, 1977.

² J. Herbin, *Le tourisme au Tyrol Autrichien ou la montagne aux montagnards*, Ed. des cahiers de l'Alpes, Grenoble, 1980.

Principalele trăsături ale acestei politici sunt următoarele:

- activitate brutal grefată pe un mediu uman nepregătit și dezvoltată ca un soi de monocultură speculativă;
- capitalul provine, în mare parte, de la marea finanță pariziană, deci, exterior regiunii;
- aparatul legislativ de constrângere adecvat permite societăților promotoare să achiziționeze ușor domeniul funciar indispensabil creării stațiunilor;
- instalațiile sunt destinate satisfacerii în principal a unei clientele de lux extraregionale sau internaționale (cea care este cea mai sensibilă la „modă”) și se opun tendinței de democratizare a turismului;
- populația indigenă, deseori deposedată de pământ, contra voinței ei, este mai puțin asociată beneficiilor acestei acțiuni, mai curând redusă la funcții subalterne și temporare (în cazul în care nu urmează calea exodului rural);
- existența unor forme multiple de agresiune declanșate contra naturii alpine, comise de către oameni ignoranți în problemele mediului montan, conduce deseori la catastrofe, cum sunt avalanșele.

Lipsa posibilității de funcționare a acestor stațiuni în dublu sezon, datorită altitudinii prea mari, pentru turismul de vară, rezultatele financiare, vin să confirme rentabilitatea aleatorie a acestor investiții și să arunce o umbră asupra „aurului alb” al noilor stațiuni.

Ulterior, refuzul de a susține proiectul de amenajare a altor stațiuni de acest fel, marchează o cotitură în politica de amenajare a Alpilor francezi, care dă prioritate dezvoltării stațiunilor la altitudini montane medii.

Cele mai importante planuri de amenajare turistică a Alpilor Francezi s-au materializat în apariția stațiunilor climaterice, orientate pentru sporturi de iarnă. O primă generație a unor astfel de stațiuni s-a dezvoltat în secolul XIX și prima jumătate a secolului XX, oarecum spontan, având ca centru o localitate agro-pastorală preexistentă. Sunt localizate la cca 1000 m, pe terase sau pe un fund de vale, cu un spațiu schiabil de până la 1500 m. Cea mai veche stațiune este Chamonix (prima gazdă a Jocurilor Olimpice de iarnă, în 1924) care, în prezent este beneficiară a peste 35 000 de locuri de cazare și de numeroase instalații mecanice, ce asigură o frecvență de peste 1600 schiori / oră, un patinoar acoperit, 3 piste pentru bob, trambuline de sărituri cu schiurile etc. Zona a cunoscut o dezvoltare explozivă după 1964 când, pe sub masivul Mont Blanc, a fost construit un tunel (11,6 km lungime), astfel că, în aval și în amonte s-au dezvoltat și alte stațiuni.

După 1960, încep să apară și alte stațiuni, create oarecum pe loc gol, însă localizate în imediata vecinătate a unei localități permanente, cu un

spațiu schiabil până la 2000 m. Dintre cele mai cunoscute așezări din această generație amintim: Alpes d'Huez, Meribel, Val d'Isère, Courchevel, Les Deux Alpes etc. A urmat generația stațiunilor de mare altitudine, create pe loc gol („ex – nihilo”) sau construite „din toate piesele” (integral), până la 1800 – 2000 m. S-a urmărit extinderea spațiului schiabil până la 3000 – 3500 m și chiar mai mult. Dintre acestea amintim stațiunile: La Plagne, Tignes, Super Tignes, Morzin – Avoriaz, Les Arcs, Flain, Isola, Isola 2000 etc.

În topul stațiunilor după numărul de pârtii de schi alpin se află: La Plagne (107 pârtii), urmată de Alpe d'Huez (102), Les Arcs (97), Meribel și Courchevel (fiecare cu câte 91), Flaine și Morzine – Avoriaz (fiecare cu câte 80), Les Deux Alpes și La Clusaz (cu câte 75), Val d'Isère (67) etc. De asemenea, după numărul total al instalațiilor de transport pe cablu, remarcăm domeniile schiabile: Les Trois Vales (455), Chamonix (307), Mégevè (180) etc. Multe dintre aceste stațiuni se remarcă printr-o mare capacitate de cazare, cum ar fi, de exemplu: Meribel (39 330 locuri de cazare în 1997), Chamonix (37 000), Courchevel (32 500), sau La Plagne și Alpe d'Huez (fiecare cu câte 30 000). Apariția unor astfel de stațiuni, de mare capacitate, a dus la o intervenție aproape brutală în mediul geografic, ceea ce ridică probleme de protecție a mediului, mai ales în sezonul de vârf.

Concepția austriacă de amenajare turistică montană se bazează pe principii diferite de cele ale Franței. Alături de considerentele economice, care nu pot fi neglijate, partea preocupărilor „umane” este mult mai importantă. Omul, locuitor al muntelui, este în centrul doctrinei de amenajare. Astfel, nu o stațiune nouă, ci un turism esențial „sătesc” s-a dezvoltat, plecând de la nodurile vechi populate.

Iată câteva caracteristici ale acestei politici:

- turismul se integrează în armonie cu economia tradițională pe care statul o protejează;
- echipamentele se multiplică datorită inițiativelor publice sau private, dar rămân sub controlul colectivității locale;
- turismul face să beneficieze de veniturile sale (în particular, grație mijloacelor de cazare originale și diversificate) marea majoritate a populației locale;
- turismul are în vedere păstrarea nealterată a mediului natural și cultural.

Pentru Austria, noțiunea „sporturi de iarnă”, în afară de schi, mai cuprinde: toboganul, bobsleigh-ul, schibob-ul, patinajul (pe unul din cele 36 patinoare artificiale) și pe majoritatea lacurilor austriece înghețate,

jocuri de iarnă tipice ș.a. Hotelăria austriacă și-a îmbunătățit considerabil, în ultimii ani, condițiile și calitatea serviciilor, în așa fel încât să se compare în acest sens cu vecina sa, Elveția. Ținând pasul cu creșterea cererii, capacitatea hotelieră a țării a crescut considerabil, în prezent țara oferind 1 milion de paturi în sezonul de iarnă și 1,3 milioane vara. Ocuparea medie, în orice mijloc de cazare, se apreciază în diferitele medii oficiale, ca fiind pe țară între 20 și 30%. Aceasta nu a împiedicat, însă, pe investitorii austrieci, ca pentru anii 1994 și 1995 să realizeze o creștere a capacităților cu 2-4000 paturi la hotelurile de 4 stele.

Dintre cele mai importante regiuni turistice remarcăm – Regiunea Voralberg, în partea de vest, cu câteva stațiuni mai importante ca Bregenz sau Galtür. La granița cu Germania, la nord de valea Innului, se întinde masivul Allgau – masiv calcaros renumit pentru alpinism, cu câteva stațiuni populare între care: St. Antoine, St. Cristof. La sud de Valea Innului se întind cele mai importante masive ale Tirolului străbătute de văi ce le însoțesc și care le dau numele – Otztal, Stubaital, Zillertal – cu un număr impresionant de stațiuni ca: Obergurgl, Sölden, Mayrhofen, Hintertux etc.

În Tirolul de Est se remarcă masivul Hohertauern (cu o altitudine de 3800 m) unde se află o veche și cunoscută stațiune balneară – Badgastein. Pe latură vestică a acestui masiv se află stațiunea Zell am See, cu cele mai multe pârtii de schi alpin din Europa (125), prima dintre stațiunile montane ale Austriei în ceea ce privește lungimea pârtiilor de schi alpin (282 km) și schi fond (300 km). De asemenea, în masivul Kitzbühel există stațiunea cu același nume, una dintre cele mai importante pentru sporturile de iarnă din lume. Aici lungimea pârtiilor de schi alpin totalizează 200 km, fapt pentru care stațiunea este căutată pentru antrenamente și, totodată, aici se organizează etape de Cupă Mondială la schi alpin. Orașul Innsbruck este un important centru economic din Tirol, renumit pentru legătura sa cu viața montană, (din punct de vedere productiv remarcându-se în domeniul materialelor sportive), cu numeroase școli de ghizi etc. Orașul a fost gazda Jocurilor Olimpice de iarnă din 1964 și 1976.

În *Elveția* peisajul alpin oferă, prin altitudini și forme specifice, un mare potențial de atractivitate turistică. Datorită altitudinilor mari, sectoarele montane înalte prezintă zăpezi permanente, ceea ce favorizează dezvoltarea schiului și vara (pe ghețari). Pe de altă parte, numeroase văi glaciare în formă de „U”, dintre care unele foarte largi, au favorizat penetrarea în anumite masive (ex: Valea Rhonului) permițând amenajarea turistică a spațiului montan.

În ceea ce privește stațiunile pentru sporturi de iarnă se disting, în profil teritorial, mai multe regiuni. O primă regiune este Valais care cuprinde

marele masiv al Maternhornului și masivul Monte Rosa. Este o zonă foarte masivă unde stațiunile se află pe văile ce străbat versantul de nord și se îndreaptă spre Valea Rhonului. Cele mai importante sunt stațiunile din Alpii Pennini: Zermat, Crans Montana, Saas Fee și Verbier, situate la peste 1000 m altitudine. Spre Lacul Maggiore se desfășoară regiunea Ticino (Tessin) unde amenajările pentru sporturi de iarnă sunt puține (mai cunoscute fiind stațiunile Lugano și Locarno), predominant fiind turismul de tranzit. În Alpii Retici s-au dezvoltat stațiuni importante, între care Davos (cu cea mai mare capacitate de cazare – 24 000 locuri, renumită pentru desfășurarea unor forumuri politice sau economice), Saint Moritz, Arosa și Silvoplanea, iar în zona Alpilor Berneri: Interlaken, Grindelwald, Jungfrauoch ș.a.

Pe primul loc ca număr total al pârtiilor de schi se situează stațiunea Davos (88 pârtii), ca lungime a pârtiilor de schi alpin – Saint Moritz (350 km) urmată de Davos (300 km) și Grindenwald (165 km), iar ca lungime a pârtiilor de schi fond – Saint Moritz (150 km), secondată de Davos (75 km). În ceea ce privește numărul total al instalațiilor de transport pe cablu evidențiem domeniul schiabil Portes du Soleil, ce deservește stațiuni din Elveția și Franța (263), și Verbier (189).

În *Italia* turismul montan s-a dezvoltat mai târziu și nu cunoaște aceiași amploare ca în Franța. Un punct forte în amenajarea acestui spațiu montan îl constituie accesibilitatea (numeroase căi rutiere care fac legătura, peste Alpi, cu țările vecine).

În profil teritorial, se remarcă regiunea Alpilor Dolomitici, cu altitudini de maxim 3400 m, străbătuți de râul Piave și afluenții săi. Masivele montane din această regiune prezintă o structură geologică sedimentară (calcare), fiind atractive pentru un segment specializat – pentru alpinism. Din punct de vedere al sporturilor de iarnă, stațiunile s-au dezvoltat mai târziu, după 1956 – când a avut loc Olimpiada sporturilor de iarnă la Cortina D'Ampezzo. În ansamblu, zona cuprinde cca. 25 stațiuni turistice, dintre care, mai cunoscute sunt: Valgardena, Ortisei, Misurina etc. Aici funcționează un sistem complex și foarte modern de utilizare a domeniului schiabil (sistemul dolomit – super schi), unde se desfășoară instalații de transport pe cablu ce unește cele 25 de stațiuni, pe o lungime de 500 km. Dincolo de Valea Adigelui, Alpii Dolomitici se prelungesc printr-un mic masiv carstic, unde se află localizate alte două stațiuni importante: Madonna di Campiglio și Passotonale, la o altitudine de 1700 m.

În zona Alpilor Lombardiei cea mai importantă stațiune este Bormio, cu o capacitate de cazare mare și un număr ridicat de școli de schi de toate categoriile. Tot aici, alte stațiuni importante sunt Merano și Trento. În

zonă s-a desfășurat un amplu program de amenajare în urma căruia s-au dezvoltat câteva stațiuni noi, moderne, între care Recoaro 1000 și Recoaro 2000. Spre vest, în regiunea administrativă Vale d'Aosta, s-au făcut amenajări foarte multe pe versanții sudici ai masivelor Matterhorn și Monte Rosa. Aici, cea mai mare este stațiunea Cervinia, situată la 2000 m altitudine, care a cunoscut o dezvoltare deosebită în perioada interbelică și după cel de-al doilea război mondial.

Spre vest, ajungem în zona masivului Mont Blanc, una dintre cele mai vechi stațiuni de aici fiind Courmayeur, la ieșirea din tunel, prin care se realizează legătura cu stațiunea franceză Chamonix. La sud de Mont Blanc se află rezervația Grand Paradiso, iar mai la sud, în zona Alpilor Cotici se află o modernă stațiune – Sestriere – într-o zonă foarte circulată, cu legătură spre Franța (tunelul Frejus). Tot aici întâlnim stațiunea Bardonecchia – stațiune de mare altitudine (2000 m) construită în 1934 pe loc gol de către firma de autoturisme Fiat, pentru lucrătorii firmei. Multe dintre stațiunile de aici utilizează în comun domeniul schiabil (numit Calea Lactee – „Voie Lactee”), cu unele stațiuni de la granița cu Franța, un exemplu în acest sens fiind dat de stațiunile Montgenevre (Franța) și Bardonecchia (Italia).

După numărul de pârtii de schi se detașează stațiunea Valgardena (80) urmată de Cortina D'Ampezzo și Madonna di Campiglio (fiecare cu câte 62). În ceea ce privește lungimea pârtiilor de schi alpin, supremația este deținută de stațiunea Cervinia (180 km în total) iar pentru schi – fond, stațiunile Cortina D'Ampezzo (74 km) și Valgardena (70 km). După numărul total al instalațiilor de transport pe cablu se detașează domeniile schiabile: Alta Badia (560), Cortina D'Ampezzo (520), Monte Rosa (256), Courmayeur (213) ș.a.

În *Cehia și Slovacia*, care dispun de condiții de relief și climatice asemănătoare țării noastre, a fost elaborat un proiect de clasificare a bazelor montane de schi:

- I – baze de schi de importanță internațională;
- II – baze de schi de importanță națională;
- III – baze de schi de importanță zonală și locală.

Capacitatea de cazare a acestor baze (stațiuni) este corelată cu suprafața domeniului schiabil și cu numărul vizitatorilor în tranzit. Limita inferioară a numărului de paturi pentru o stațiune de categoria I este de 2000 paturi, cel optim de 6000, iar cel maxim de 10000 paturi. Raportul optim între numărul turiștilor cazați în stațiune (bază) și cei care vin în tranzit, în 24 de ore, este de 70 la 30.

În bazele montane schiabile, gradul încărcării suprafeței variază între 7-10 persoane pe un hectar. Suprafețele, exclusiv de schi, pe 1 schior sunt

cuprinse între 250-2000 mp. Viteza schiorilor exercită o anumită influență asupra suprafețelor schiabile necesare. Schiorii foarte buni au nevoie de suprafețe de 4 ori mai mari decât începătorii. În mod normal, se poate prevedea 200-250 mp/schior, din care decurge că pe 1 ha revin 40 de schiori. Este necesar a se ține seama că 30-40% din schiori la un moment dat nu schiază, ei se odihnesc, servesc masa, sau urcă pe cărări sau cu mijloace mecanice de urcat. Pentru calcularea traseelor coborâtului rapid este necesar a se lua în considerare pentru 1000 de schiori o lățime a traseului de 100 de metri.

Pentru schiul de fond, pe o urmă se prevăd 2-10 schiori/l ha (la o distanță de 50-10 m între ei). Pentru calcularea orară a capacității mijloacelor de transport are valabilitate relația factorilor pat-bază, față de numărul călătorilor pe oră ale mijloacelor de transport, care trebuie să fie 1: 2,5 sau 1: 1,75 (inclusiv turiștii în tranzit). Exemplu: – numărul vizitatorilor: 4000 persoane, din care cazați în bază 2800 și tranzit 1200; – numărul de paturi: 2800; – capacitatea teoretică a mijloacelor de transport pe cablu: $2800 = 2,5 \times 7000$ persoane/h; sau, $4000 \times 1,75 = 7000$ persoane/h.

La bazele de categoria I și II se recomandă să se construiască cel puțin un mijloc de urcare, care să îndeplinească și funcția de transport spre cote înalte, în cursul lunilor când stratul de zăpadă este insuficient pentru schi, în timp ce la mari înălțimi există zăpadă suficientă. Aceasta permite prelungirea sezonului alb, exercitând o influență pozitivă și asupra indicatorilor economici ai bazei. În afară de aceasta, în sezonul de vară mijloacele de urcare vor servi tuturor turiștilor.

Acoperirea artificială cu zăpadă, cu ajutorul (mașinilor) tunurilor de zăpadă, devine obligatorie pentru bazele de schi, extinzându-se durata sezonului de schi și, deci, practicarea schiului și când zăpada naturală este insuficientă. Această „zăpadă compactă” (prelucrată de tunurile de zăpadă) este diferită de cea naturală și are 2 avantaje:

- cantitatea zăpezii compacte poate fi de 2 ori mai mică decât cea naturală;

- zăpada compactă este mai stabilă și are o durată de utilizare mai mare.

Acoperirea cu zăpadă artificială a pârtiilor, se folosește mai ales pentru suprafețele startului și punctelor de plecare ale schiorilor, pentru acoperirea locurilor uzate, pe traseele montane de schi etc. Introducerea tunurilor de zăpadă se face treptat, mai ales la bazele de categoria I.

Principală măsură de prevenire a traumelor schiorilor este buna reglare și asigurarea dotărilor de siguranță. Tinzând să reducă traumatismele în cultura fizică, sportul de iarnă, odihnă, în munți, în timpul schiatului – și

să îndepărteze cauzele traumatismelor – se organizează, la bazele de schi, cu sprijinul financiar al asociațiilor de asigurare – de stat „TEST-SERVICII”, care deocamdată asigură, fără plată, reglarea dotărilor de siguranță. La bazele mai mari se organizează service-uri de schi pentru repararea inventarului sportiv; la cele mai mici, service-uri cu autoservire.

Alături de traseele montane de schi, în bazele montane se construiesc, de asemenea, și alte obiective pentru sport și odihnă, cum ar fi: traseele pentru săniuțe, complexe de sănătate pentru schi, trasee naturale pentru săniuș și patinoare naturale. Printre obiectivele mai complexe se întâlnesc saunele, bazinele acoperite de înot din hoteluri, sau bazine comune, solariile, sălile de sport, clădirile pentru exerciții fizice de forță, Keghelhanuri etc.

La construirea obiectivelor de cazare se dă prioritate celor destinate turismului neorganizat (hoteluri, adăposturi alpine, bungalouri etc). În decursul ultimilor ani, de o popularitate deosebită, în lume, se bucură hotelurile cu camere – de tip apartament, care sunt potrivite sejururilor pentru familii. Aceste apartamente (cu 25-90 m² suprafață) constau, de regulă, din: un living, câteva camere de dormit, bucătărie cu inventarul necesar, baie și balcon.

În cadrul obiectivului pot fi cumpărate produse alimentare pentru pregătirea proprie de mâncăruri sau pentru alimentarea în restaurantul hotelului. O parte componentă a hotelului o constituie diferitele obiective pentru sport și odihnă (bazine de înot, solarii, sală mică de sport, sală pentru tenis de masă, patinoar, teren de joacă pentru copii, închirierea de material sportiv), ca și obiective social-culturale (cinematografe, săli de jocuri, ring de dans, sală de lectură).

Numărul paturilor variază între 260-600. Acolo unde capacitatea orară a mijloacelor de transport pe cablu depășește 1500 persoane/h, se construiește, pornind de la considerente economice și anume, folosirea pe deplin a capacității de transport în decursul întregului sezon de iarnă și nu numai la sfârșitul săptămânii. În unitățile de alimentație publică, alături de restaurantele din hoteluri, în prim plan apar cantinele cu autoservire, așezate adesea în zona stațiilor de urcare, cu o capacitate relativ mare. Mai sus, instalațiile intermediare și stațiile de vârf ale traseelor pe cablu, se construiesc unități de alimentație publică simple, cu un sortiment relativ mic de preparate culinare și băuturi. În cadrul stațiunilor se amenajează bistrouri, cafenele, baruri de zi, bufete, restaurante cu preparate specifice (populare, naționale etc). În stațiunile mai mici se construiesc ceainării și bufete.

În unitățile comerțului cu amănuntul, o atenție deosebită se acordă sortimentului de mărfuri, care are legătură directă cu cererea turiștilor (alimentare, inventar sportiv, articole chimice specifice, amintiri).

Între servicii, în principal se situează camerele pentru păstrarea inventarului sportiv și bagajului, atelierele pentru repararea materialului sportiv și serviciile de informații. La bazele mai mari, pe distanțe de până la 25 km, se prevede poștă, punct medical, farmacie, birou de călătorie, stație de benzină, service-auto și altele.

Între obiectivele social-culturale, alături de obiectivele hotelului, în bazele mari, se prevede construirea de săli polivalente ce pot fi folosite pentru programe social-culturale, discoteci, proiectarea de filme, jocuri etc.

Norvegia s-a lansat pe piața europeană a sporturilor de iarnă prin dezvoltarea și amenajarea câtorva stațiuni, dar dotate la nivelul exigențelor marilor concursuri internaționale. În Norvegia nivelul de instruire și de învățare în arta schiului este foarte ridicat. La dispoziția turiștilor există un întreg sistem de linii de comunicație care leagă diferitele pârtii, școli de schi pentru începători, ca și unități și locuri de distracție. Una din stațiunile pentru schi alpin este Vos, pe pantele căreia (cu diferite grade de înălțime și înclinație) pot schia, atât schiori cu experiență, cât și începători. Heilo este cea mai mare stațiune de schi, care dispune de două telecabine și 8 schilifturi. Caracteristic pentru stațiune este faptul că, toate construcțiile – hotelurile, școala de schi, policlinica, lifturile, patinoarele ș.a. – sunt așezate compact și atingerea acestora aproape că nu consumă timpul turiștilor.

De asemenea, Lilehamer este una din cele mai vechi stațiuni ale Norvegiei. Interesant este că ea reprezintă un amestec între nou și vechi și este vizitată tot anul. A găzduit Olimpiada albă, în 1995.

În *Suedia*, concepția generală de dezvoltare a sporturilor de iarnă urmărește diversificarea agrementului și oferirea de facilități și vacanțe combinate. Iare, una din cele mai cunoscute stațiuni, la nord de Stockholm, adevărată stațiune alpină, dispune de o gamă bogată de unități de distracție și mijloace de transport pe cablu, cu o capacitate de 17 mii schiori pe zi.

Hemaoan și Ternabi sunt două stațiuni, în nordul Laponiei, unde de mare succes se bucură „heli-schi-sport”-ul; schiorii urcă cu elicopterul la 1700 m, după care coboară cu călăuze locale pe pante neumblate, cu zăpadă imaculată. Selen, o altă stațiune renumită, se pare că va deveni unul din principalele centre de schi alpin ale Suediei. Dispune de 57 de mijloace mecanice de transport pe cablu, cu o capacitate de 60 de mii schiori pe oră.

Eliberarea de legitimații, contra unei sume minime, începută cu 2-3 ani în urmă, se bucură de o tot mai mare popularitate. Legitimația dă dreptul la: vizionarea diferitelor atracții, fără plată, cu barca sau autobuzul;

o excursie gratuită cu barca; suveniruri fără plată; accesul gratuit la 50 din atracțiile Capitalei (muzee, grădina botanică ș.a.). Din 1984, legitimația „Stockholm” este oferită în patru variante, cu prețul de 50 de coroane suedeze. Legitimația „Malmo” propune chiar o varietate și mai mare de atracții, de diferite feluri, și costă 30 de coroane pe 3 zile.

În *Bulgaria* primează concepția potrivit căreia au fost fortificate trei stațiuni de valoare europeană – Boroveț, Pamporovo și Vitoșă – lansate puternic în turismul internațional. Echiparea acestora s-a făcut la nivelul stațiunilor similare din Alpi, în mare parte în colaborare cu firme franceze și austriece de profil.

Pentru creșterea notorietății stațiunilor bulgare de sporturi de iarnă, acestea s-au oferit să găzduiască etape și concursuri de schi din Cupa Europei și Cupa Mondială, ca și Universiada albă.

4.2. Politici internaționale în domeniul amenajării și echipării turistice a muntelui

Din analiza experienței internaționale (țări europene), în domeniul valorificării potențialului turistic montan și dezvoltării sporturilor de iarnă, s-au desprins câteva aspecte:

♦ Țările europene (Franța, Elveția, Austria, Italia, Cehia, Slovacia, Iugoslavia, Bulgaria etc.) depun eforturi deosebite pentru dezvoltarea stațiunilor montane³, pornind în amenajarea turistică a muntelui, de la o concepție proprie, menită să pună în valoare resursele naturale, tradiția, în scopul atragerii clientelei de pe piața internațională a sporturilor de iarnă și creșterii rentabilității.

♦ Preocuparea de bază a organizatorilor de turism din țările amintite este de a asigura o activitate non-stop, în toate anotimpurile, în stațiunile montane, prin:

- prelungirea sezonului de schi pe pantele unde zăpada se menține 6-8 luni pe an;
- folosirea tunurilor de fabricare a zăpezii artificiale;
- dotarea stațiunilor cu pârtii din material plastic;

³ În Franța, de exemplu, s-au aplicat o mulțime de programe turistice încă din anii '60, la elaborarea lor contribuind specialiști din cele mai variate domenii (economisti, geografi, arhitecți etc.). În cadrul programului „Plan Neige”, mai multe societăți franceze s-au afirmat în construcția de „stațiuni integrate” între care: Les Arcs, La Plagne, Flaine, Isola 2000, Avoriaz ș.a. Această experiență a condus către consolidarea unei poziții privilegiate a Franței privind construcția stațiunilor de mare altitudine, firmele franceze de profil fiind solicitate de către parteneri străini în amenajarea unor astfel de stațiuni în SUA, Canada, Argentina, Rusia, Bulgaria etc.

- extinderea schiului pe iarbă;
- inițierea unor acțiuni – cursuri de alpinism, speoturism etc. – care să atragă turiștii în orice lună a anului;
- practicarea pe scară largă a pescuitului la păstrăv și a vânătorii sportive;

- asigurarea unei oferte de vară sau chiar de extrasezon foarte variate, înlesnită de prezența, în apropierea stațiunilor, a satelor de munte, a lacurilor sau parcurilor naționale, fapt ce a permis extinderea vacanțelor la fermă sau a agroturismului.

♦ În fiecare țară alpină europeană au fost create sute de stațiuni de capacități diferite (500 stațiuni în Austria, 260 în Italia, 230 în Elveția etc); ele au luat naștere prin amenajare, pentru sporturi de iarnă, a unor vechi stațiuni climatice sau balneoclimatice, prin dotarea unor sate de munte cu echipament adecvat acestei forme de turism, ori ca stațiuni moderne, nou construite.

♦ Cele mai solicitate stațiuni sunt cele cu profil complex (tratament balnear, cură de aer, turism de munte-vară, sporturi de iarnă etc), care oferă turistului posibilitatea integrării în viața localității și corespunde tendinței de socializare a sporturilor de iarnă, prin modicitatea tarifelor de cazare și prin asigurarea de condiții optime tuturor genurilor de schiori, de la începători la campioni europeni sau mondiali.

♦ Cazarea turiștilor se face în cele mai variate forme, de la hoteluri de lux la hanuri, case de vacanță sau campinguri cu instalații de încălzire.

♦ Rețeaua unităților de alimentație publică este foarte diversificată, de mare popularitate bucurându-se restaurantele cu specific, dar mai ales cele care oferă gastronomie locală.

♦ Au fost depuse eforturi deosebite pentru a asigura turiștilor posibilitatea de a servi masa chiar în zonele domeniului schiabil; în acest sens, multe cabane de pe crestele montane au bufete sau restaurante în care schiorii pot servi masa în sistemul „à la carte”, fără să mai fie nevoiți să coboare în stațiune. De asemenea, de-a lungul traseelor pârtiilor de schi de fond sunt amenajate restaurante.

♦ Fiecare stațiune dispune de numeroase pârtii de schi (însușind 50-100 și chiar peste 100 km lungime) de diverse categorii și grade de dificultate. De starea acestora și buna lor întreținere se ocupă specialiști cu înaltă calificare, dispunând de cele mai moderne mijloace tehnice. Alături de pârtiile de coborâre sau slalom (schi alpin), importanță deosebită se acordă pârtiilor de schi fond sau de plimbare, cu mare priză la turiști. În ultimii ani, în special pe piața americană, a fost lansat un nou program – „ski-mountaineering” (un fel de combinație între schiul alpin și de fond) – ce se desfășoară în afara pârtiilor marcate, gen de schi care oferă

schiorului (echipat cu bocanci din blană sintetică și schiuri cu legături speciale) posibilitatea să urce orice culme muntoasă.

♦ Foarte căutate sunt sejururile de sporturi de iarnă combinate cu cursuri de limbi străine, grădinițe și școli de schi, patinaj pe patinoare naturale sau artificiale, schi de noapte etc.

♦ Facilitarea accesului la pârtii și domenii schiabile este o preocupare constantă în toate stațiunile, utilizându-se diverse mijloace de transport: auto, avion, helicopter, instalații mecanice de urcat etc. Amenajarea de tipul „skis aux pieds” (toate dotările în imediata apropiere a pistelor) se extinde tot mai mult.

♦ Nici o stațiune nu este concepută și amenajată decât după construirea instalațiilor mecanice de urcat. În stațiunile din Alpi sunt foarte multe instalații mecanice de urcat, de cele mai diverse tipuri, legate între ele, ceea ce face ca turiștii să nu aștepte la utilizarea instalațiilor nici măcar la sfârșitul săptămânii când, de regulă, se înregistrează un aflux mai mare de vizitatori. De altfel, se apreciază că, după nemulțumirea produsă de tarifele ridicate, pe locul doi, ca sursă de insatisfacție a schiorilor, este așteptarea la instalațiile de urcat. Tendința generală este, mai ales în Alpi, de a uni instalațiile mecanice de urcat din toate țările alpine (acțiune aproape în întregime realizată), în scopul asigurării accesului turiștilor la variate domenii schiabile și dotări de agrement. Spre o astfel de conexiune se depun eforturi și în Munții Tatra și în Alpii Dolomitici.

♦ Numărul mereu crescând al amatorilor de schi a dus la crearea, în fiecare stațiune, a școlilor de schi pentru toate categoriile de vârstă. În scopul prelungirii sezonului se organizează cursuri de schi în presezon (noiembrie-decembrie), ca perioadă de pregătire pentru viitoarele mini-vacanțe de schi. Instructorii de schi (monitorii) sunt recrutați, de regulă, dintre toate celebritățile schiului național, european sau mondial.

♦ În privința agrementului, se apreciază că gama oferită trebuie să fie atât de bogată și de diversificată, încât să satisfacă și exigențele celor ce nu vin să practice schiul (circa 18% din totalul turiștilor). În acest sens, o atenție deosebită se acordă întreținerii în bune condiții a potecilor pentru drumeții. Între dotările de agrement ce nu lipsesc din stațiunile alpine amintim: piscină acoperită și în aer liber (cu apă caldă), bar cu pian, bar elvețian, bar american, variate terenuri de sport, săli de sport, saună, bowling, patinoare naturale și artificiale, discoteci pentru tineret și pentru vârstnici, centre de echitație, cursuri de inițiere în diverse meserii sau arte etc. Fiecare stațiune oferă un bogat și atractiv program de manifestări cultural-artistice (spectacole, concursuri, festivaluri etc. de teatru, diverse genuri muzicale, cinema, operă, operetă ș.a.) și sportive (campionate națio-

nale, europene sau etape din Cupa Mondială la schi, de bob și săniuțe, de hochei ș.a.). Majoritatea stațiunilor au posturi de radio proprii care transmit buletinul zăpezii, starea vremii, știri diverse și multă muzică. Rețeaua comercială este bogată și diversificată, de la magazine alimentare, de artizanat, de artă, de antichități, bijuterii etc. la cele de echipament sportiv.

Foarte răspândit, și utilizat de circa 3/4 dintre turiștii sosiți în stațiunile alpine, este „skipass”-ul (pașaportul de schi), care oferă posibilitatea practicării schiului pe o perioadă delimitată (o zi, o săptămână etc.) contra unei sume fixe. Tariful include: cazare, transport, utilizarea instalațiilor de urcat, lecții de schi etc, beneficiind și de unele facilități, care diferă de la stațiune la stațiune.

Tarifele în cadrul aranjamentelor paușale pentru sporturi de iarnă (mai ales în stațiunile italiene) sunt diferențiate pe sezoane: sezon de vârf (de exemplu, prima jumătate a lunii februarie și a doua jumătate a lunii martie), sezon inferior (22 ianuarie-1 februarie și 31 martie-15 aprilie), presezon și post sezon, stabilite în cadrul fiecărei stațiuni, în funcție de condițiile meteorologice de schiat, de afluența de vizitatori.

Atenție deosebită se acordă și turismului montan de vară, prin: amenajarea de pârtii artificiale, practicarea schiului pe iarbă, marcarea unor poteci și trasee pentru drumeție montană, amenajarea unor peșteri și grote pentru vizitare (800 numai în Cehia și Slovacia), numeroase posibilități de practicare a celor mai variate sporturi nautice, a alpinismului, a vânătorii și pescuitului sportiv etc. Turismul în parcurile naționale este bine dezvoltat (de exemplu, în Cehia și Slovacia); vizitarea acestora se face organizat, în circuite obligatorii pe alei special amenajate.

4.3. Indicatori ai echipării turistice a spațiului montan

Creșterea ca importanță a spațiului montan în ansamblul general al cererii de vacanțe turistice, a generat o serie de preocupări ale specialiștilor în scopul exploatării pentru turism a acestei destinații, într-un mod eficient, și pentru valorificarea imensului potențial natural și socio – cultural. De altfel, exploatarea în scop turistic a zonelor montane de pe piața internațională, evidențiază faptul că, investițiile în acest segment s-au îndreptat spre acele locuri care îmbinau într-un mod armonios condițiile naturale cu cele sociale și economice (în special în state dezvoltate economic), cum ar fi: țările alpine europene, Japonia, SUA sau Canada.

În amenajarea stațiunilor montane o atenție deosebită s-a acordat structurilor de cazare (care îmbracă forme diverse – hoteluri, pensiuni, case de vacanță), structurilor de alimentație publică (restaurante cu specific,

specializate în gastronomie locală, și unități situate în apropierea pârtiilor – „aux pieds”), precum și dotărilor specifice practicării schiului (amenajarea pârtiilor de schi, instalații de transport pe cablu ș.a.).

Amenajarea domeniului schiabil, în procesul mai larg de amenajare a spațiului montan, reprezintă punctul de plecare în realizarea unei stațiuni turistice pentru sporturi de iarnă. În acest sens, se are în vedere o serie de parametri între care: numărul pârtiilor de schi, lungimea pârtiilor de schi, în total și pe categorii (schi alpin, schi fond), transportul turiștilor către pârtiile de schi prin intermediul instalațiilor de transport pe cablu (teleferice, telecabine, telescaune, teleschi), precum și alte echipamente auxiliare (tancuri pentru fabricarea zăpezii artificiale, tancuri de bătut zăpada etc.).

4.3.1. Dimensiuni ale domeniului schiabil

A. *Lungimea pârtiilor de schi omologate (L)* este deosebit de importantă în stabilirea statutului unei stațiuni de sporturi de iarnă de nivel național și internațional. Se exprimă în metri liniari și reprezintă un indicator de corelație cu mărimea stațiunii, fiind unul din factorii determinanți de echipare turistică.

Lățimea pârtiei (l) - m -	15	20	30	40	50	60	100	150	200	250	350
Coeficientul de corecție (Kc)	0,50	0,67	1,00	1,33	1,67	2,00	3,53	5,00	6,67	8,33	10,00

B. *Lățimea pârtiilor (l)*. Lățimea convențională a unei pârtii de schi se consideră a fi de 30 m. În cazul acestei lățimi, se recomandă un indice de lungime de 6,0 m/loc de cazare. Pentru lățimi de pârtie diferite de lățimea convențională de 30 m, se ia în calcul coeficientul de corecție (Kc) ce variază în limitele următoarelor valori:

C. *Diferența de nivel (DH/m)* reprezintă lungimea pantei pe care o parcurge un schior de la plecare până la sosire și se calculează prin diferența dintre cota maximă (de plecare) și cota minimă (de sosire). Este un indicator important în calculul debitului pârtiei de schi prin însumarea coborârilor efectuate de schior.

D. *Panta pârtiei*, exprimată în procente la 100/1000 m, redă dificultatea acesteia în practicarea schiului și se ia în considerare în calculul capacității de primire și a debitului pârtiei. Din combinarea acestor parametri, ca și a altora, rezultă o serie de indicatori primari ai domeniului schiabil, ai pârtiilor de schi.

E. *Capacitatea optimă a pârtiilor* de schi exprimă, în esență, densitatea schiorilor pe o pârtie, la un moment dat. Există mai multe variante de calcul pentru acest indicator, dintre care am reținut trei:

$$a) C_0 = \frac{Q \times K^c}{\frac{Z}{DH}}, \text{ în care:}$$

C_0 = capacitatea optimă a pârtiei;

Q = debitul orar mediu în funcție de viteza schiorului (v în km/oră) și distanța minimă de siguranță (L min în m) dintre schiori;

Z = diferența de nivel medie pe care o coboară într-o zi un schior în funcție de tehnica și performanțele sale;

K^c = coeficientul de corecție a debitului mediu în funcție de lățimea pârtiei;

DH = diferența de nivel a pârtiei care se ia în calcul.

$$b) C_0 = \frac{S}{s} = \frac{1 \times h}{s \times \sin \alpha}, \text{ în care:}$$

S = suprafața schiabilă;

s = suprafața destinată unui schior pe zi;

α = panta pârtiei.

Valorile lui „ s ” și respectiv, „ $\sin \alpha$ ”⁴ se apreciază după cum urmează:

Categoria schiorilor	s (mp)	$\sin \alpha$
- consacrați	1000	0,30
- buni	600	0,25
- avansați	400	0,20
- începători	300	0,15

c) *Capacitatea pârtiei în raport cu debitul instalației de transport pe cablu:*

$$C_0 = \frac{Q \times K \times T \times DH}{Z}, \text{ în care:}$$

Q = capacitatea orară a telefericului (persoane/oră);

K = coeficientul de încărcare al instalației;

T = timpul, în ore, de funcționare a instalației;

⁴ Best van Alleman (USA), *Dimensiunea și determinarea capacității de încărcare a zonelor de schi*, în rev. „International Ski Review”, nr. 6/1978, Wien.

DH = diferența de nivel a pârtiei;

Z = diferența de nivel parcursă de un schior.

F. *Debitul pârtiei de schi*. În funcție de panta pârtiei, debitul acesteia este:

Panta pârtiei	Debitul pârtiei (pers./oră/m lățime pârtie)
- sub 45 %	9 – 12
- peste 45 %	5 – 8

G. *Indicatorul de simultaneitate* – exprimă numărul de schiori ce se pot găsi simultan în zona schiabilă și se deduce din formula⁵:

$$Cps = Nt + Np + Na + Nr, \text{ unde:}$$

Cps = capacitatea zonei schiabile (număr schiori);

Nt = număr schiori aflați în teleferic;

Np = numărul de schiori aflați pe pârtie;

Na = numărul de schiori ce așteaptă la rând la teleferice;

Nr = număr schiori aflați în afara pârtiilor, în repaus.

H. *Numărul de cicluri efectuate de un schior într-o oră, care rezultă din relația:*

$$Nc = \frac{60}{tc}, \text{ în care:}$$

Nc = numărul de cicluri

tc = $tt + tp + ta$, unde:

tc = timpul necesar efectuării unui ciclu (în minute);

tt = timpul mediu necesar urcării cu telefericul (în minute);

tp = timpul de coborâre pe pârtie (în minute);

ta = timpul de așteptare la teleferic (în minute);

ta mediu se consideră astfel:

5 – 10 minute la instalațiile ușoare (teleschi, babyschi)

15 – 20 minute la instalațiile puternice (telecabină, telegondolă).

⁵ Salzman A., *Beweltigung des Schimassenbetriebes an Schieftenschul und Sportstättenbau*, I.S.R., nr. 3/1971; Maurhofer E., *An outile of ski area development Methode*, I.S.R., nr. 5/1978.

■ Timpul mediu necesar urcării cu telefericul se calculează după formula:

$$t_i = \frac{LT}{60V_T}, \text{ unde:}$$

LT = lungimea telefericului (m);

V_T = viteza telefericului (m/sec.)

■ Timpul de coborâre pe pârtie se calculează după următoarea formulă:

$$t_p = \frac{LP}{60V_p}, \text{ unde:}$$

LP = lungimea pârtiei (m);

V_p = viteza schiorului pe pârtie (m/sec.)

■ Vitezele curente ale diverselor tipuri de teleferice sunt următoarele:

- Babyteleschi = 0,8 m/sec;
- Teleschi fix = 2,5 m/sec;
- Telescaun fix = 1,8 – 2,0 m/sec;
- Telescaun debreabil = 3,5 m/sec;
- Telebenă = 1,5 m/sec;
- Telegondolă = 3,5 m/sec;
- Telecabină = 7,5 m/sec.

■ Vitezele medii pe pârtie ale diferitelor categorii de schiori sunt următoarele⁶:

- începători = 0,7 – 0,9 m/sec;
- medii = 1,1 – 1,75 m/sec;
- avansați = 2,2 m/sec.

pentru stabilirea vitezei medii atinse de un „schior mediu” pe pârtie se utilizează următorul tabel⁷, cuprinzând categoriile de schiori aflați simultan pe diverse tipuri de pârtii în funcție de pantă:

Parita pârtiei	Schiori începători	Schiori medii	Schiori avansați	Total (%)
18 – 25	28	57	15	100
26 – 32	22	60	18	100
33 – 40	18	57	25	100
41 – 50	13	52	35	100

⁶ Best van Allman, *How to measure rectify schi Area crowding*, ISR, nr. 6/1976, Wien.

⁷ Maurhofer E., *An outile of schi area development Method*, ISR, nr. 5/1978, Wien.

■ Pentru determinarea vitezei medii simultane pe pârtie se face suma produselor între ponderea fiecărui tip de schior cu viteza corespunzătoare, conform formulei:

$$V_{ms} = \sum_{i=1}^3 S_i V_i, \text{ unde:}$$

V_{ms} = viteza medie simultană;

S_i = ponderea fiecărui grup de schiori;

V_i = viteza corespunzătoare grupei de schiori „i”.

I. *Capacitatea instalațiilor de transport pe cablu*, se poate determina după formula:

$$C_t = \frac{g \times l}{a}, \text{ unde:}$$

C_t = capacitatea orară a telefericului (pers./oră);

g = debitul orar pe metri lățime pârtie;

l = lățimea pârtiei (m)

a = randamentul telefericului (a mediu = 0,9).

J. Debitul instalațiilor de pe pârtie, care se calculează conform formulei:

$$Q = \frac{C_z \times Z}{K \times T \times DH}, \text{ unde:}$$

Q = capacitatea orară a telefericului (pers./oră);

C_z = număr de schiori pe zi;

Z = diferența de nivel parcursă de un schior pe zi;

K = coeficientul de încărcare al stației;

T = timpul în ore de funcționare;

DH = diferența de nivel a pârtiei.

Pentru stabilirea diferenței de nivel parcursă de un schior pe zi (m), se folosește următorul tabel:

Gradul de pregătire a schiorului	Viteza schiorului		Z (m/zi)	
	Curent	Medie pentru calcule	Curent	Medie pentru calcule
- consacrați	4000 – 6000	5000	4000 – 4500	4000
- buni	2000 – 3000	2500	1500 – 2500	2000
- avansați	1000 – 1500	1250	800 – 1200	1000
- începători	600 – 900		250 – 500	500

4.3.2. Indicatori sintetici și de corelație

Din seria de indicatori primari se pot calcula câțiva indicatori sintetici și de corelație, care definesc calitățile unei stațiuni montane pentru sporturi de iarnă.

A. *Capacitatea caracteristică a mijloacelor de transport pe cablu*, oferă o imagine reală a potențialului instalațiilor în funcție de condițiile concrete ale zonei în care sunt amplasate și reprezintă produsul dintre capacitatea orară (Q) și diferența de nivel (DH) a tuturor instalațiilor ($C_c = Q \times DH$).

B. *Indicatorul privind accesul la instalațiile de transport pe cablu*, calculat după formula:

$$A = \frac{L}{N_p}, \text{ unde:}$$

L = lungimea instalațiilor de transport pe cablu;

N_p = numărul locuitorilor din rețeaua unităților de cazare.

Operațional, pe plan mondial, $A = 2,80 - 3,20$.

C. *Gradul de satisfacere a cererii turistice (C_s)*, se calculează după formula:

$$C_s = \frac{Q}{N_p}, \text{ unde:}$$

Q = capacitatea instalațiilor de transport pe cablu;

N_p = numărul locurilor de cazare.

Operațional, pe plan mondial, $C_s = 1,25$.

D. *Lungimea instalațiilor mecanice de urcat (LT)*, ilustrează gradul de mobilitate a turiștilor în cadrul domeniului schiabil. Este direct proporțional cu numărul de turiști care beneficiază de facilitățile acestora.

E. *Capacitatea orară a instalațiilor mecanice de urcat (CH)*, indică numărul maxim de persoane ce pot fi transportate pe pârtie.

F. *Potențialul stațiunii din punctul de vedere al gradului de dotare cu instalații de transport pe cablu (P_s)*, calculat conform formulelor:

$$P_s = \frac{Q \times DH}{N_p} \text{ sau } P_s = \frac{C_c}{N_p}, \text{ în care:}$$

C_c = capacitatea caracteristică a mijloacelor de transport cu cablu;

N_p = numărul de locuri din unitățile de cazare.

Operațional, pe plan mondial, $P_s = 500 - 1500$.

G. *Capacitatea de cazare necesară domeniului schiabil* (N_p), într-o stațiune de iarnă se calculează astfel:

$$N_p = \frac{N_s}{K_o \times K_s}, \text{ în care:}$$

N_p = capacitatea de cazare a stațiunii;

N_s = numărul de turiști;

K_o = coeficientul de influență a week-end-ului (pentru zilele lucrătoare $K_o = 1$);

K_s = ponderea schiorilor în totalul turiștilor (valori relative – în general, proporția schiorilor din numărul total de turiști dintr-o stațiune de iarnă variază, pe plan mondial, între 60–80%).

Conform practicilor internaționale, se consideră că o stațiune montană oferă posibilități bune pentru amenajări când indicele de capacitate al zonei schiabile este de 0,50–0,90 pers./loc cazare în sejur și 1–1,80 în week-end.

4.4. Turismul montan în România

Amenajarea turistică a zonei montane a început, practic, în secolul trecut. Fără excepție, toate grupările, asociațiile și societățile turistice care au funcționat până în anul 1936 – anul înființării Oficiului Național de Turism – au avut contribuții remarcabile la echiparea turistică a Carpaților românești. De activitatea acestor societăți se leagă propagarea și dezvoltarea turismului de munte, primele acțiuni concrete de creare a obiectivelor de bază materială (case de adăpost, cabane, refugii, apoi drumuri, șosele, marcaje), a posturilor de prim-ajutor. De cea mai mare atenție s-au bucurat masivele muntoase Bucegi, Piatra Craiului, Ciucaș, Postăvarul, Făgăraș, Ceahlău, Parâng și Cindrel, de acesta din urmă fiind legată apariția primei stațiuni de munte din România, Păltiniș. O.N.T. a avut remarcabile contribuții la promovarea turismului de munte; sub coordonarea sa s-au dezvoltat stațiunile Sinaia, Bușteni, Predeal, Păltiniș, s-au construit noi cabane, hoteluri, vile și căi de acces.

În anii de după război, și mai ales în ultimele decenii, alături de stațiunile existente, care dobândiseră deja tradiție în perioada interbelică, se impun altele noi, cum sunt Poiana Brașov, Borșa, Semenic, Stâna de Vale, Durau ș.a. Eforturile se concentrează în direcția dezvoltării intensive a turismului de munte, în scopul creșterii competitivității pe piața internațională. Prioritar s-au dezvoltat dotările pentru practicarea sporturilor de iarnă, în special în arealul Valea Prahovei-Brașov, stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal fiind intens echipate cu pârtii pentru schi alpin și schi fond, pârtii de bob, săniuș, patinoare, mijloace de transport pe cablu ș.a.

În țara noastră, condițiile naturale deosebite, alături de alți factori, au determinat dezvoltarea a trei stațiuni – Poiana Brașov, Sinaia și Predeal – care concentrează (pe un areal de circa 150 km²), 63% din capacitățile de cazare existente în stațiunile de munte românești, 70% din totalul pârtiilor amenajate și a instalațiilor mecanice de urcat și 40% din circulația turistică din zona montană, respectiv, 52% din sosirile de turiști străini. Pentru practicarea sporturilor de iarnă, aceste stațiuni dispun de o ofertă satisfăcătoare cerințelor turismului internațional. Deficiențele semnalate în stațiunile menționate se referă la: a) diversificarea redusă a unităților de cazare și de alimentație publică; b) insuficiența dotărilor de agrement (culturale, sportive etc); c) calitatea și pregătirea personalului și a serviciilor prestate; d) prezența unui valoros domeniu schiabil, însă necompetitiv – ca lungime, lățime și varietate a pârtiilor -cu cel al altor stațiuni europene; e) insuficiența instalațiilor mecanice de urcat, ca lungime, capacitate orară, diversificare etc; f) întreținerea defectuoasă a pârtiilor de schi și slaba lor iluminare.

Turism montan pentru practicarea sporturilor de iarnă se realizează și în numeroase alte stațiuni din țara noastră unde, în decursul timpului, a fost amenajată o bază materială adecvată, dar de mai mică amploare, comparativ cu cele trei stațiuni amintite. Între aceste stațiuni, mai importante sunt: Păltiniș, Semenic, Borșa, Durau, Stâna de Vale, Lacu Roșu, Bușteni, Bălea ș.a. Dotările din aceste stațiuni le recomandă pentru turismul intern, cu perspective – în perioada 1998-2010 – de a fi lansate în turismul internațional prin amenajarea valorosului lor potențial natural.

4.4.1. Particularități ale domeniului schiabil

Turismul legat de practicarea sporturilor de iarnă necesită implicarea unui complex de factori pornind de la condițiile naturale existente în specificul montan și prelucrarea acestora în produs prin dotări, amenajări și servicii. Condițiile naturale au importanța cea mai mare, asigurând calitatea de integrare a amplasamentului în cadrul montan și oferind condițiile prielnice pentru practicarea sporturilor de iarnă, în special a schiului, motivația principală a clientelei turistice.

Componentele factorilor naturali sunt: altitudinea, peisagistica, relieful, orientarea față de punctele cardinale, vegetația, poziția în cadrul geografic și evident condițiile de climă, cu accent deosebit pe căderile de zăpadă, grosimea și durata stratului de zăpadă. Produsul turistic se obține prin prelucrarea condițiilor naturale prin efort de dotare, amenajare și servicii, urmărindu-se cu strictețe protecția mediului ambiant.

Componentele principale ale produsului turistic sunt:

- domeniul schiabil și dotările aferente;

- serviciile de cazare și alimentație;
- serviciile suplimentare;
- protecția mediului.

Domeniul schiabil și dotările aferente – constituie principala preocupare în realizarea produsului turistic și presupune:

- amenajarea pârtiilor de schi, săniuş, bob etc;
- dotarea cu mijloace de transport cu cablu;
- organizarea școlilor de schi.

În condițiile Carpaților românești, domeniul schiabil are o răspândire relativ restrânsă raportată la suprafața convențională totală de circa 70.000 km², dar importantă ca potențial turistic în perspectiva unei valorificări adecvate. În Carpații Orientali și Meridionali se consideră optime pentru practicarea sporturilor de iarnă altitudini cuprinse între 1500-1800 m, în Munții Apuseni altitudini cuprinse între 1000-1600 m, iar în Munții Banatului, 1300-1400 m, datorită poziției lor în calea maselor de aer umed care generează căderi mai abundente de zăpadă.

Domeniul schiabil amenajat este restrâns și se desfășoară în principal în masivele montane Postăvaru, Bucegi, Gârbova (având echiparea tehnică cea mai complexă și deținând circa 80% din capacitatea de cazare și circa 90% din totalul mijloacelor de transport cu cablu și pârtii amenajate). Restul domeniului schiabil amenajat se află în masivele Semenic, Cindrel, Țarcu – Muntele Mic, Parâng, Rodnei, Gutâi, Ceahlău, Gilău – Muntele Mare și Bihor, reprezentând o mică parte din potențialul real al acestor masive muntoase (vezi fig 7.).

În ceea ce privește capacitatea optimă de primire a pârtiei (persoane/oră), se constată o directă proporționalitate între numărul total de pârtii și turiștii care le frecventează. Astfel, se detașează stațiunile de pe valea Prahovei, cu valori mari în ceea ce privește capacitatea optimă de primire pe pârtie, respectiv: Sinaia (7 740 pers/oră), Predeal (4 140 pers/oră), Bușteni (900 pers/oră), Azuga (450 pers/oră), precum și stațiunea Poiana Brașov din Munții Postăvaru (5 280 pers/oră). De altfel, mai mult de jumătate din capacitatea optimă a pârtiilor revine celor trei stațiuni – Poiana Brașov, Sinaia și Predeal – care dispun de cele mai bine amenajate și organizate pârtii de schi.

În spațiul montan românesc amenajat pentru sporturi de iarnă se constată prezența unui număr mai redus de telecabine, comparativ cu un număr mult mai mare de instalații ușoare (cca. 86% din total). De altfel, la nivelul tuturor masivelor montane amenajate funcționează 65 de instalații de transport pe cablu dinte care 8 telecabine, o telegondolă, 17 telescaune, 39 teleschiuri și babyschiuri.

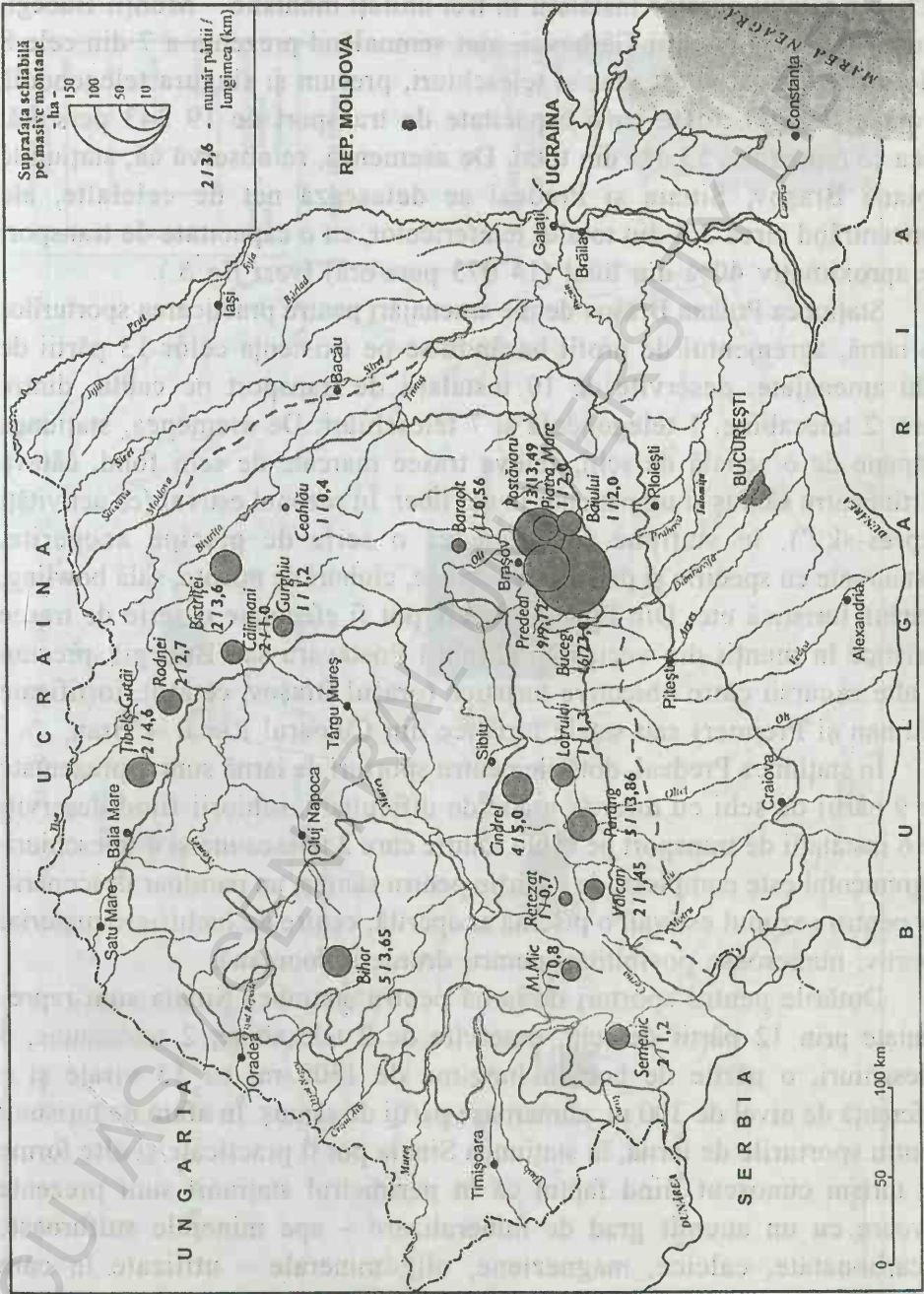

Figura 7. Repartiția domeniului schiabil pe masive montane

Totodată, se observă că stațiunile turistice de interes național și internațional concentrează cele mai multe și mai moderne teleferice. Astfel, 52% din totalul acestor instalații în trei unități montane – Munții Bucegi, Munții Bîrsei și Munții Gârbovei, aici semnalând prezența a 7 din cele 8 telecabine, 25 de telescaune și teleschiuri, precum și singura telegondolă (Poiana Brașov), toate cu o capacitate de transport de 19 343 pers/oră, ceea ce reprezintă 55,4% din total. De asemenea, se observă că, stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal se detașează net de celelalte, ele concentrând circa 2/5 din totalul telefericelor, cu o capacitate de transport de aproximativ 40% din total (14 073 pers/oră) (vezi fig 8.).

Stațiunea Poiana Brașov deține amenajări pentru practicarea sporturilor de iarnă, agrementul de profil bazându-se pe existența celor 13 pârtii de schi amenajate, deservite de 10 instalații de transport pe cablu, dintre care: 2 telecabine, 1 telegondolă și 7 teleschiuri. De asemenea, stațiunea dispune de o școală de schi, câteva trasee marcate de schi fond, câteva pârtii pentru săniuș și un patinoar în aer liber. În sezonul estival (ca activități „apres-ski”), în stațiune funcționează o serie de piscine acoperite, restaurante cu specific și programe artistice, cluburi de noapte, sală bowling, o stână turistică etc. Din Poiana Brașov pot fi efectuate o serie de trasee turistice în munții din vecinătăți (Munții Postăvaru sau Bucegi), precum și alte excursii către obiective turistice (orașul Brașov, cetățile fortificate Hărman și Prejmer) sau satele turistice din Culoarul Rucăr – Bran.

În stațiunea Predeal, dotările pentru sporturi de iarnă sunt reprezentate de 9 pârtii de schi cu diferite grade de dificultate, schiorii fiind deserviți de 6 instalații de transport pe cablu, dintre care 2 telescaune și 4 teleschiuri. Agrementul este completat de o pârtie pentru săniuș, un patinoar descoperit, iar pentru sezonul estival, o piscină acoperită, centre de închiriere material sportiv, numeroase posibilități pentru drumeție montană.

Dotările pentru sporturi de iarnă pentru stațiunea Sinaia sunt reprezentate prin 12 pârtii de schi, deservite de 2 telecabine, 2 telescaune, 5 teleschiuri, o pârtie de bob în lungime de 1500 m, cu 13 viraje și o diferență de nivel de 300 m, numeroase pârtii de săniuș. În afară de turismul pentru sporturile de iarnă, în stațiunea Sinaia pot fi practicate și alte forme de turism cunoscut fiind faptul că în perimetrul stațiunii sunt prezente izvoare cu un anumit grad de mineralizare – ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, calcice, magneziene, oligominerale – utilizate în cura balneară. De asemenea, stațiunea mai dispune de un cazinou, terenuri de tenis și piscine acoperite, săli de întreținere, sală de conferințe etc., care completează oferta de agrement.

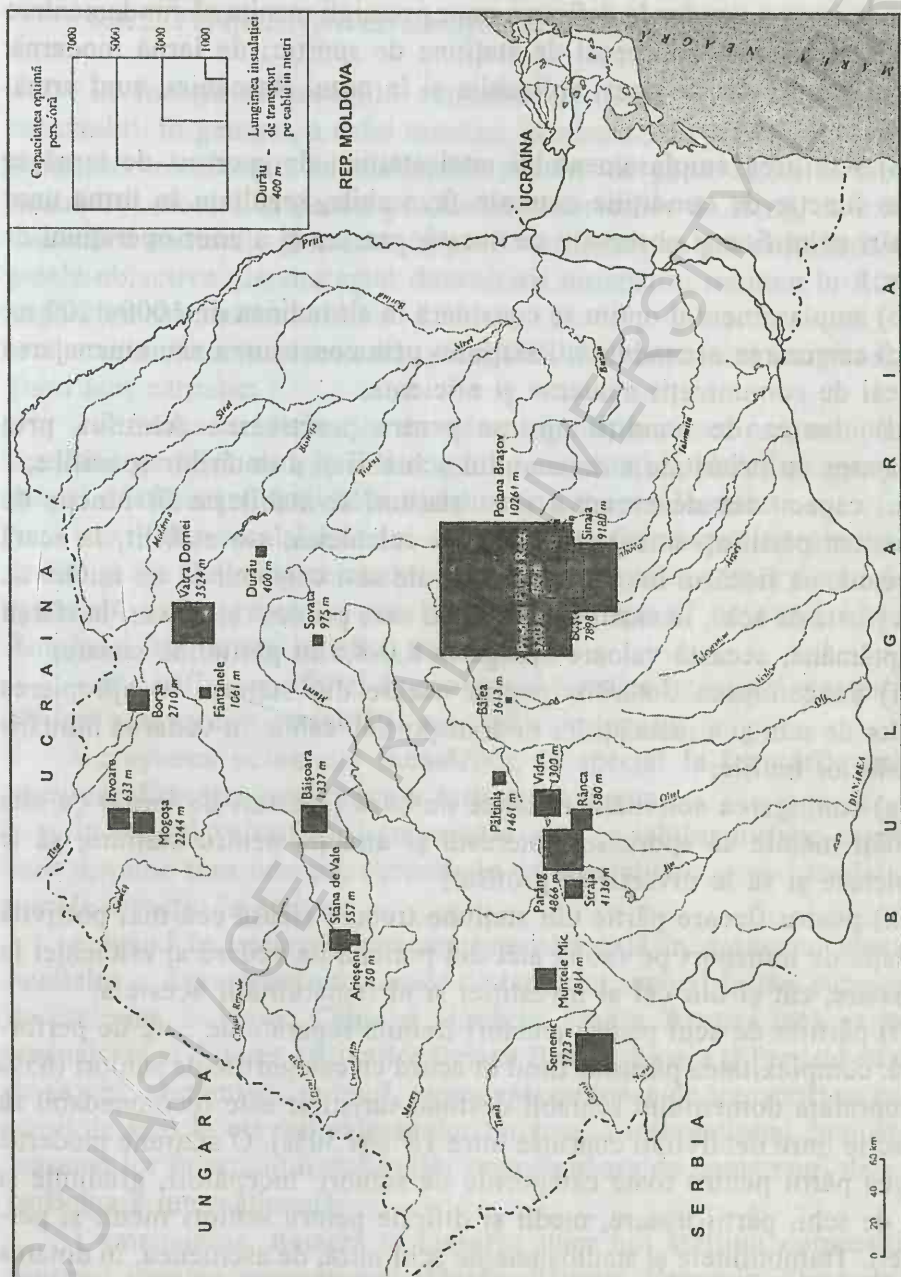

Figura 8. Instalații de transport pe cablu – structură și caracteristici

În concluzie, cea mai mare parte a domeniului schiabil din România este neutilizată, atât în masivele amintite, cât și în restul de 48 de masive montane din Carpați. Experiența internațională în dezvoltarea ofertei de turism de iarnă a condus la definirea unor principii menite să fundamenteze științific și eficient conceptul de stațiune de sporturi de iarnă modernă. Principalele criterii de bază, aplicabile și în cazul României, sunt următoarele:

a) stabilirea amplasamentului unei stațiuni de sporturi de iarnă se face în funcție de condițiile naturale favorabile, rezultate în urma unor cercetări științifice și observații de durată, precum și a unor operațiuni de cartare;

b) amplasamentul optim se consideră la altitudinea de 1000-1200 m;

c) asigurarea accesibilității stațiunii prin construirea sau amenajarea unor căi de comunicații moderne și eficiente;

d) crearea de condiții optime pentru practicarea schiului, prin amenajarea cu prioritate a domeniului schiabil și a dotărilor specifice;

e) capacitatea de cazare a unei stațiuni se stabilește în funcție de capacitatea pârtiilor amenajate; pe baza calculelor, s-a stabilit, la scară europeană, că fiecărui loc de cazare trebuie să-i corespundă un minim de 6,0 m pârtie de schi; în cazul unor stațiuni care primesc și fluxuri la sfârșit de săptămână, această valoare ajunge la 8,0-8,5 m pârtie/loc cazare;

f) concentrarea dotărilor pentru cazare din stațiuni în apropierea pârtiilor de schi și a instalațiilor de transport cu cablu, în vederea limitării deplasărilor inutile;

g) conjugarea activității turistice de bază (sporturi de iarnă) cu alte activități menite să sporească interesul și atracția pentru stațiuni, să le completeze și să le diversifice profilul;

h) pentru fiecare pârtie din stațiune trebuie aleasă cea mai potrivită instalație de transport pe cablu, atât din punctul de vedere al eficienței în exploatare, cât și din cel al investiției și al rentabilității acesteia;

i) pârtiile de schi pentru amatori trebuie separate de cele de performanță, complexitatea pârtiilor fiind în acord cu categoriile de schiori (65% din suprafața domeniului schiabil destinat turiștilor este recomandabil să se înscrie între declivități cuprinse între 15% și 30%). O stațiune modernă va avea pârtii pentru toate categoriile de schiori: începători, grădinițe și școli de schi, pârtii ușoare, medii și dificile pentru schiori medii și performeri. Trambulinele și stadioanele de schi intră, de asemenea, în dotarea unei stațiuni;

j) orientarea spre nord a pârtiilor de schi este obligatorie până la altitudinea de 1600-1800 m; golul alpin este, adesea, neprimitor din cauza

viscolului și a ceții și, ca urmare, domeniul schiabil trebuie asigurat în etajul pădurilor, între 800–1800 m altitudine.

4.4.2. *Perspectivile turismului montan în România*

În funcție de tradițiile existente și ținând seama de dezvoltarea turismului, în general, a celui montan, în special, de potențialul turistic al Carpaților românești, de realizările noastre de până acum în domeniul turismului montan și pentru practicarea sporturilor de iarnă, de utilizarea resurselor materiale și umane în profil teritorial, se pot desprinde principalele obiective ale strategiei dezvoltării turismului montan în România, după cum urmează:

- valorificarea superioară, științifică, a potențialului turistic al întregului lanț carpatic;
- dezvoltarea stațiunilor existente și crearea altora noi, echiparea lor cu dotări de bază materială de cazare, alimentație publică și agrement în scopul desfășurării activității turistice în tot cursul anului;
- extinderea colaborării și cooperării cu firme specializate din țările vecine și din țările alpine pentru realizarea în comun a unor dotări de bază materială și atragerea de noi segmente ale cererii turistice; includerea României în circuite turistice mondiale;
- diversificarea ofertei de programe turistice în scopul creșterii încasărilor; atenuarea sezonality activității de turism;
- creșterea volumului încasărilor, în special la încasările valutare, sporirea eficienței economice a turismului montan.

În scopul valorificării superioare a potențialului turistic montan de care dispune țara noastră, cercetările de specialitate au evidențiat următoarele direcții de acțiune:

- având în vedere experiența internațională în domeniul amenajării muntelui și dezvoltării sporturilor de iarnă (în special în țări europene, ca de exemplu: Bulgaria, Cehia și Slovacia, Franța, Austria etc), se impune amenajarea și dotarea stațiunilor Poiana Brașov, Sinaia și Predeal cu unități de cazare, alimentație publică, agrement, mijloace de transport pe cablu și pârtii de schi la nivelul exigențelor turismului internațional competitiv și lansarea lor în circuitul stațiunilor organizatoare de concursuri de schi cu participare internațională;
- amenajarea, dotarea și lansarea unor noi stațiuni competitive în turismul montan internațional (Durău, Păltiniș, Semenice, Stâna de Vale, Bălea, Capra, Lacu Roșu ș.a.);
- diversificarea unităților de cazare și alimentație publică din stațiunile montane, apropierea unităților de desfășurare de pârtiile de schi;

- diversificarea agrementului, de iarnă și vară, în scopul transformării stațiunilor montane în stațiuni bivalente, cu program non-stop și reducerea, în acest fel, a curbei sezonality;

- optimizarea activității cabanelor turistice și transformarea lor în nuclee ale unui turism montan intensiv și de calitate.

Obiectivele principale ale strategiei produsului turistic românesc — „turism montan”, sunt următoarele: a) valorificarea superioară, științifică, a potențialului turistic al întregului lanț carpatin; b) dezvoltarea stațiunilor existente, crearea altora noi și echiparea corespunzătoare a acestora; c) atragerea unui număr sporit de turiști străini pentru practicarea sporturilor de iarnă în România; d) recucerirea pozițiilor pe unele piețe europene (Germania, Austria, Italia, Franța, Marea Britanie, țările nordice) ale sporturilor de iarnă; e) extinderea colaborării și cooperării cu țările vecine și cu țări alpine pentru realizarea în comun a unor dotări de bază materială și atragerea de noi segmente ale cererii turistice; f) fortificarea ofertei de programe turistice în scopul creșterii încasărilor pe zi/turist; g) creșterea volumului încasărilor și a rentabilității stațiunilor.

Pe ansamblul activității de turism montan din țara noastră, problema accesului în stațiuni, incumbă următoarele aspecte: îmbunătățirea accesului în stațiunile intrate deja în circuitul turistic internațional; realizarea unor lucrări de modernizare a arterelor rutiere de acces; completarea rețelei actuale cu noi căi de acces.

Din analiza gradului de ocupare a unităților de cazare în stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal, a rezultat că, exceptând vârfurile de sezon (februarie-martie și iulie-august), actuala capacitate satisface cererea internă și internațională. Dar, având în vedere prognoza circulației turistice și tendințele manifestate pe piața internațională a sporturilor de iarnă se impun următoarele: construirea, în stațiunile Poiana Brașov, Sinaia și Predeal, a câte unui hotel Olimpic, destinat servirii unor concursuri internaționale, de schi, în contextul integrării stațiunilor în circuitul Cupei Europei sau Cupei Mondiale la schi; amenajarea sau construirea unor unități de cazare de capacitate medie și mică (40-60 locuri), în concordanță cu preferințele clientelei externe.

În domeniul alimentației publice s-a desprins necesitatea diversificării unităților la spațiile de plecare și sosire ale telecabinelor, precum și instalării unor puncte volante care să desfacă produse de patiserie-cofetărie și băuturi calde pe pârtii.

Propunerile de realizare a noi instalații de transport pe cablu, au urmărit fortificarea stațiunilor Poiana Brașov, Sinaia, Predeal și apoi valorificarea potențialului altor stațiuni. În următoarea ordine de prioritate: Stâna de Vale, Semenice, Păltiniș, Vatra Dornei, Parâng, Durău.

Odată cu stabilirea necesarului de instalații de transport pe cablu, se impune și delimitarea domeniului schiabil; în perspectivă, această acțiune se poate realiza, cu participarea tuturor factorilor responsabili, prin inventarierea și cartarea întregului domeniu schiabil din Carpații românești. În scopul creșterii încasării medii pe zi/turist, este necesară completarea actualelor dotări de agrement cu: pârtii de schi-bob, de bob, săniuțe, de schi fond, școli de schi și centre de închiriere-reparare a materialului sportiv ș.a.

Prin potențialul turistic natural și poziția geografică, un număr de 42 de cabane pot fi integrate în circuitul turistic internațional al sporturilor de iarnă. Fiecare stațiune de sporturi de iarnă este necesar să dispună de un pachet de programe turistice, bine organizate.

4.4.3. Programe naționale de amenajare turistică a zonei montane

Lansat în noiembrie 2003, programul „Superski în Carpați” reprezintă un program de interes național ce privește în mod direct amenajările turistice, având componenta principală turism pentru practicarea schiului și a altor sporturi de iarnă.

Programul a fost inspirat din modelul « Superski Dolomiți » ce a fost aplicat în Alpii din nordul Italiei cu ani în urmă și are în vedere ca principal obiectiv: prelungirea sezonului turistic hivernal prin dotarea pârtiilor cu instalații de produs zăpadă artificială (stații de pompare, bazine de stocare a apei, tunuri de zăpadă).

Dolomiti Superski reprezintă un consorțiu al stațiunilor de ski creat în anul 1974 ce cuprinde 460 de facilități înglobate de-a lungul a 12 văi în Alpii Dolomiți. Acest program a avut ca principal scop sprijinirea mediului de afaceri din zonă și îmbunătățirea serviciilor față de clienți. S-a obținut ameliorarea serviciilor de teleferic, îmbunătățirea accesului la servicii, ușurarea controlului legitimațiilor de acces, pe scurt sporirea gradului de confort și a calității serviciilor.

Programul „Superski în Carpați” încadrat în proiectul de lege nr.284/2003 prevede următoarele acțiuni:

a) realizarea unui studiu integrat privind dezvoltarea turismului montan pentru practicarea schiului și a altor sporturi de iarnă în zonele și localitățile prevăzute în anexă; studiul va fi realizat de către Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, prin Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism, în colaborare cu societăți de proiectare și consultanță în domeniu, a căror desemnare se va face în condițiile legii;

b) stabilirea terenurilor care vor fi incluse pentru practicarea schiului și a sporturilor de iarnă;

c) elaborarea planului de amenajare a teritoriului și de urbanism pentru zonele cuprinse în program, care vor fi avizate și aprobate conform legii;

d) amenajarea, dezvoltarea sau reabilitarea infrastructurii generale: căi de acces, alimentări cu apă, gaze, curent electric, canalizări, stații de pompă și stații de epurare a apelor uzate, parcuri, drumuri forestiere și alte utilități necesare;

e) amenajarea, dezvoltarea sau reabilitarea pârtiilor de schi, cu instalațiile de transport pe cablu aferente, instalațiile și echipamentele de producere a zăpezii artificiale și de întreținere a pârtiilor și instalațiile pentru iluminatul pârtiilor de schi;

f) amenajarea, dezvoltarea sau reabilitarea pârtiilor destinate practicării celorlalte sporturi de iarnă: biatlon, bob, sanie, sărituri de la trambulină; a patinoarelor și echiparea acestora cu instalațiile și echipamentele corespunzătoare;

g) construirea, dezvoltarea sau reabilitarea structurilor de primire turistică.

Prin etapizarea prevăzută inițial în acest program s-au separat trei serii de stațiuni și de localități turistice în care urma să se intervină succesiv cu amenajări și reabilitări. Aceste etape se conturau în felul următor:

Etapă I cuprindea stațiunile din zona Valea Prahovei cu localitățile: Sinaia, Bușteni, Azuga, zona Predeal – Râșnov, stațiunea Poiana Brașov, zona Padina – Peștera – Valea Ialomiței, zona Valea Superioară a Teleajenului – stațiunea Cheia, zona Bran – Moeciu.

Etapă a II-a includea stațiunile și localitățile turistice: Izvoarele, Borșa, Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, Tihuța, Harghita-Băi, Harghita Mădăraș, Izvorul Mureșului, Lacu Roșu, Lepșa, Covasna, Comandău, Șugaș-Băi, Cheia, Bâlea-Lac, Păltiniș, Parâng, Straja – Pasul Vulcan, Râușor, Muntele Mic, Semenice – Crivaia, Stâna de Vale, Arieșeni, Băișoara, Fântânele-Beliș, zona Leaota, zona Valea Doftanei.

Etapă a III-a cuprindea noi stațiuni sau centre turistice pe amplasamente noi, situate în vecinătatea unor localități sau susținute în prezent numai de o cabană, și anume: Luna Șes, Valea Vaserului, Țibleș (Fiad), Puzdrela, Valea Vinului, Cărlibaba, Leșu, Valea Putnei, Chiril (Zugreni), Broșteni, Borca, Valea Haitii, Colibița, Lăpușna, Ardeluța, Durău, Slănic-Moldova, Vetrești-Herăstrău, Valea Dâmboviței (Pecineagu), Iezer, Piscul Negru, Moliviș, Lotrioara, Mălaia, Obârșia Lotrului, Vidra, Gătu Berbecului, Poarta Raiului (Șureanu), Petrimanu, Câmpușel, Baleia, Râul Șes (Godeanu), Gura Zlata, Olteana (Țarcu), Rogojel (Vlădeasa), Lunca Vișagului (Vlădeasa), Steaua (Someșul Rece), Valea Ierii, Mogoșa, Cavnic.

Etapizarea⁸ precum și restructurările politice din 2004 au încetinit considerabil acțiunile aferente acestui program.

Astfel evaluând rezultatele programului Guvernul României decide, printr-un proiect de lege adoptat la 3 mai 2006, să modifice legea 526/2003 privind Programul național de dezvoltare a turismului montan, program care urmărește identificarea și atragerea în circuitul turistic a zonelor care permit practicarea sporturilor de iarnă la nivelul standardelor internaționale, și susținerea acestor zone printr-un parteneriat între administrația publică centrală, locală și sectorul privat.

Printre modificările propuse se numără, în primul rând, eliminarea etapizării zonelor, prin aceasta eliminându-se favorizarea investițiilor exclusiv către zonele incluse în etapa curentă a programului și stoparea celor destinate altor zone pe motiv că aparțin unei alte etape.

O altă prevedere importantă a proiectului de lege este aceea că identificarea de noi zone cu potențial schiabil se va realiza în baza unui studiu integrat și în conformitate cu legislația din domeniul protecției mediului și a ariilor protejate.

Relansat așadar în acest an, programul se prezintă astăzi sub forma a două subprograme:

- *subprogramul „Schi în România”* ce are ca obiective: modernizarea și extinderea pârtiilor existente și realizarea de noi pârtii de schi în vederea asigurării condițiilor pentru practicarea sporturilor de iarnă la standarde internaționale; dezvoltarea turismului montan și îmbunătățirea calitativă a ofertei stațiunilor montane în vederea atragerii de turiști. El include următoarele locații:

- Poiana Brașov și Predeal (județul Brașov);
- Pasul Vâlcău-Vulcan Parâng-Petroșani și Straja-Lupeni (județul Hunedoara);
- Cămin, Izvoarele și Mogoșa (județul Maramureș);
- Azuga, Bușteni și Sinaia (județul Prahova);
- Câmpulung Moldovnesc (județul Suceava).

- *subprogramul „Dezvoltarea infrastructurii turistice în zona montană înaltă”* ce are în vedere dezvoltarea rețelei de cabane turistice în localitățile limitrofe masivelor montane selectate, precum și a rețelei de refugii montane în regiunea de creastă, refacerea infrastructurii de acces și siguranță pentru turiști, dezvoltarea rețelei de refugii salvamont și a

⁸ Unele localități turistice sau stațiuni au făcut eforturi ulterior pentru a fi incluse în etapa I. Este cazul stațiunii Sovata sau a zonei Cumpăna Județul Argeș – introdusă în 2004 în prima etapă.

sistemului de semnalizare pe traseele montane. Acest subprogram vizează următoarele locații:

- o Munții Ceahlău (județul Neamț);
- o Munții Bucegi (județele Brașov, Dâmbovița și Prahova);
- o Munții Piatra Craiului (județele Argeș și Brașov);
- o Munții Făgăraș (județele Argeș, Brașov și Sibiu);
- o Munții Retezat (județul Hunedoara);
- o Munții Bihor Vlădeasa (județele Alba, Bihor și Cluj);
- o Munții Rodnei (județele Bistrița Năsăud și Maramureș);
- o Munții Semenic (județul Caraș-Severin).

În realizarea primului subprogram se urmăresc două faze principale și anume:

- efectuarea studiilor de fezabilitate și a proiectelor tehnice ce se vor finanța integral în 2006;
- execuția efectivă a proiectelor și realizarea investițiilor în perioada 2007-2008.

Astfel o urmare firească a modificărilor legale adoptate și a fazelor propuse pentru desfășurarea subprogramelor o reprezintă momentul din 24-26 iulie 2006 când ANT invită consiliile celor 14 județe⁹ (ce includ zone propuse pentru dezvoltarea turismului montan) precum și reprezentanți ai formațiunilor Salvamont și ai administrațiilor parcurilor naturale și naționale din aceste județe pentru a purta discuții referitoare la întocmirea studiilor de fezabilitate și a proiectelor tehnice.

Costurile estimate ale acestor două subprograme sunt de 130 milioane de euro pentru primul (din care câte 50 milioane de euro pentru anii 2006, respectiv 2007 și 30 milioane de euro în 2008) și 30 milioane pentru cel de-al doilea.

⁹ Consiliile județene Alba, Argeș, Bihor, Bistrița Năsăud, Brașov, Caraș Severin, Cluj, Dâmbovița, Hunedoara, Maramureș, Neamț, Prahova, Sibiu și Suceava.

CAPITOLUL V

AMENAJAREA TURISTICĂ A STAȚIUNILOR BALNEOCLIMATERICE

Oamenii din societatea modernă, supuși unui ritm de viață mai alert decât generațiile precedente, sunt solicitați în activități tot mai complexe, în condițiile industrializării și urbanizării. Este binecunoscut faptul că, atât pe plan mondial, cât și în țara noastră, se înregistrează o creștere a duratei de viață, ceea ce presupune și o solicitare crescândă a organismului, în special în mediul urban, conducând la apariția unor noi aspecte ale morbidității populației, prin creșterea ponderii bolilor cu caracter de uzură (afecțiuni reumatismale degenerative, posttraumatice, cardiovasculare, metabolice, ale aparatului respirator). Alături de acestea, au crescut ca importanță, în tabloul morbidității, bolile de nutriție, afecțiunile determinate de tulburările psihovegetative generate, de solicitarea ritmurilor biologice, precum și afecțiunile și stările determinate de reducerea capacității de efort, datorită reducerii volumului de mișcare.

În societatea contemporană, oamenii și-au modificat substanțial modul de viață, atât în ce privește condițiile de muncă, prin reducerea eforturilor fizice datorită mecanizării și automatizării proceselor de producție, prin desfășurarea activității în cele mai multe întreprinderi și instituții într-un mediu confortabil, cât și din punct de vedere al condițiilor de locuit, cu microclimat menținut în limitele restrânse ale confortului termic în tot timpul anului; de asemenea, omul modern și-a redus efortul fizic și în privința deplasării, utilizând tot mai mult mijloacele de transport, mai ales în condițiile evoluției tot mai rapide spre urbanizare.

Toate aceste aspecte stau în atenția medicinei timpurilor noastre, pentru a găsi remedii de prevenire și combatere a consecințelor rezultate din fenomenele sus-amintite. În asemenea condiții, vacanțele de sănătate și respectiv curele balneoclimatice devin parte integrantă a sistemului de ocrotire a sănătății, un instrument prin care se pot realiza obiective multiple și complexe. Factorii terapeutici naturali sunt considerați în prezent, pe de o parte, remedii cu valoare deosebită, în unele stațiuni fiind indispensabili,

de neînlocuit în realizarea unor efecte profilactice, terapeutice și de recuperare, iar pe de altă parte, o alternativă a terapiei cu mijloace farmacologice medicamentoase. Interesul pentru remediile naturale este în creștere și datorită costului extrem de ridicat al metodelor farmaco-terapiei, eficacității limitate a multora dintre produsele industriei farmaceutice, toxicității și efectelor secundare ale altora, puse în evidență și subliniate tot mai clar de studii controlate și inițiate de Organizația Mondială a Sănătății. Un argument în acest sens este preocuparea din ultimii ani a O.M.S. pentru utilizarea și valorificarea factorilor naturali terapeutici.

5.1. Criterii de clasificare a stațiunilor balneoclimaterice și climaterice

Din punct de vedere al potențialului de factori naturali terapeutici, stațiunile se clasifică în două mari categorii: stațiuni balneoclimaterice și stațiuni climaterice.

Stațiunea balneoclimatică reprezintă o localitate sau o parte a unei localități care beneficiază de factori naturali și ambientali (bioclimat, ape minerale, nămoluri și lacuri terapeutice, saline, mofete, litoral marin) utilizabili în terapeutică și posedă dotări și amenajări specifice pentru punerea în valoare a acestor factori în cadrul curei balneare, ca și pentru odihnă și recreere.

În funcție de profilul și importanța stațiunilor balneoturistice, s-au stabilit categoriile acestora, precum și punctajul de încadrare în funcție de mai multe criterii.

1) *Condiții minime obligatorii de încadrare a unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică.* În cadrul organizării administrative a teritoriului României încadrarea unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică se realizează cu respectarea următoarelor condiții minime obligatorii:

- existența unor substanțe minerale balneare exploatabile, a unor factori climatici și ambientali recunoscuți științific, cantitativ și calitativ;
- dotările tehnice necesare pentru exploatare, protecție și utilizare a substanțelor minerale balneare;
- capacitățile de cazare, alimentație, tratament și agrement corespunzătoare realizării turismului balneoclimatic, cu asigurarea regimurilor alimentare impuse de tipul de cură;
- amenajări și dotări urban-edilitare minime;
- perimetre de protecție ecologic, sanitar și hidrogeologic statuate și materializate pe teren.

Avizul pentru încadrarea unei localități în categoria de stațiune balneo-turistică se obține de la Ministerul Turismului, pe baza unei solicitări documentate de către organele locale interesate.

2) *Criterii de clasificare a stațiunilor balneo-turistice.* Se propune încadrarea stațiunilor balneo-turistice pe trei clase de calitate, precum și criteriile de selectare a localităților balneare de nivel local (reprezentând în fapt a patra clasă), după următorul punctaj de departajare:

- Punctajul minim din tabel este obligatoriu pentru fiecare din cele opt criterii, neputând fi compensate.

- Pentru fiecare criteriu punctele acordate vor fi stabilite și aprobate prin norme de către Ministerul Turismului care vor cuprinde elementele de calitate, constând în unități de dotare balneare și care permit o punctare distinctă.

Nr. crt.	Criteriul	Punctaj minim			
		I	II	III	Localități balneare
1.	Calitatea și cantitatea factorilor naturali	20	18	15	10
2.	Confortul și funcționalitatea bazei materiale (cazare, alimentație, tratament, agrement)	20	15	10	2
3.	Organizarea și dotarea asistenței medicale balneare	20	15	10	3
4.	Calitatea dotărilor și amenajărilor urban edilitare	20	10	5	2
5.	Organizarea și materializarea protecției ambientale și de profil (perimetre de protecție)	20	17	15	7
6.	Organizarea și dotarea parcurilor balneare și spațiilor de divertisment	15	10	5	2
7.	Organizare și dotare culturală, comercială și administrativă	20	15	5	2
8.	Accesibilitate, mijloace de transport	15	10	5	2
	Punctaj minim obligatoriu pentru clasificare	150	110	70	30

Detalierea criteriilor se prezintă, succint, în felul următor:

1. *Calitatea și cantitatea substanțelor minerale terapeutice.*

A. Ape minerale

a) calitative (mineralizarea totală, conținutul în elemente chimice minim necesare, conținutul în gaze dizolvate, temperatura la urgență, presiunea osmotică, radioactivitatea, indicațiile terapeutice, incidența la morbiditate);

b) cantitative (rezerve omologate, rezerve în categoria de bilanț B și Cl).

B. Nămol terapeutic

a) calitative (indicatori fizici – densitate, pH, rH , căldură specifică, textura, rezistența la alunecare, conținut în substanță organică, gradul de descompunere a turbelor, mineralizarea și compoziția ionică a soluției de îmbibație, conținutul în hidrogen sulfat și sulfuri);

b) cantitative (rezerve omologate, rezerve în categoria de bilanț B și Cj).

C. Gazul mofetarian terapeutic (conținut în CO_2 , conținut în H_2S , conținut în alte gaze, radioactivitate).

D. Salinele terapeutice – indicatori termo-hidro-barici (presiune, umiditate, curenți aer), – indicatori de calitate a aerului (fizici, chimici, microbiologici), – fizici (aeroionizare, conc. particulelor de aerosoli, radioactivitatea), – chimici (conținut în gaze (CO_2 , H_2S , N_2 , O_2 , SO_2 etc.), conținut în elemente chimice (Na, Cl, K, Ca etc.), – microbiologici (aeromicroseră, ciuperci).

2. *Confortul și funcționalitatea bazei materiale*

A. Cazare (tip de unitate, număr camere, număr locuri, categorie de confort, grad de uzură fizică și morală, număr și structură personal, grad de calificare).

B. Alimentație publică (tipuri de unități, număr locuri la mese, categorie de confort, grad de uzură fizică și morală, număr și structură personal, grad de calificare).

C. Tratament (tip de unitate, capacitate, număr proceduri de bază, număr proceduri adjuvante, tipuri de dotări, grad de uzură fizică și morală, număr și structură personal).

D. Agrement (tipuri de dotări, capacități, grad de uzură fizică și morală, număr și structură personal, perioada de utilizare).

3. *Organizarea și dotarea asistenței medicale balneare*

- pavilion de cură, hotel (bază) de tratament, număr medici, echipe interdisciplinare de experți, policlinică balneară, serviciu de EKG și alte explorări funcționale, cabinet radiologie, cabinet urgență (gardă), serviciu de fizioterapie, serviciu de electroterapie, serviciu de masoterapie, sector de recuperare medicală, cure și programe profilactice, manifestări științifice periodice, servicii dietetice, servicii medicale suplimentare: acupunctură, geriatrie, bioenergie, medicamente originale românești, stomatologie.

4. *Calitatea dotărilor și amenajărilor urban-edilitare*

- căi de comunicații și transporturi, alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu căldură și gaze, alimentare cu energie electrică, salubritate, telecomunicații.

5. Organizarea și materializarea protecției ambientale și de profil (perimetre de protecție)

- perimetre de protecție sanitară: zona de restricție, zona internă de regim sever; perimetre de protecție geologică, protejarea naturii, rezervația stațiunii, domeniul stațiunii, vecinătatea stațiunii, zona de influență a stațiunii, măsuri împotriva poluării sonore, măsuri împotriva poluării vizuale și antisociale.

6. Organizarea și dotarea parcurilor balneare și spațiilor de divertisment

- parcuri terapeutice, traseele curei de teren, amenajarea și dotarea teraselor, amenajarea și dotarea aerosolariilor, amenajarea și dotarea plajelor marine.

7. Organizarea și dotarea culturală, comercială și administrativă

- dotări culturale: club, cinematograf, teatru, complex multifuncțional, bibliotecă, muzee, săli de expoziție, discotecă, ring de dans, cazinou, parc zoologic și botanic, alte dotări;

- dotări comerciale: magazine alimentare, magazine nealimentare, ateliere și cooperative meșteșugărești;

- dotări administrative

8. Accesibilitate, mijloace de transport

- căi rutiere, căi ferate, aeroporturi apropiate (distanțe), căi fluviale.

5.2. Indicatori de corelație între calitatea și cantitatea substanțelor minerale omologate și cererea de servicii de tratament balnear

1. *Cura internă cu apă minerală la izvor.* Considerând porția maximă de apă 300 ml. și un consum de 3 porții/zi pentru fiecare pacient, se calculează la un timp de funcționare util al izvorului de 8 ore cu pierderi de 30%.

Debit (l/s)	0,1	0,5	1	2
Nr. maxim de pacienți	2 000	10 000	20 000	40 000

2. Cura externă cu apă minerală/termală

a) *Cadă cu apă minerală/termală.* Considerând că pentru o cadă se consumă cca 300l apă (3 căzi la 1 mc) pentru o baie (procedură), la un timp de funcționare de 7 ore/zi și un timp de efectuare a procedurii de max. 40 min (30 min. baie și 10 min. pauză) se poate calcula aproximativ cantitatea de apă minerală necesară pe zi. Menționăm că spălarea căzii se face cu apă dulce.

Nr. căzi individ. (posturi)	Nr. pacienți pe zi	Cantitatea de apă minerală (m ³ /zi)	Cantitatea de apă cu diluare 50 %/m ³ /zi
1	10	3,5	1,7
2	20	7	3,5
10	100	25	17
20	200	70	35

b) Bazin pentru balneatie. Se consideră pentru calcul o normă de 4 mp de persoană la o adâncime medie de 1,5 m cu alimentare prin curgere continuă la preaplin, astfel la sfârșitul zilei de lucru, considerată de 7 ore, apa să se fi schimbat o dată. O procedură durează în medie 40 minute (30 min. baie și 10 min. pauza).

Nr. pacienți / procedură	Nr. pacienți pe zi	Suprafață bazin (m ²)	Necesar apă pe zi lucru (m ³)
10	100	40	120
15	150	60	180
20	200	80	240
30	300	120	360

c) Bazin pentru kinetoterapie. Se consideră pentru calculul necesarului de apă o suprafață de 4 mp/pers, cu un nivel mediu al apei de 1,5 m cu o nișă de cea 10 mp pentru elongații în poziția ortostatică, alimentarea făcându-se la fel ca la bazinul pentru balneatie.

Nr. pacienți / procedură	Nr. pacienți pe zi	Suprafață bazin (m ²)	Necesar apă pe zi lucru (m ³)
5	50	30	90
10	100	50	150
15	150	70	210

3. Cura externă cu nămol (nămoloterapie)

a) Baia cu nămol diluată. Se consideră pentru calcul că fiecare post funcționează 7 ore și un timp pentru procedură de 40 min. maximum (30 min. baie și 10 min. pauza).

Nr. căzi individ. (posturi)	Nr. pacienți pe zi	Cantitatea de nămol pe zi (kg)	Cant. turbă/zi (kg)	
			uscătă	nămoloasă
1	10	10	50	250
2	20	200	100	500
10	100	1000	500	2500
20	200	2000	1000	10000

b) Împachetări cu nămol. Se consideră pentru calcul că fiecare post funcționează 7 ore și fiecare procedură durează 40 min. maximum (30 min. procedura și 10 min. pauza).

Nr. posturi (paturi)	Nr. pacienți pe zi	Cantitatea de nămol zilnic				
		nămol	suprop.	nămol min.	parțial	turbă total
		total (kg)	parțial (kg)	total (kg)	(kg)	(kg)
1	10	200	100	150	100	150
2	20	400	200	300	200	300
10	100	2000	1000	1500	1000	1500
20	200	4000	2000	3000	2000	3000

4. *Baia mofetică (mofetoterapie)*. Considerând programul de lucru al mofetei, 7 ore/zi și durata unei proceduri 30 minute (20 min. proced. și 10 min. pauza), rezultă pentru o mofetă standard de 40 mc (supraf. 5 m x 5 m și adâncime medie 1,6 m până la barbacane) posibilitatea efectuării curei pentru 700 pacienți la un grad de acoperire de 2 pers./mp și 350 pacienți la un grad de acoperire de 1 pers./mp. Calculând pierderile de gaz prin dizlocare volumetrică (în medie 801 pentru o persoană până la adânc, de 1,5 m.) prin difuzie moleculară și prin absorbție pe haine, rezultă un consum de gaz în mofetă zilnic egal cu dublul volumului mofete.

Volum mofetă (m ³)	6 (2 x 2 x 1,6)	14 (3 x 3 x 1,6)	40 (5 x 5 x 1,6)	58 (6 x 6 x 1,6)
Consum gaz CO ₂ (m ³ / zi)	15	30	80	120

5. *Aerosoloterapie cu apă minerală*. Se consideră porția pentru o procedură pentru fiecare pacient de maxim 100 ml apă și o durată a procedurii de max. 40 min. (30 min. procedura și 10 min. pauza).

Nr. posturi de aerosoli	Nr. proceduri pe zi	Necesar apă/zi (l)
1	10	1
2	20	2
10	100	10
20	200	20

5.3. Experiența internațională în domeniul omologării stațiunilor climaterice și balneoclimaterice

În toate țările deținătoare de stațiuni balneoclimatice au fost elaborate, sub diverse forme, clasificări ale acestora, ca o condiție a omologării lor

atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Scopul stabilirii unor condiții minime de recunoaștere a unei stațiuni și, pe baza acestora, de întocmire a clasificării pe clase de calitate a stațiunilor este de a proteja pe cei care beneficiază de cura balneoclimatică, de erorile pe care le poate genera publicitatea, de a evita concurența neloială între stațiuni.

Utilizarea medicală a resurselor balneare și climatice este în continuă creștere, numărul curelor balneoclimatice urcând la cca 30 milioane pe an în țările europene. Aspectele balneare privesc chiar țările care nu dispun de resurse, căci există la ora actuală un mecanism bine pus la punct de efectuare a curelor în stațiuni recunoscute pe plan internațional. De altfel, este clar făcută distincția între efectuarea curelor balneoclimatice și turismul propriu-zis, care pe plan internațional se referă mai mult la obiective de interes cultural, istoric, sportiv și de agrement.

De aceea, la nivelul organismelor internaționale (OMS, FITEC) au fost stabilite anumite condiții minime de efectuare a curei balneoclimatice plecând de la unele aspecte fundamentale ca: evaluarea internațională a posibilităților de utilizare medicală a resurselor balneoclimatice, evaluarea unor particularități de efectuare a curei pentru anumite stațiuni, definirea unui minim de instalații necesare stațiunilor.

Este de dorit ca legislațiile țărilor deținătoare de factori naturali terapeutici să aibă ca punct de plecare cerințele emise de organizații mondiale, pentru ca deplasarea curanților să fie liberă. În acest sens, Federația Internațională de Turism și Balneoclimatologie (FITEC) a editat, în 1978, „Condițiile minime de recunoaștere a stațiunilor balneoclimatice”.

Instalațiile minime de practicare a curei balneoclimatice sunt:

a) pentru *stațiunile balneoclimatice*: captări cu promenadă acoperită pentru izvoarele de cură internă; pavilioane de cură pentru băi cu ape și nămoluri terapeutice, aerosoloterapie și tratamente asociate; instalații pentru kinetoterapie, parc sau pădure cu drumuri marcate pentru cura de teren, locuri pentru sport, jocuri, odihnă;

b) pentru *stațiunile climatice*: terase și amenajări în aer liber pentru cure de aero și helioterapie; amenajări pentru hidro și talasoterapie; parcuri sau păduri cu drumuri marcate pentru cură de teren; suprafețe amenajate pentru sport, jocuri, odihnă; instalații pentru kinetoterapie.

Indicațiile terapeutice ale stațiunilor balneoclimatice depind de factorii terapeutici naturali și de instalațiile de cură existente. Ele trebuie să fie cât mai stricte, constituind profilul medical al stațiunii și să conțină obligatoriu și contraindicațiile. Aceste indicații și contraindicații se elaborează pe baze științifice de către un for medical recunoscut pe plan internațional.

Recunoașterea unei stațiuni depinde esențial de caracteristicile acesteia, printre care obligatorii devin:

- existența a cel puțin un medic balneolog, cu domiciliu în localitate, care să cunoască temeinic mijloacele terapeutice locale;
- cazare și alimentație (decât pe profiluri de boală) corespunzătoare unui nivel de civilizație recunoscut;
- spații și amenajări pentru distracție, agrement și activități de cultură, amplasate astfel încât să nu perturbe odihna curanților;
- amenajări pentru servicii sanitare suplimentare (de urgență);
- amenajări publice și rețele de mijloace de transport corespunzătoare;
- măsuri de protecție a mediului, evitarea zonelor poluate pentru amplasare, cât mai multe spații verzi.

Condițiile pentru recunoașterea stațiunilor balneare, particularizate pentru fiecare țară în parte, devin legi naționale, așa cum se întâmplă în Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Austria, Elveția, Turcia, Germania, Italia, de fapt în majoritatea țărilor europene. Recunoașterea unei stațiuni și încadrarea ei într-o clasă de calitate se face în aceste țări de către stat (Ministerul Sănătății, Ministerul Turismului) și de către uniuni ne-guvernamentale ca Uniunile stațiunilor balneare și de cură, care sunt organizate în fiecare țară.

În țările dezvoltate ale Europei, stațiunile balneoclimatice sunt parteneri solidari ai instituțiilor de asigurări sociale, împărțind responsabilitatea sănătății publice. Instituțiile menite să urmărească din punct de vedere științific utilizarea terapeutică a factorilor naturali sunt, în aceste țări, atașate clinicilor universitare, iar formarea și specializarea medicilor balneologi este un apanaj al clinicii medicale de specialitate.

5.4. Turismul balnear românesc – priorități și perspective

Turismul balneoclimatic și medicina balneară capătă pe zi ce trece noi valențe, paralel cu dezvoltarea și modernizarea structurilor de primire pentru cazare, alimentație publică, tratament și agrement din stațiuni. România dispune de un fond bogat și variat de factori naturali terapeutici: apa minerală, apa și nămolul unor lacuri, emanațiile de gaze etc., factori răspândiți cu generozitate pe aproape întreaga suprafață a țării în diferite zone climatice.

Variatatea mare a acestor factori se datorează așezării geografice și structurii geologice complexe a scoarței pământului țării noastre. Prezența lor a permis ca aceștia să fie folosiți pentru tratament încă de pe vremea dacilor și romanilor, precum și în continuare, de-a lungul anilor, îndeosebi după anii 1880-1900, dezvoltându-se treptat stațiunile de cură.

După cel de-al doilea război mondial, însă, baza materială a stațiunilor de tratament a cunoscut o dezvoltare și modernizare fără precedent, când

s-au construit unități de tip hotelier sau sanatorial cu aproape 30.000 locuri de confort superior. Dezvoltarea stațiunilor balneare a apărut în condițiile solicitărilor crescânde de cură cu factori terapeutici naturali și a îmbogățirii și înnoirii conținutului medicinei moderne, care își găsește astăzi o fundamentare științifică pentru multe dintre metodele tradiționale folosite în mod empiric în trecut.

Principalele stațiuni care dispun în prezent de condiții moderne de cazare, masă și tratament sunt: Băile Felix, Băile Herculane, Călimănești-Căciulata, Eforie Nord, Sovata, Sângeorz Băi, Vatra Dornei, Covasna, Băile Tușnad, Mangalia, Geoagiu Băi și altele, stațiuni care atrag an de an un număr crescut de curanți români și străini.

5.4.1. *Echiparea turistică a stațiunilor balneare românești*

Amenajarea turistică a stațiunilor balneoclimatice a constituit, în fapt, acțiunea de valorificare a bogatului și variatului potențial de factori naturali terapeutici: apa minerală, apa și nămolul unor lacuri, gaze etc. Prezența lor a permis ca aceștia să fie folosiți pentru tratament încă de pe vremea dacilor și romanilor, de-a lungul întregii istorii a țării noastre, dezvoltându-se treptat stațiunile de cură, îndeosebi după anii 1880-1890. În anii de după război, baza materială a stațiunilor a fost modernizată, extinzându-se și diversificându-se într-un ritm vertiginos, mai ales în ultimele decenii.

România dispune azi de peste 160 de stațiuni și localități cu factori naturali de cură. În multe dintre ele s-au construit unități moderne de tipul hotelurilor de cură și complexelor sanatoriale, în care serviciile de cazare, masă și tratament sunt oferite „sub același acoperiș” (Băile Felix, Băile Herculane, Sovata, Băile Tușnad, Covasna, Căciulata, Călimănești, Amara, Sângeorz-Băi, Mangalia, Slănic-Moldova, Vatra Dornei, Eforie Nord ș.a.).

În ceea ce privește capacitatea de cazare, putem diferenția 2 stațiuni foarte mari, cu peste 6 000 de locuri de cazare: Băile Felix și Băile Herculane; 5 stațiuni mari, cu o capacitate ca număr de locuri cuprinsă între 3 000–6 000 de locuri: Călimănești-Căciulata, Sovata, Slănic Moldova, Băile Olănești și Govora; urmate de alte 6 stațiuni cu o capacitate cuprinsă între 2 000 și 3 000 de locuri: Vatra Dornei, Băile Tușnad, Borsec, Covasna, Buziaș și Sângeorz Băi. Din totalul locurilor de cazare, unitățile hoteliere reprezintă valori însemnate în stațiunile: Băile Felix (> 6 000 locuri) și Băile Herculane (> 4 000 locuri), secondate de stațiunile Călimănești-Căciulata, Băile Olănești și Covasna (2 000 – 2 500 locuri). Structurile hoteliere sunt relativ bine reprezentate și în stațiunile: Vatra Dornei, Sângeorz Băi, Sovata și Govora (1 000 – 1 500 locuri). (vezi fig 9).

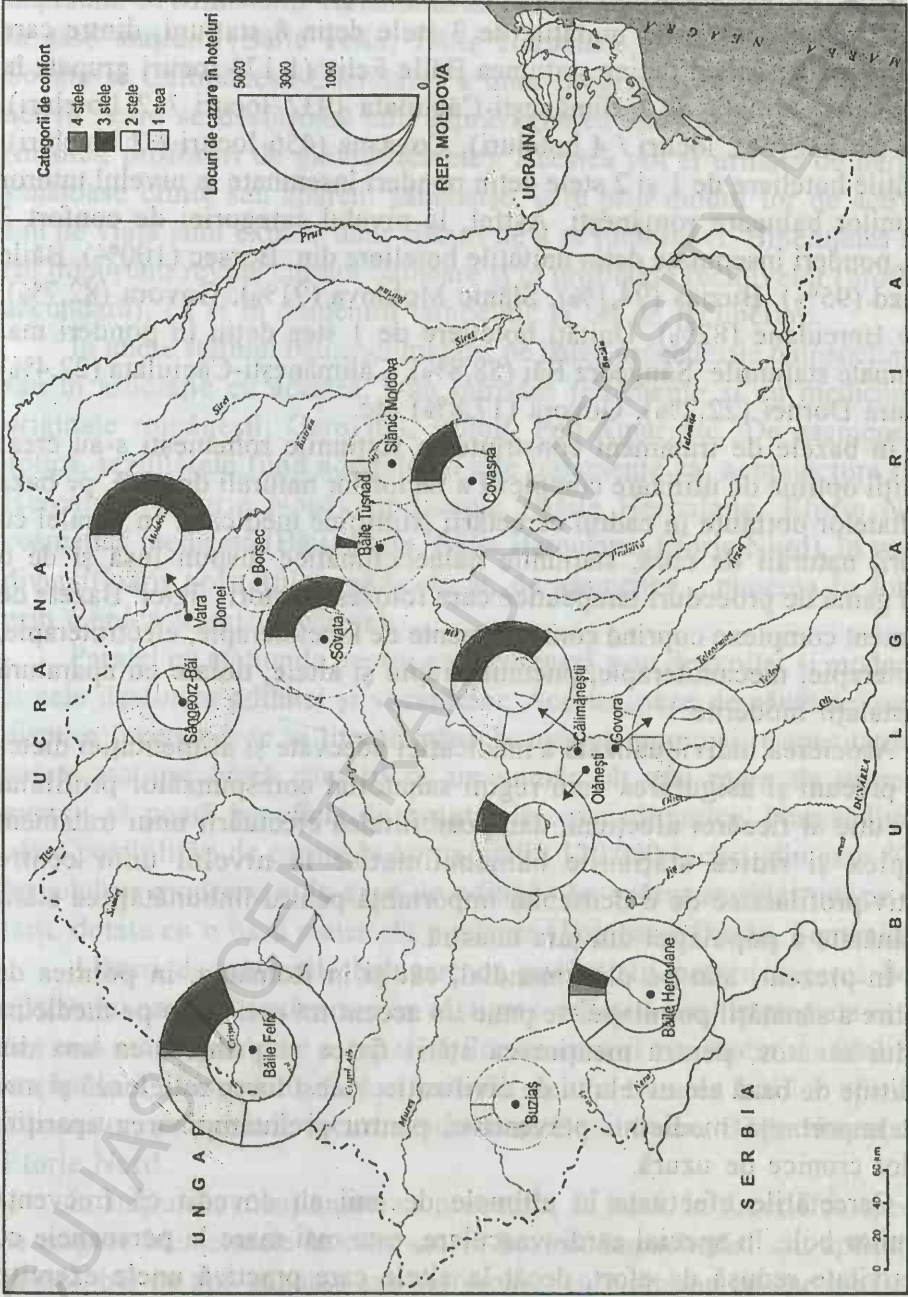

Figura 9. Structura locurilor de cazare din unitățile hoteliere din principalele stațiuni balneare din România, pe categorii de confort.

Pe categorii de confort, la nivelul unităților hoteliere din stațiunile balneare românești, unitățile de 4 stele dețin doar 2 stațiuni (Băile Herculane, cu 110 locuri – Hotel „Ferdinand” și Băile Felix, cu 68 locuri – Hotel „President”), iar unitățile de 3 stele dețin 8 stațiuni, dintre care cele mai multe locuri deține stațiunea Băile Felix (1 173 locuri grupate în 4 hoteluri), urmată de Călimănești-Căciulata (932 locuri / 2 hoteluri), Vatra Dornei (652 locuri / 4 hoteluri), Covasna (456 locuri / 2 hoteluri). Unitățile hoteliere de 1 și 2 stele dețin ponderi însemnate la nivelul tuturor stațiunilor balneare românești. Astfel, la nivelul categoriei de confort 2 stele, ponderi însemnate dețin unitățile hoteliere din: Borsec (100%), Băile Tușnad (95%), Buziaș (94,1%), Slănic Moldova (91%), Govora (82,7%), Băile Herculane (82%). Unități hoteliere de 1 stea dețin în ponderi mai însemnate stațiunile: Sângeorz Băi (58,8%), Călimănești-Căciulata (22,4%) și Vatra Dornei (22,2%), Govora (17,8%) etc.

În bazele de tratament construite în stațiunile românești s-au creat condiții optime de utilizare complexă a factorilor naturali de cură, pe baza rezultatelor obținute în cadrul cercetării științifice medicale. În paralel cu factorii naturali de cură, stațiunile balneoclimatice dispun însă și de o largă gamă de proceduri terapeutice care folosesc factorii fizici. Bazele de tratament complexe cuprind compartimente de kinetoterapie, electroterapie, hidroterapie, mecanoterapie, pneumoterapie și altele, dotate cu aparatură și instalații moderne.

Asocierea individualizată a medicației adecvate și alimentației dietetice, precum și asigurarea unui regim sanatorial corespunzător profilului terapeutic al fiecărei afecțiuni, dau posibilitatea efectuării unui tratament complex și ridică stațiunile balneoclimatice la nivelul unor centre curativ-profilactice de o deosebită importanță pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației din țara noastră.

În prezent, atât pe plan mondial, cât și în România, în politica de ocrotire a sănătății populației se pune un accent tot mai mare pe medicina omului sănătos, pentru menținerea stării fizice și psihice, ca una din condițiile de bază ale nivelului de civilizație. Acest lucru reliefează și mai mult importanța medicinei preventive, pentru preîntâmpinarea apariției bolilor cronice de uzură.

Cercetările efectuate în ultimele decenii au dovedit că frecvența anumitor boli, în special cardiovasculare, este mai mare la persoanele cu o activitate redusă de efort, decât la altele care practică unele exerciții fizice (alergare, înot, drumeție montană, schi, mersul pe bicicletă, urcatul scărilor pe jos etc). Având în vedere că rolul stațiunilor balneoclimatice se impune tot mai mult în educarea unor categorii largi de populație, în

sensul deprinderii măsurilor profilactice primare, Ministerul Sănătății, prin Institutul de Medicină Fizică, Balneoclimatologie și Recuperare Medicală, împreună cu Ministerul Turismului au luat măsuri de introducere la început în șase stațiuni (Băile Felix, Băile Herculane, Eforie Nord, Mangalia, Sovata și Călimănești-Căciulata) a unor programe de „cură profilactică activă” care se desfășoară sub supravegherea unor cadre de specialitate (medici, profesori de gimnastică etc). Acestea pot fi urmate de persoane sănătoase clinic sau aparent sănătoase, care prin modul lor de activitate sau de viață sunt expuse unor riscuri de a se îmbolnăvi. Bineînțeles că un rol important revine curelor balneare și în profilaxia recidivelor (profilaxie secundară), ca și în domeniul terapeutic și cel de recuperare.

În unele stațiuni balneoclimatice, pe lângă procedurile balneoclimatice sau în asociație cu acestea, s-au introdus tratamente și cu medicamente originale românești: Gerovital, Boicil, Pell-Amar etc. De asemenea, se aplică, rezultatele fiind notabile, și alte tratamente ca: acupunctura (Băile Herculane, Eforie Nord), apiterapie (Băile Herculane, Eforie Nord), cosmetică medicală (Băile Felix, Băile Herculane, Eforie Nord), în vederea diversificării prestațiilor medicale și, de asemenea, „punerea în formă”, prin tehnica Reiki (Covasna).

Paralel cu stațiunile pentru cură balneară s-au dezvoltat și modernizat și cele destinate odihnei și vacanțelor. Aceste „oaze de sănătate” se află dispuse începând de la litoral, până la masivii muntoși. Capacitățile din aceste stațiuni oferă condiții ca un număr cât mai mare de oameni ai muncii să poată beneficia de avantajele curei climatice. Numai litoralul oferă posibilități de cazare în aproximativ 120.000 locuri, din care 80.000 în hoteluri moderne și în case de odihnă. Au apărut stațiuni noi pe harta țării, dotate cu o bază materială modernă (Voineasa, Durău, Semenici etc).

Alături de stațiunile balneare cu posibilități pentru tratarea bolilor aparatului cardiovascular care au câștigat o anumită poziție pe piața externă, cea mai mare extindere a capacităților de cură și tratament s-a realizat în stațiunile ce dispun de factori naturali pentru tratarea bolilor aparatului locomotor, pe primele locuri situându-se Băile Felix, Băile Herculane și Eforie Nord.

În stațiunile menționate, ca proceduri de bază, în funcție de specific, se asigură băi termale în căzi sau în bazine, împachetări sau aplicații cu nămol, băi cu apă gazoasă sau sulfuroasă, cure interne cu ape medicinale ș.a. De asemenea, au fost create condiții pentru efectuarea mai multor tipuri de proceduri asociate: electroterapie, termoterapie, somnoterapie, hidrofizioterapie, kinetoterapie, inhalatii, aerosoli etc.

5.4.2. Strategii de dezvoltare a bazei materiale necesară tratamentului balnear

În stațiunile românești cu statut internațional s-au înregistrat și se înregistrează preocupări susținute pentru modernizarea bazei materiale de cazare, alimentație publică, a bazei de tratament, dar și pentru diversificarea mijloacelor de agrement, care sunt încă insuficiente.

Pentru buna organizare și amenajare a stațiunilor s-au avut și se au în vedere următoarele:

a) sistematizarea și definirea zonelor funcționale (perimetrul balnear), care coroborează datele privind exploatarea optimă a factorilor naturali de cură, amplasamentele cele mai favorabile, măsuri de materializare a perimetrelor de protecție sanitară;

b) dimensionarea construcțiilor balneare și de altă natură cu volumul, capacitatea și calitățile factorilor naturali de cură;

c) amenajarea unor spații libere și utilizarea lor în scopuri terapeutice;

d) utilizarea judicioasă și economică a factorilor naturali de cură, prin gospodărirea, înmagazinarea și transportul rațional, cu evitarea alterărilor și a pierderilor nejustificate;

e) utilizarea unor utilaje balneare complexe și de înaltă tehnicitate etc.

În ceea ce privește strategia de dezvoltare a bazei materiale specifică turismului balnear, se poate trasa, de asemenea, câteva direcții prioritare:

a) Crearea în toate stațiunile, cu programe de profilaxie balneară, a bazei materiale necesare pentru aplicarea acestora:

- trasee în aer liber pentru practicarea alergării și mersului pe jos;
- amenajarea de suprafețe de apă cu plaje pentru practicarea în sezonul cald a procedurilor cu factori termici contrastanți (helioterapie cu băi reci);
- spații amenajate pentru practicarea unor programe de gimnastică de grup și a unor sporturi ca: badminton, tenis, volei ș.a.;
- amenajarea de băi hiperterme uscate sau umede (tip sauna);
- extinderea sectoarelor de masoterapie.

b) Modernizarea instalațiilor balneoclimatice pentru captarea, distribuția, transportul și eventual recuperarea factorilor naturali terapeutici.

c) Diversificarea în unele stațiuni climatice sau cu un singur tip de substanță terapeutică a utilizării factorilor naturali prin:

- descoperirea și captarea în zonă a unor ape minerale indicate în crenoterapie;
- aducerea sau prepararea în stațiune a unor nămoluri (cel mai bine se pretează cele de tip mineral și turbele);

- practicarea helioterapiei și a băilor reci când sezonul o permite;
- organizarea unor cure de terapie în saline, peșteri, grote naturale, dacă distanța față de stațiune nu este prea mare.

d) Modernizarea instalațiilor de crenoterapie prin construcția unor buvete moderne (prevăzute cu butoane sau celule fotoelectrice pentru pornire-oprire), a spațiilor acoperite pentru efectuarea curei în caz de ploaie, a unor baruri de distribuire a apelor minerale, la care să existe posibilitatea servirii apei la anumite temperaturi indicate medical.

e) Modernizarea unor instalații pentru aplicațiile terapeutice cu nămol, parafango, pungi termice.

f) Dezvoltarea bazelor de kinetoterapie, atât cantitativ în stațiunile insuficient dotate, cât și calitativ, prin completarea și modernizarea dotărilor cu instalații pentru practicarea antrenamentelor de creștere a capacității de efort și a forței unor grupe musculare, cât și a unor accesorii necesare pentru practicarea kinetoterapiei de recuperare.

g) Pentru a accentua caracterele specifice ale factorilor naturali de cură și/sau a experienței colectivelor medicale din unele stațiuni se vor studia posibilitățile de creare a unor unități specializate pentru profilaxia, terapia și recuperarea bolnavilor aparținând unei anumite grupe de afecțiuni (de ex. ptr. diabet, obezitate, alergii, psoriazis, afecțiuni neurologice ș.a.).

În perspectivă, se impune o atentă examinare și cercetare a decalajelor și neconcordanțelor, produse în timp, între potențialul substanțelor minerale balneare și spațiile construite (ex. Băile Felix, Vatra Dornei ș.a.). De asemenea, implementarea progresului tehnic în activitatea balneară este de mare actualitate, eforturi deosebite fiind necesare pentru modernizarea instalațiilor și aparaturii medicale din bazele de tratament. Dată fiind amploarea turismului balnear în țara noastră, este necesară implicarea mai largă a industriei românești în rezolvarea acestei probleme, complexe, de interes național; legat de baza materială, se impune o structurare științifică a acesteia, într-o concepție unitară, premisă a desfășurării unei activități turistice de calitate și cu eficiență sporită.

CAPITOLUL VI

AMENAJAREA TURISTICĂ A ZONEI DE LITORAL

6.1. Criterii și norme de amenajare turistică a litoralului

În funcție de caracteristicile naturale ale plajei și mării se stabilesc soluțiile și concepția de organizare, respectiv tipologia implantărilor și localizarea amplasamentelor. Mărimea unei stațiuni litorale este dictată de capacitatea de suport a plajelor, avându-se în vedere următorii parametrii:

1) *Suprafața exploatabilă a plajelor* este determinată de condițiile concrete ale configurației și a cadrului natural de ansamblu. De exemplu, pe litoralul românesc al Mării Negre se disting următoarele situații:

- țărm cu plajă nelimitată în interior de elemente naturale;
- țărm cu plajă delimitată de faleze, lacuri, zone mlăștinoase etc;
- țărm fără plaje, dar la care fundul mării este ușor accesibil și în care pot fi realizate plaje artificiale.

Din experiența internațională¹, se constată că o exploatare efectivă a plajei se poate face pe o lățime de circa 50 m, terenurile situate mai în adâncime fiind în general ocupate cu alte amenajări ca: jocuri de plajă, umbrele, vestiare și plantații, ceea ce se remarcă și pe litoralul nostru (Mamaia, Neptun, Eforie Nord). Plajele cu lățimi de peste 100 m contribuie la sporirea gradului de confort, asigurând menținerea cadrului natural – vegetație de protecție, dune de nisip, zone adăpostite de vânt etc, fără a spori însă gradul de utilizare a țărmului întrucât cura heliomarină pierde din eficiență la peste 50 m distanță de la apă (de exemplu Mangalia).

2) *Capacitatea optimă de primire a plajei*. Numărul de vizitatori sosiți pe plajă este un indicator determinant atât pentru stabilirea capacității plajei și implicit a stațiunii, cât și pentru fixarea nivelului de confort în zona de plajă sau a categoriei de utilizare. Prin aceasta se exprimă atât nivelul de ocupare al plajei în raport cu lățimea acesteia cât și ocuparea mării, ocupare foarte variabilă în funcție de configurația și adâncimea fundului mării.

¹ Rimini, Catolica, Lido și Ravena, Lido di Venezia, Lido di Roma, La Ostia în Italia, la Grande Motte în regiunea Languedoc în Franța, Ostende în Belgia și plaja de lângă Haga în Olanda.

Nivelul de ocupare a plajei este deci condiționat de suprafața acesteia (lățimea, lungimea) ca și de norma de spațiu afectat unui vizitator (m^2 sau ml). Astfel capacitatea optimă a plajei se stabilește după formula:

$$C_0 = \frac{S/L}{N}, \text{ unde:}$$

C_0 = capacitatea optimă potențială (vizitatori)

S = suprafața plajei (m^2)

L = lungimea țărmului cu plaje (ml)

N = norma de spațiu afectat unui vizitator în m^2 (N_p) sau ml (N_t), în raport cu modul de folosire a plajei, și cu lățimea acesteia sau lungimea țărmului.

Experiența țărilor cu turism litoral dezvoltat, permite să luăm în considerare următoarele norme de spațiu pentru plajă sau linie de țărm:

a) *Numărul de vizitatori (N_p) pe m^2 de plajă:*

$$N_p = \frac{m^2 \text{ plaja}}{\text{vizitator}} \quad (m^2 / \text{vizitator})$$

Această normă este condiționată de gradul de utilizare a plajei, astfel:

- *ocupare intensivă* (4–6 m^2 /vizitator), când se consideră că plaja nu este ocupată cu alte activități, în afară de cele de cură heliomarină;
- *ocupare medie* (6–8 m^2 /vizitator), când se iau în considerare, în general, aceleași condiții ca mai sus, dar sunt și unele amenajări reduse;
- *ocupare largă* (8–12 m^2 /vizitator), în situația plajelor a căror lățime depășește 80–100 m și unde, în partea depărtată de țărm, se amenajează cu dotări pentru sport, agrement, alimentație publică, plantații de protecție etc.

b) *Număr de metri țărm / vizitator:*

$$N_t = \frac{\text{vizitator}}{\text{ml / tarm}} \quad (\text{ml} / \text{vizitator})$$

Această normă este diferențiată în raport cu dimensiunea (lățimea) și gradul de utilizare a plajei, conform tabelului:

Tipul de plajă	ml / vizitator		
	gradul de utilizare		
	intensivă	medie	largă
Îngustă (10 – 20 m lățime)	5	3	este neeconomică
Medie (21 – 60 m lățime)	6 – 10	5 – 7	3 – 5
Largă (61 – 100 m lățime)	10 – 15*	8 – 10	5 – 7

* nu se recomandă deoarece se aglomerează fâșia de plajă de lângă apă

3) *Simultaneitatea prezenței vizitatorilor pe plajă*. Se stabilește luând în considerare că durata medie a unei ședințe de plajă în luna iulie, în condițiile climatului marin românesc este de aproximativ 3-4 ore și că intervalul optim de plajă în aceeași lună, se extinde pe o perioadă de 7-8 ore (între 9,00 – 17,00). Se apreciază că în condițiile țării noastre, sporul de capacitate zilnică a plajelor, rezultat din nesimultaneitatea prezenței pe plajă a vizitatorilor este exprimat prin *Indicele de simultaneitate* (I_s) egal cu 1/3 din numărul de vizitatori potențiali în funcție de condițiile specifice locale, de profilul stațiunii și de nivelul de dotare a acesteia cu amenajări pentru cură și tratamente, activități cultural-recreative, care pot constitui pentru vizitatorii stațiunii atracții turistice suplimentare către alte activități balneoturistice. În urma cercetărilor efectuate de specialiștii din balneologie și de către cei din domeniile adiacente, în perioada considerată optimă pentru plajă, rezultă că indicele de simultaneitate (I_s) poate să varieze între 1,25 și 1,35 sau chiar 1,40.

4) *Capacitatea zilnică a plajei*, exprimă numărul de vizitatori ce pot folosi zilnic plaja, număr pe baza căruia se stabilește mărimea stațiunii și în special capacitatea dotărilor și amenajărilor acesteia. Se calculează astfel:

$$C^z = I_s \times C^n, \text{ unde:}$$

- C^z = capacitatea zilnică a plajei;
- I_s = indicele de simultaneitate (variabil de la 1,25 – 1,35 sau chiar 1,40 în raport direct cu nivelul de dotare și echipare a stațiunii);
- C^n = capacitatea optimă potențială a plajei, stabilită pe baza normei de suprafață oferită unui vizitator (N_p) sau a normei de lungime de țărm necesar unui vizitator (N_t), astfel:

$$C^n = \text{suprafața plajei} / N_p \text{ sau}$$

$$C^n = \text{lungime de țărm} - \text{plajă} / N_t$$

6.2. Modele de amenajare și valorificare turistică a unor zone de litoral

Turismul litoral a cunoscut o creștere continuă în toate țările care dispun de condiții naturale specifice. Zonele de litoral prezintă astăzi o mare forță de atracție – nu mai puțin de 50% din numărul total al vacanțelor. Însă, consacrarea curei helio – marine în practica turistică internă și internațională a cunoscut mai multe faze, fiecare cu un specific propriu ca amenajare și modalitate de valorificare turistică. Astfel, până în 1930, amenajarea zonelor de litoral a trecut printr-o fază de pionierat prin construcția de locuințe individuale izolate care mai târziu s-au constituit

în mici societăți – nucleul primelor stațiuni litorale destinate exclusiv elitei societății (clientelă cu posibilități financiare mari, dar redusă numeric).

A urmat faza de urbanizare a litoralului, extinsă pe o durată de cca. 30–40 de ani, în care au apărut amenajări similare cu cele ale spațiilor urbane, respectiv o distribuție liniară a construcțiilor de-a lungul coastelor. Această creștere puternică a spațiului amenajat se datorează expansiunii fenomenului turistic peste barierele sociale (turismul de masă) și a interesului manifestat de turiști față de zonele de litoral care au stimulat investițiile turistice.

Ca efect al acestor investiții în creștere, în anii '60 – '70, s-a declanșat faza amenajărilor de mare amploare concretizată prin crearea unor stațiuni integrate, elaborate pe baza unor programe complexe, cu capacități de cazare cuprinse între 10–50 mii paturi și echipamente aferente necesare populației permanente a stațiunilor respective. Referitor la aceste amenajări complexe, în literatura de specialitate se vorbește despre „marile ziduri litorale” (Spania, i-le Canare, Thailanda, Mexic etc.), țărmlul mării fiind dublat de un lanț de piscine, incluse în oferta hotelierilor.

6.2.1. Amenajarea coastei litorale a provinciilor Languedoc-Roussillon - Studiu de caz

Amenajarea turistică a unei vaste zone de litoral din sudul Franței, întinsă pe o lungime de 180 km (provinciile Languedoc și Roussillon), este operațiunea turistică de cea mai mare amploare decisă vreodată în Europa și chiar în lume. Antrenând lansarea unui complex program de lucrări și provocând investiții de o amploare considerabilă, această operațiune presupune activitatea concertată a unui mare număr de parteneri, a statului și a colectivităților locale, a industriei particulare etc. Aceasta a determinat transformări de structură în administrația franceză, adoptarea unui stil amplu și eficace în raporturile dintre parteneri.

Astfel, a fost creată „Misiunea Interministerială pentru Amenajarea Turistică a Litoralului Languedoc – Roussillon”, ca unică responsabilă a întregii acțiuni, căreia i-a fost acordată libertate deplină, acționând ca un veritabil „comando” în cadrul administrației franceze; ea respectă ierarhia proprie a fiecărui minister, dar, aflându-se în afara liniei ierarhice, a fost subordonată direct primului ministru.

Principalele obiective ale proiectului de amenajare, decis în 1963, au fost încă de la început definite: crearea unei mari regiuni turistice prin punerea în valoare a tuturor resurselor existente; diversificarea economiei regiunii prin aportul multiplelor activități pe care le generează turismul;

echilibrarea balanței de plăți turistice a Franței; asigurarea, pentru clientela franceză și cea din alte țări, a unei alternative de vacanță, la concurență cu celelalte zone de litoral ale Mediteranei.

Cu toate atu-urile care au justificat decizia de amenajare (poziția mediteraneană, climatul, originalitatea centurii de iazuri care brodează malul, plaja imensă etc), zona prezenta și obstacole considerabile: țărmul plat, fără relief, cu un peisaj extrem de dezolant, cu vânturi puternice care fac navigația periculoasă și apa mării foarte rece; insectele, și în primul rând, țânțarii, în număr mare în zonele mlăștinoase.

De aceea, încă de la început a fost lansată o politică de protecție de mare anvergură, în cadrul căreia împădurirea a fost considerată investiție de bază, pentru aceasta alocându-se, anual, importante sume. Această politică a comportat o triplă valență: multiplicarea spațiilor verzi din toate stațiunile; reîmpădurirea și regenerarea masivelor din apropiere (cca. 700 ha); distribuirea, în mod gratuit locuitorilor regiunii, a milioane de arbori și arbuști. Pe de lată parte, zonele a căror frumusețe naturală, interes istoric sau valoare estetică se recomandă a fi ocrotite, au fost inventariate și supuse unor severe legi de protecție. Un alt aspect al protecției mediului l-a constituit lupta împotriva țânțarilor, care trebuia făcută fără distrugerea naturii. În acest sens un rol important l-a avut combaterea, pe cale genetică, a insectelor; introducerea masivă a unor insecte (masculi) sterile în populațiile naturale, pentru a diminua numărul de femele fecundate, sau din specii incompatibile genetic în vederea producerii de descendenți sterili, precum și sterilizarea masivă a populației de insecte pe cale chimică.

Un factor important în atingerea obiectivelor propuse l-a constituit realizarea tuturor structurilor de infrastructură și echipare a terenurilor înaintea construirii imobilelor. S-au asigurat astfel căi de comunicație rapidă între zonele în curs de amenajare și rețeaua națională de căi rutiere, s-au delimitat și amenajat spațiile verzi, s-a construit un lanț întreg de porturi de agrement. Toate cele 19 porturi au fost amenajate pe cheltuiala statului, iar tarifele pentru staționare au fost fixate la un nivel mediu, pentru a favoriza lansarea lor pe piață, asigurarea recuperării investiției fiind stabilită pentru un mare număr de ani.

O problemă deosebită a fost asigurarea protecției terenului, urmărindu-se aplicarea principiului alternanței între unitățile turistice dens echipate și largi spații libere, anumite părți ale litoralului trebuind să rămână în totalitate „naturale”. Densitatea construcțiilor a fost calculată astfel încât să se evite sentimentul de „sufocare” dintr-un cadru urban și prea uniform. S-a admis, în medie, o densitate de 100 paturi pe hectar, fixată în funcție de dimensiunea plajei care mărginește stațiunea. Restul teritoriului

a fost atribuit spațiilor verzi, spațiilor pentru jocuri și serviciilor publice. În interiorul stațiunilor circulația autovehiculelor a fost limitată, acordându-se libertate absolută pietonilor. S-au amenajat însă numeroase parcări la circa 10 minute de mers pe jos de la mare.

Un alt factor deosebit de important, de care s-a ținut seama în amenajarea noilor stațiuni, l-a reprezentat utilizarea unui urbanism exigent, a unei arhitecturi de vacanță de mare atracție. Astfel, în funcție de configurația terenului au fost alese soluții arhitectonice deosebite, atât prin forma construcțiilor realizate, cât și prin varietatea și dispunerea cartierelor, armonia volumelor, libertatea de acces a vehiculelor și a pietonilor.

În afara stațiunii Leucate-Barcares, a cărei formă este lineară, celelalte stațiuni au fost construite în jurul unui port care a devenit centrul de animație al stațiunii. Arhitectura imobilelor care încadrează portul creează, și „imaginea de marcă” a stațiunilor (piramidele de la Grande Motte, casele colorate de la Cap d'Agde, imobilele acoperite cu țiglă de la Gruissan etc.).

Pentru a deveni o activitate permanentă, în vederea punerii depline în valoare a bazei materiale create, s-a hotărât ca turismul în Languedoc-Roussillon să fie un „turism pentru toți”. De aceea, toate categoriile sociale pot beneficia aici de instalații turistice, iar politica de promovare adoptată a fost inspirată de dorința de a favoriza o vastă arie socială, națională și europeană. În acest context, turismul tradițional și naturismul vor face o bună vecinătate.

Politica de încurajare a turismului social în Languedoc-Roussillon a îmbrăcat două forme: rezervarea în stațiunile noi a unor terenuri pentru instituțiile de turism social, iar pe restul litoralului crearea unui număr important de campinguri în colaborare cu municipalitățile; în stațiunile noi, circa o pătrime din terenurile construibile au fost vândute instituțiilor de turism social la un preț de 2-3 ori inferior costului echipamentului solului. Centrelor sociale de vacanță le-au fost rezervate amplasamente de calitate, planurile urbanistice ale stațiunilor interzicând orice segregare.

O altă problemă care se cerea soluționată era legată de amploarea pe care a luat-o naturismul². Larg practicat în țările Europei de Nord, îndeosebi de scandinavi și germani, naturismul și-a câștigat în ultimii ani tot mai mulți adepți. Cererea pentru naturism este desigur legată de una din motivațiile actuale ale turismului: întoarcerea spre natură, desprinderea de mediul urban și artificiiile vieții moderne. Problema creării și încurajării

² Federația Naturistă Internațională avea 20 milioane de aderenți din care 8 milioane erau germani, 2,5 milioane scandinavi, iar restul francezi, britanici, olandezi, belgieni.

de către stat a centrelor de naturism a fost larg dezbătută în cadrul „Misiunii Interministeriale”. Abandonarea termenului vechi de „nudism”, disciplina personală și colectivă impusă naturiștilor, controlul Federației Naționale și Internaționale a Naturismului au pledat în favoarea lui. Au fost create astfel o serie de centre speciale pentru naturism, plăstate în afara celorlalte cartiere ale stațiunilor despărțite de acestea de o oglindă de apă, un canal sau o perdea de vegetație. În aceste centre nu puteau pătrunde decât posesorii carnetului național sau internațional de naturism.

Stațiunea Cap d'Agde a devenit cel mai mare centru european de naturism, primind circa 40.000 naturiști pe vară³. Acestui centru i-au fost rezervate un cartier întreg în estul stațiunii și, între altele, un sat cu o arhitectură foarte reușită, „Port-Nature”. În stațiunea Port-Nature, 2 centre de naturism au fost amenajate de către britanici, și ei mari amatori de naturism.

După construirea primelor stațiuni, principala preocupare a fost animația, în primul rând, pentru sezonul de vară. Mai întâi, porturile au devenit puncte de plecare pentru un mare număr de activități, în jurul căpităniei portului s-au instalat Cluburile Nautice și s-au creat școli de navigație, de plonjări submarine, de croaziere, centre de schi nautic. Un alt factor de animație al stațiunilor au fost manifestațiile sportive (regate nautice și concursuri diverse) care se succed în tot cursul anului.

Sporturile terestre: tenisul, baschetul, mini-golful, echitația, jocurile de plajă și pentru copii, au contribuit de asemenea la animarea stațiunilor. S-au creat chiar centre sportive, cum este clubul de tenis de la Cap d'Agde care cuprinde 40 de terenuri, din care 5 acoperite, devenit ulterior centrul unor manifestări de prestigiu („Campionatul de tenis al Franței”). La Saint-Cyprien, în colaborare cu o firmă scoțiană, s-a amenajat un teren de golf care este și centrul de animație al întregii stațiuni. Au fost create școli de conducere a automobilului pe teren dificil, școli de tenis de masă, de baschet și fotbal.

La Grande Motte și Port Barcares s-au redeschis cazinouri, ultimul pe pachebotul nisipurilor „Lydia”. Locul pe care-l ocupă în vacanțele de azi activitățile culturale și educative a determinat crearea de condiții pentru practicarea unor meserii tradiționale, a muzicii, dansului, gimnasticii, a învățării limbilor străine. Nimic nu limitează ingeniozitatea și fantezia animatorilor unei stațiuni. Animația culturală a devenit o problemă de politică generală. În fiecare an, pentru toate stațiunile se elaborează un

³ Alte centre importante pentru naturism ființează în Croația, care primesc anual peste 1 milion de naturiști, din care 90% din Germania.

calendar al sărbătorilor, spectacolelor și distracțiilor. Animația stațiunilor nu a fost însă creată odată pentru totdeauna.

În fiecare an, mijloacele de animație se schimbă, se inventează altele noi, în funcție de evoluția concepției de vacanță și de necesitatea oferirii, fiecărei categorii de turiști a distracțiilor pe care și le dorește.

Reînnoit deci, în fiecare an, agrementul este chemat să contribuie în mod decisiv la prelungirea sezonului turistic, obiectiv major al politicii de turism în regiune. Categoriile de clientelă pe care s-a contat pentru perioada de extrasezon și pentru care au fost realizate o serie de amenajări, au fost: tinerii și sportivi (sejururi scurte, oferind echipamentele și instalațiile necesare practicării unor sporturi); participanții la colocvii și congrese (corpul profesoral, cercetătorii, partidele politice – pentru care se oferă aici, la concurență cu marile orașe, săli dotate cu echipamente audiovizuale moderne și posibilități variate pentru distracții) și persoanele de vârstă a treia (prin formule de vacanță și animație adaptate vârstei și nevoilor acestora).

Dar, desfășurarea unei activități turistice permanente a fost condiționată și de existența unei populații rezidente, hotelieri și comercianți, funcționari ai serviciilor locale, a căror prezență menține viața în stațiuni în tot cursul anului.

Formulele de sejur și animație adaptate condițiilor și nevoilor fiecărui segment de clientelă au fost realizate în condițiile unei studieri permanente a mecanismului cererii și ofertei. Clientela turistică a fost analizată în componentele sale, după originea geografică și socială și pe tipuri de mijloace de cazare preferate. S-au efectuat o serie de studii asupra motivațiilor de vacanță, asupra vacanțierilor tradiționali de litoral, asupra navigației de agrement etc. Au fost studiate, de asemenea, reacțiile turiștilor, gradul lor de satisfacție, nemulțumirile și aspirațiile lor. A fost înființat chiar un serviciu de marketing, consacrat studiului permanent al cererii și ofertei, acesta asigurându-și și concursul unei societăți de promovare și relații publice.

Politica de marketing planificată a fost astfel susținută de o publicitate periodic reînnoită. Creșterea circulației turistice în urma amenajării a fost spectaculoasă: de la 525.000 în 1965, numărul de turiști a crescut la 2,4 milioane în 1980 (cifra care include numai turiștii cu sejur mai mare de 4 zile în sezonul estival) și 3,4 milioane dacă se ia în considerare și turismul din întreaga regiune. Străinii au reprezentat 20% din circulația înregistrată, dar în sezon, în stațiunile lansate, ei au ajuns la 50-60% (din care jumătate e reprezentată germanii). În afara sezonului, circulația turistică internațională a adus o prețioasă contribuție la prelungirea activității turis-

tice. Din aprilie și până la sfârșitul lui iunie străinii au reprezentat aici majoritatea turiștilor.

În Languedoc-Roussillon turismul a atins o asemenea dezvoltare încât a devenit motorul dezvoltării economice a regiunii și aproape singurul creator de locuri de muncă. Cifra de afaceri a stațiunilor turistice a fost cu mult superioară veniturilor din agricultură și viticultură – activități principale înaintea amenajării turistice. Amenajarea turistică realizată a determinat crearea a 8.000 locuri de muncă permanente în turism și 20-25.000 locuri permanente în alte sectoare, în perioada sezonului estival, la acestea adăugându-se încă 20.000 locuri.

6.2.2. Valorificarea unor zone de litoral în sistemul „Club de Vacanță”

6.2.2.1. Clubul de vacanță – o formulă atractivă a ofertei turistice

Clubul de vacanță poate fi privit ca un produs turistic care cuprinde, pe lângă serviciile de bază, o gamă de programe culturale, sportive, distractive, medicale etc, cu caracter unitar, care duc la crearea unei atmosfere specifice, comercializate sub forma unui pachet integral de servicii, la un preț forfetar. Clubul de Vacanță întrunește următoarele caracteristici:

a) concentrează într-un spațiu restrâns, aparținând în exclusivitate clubului, o multitudine de activități capabile să satisfacă cele mai diverse motivații de vacanță: descoperirea de locuri, peisaje și popoare; desprinderea de stress-ul cotidian; cunoașterea specialităților bucătăriei locale; învățarea și perfecționarea în diverse activități sportive; practicarea unor activități insolite; petrecerea unor seri distractive de mare varietate; asigurarea unor programe complexe pentru copii, adecvate diverselor categorii de vârstă.

b) pune accent pe elementele psihologice, esența produsului fiind crearea unei anumite „atmosfera”, a unui mod de a trăi vacanța, care asigură turistului desprinderea din tiparele vieții citadine, conferindu-i siguranță și libertate totală.

c) derularea activităților în cadrul clubului presupune utilizarea unui personal policalificat, specializat atât în prestații de bază cât și în activități de animație.

Dintre principalele avantaje menționăm:

a) într-o primă etapă această formulă poate contribui la contracararea efectelor negative asupra turismului internațional, cauzate de unele restricții

conjuncturale (limitarea programului unităților de alimentație publică, funcționarea videotecilor, organizarea unor activități nocturne în zonele exterioare aferente cluburilor ș.a.).

b) folosind baza materială existentă, înființarea cluburilor de vacanță presupune amenajări și dotări relativ simple, ușor de realizat în orice stațiune, recuperabile într-o perioadă foarte scurtă.

c) comercializarea în sistem charter a bazei tehnico-materiale pe o durată stabilită (care include și capetele de sezon) asigură încasări pentru întreaga capacitate, indiferent de gradul de ocupare și constituie o modalitate de prelungire a sezonului turistic.

d) permite încheierea de contracte pe perioade mari (10 – 20 ani) care se reînnoiesc la 3 ani, eliminându-se astfel unele riscuri conjuncturale în contractare.

e) garantează un grad înalt de satisfacție în petrecerea vacanței, prin crearea unei atmosfere vesele, destinsă, care permite dezvăluirea și manifestarea diverselor aspirații ale membrilor clubului.

f) prin mijloace de publicitate proprii, firma asigură pătrunderea informațiilor privind oferta turistică pe diverse piețe, fără antrenarea unor fonduri de propagandă suplimentare.

g) în afara încasărilor valutare rezultate din închirierea bazei materiale în sistem charter, se mai asigură încasări valutare suplimentare din:

- *acțiuni contractuale cu agenții de turism*: contravaloarea alimentelor procurate de pe piața internă la cursul necomercial de schimb (calculat la prețurile curente în lei); retribuția personalului român de animație (care este în medie de 500 \$ pe lună pentru fiecare lucrător); contravaloarea circuitelor efectuate; taxe de sejur; taxe de viză; taxe de transfer; alte taxe ocazionale.
- *prestații suplimentare oferite*: excursii; taxe vamale pentru mărfurile alimentare și nealimentare care se comercializează în cadrul clubului; contravaloarea convorbirilor telefonice; contravaloarea carburanților; plata ansamblurilor folclorice; achiziționarea unor obiecte de inventar și materiale diverse
- *alte prestații suplimentare oferite de societățile comerciale*: confecții metalice solicitate pentru realizarea de decorațiuni în cadrul clubului; mărfuri tradiționale etc.

h) asigură o productivitate sporită prin utilizarea unui personal policalificat.

6.2.2.2. Studiu de caz – Club Mediteranee

„Club Mediteranee” este una din cele mai vechi și prestigioase firme turistice din lume. Firma are o vechime de 50 de ani, și înregistrează în

prezent o cifră de afaceri de circa 1,5 mld. \$, antrenând anual, în medie, 1 mil. turiști în aproape 100 sate de vacanță din 36 țări, care dispun de cea 1200 stabilimente de cazare. Având o cifră de afaceri semnificativă față de alte firme, „Club Mediteranee” este singura firmă turistică franceză cotate la bursă.

În general, membrii clubului Mediteranee provin din categoriile de turiști cu venituri mai ridicate. Amenajările de vacanță din cadrul clubului se remarcă prin numeroase spații verzi și implantări de arbori și arbuști specifici fiecărei zone. Clubul, este cea mai mare școală de tenis din lume (dispunând de peste 600 terenuri și 200 instructori), de surfing (100 instructori), de navigație cu pânze (400 instructori), de schi (650 instructori). Personalul clubului este pregătit să acționeze ca gazdă și prieteni ai turiștilor. Raportul dintre personalul angajat și numărul de locuri dintr-un sat de vacanță este în medie de 1/6.

În general, Clubul Mediteranee oferă următoarele servicii: cazare în hotel, bungalow-uri și căsuțe în 35 de țări; piscină în 33 de țări; ambarcațiuni cu pânze în 33 de țări; windsurfing în 30 de țări; schi nautic în 18 țări; plonjări în apă în 25 de țări; scufundări acvatice în 22 țări; plimbări pe mare în caiac în 27 țări; pescuit în 10 țări; tenis în 34 țări; yoga în 20 țări; fotbal în 12 țări; judo în 8 țări; golf în 19 țări; tir cu arcul în 26 țări; menținerea condiției fizice în 20 țări; bicicletă în 18 țări; echitație în 14 țări; baby-club sau petit-club, începând de la 4 luni în 12 țări, mini-club, începând de la 2 ani în 23 țări, kid's-club începând de la 8 ani în 22 țări; supraveghere copii începând de la 6 ani în 20 țări; arte aplicate în 25 țări; micro-informatică în 19 țări; restaurant cu specific în 25 țări; excursii în 35 țări; circuite în 24 țări; competiții (stagii de însușire): tir cu arcul, tenis, golf, bridge, ciclism, windsurfing în 12 țări.

În Franța, Elveția și SUA „Club Mediteranee” are sucursale și în zone montane unde oferă și alte servicii de agrement specifice ca: minigolf, tir cu pușca, schi pe iarbă, patinoar, descoperirea naturii, alpinism, drumeții cu ghid, stagii de jogging. În majoritatea satelor de vacanță, indiferent de zona geografică, clubul mai oferă și servicii de: aerobic, discotecă, serate-club, concerte de muzică înregistrată, alte activități sportive (inițiere și competiție), plimbări pe mare.

În țara noastră, Clubul Mediteranee a fost reprezentat prin satul de vacanță Thalassa, din stațiunea Mamaia, care oferea ca servicii: cazare în 2 hoteluri cu o capacitate totală de 560 locuri, piscină, ambarcațiuni cu pânze, windsurfing, 5 terenuri de tenis, yoga, aerobic, tir cu arcul, baby-club: – petit-club, mini-club, kid's-club, arte aplicate, excursii, circuite. În paralel, clubul beneficiază de următoarele facilități: plajă îngradită și

păzită, program muzical-distractiv non-stop, organizarea de foc de tabără pe plajă, sală de spectacole în aer liber. În afara spațiului destinat clubului, se mai oferă vacanțierilor, schi nautic pe lacul Siutghiol, seri românești la „Nunta Zamferei”, excursii de 2 zile în Delta Dunării, turul mănăstirilor din Moldova, vizitarea Bucureștiului, circuit de 7 zile cu autocarul, iar în afara granițelor țării, excursie la Istanbul.

Eficiența economică a cluburilor de vacanță poate crește, ca urmare a unor încasări suplimentare ce pot fi realizate din: diversificarea serviciilor suplimentare în incinta clubului; diversificarea ofertei de agrement din afara clubului; diversificarea unităților de alimentație publică și a divertismentului din cadrul acestora; asigurarea unor echipamente și mărfuri din producția internă; asigurarea unui personal calificat la nivelul cerințelor și exigențelor membrilor clubului.

În acest sens se pot avea în vedere promovarea în cadrul clubului a unor tratamente balneare sau cosmetice cu produse originale românești, oferirea unor sejururi de călărie pe litoral (lecții de călărie, plimbări pe malul mării, vizitarea stațiunilor cu trăsuri, circuite călare la diverse obiective de interes turistic etc), croaziere pe mare cu nave costiere de fabricație românească, discoteci pe ambarcațiuni pe lacul Siutghiol sau pe Canalul Dunăre – Marea Neagră ș.a.

6.3. Principalele zone turistice de litoral ale lumii

6.3.1. Bazinul Mării Mediterane

Acest sector constituie cea mai extinsă zonă turistică pentru turismul estival, remarcându-se printr-un potențial natural și antropic de excepție (valorificat aproape în totalitate), printr-o dotare turistică impresionantă (aproximativ 5 milioane de locuri de cazare numai în hoteluri), prin numărul de turiști internaționali sosiți și prin valoarea veniturilor realizate. Amenajările turistice specifice se desfășoară aproape fără întrerupere între Gibraltar și Bosfor, pe câteva mii de kilometri.

1) *Litoralul mediteranean spaniol*. În Spania, linia țărmului mediteranean a început să fie amenajată masiv după 1950, turismul litoral dezvoltându-se în mai multe sectoare denumite local „costa”. Cea mai mare extensiune, între Gibraltar și Capo de Gata, o are Costa del Sol care prezintă un aspect puternic urbanizat (fenomenul de marbellizare), spațiul natural fiind complet transformat, până la dispariția elementului natural. Lanțul munților Sierra Nevada însoțește acest sector de litoral și constituie un paravan pentru masele de aer și ca urmare aici climatul este mult mai plăcut. În profil teritorial, zona a fost amenajată printr-un lanț continuu de

stațiuni destinate în general turismului de masă (este o zonă în care s-au produs o serie de efecte necontrolate în domeniul construcțiilor – spațiu aglomerat și multe clădiri de 10 etaje care se succed pe litoral). Dintre cele mai cunoscute stațiuni de pe Costa del Sol amintim: Estepona, Marbella, Fuengirola, Benalmádena, Torremolinos, Torre del Mar, Nerja, Almunécar, Torrenueva, Castell de Ferro, Almerimar, Roquetas de Mar etc.

În stațiunea Estepona sectoarele de plajă însumează cca. 23 km, între acestea remarcându-se: plaja La Rada, plaja El Cristo, plaja Marina – împărțită în două, pe de o parte se află portul pentru nave de pescuit, iar în cealaltă parte portul pentru ambarcațiuni de agrement. Hotelurile sunt numeroase, predominând cele mari, cu un număr mare de paturi (Gran Hotel Playabella, Los Duna Beach Hotel & Spa etc). Stațiunea Marbella prezintă sectoare înguste de plajă din cauza densității mari a clădirilor de peste 10 nivele care formează adevărate ziduri de beton paralele cu marea. În șirul al doilea s-au dezvoltat și proprietăți private (case de vacanță) ale unor miliardari, mulți dintre ei din lumea arabă, cu terenuri de sport, piscine, terenuri de golf etc.

Între Cabo de Palos și Cabo de la Nao se desfășoară Costa Blanca, având ca centru urban important orașul Alicante, cu stațiuni renumite ca: Benidorm, Calpe, Altea, Villajoyosa, Santa Pola, Torre Vieja, La Manga de Mar Menor etc. În această zonă predomină clientela stăină și de vârstă a treia, capacitatea de primire fiind una deosebită. De exemplu, stațiunea Benidorm poate găzdui până la 300 000 turiști / serie, primind anual peste 3 milioane de turiști. Facilitățile deosebite oferite pentru congrese, întâlniri de afaceri sau sportive, posibilitățile de cazare pe termen lung (pentru pensionari care au avantajul de a se bucura de iernile blânde) fac din Benidorm o stațiune privilegiată. Una dintre cele mai moderne stațiuni din zonă este însă și La Manga de Mar Menor, creată pe un cordon litoral, de 22 km lungime și 300 m lățime, ce închide parțial o lagună. Condițiile naturale și amenajările specifice sunt favorabile practicării sporturilor nautice.

Mai spre nord, în zona golfului Valenciei, între Cabo de la Nao și Cap de Tartosa, se desfășoară Costa del Azahar. Este o zonă care se adresează prioritar turiștilor interni întrucât nu dispune de dotări complexe (numeroase case de vacanță cu proprietari spanioli). Dintre cele mai importante stațiuni din zonă amintim: Vinaròs, Benicarló, Benicasim, Sagunto, Meliana, Denia, Cullera, Gandia, etc. Pe lângă atracțiile specifice (cură heliomarină, sporturi nautice, scufundări acvatică) în stațiunea Denia, la începutul lunii iulie, se desfășoară un interesant festival când în

apropierea mării sunt eliberați câțiva tauri (la sfârșitul festivității ori tinerii participanți, ori tauri, ajung în mare!)

Între Cap de Tartosa și Barcelona se desfășoară Costa Doráda, cu centrul urban Tarragona și stațiunile maritime mai importante: Vilanova i la Geltrú, Calafell, Torredembarra, Salou, L'Ametlla de Mar etc. Zona este puțin intrată în circuitul internațional prezentând importanță pentru turismul intern. Amenajările turistice sunt relativ puține predominând, ca spații de cazare, campingurile (14%).

La nord de Barcelona, până la Cap de Creus și granița cu Franța, se desfășoară Costa Brava, o zonă cu relief foarte variat și atrăgător, respectiv un țărm foarte dantelat cu promontorii muntoase ce alternează cu mici golfuri și zone de plajă. Este o regiune de tradiție a coastei mediteraneene, cu stațiuni cunoscute încă din secolul XIX. În prezent, regiunea este bine acoperită cu căi de comunicație, prețul este accesibil, fapt pentru care este preferată de turiștii francezi. Dintre cele mai cunoscute stațiuni amintim: Tossa de Mar, Lloret de Mar, Blanes, Roses, Mataró, Callela etc. Unele au apărut fie pe locul unor vechi localități pescărești, fie „ex-nihilo” (ex: Callela).

Turismul litoral spaniol este bine reprezentat și în zona insulară – arhipelagul Balearelor (i-le: Mallorca, Menorca, Ibiza). Se remarcă atât centrele urbane de interes turistic: Palma de Mallorca și Ciutadella, cât și stațiunile maritime: Camp de Mar, Mahón, Santa Eulalia del Rio, Cala Millor, Port de San Miguel etc. În zona insulară, se remarcă numărul foarte mare al caselor de vacanță (peste 2 milioane).

2) *Litoralul mediteranean francez* (riviera franceză) este cea mai veche în ordinea intrării în circuitul turistic internațional și a amenajării. Cea mai cunoscută, ce cuprinde stațiuni turistice de talie internațională este Coasta de Azur (Côte d'Azur), unde anual sosesc cca. 10 milioane turiști (dintre care, mai mult de jumătate la Nice). Pe o lungime a țărmului de cca. 150 km se desfășoară mai multe stațiuni, între care: Saint Tropez, Sain Raphaël, Cannes, Antibes, Nice, Menton, Grasse Ville Franche, Monte Carlo etc.

Orașul Nice s-a dezvoltat pe locul unei vechi așezări din perioada romană, evoluând ca așezare pescărească, iar din secolul XIX se consacră ca stațiune turistică (o contribuție deosebită la dezvoltarea așezării ca stațiune turistică au avut englezii care au construit aici primele stabilimente turistice, respectiv, renumita „Promenade des Anglais” care la sfârșitul secolului XIX totaliza 1 km lungime). Orașul s-a extins teritorial după cel de-al doilea război mondial, iar „Promenade des Anglais” s-a extins cu încă 9 km spre vest, însoțită de un front de construcții noi (apartamente semi-rezidențiale).

Coasta de Azur este o regiune care înregistrează una dintre cele mai intense activități turistice la nivel mondial și, totodată, cea mai solicitată zonă turistică din lume (un raport de 100 de turiști / 1 locuitor). Densitatea mare a amenajărilor turistice a creat, în timp, o serie de probleme între care: aglomerația, suprasaturația, degradarea mediului geografic. Între soluțiile găsite pentru estomparea acestor efecte negative a fost și aceea de prelungire a amenajărilor litorale dincolo de St. Tropez, până la Toulon, unde câmpia litorală se lărgește foarte mult, prin lucrări de amenajare turistică de tip „ex-nihilo”, pe coasta litorală a provinciilor Rousillon și Languedoc.

Astfel, spre sud (dincolo de Cap Camarat) au apărut noi sectoare de coastă: Côte du Maure, cu stațiunile Hyères, Le Lavandou, Le Canadel etc.; Côte d’Azur – Varois, între gurile Rhônului și Toulon, cu stațiunile: Cassis, La Ciotat, Bandol, Sanary – sur – Mer, precum și marele centru urban – portuar Marsilia; Côte d’Ametist, cuprinzând mari complexe turistice în Delta Rhônului, cu stațiunile: Port Camargue, La Grande Motte, Sète, Le Cap d’Agde, Gruissan, Narbone; Côte Vermeille, care continuă amenajările turistice până la granița cu Spania, prin stațiunile: Port Barcarès, Canet, Banyuls, Callioure etc.

3) *Litoralul italian* a intrat în circuitul turistic de timpuriu, amenajările pentru turismul litoral reprezentând un model pentru multe dintre țările mediteraneene. Primele eforturi de amenajare a litoralului în scop turistic s-au materializat în zona Golfului Genova, respectiv în două sectoare (riviere): Riviera di Ponente, ce se desfășoară de la granița cu Franța și până la orașul Genova, cu stațiuni cunoscute ca: Bordighera, San Remo, Albenga, Savona, Imperia etc., și, dincolo de orașul Genova, Riviera di Levante, cu stațiunile: Portofino, Sestri Levante, Nervi, Rapallo, Chiavari etc.

Riviera Ligurică se continuă de la La Spezia, spre sud, până la Viareggio, printr-o serie de stațiuni litorale moderne. Aici peisajul este unul deosebit, munții se termină foarte abrupt în zona litorală, dând naștere unui țărm abrupt, cu mici golfuri în care s-au făcut amenajări de tip „marinas”, de unde și numele stațiunilor din această zonă: Marina di Carrara, Marina di Massa, Marina di Pietra Santa etc.

Spre sud, prezintă importanță pentru turismul litoral zona Golfului Napoli, cu stațiuni maritime importante ca: Torre del Greco, Castellamare, Sorento etc. Amenajări importante sunt și în insulele din zonă: Capri (Anacapri) și Ischia (Ischia Porto). În provincia Calabria, în partea sudică a Italiei, în planul de revigorare economică a regiunii s-a considerat necesară amenajarea unor stațiuni turistice, funcționând în prezent: Lido di Copanello, Gioia Tauro, Leuca, ș.a.

Pe coasta Mării Adriatice, o rețea mai densă de stațiuni funcționează între Trieste și Rimini, dintre cele mai importante amintind: Jesolo, Chioggia, Marina di Ravenna, Cervia, Cesenatico, Igea Marina, Bibione, Milano Maritima etc.

4) *Litoralul croat*. Cuprins între paralele de 42° 60' și 45° 40' latitudine nordică, zona litoralului croat se găsește pe aceleași coordonate geografice ca Rimini, San Rémo, Monaco, Nisa, Avignon. Turismul balnear maritim este practicat intens pe litoralul estic al Mării Adriatice căruia relieful calcaros și numeroasele insule ce însoțesc țărmul croat îi conferă un pitoresc deosebit, completat de numeroase vestigii istorice. Stațiunile se țin lanț, din nord (Pen. Istria) până în sud: Opatija, Split, Makarska, Dubrovnik.

Istria este cea mai mare peninsulă a coastei croate și datorită rețelei de transport, ce asigură legătura cu țările vecine, Italia și Austria, a devenit principala destinație turistică a țării. Pe coasta vestică a Istriei se întinde cea mai vizitată stațiune climaterică – Poreč – ce beneficiază de mari complexe hoteliere: Plava Laguna și Zelena Laguna, situate în apropierea orașului de-a lungul coastei, păstrând centrul istoric intact. O a doua stațiune ca importanță a Istriei este Rovinj care inițial a fost construită pe o insuliță. Strâmtoarea îngustă care despărțea insulița de continent a fost construită și amenajată în secolul al XIII-lea. Chiar în afara orașului se întinde Zlatni, un minunat parc ce permite accesul în câteva golfuri izolate pentru înot. La jumătatea distanței dintre Poreč și Rovinj se întinde Vrsar (lângă Koversada) cea mai mare plajă de nudism din Europa.

Golful Kvarner reprezintă cea de-a doua mare zonă turistică a litoralului croat cu stațiuni importante ca Opatija, Crikveniča și Novi Vinodolski – care au mai fost numite și cele trei riviere. La acestea se adaugă și stațiunile Lovran și Kraljeviča. Toate aceste stațiuni beneficiază de plaje extinse cu pietricele, completate de condiții bune de cazare și facilități de recreere și odihnă. Opatija este cea mai veche stațiune turistică a Croației și se află la 14 km vest de Rijeka, fiind perla litoralului croat. În prezent numără o populație de peste 10 000 locuitori. Opatija era stațiunea cel mai mult căutată în timpul dominației austro-ungare, fapt pentru care multe hoteluri frumoase și case rezidențiale au fost construite atunci.

Dalmația este reprezentată de stațiunile de pe Riviera Makarska. Aceasta se întinde pe o distanță de 60 km între orașele Brela și Gradač, cu principala stațiune Makarska ce reprezintă nucleul turismului în Dalmația. Lângă Dubrovnik, cel mai important centru al regiunii sudice a Croației, un grup de insulițe cu liber trafic (cunoscute sub numele de Elaphites) oferă plaje izolate și condiții excepționale de cazare pentru

turiști. La sud de Dubrovnik se află Cavtat o frumoasă stațiune destinată petrecerii de vacanțe, ce dispune de numeroase plaje și hoteluri. Zona stațiunii Cavtat este cea mai atractivă din cauza vegetației mediteraneene care acoperă toată regiunea. Un alt avantaj îl constituie apa nepoluată a mării dar și mixtura de stiluri de arhitectură, noi și vechi.

5) *Litoralul estic mediteranean* (țărmlul Mării Egee). Printre statele din bazinul Mării Egee care atrag anual un volum impresionant de turiști se remarcă Grecia și Turcia. Litoralul continental al Greciei și arhipelagurile sale din Marea Egee sunt vizitate anual de peste 10 milioane turiști. În zona continentală se remarcă stațiuni de tradiție: Platamonas, Kalamata, Nafptio, Loutra, Stamio etc., dublate de o generație mai nouă de stațiuni în zona Muntelui Olimp: Paralia Katerini, Nei Pori, Olympic Beach, Calidea etc. În zona insulară, cunoscute sunt stațiunile: Lindos, Hios, Rodos (i-la Creta), Kerkira (i-la Corfu), Thermi, Thassos, Zakynthos (i-la Lesvos) etc.

Din a doua jumătate al deceniului al nouălea al secolului XX, Turcia se apropie, ca volum de sosiri turistice internaționale de Grecia (9 milioane turiști străini în 1998). Turismul litoral este întreținut de stațiuni moderne, bine amenajate, între care: Kuşadasi, Marmaris, Antalya, Gönen, Çanakkale, Cesme etc. Potențialul turistic este dublat de numeroase obiective turistice istorice și culturale, vestigii istorice elenistice, romane și precreștine: Troia, Efes, Pergam, Milet, Halicarnas (Bodrum) etc.

6) *Litoralul sudic mediteranean* (țărmlul african). Țările Magrebului reprezintă principala arie receptoare de turiști din Africa (peste 70% din volumul sosirilor turistice), aceasta datorându-se în bună parte plajelor însorite iarna, deșertului și vestigiilor antice. Pentru turismul litoral, importantă este Coasta de Cristal din Tunisia, cu stațiuni turistice ca: Jebel Oust, Zaghuan sau Sidi Bou Said. Potențialului natural din această zonă i se adaugă cel antropic, respectiv numeroase monumente islamice, ruine feniciene și romane la Cartagina și Tunis. În Maroc, coasta mediteraneană este mai puțin valorificată decât cea atlantică (cunoscute fiind aici stațiunile maritime: Agadir, Dar Bonazza, Bon Knadel ș.a.), amenajări turistice pentru turismul litoral dezvoltându-se în împrejurimile orașului Tanger.

6.3.2. *Litoralul Atlantic*

Amenajările specifice turismului litoral sunt prezente atât pe fațada estică (litoralul atlantic european), cât și pe cea vestică (SUA – cu un maxim de dezvoltare în peninsula Florida).

1) *Litoralul est atlantic* (european). Cele mai importante zone amenajate pentru turismul estival sunt cuprinse pe litoralul sud-vestic și

nordic al Spaniei, litoralul portughez și litoralul vestic al Franței. Sectorul sud-vestic litoral spaniol poartă numele de Costa de la Luz și se desfășoară între Punta del Carnero și Punta de San Antonio (la granița cu Portugalia). Este zona frecventată des de turiști marocani și portughezi, dintre stațiunile maritime amintind: Tarifa, Barbate, Conil de la Frontera, Chiclana de la Frontera, Rota, Chipiona, Sanlúcar de Barrameda, Torre de la Higuera, Palos de la Frontera.

Litoralul nord-vestic spaniol se desfășoară la nord de Punto de Santa Tecla. Până la Cabo Bares stațiunile turistice maritime prezintă o densitate mare (Baiona, Ferol, Cangas, Sanxenxo etc.), potențialul lor natural fiind unul deosebit (țarm de tip riass). Între Cabo Bares și granița cu Franța, țărmul este în general abrupt, cu faleză, și oferă puține locuri prielnice pentru turismul litoral. Stațiunile sunt localizate la distanțe relativ mari între ele, dintre acestea amintind: Ribadeo, Ribadesella, Laredo, Algorta etc. Este o zonă destinată fluxului intern de turiști, dintre turiștii internaționali care ajung în zonă, cei mai numeroși sunt francezii.

În Portugalia, turismul litoral e reprezentat pe toată coasta atlantică prin stațiuni cu tradiție legate de servirea populației din orașele importante din apropiere (de exemplu, pentru orașul Coimbra, stațiunea Figueira da Foz, iar pentru orașul Porto, Matosinhos sau Foz da Douro). În partea de sud-vest a țării, amenajarea turistică este redusă (predominând amenajările ieftine, de tip camping), singura stațiune importantă fiind Sines. Mult mai importantă este Costa de Lisboa, cu o calitate superioară a serviciilor și un număr ridicat de vizitatori, dintre cele mai cunoscute stațiuni de aici amintind: Sesimbra, Oeiras, Estoril ș.a. În partea de nord-vest a țării se desfășoară așa numita Costa Verde. Aici însă, densitatea stațiunilor maritime scade, mai cunoscute fiind: Figueira da Foz, Matosinhos, Vila Praia, Vila da Conde, Viana do Castelo ș.a.

Litoralul francez de la fațada atlantică se desfășoară la nord de Cap Higer și cuprinde mai multe sectoare. Primul sector este reprezentat de Côte d'Argent, cu stațiuni maritime vechi și foarte cunoscute: Biarritz, Arcachon, Hassegor, St. Jean de Luz ș.a. La nord de Côte d'Argent, pe o lungime de cca. 200 km, se desfășoară cea mai lungă plajă ce corespunde regiunii Aquitania. Această regiune este reprezentată prin dune de dimensiuni mari (10 m) cu un peisaj unic, însă cu un echilibru foarte fragil. Ca urmare, în această zonă au apărut doar stațiuni de mici dimensiuni.

În zona estuarului Gironde se remarcă stațiunile: La Rochelle (centru medieval valoros și cel mai mare port pentru ambarcațiuni sportive de pe litoralul Atlantic), Ile d'Oléron, Ile de Ré, Les Sables d'Olonne ș.a. Alte stațiuni s-au dezvoltat în zona estuarului Loirei (La Baule), iar în sudul

peninsulei Bretania au apărut pentru prima dată stațiunile bazate pe talasoterapie: Quiberon, Carnac, Quimper. De asemenea, în zona estuarului Senei au fost amenajate câteva stațiuni maritime, unele din secolul XIX, cum ar fi: Honfleur, Deauville, Trouville, Dieppe, Boulogne sur Mer, Calais ș.a., ce și-au păstrat alura tradițională.

2) *Peninsula Florida*, prin climatul său subtropical, deosebit de favorabil, și prin infrastructura de excepție, reprezintă principalul pol de atracție pentru turismul estival la Atlantic și Golful Mexic. Sezonul în Miami, limitat în trecut doar la iarnă, a fost schimbat cu timpul de imensul număr de oameni care s-au mutat aici, de evoluția rapidă a modei și de filmări. Dar și azi, cel mai popular sezon este tot iarna, între luna decembrie și mai când temperaturile sunt cuprinse între 16 și 30° C iar precipitațiile sunt foarte reduse. Majoritatea turiștilor vin aici pentru plaja Miami care este poziționată de-a lungul Golfului Biscayne.

Zona Miami include orașul propriu-zis, plaja Miami și cartierele distincte Mica Havană și Micul Haiti. Aeroportul Internațional din Miami este clasificat ca fiind cel mai mare din punct de vedere al traficului de mărfuri și este cel de-al treilea din punct de vedere al numărului de pasageri. Portul Miami este cel de-al doilea port ca mărime, pentru croaziere, având în jur de 3,2 milioane de pasageri anual. Statisticile au arătat că rata închirierilor a crescut semnificativ în ultimii 5 ani, cu o creștere de 17% astfel încât în 2001 era de 2200 \$/km².

Situată pe o insulă de 10 mile lungime și 1-3 mile lățime, Plaja Miami este locul ideal unde se poate profita de oportunitățile recreaționale ale sudului Floridei, devenind o destinație a turismului internațional. Se întinde pe 19 km, fiind atașată orașului Miami, situată în estul acesteia. Ziua, sute de oameni stau întinși la soare pe plajă sau la piscine, ori fac sporturi nautice, cumpărături sau vizitează diferite locuri. Seara, cluburile, teatrele, restaurantele, oferă vizitatorilor mai multe moduri de a se distra. Plaja Miami este una dintre cele mai frumoase zone, apa este limpede și caldă, nisipul aproape alb, dar cel mai important este că această plajă este destul de mare pentru a face față mulțimii de turiști. „Promenada” se află în extremitatea estică a orașului, fiind cunoscută ca un loc potrivit pentru ședințe foto. Faimoasele Everglades și Parcul Național Biscayne sunt în apropiere ca și celebrul Coconut Groove, frumoasa barieră de corali și moderna plajă sudică. Șirul de insule din sudul Miami au fost odată recife de corali aflate sub apă. Ele sunt cunoscute și azi pentru grozavele scufundări și pentru viața marină complexă. Legate de Miami, șirul de insule se termină cu Key West (Cheile Vestului), ținutul legendar al lui Hemingway. Key West, la 258 km de Miami este cunoscut ca fiind

un paradis tropical cu o agitată viață de noapte care a suferit transformări de-a lungul timpului datorită invaziei turistice.

Plaja Miami găzduiește mai mulți turiști decât oricare altă zonă din ținutul Miami Dade. Plaja din sud atrage în jur de 7 milioane de turiști în regiune, făcând-o astfel una din cele mai populare destinații din sudul Floridei. Din acești 7 milioane turiști aproximativ 1 milion stau în hoteluri din South Beach și aproximativ 3,5 milioane stau la hoteluri în Miami Beach. Din cele 20 000 de camere hoteliere aproximativ 9 000 sunt în sudul Miami Beach (119 proprietari). În fiecare an hotelurile din Miami găzduiesc în jur de 35% din cei aproximativ 10 milioane de turiști ce vizitează Miami. Împreună cu milioanele de vizitatori din regiune, cei aproximativ 7 milioane ce vizitează plaja sudică fac ca această zonă să fie numărul unu din punct de vedere al numărului de turiști din sudul Floridei, și pe locul doi după Disney din punct de vedere al popularității Vizitatorii sunt punctul esențial al prosperității economice pe care Miami Beach a întâlnit-o în ultimii ani, contribuind cu cca 11 miliarde \$ anual la bugetul zonei.

6.4. Turismul litoral românesc – evoluție și perspective

6.4.1. Elemente de favorabilitate în amenajarea litoralului românesc

În competiția europeană a litoralelor însorite, coasta Mării Negre se impune prin câteva trăsături deosebit de atractive și apreciate de turiști:

- Marea Neagră este lipsită de flux și reflux; în schimb, uneori, valurile pot atinge 1–3 m, favorizând talazoterapia. Salba stațiunilor românești de pe litoralul Mării Negre are o înșiruire aproape continuă, de la Năvodari la 2 Mai, pe o lungime de peste 70 km. Plaja litoralului românesc al Mării Negre prezintă un mare avantaj fiind orientată spre răsărit, ceea ce determină expunerea ei la soare în tot cursul anului. Din Europa, numai coastele estice ale Italiei se bucură de o orientare similară, restul plajelor din Italia, Spania, fiind orientate spre apus, nord și sud.

- Climatul litoralului românesc este rezultatul interferenței dintre climatul maritim și cel de stepă. Prezența stepei dobrogene determină o încălzire accentuată a aerului, umiditate și ploi rare.

- Temperatura medie a sezonului estival (iunie-septembrie) este de 23°–25°C, ceea ce reprezintă un climat mai cald decât pe litoralul Mării Baltice, Mării Nordului și Mării Mânecii, dar mai puțin torid decât pe litoralul mediteranean. Durata strălucirii soarelui atinge, în medie, 220 ore pe lună; în lunile de vară sunt 11–12 ore de soare pe zi, de unde rezultă că litoralul românesc este tot așa de bine încălzit ca și litoralul mediteranean.

- În România, intensitatea luminii solare este mărită cu 10% prin razele reflectate de oglinda mării și a lacurilor, precum și de nisipul alb.

- Puritatea aerului maritim permite radiației solare să ajungă întreagă la sol.

- Presiunea atmosferică ridicată – maxima 764 mm, minima 758 mm – asigură o puternică oxigenare a sângelui.

- Stabilitatea termică, cu variații mici de temperatură de la o oră la alta și de la zi la noapte, se datorează faptului că majoritatea stațiunilor sunt situate între două mari suprafețe de apă (marea și lacurile), care înmagazinează ziua o mare cantitate de căldură și o degajă lent în timpul nopții.

- Sejurul pe litoralul românesc al Mării Negre are asupra organismului o dublă acțiune: excitantă, datorită radiațiilor ultraviolete puternice, conținutului crescut de iod și sărurilor din atmosferă, dar, în același timp, și calmă, prin uniformitatea presiunii atmosferice, prin variațiile foarte mici ale temperaturii, umezeala constantă.

- Îmbinarea armonioasă a acestor două acțiuni, aparent contradictorii, dă naștere unui climat stimulator, care determină o creștere a metabolismului, o scădere a frecvenței respiratorii, o combinaire mai ușoară a hemoglobinei din sânge cu oxigenul atmosferic, irigarea plămânilor și creierului, o stimulare generală a proceselor biologice.

- Factorii naturali de cură de pe litoral sunt variați. Tratamentul balnear se face prin cura de soare, baia de soare, cura de nămol, baia de nisip, componentele climatice.

- În majoritatea stațiunilor de pe litoralul românesc, panta de imersiune lină și adâncimea apei redusă (0-30 cm) facilitează baia de mare pentru copii de orice vârstă.

- Originală este fauna piscicolă: prezența sturionilor (nisetru, păstruga, morunul, cega – producători de icre negre), spectacolul oferit de delfini și lipsa rechinilor sau a altor specii periculoase.

- La cele prezentate trebuie adăugată nota de originalitate a unor dotări de bază materială, de cazare, alimentație publică, agrement, tratament (hotelurile „Europa”, „Belona” din Eforie Nord; „Tismana”, „Cozia” din Jupiter; „Raluca”, „Adriana”, „Ileana”, „Dana” din Venus; hotelurile din Olimp și Cap Aurora; sanatoriul și hotelul „Prezident” Mangalia; restaurantele cu specific „Nunta Zamfirei”, „Calul Bălan” etc).

- O caracteristică aparte a litoralului românesc al Mării Negre este panta de imersiune lină, de 5–15° înclinare, ce înaintează 50–150 m de la țărm în larg, fiind deosebit de apreciată de copii și de neinițiații în tainele înotului. Este unul din motivele, dar nu singurul, pentru care anumite stațiuni sunt destinate cu precădere copiilor – Năvodari, Eforie Sud.

În prezent, litoralul românesc este antrenat într-un amplu proces de modernizare și completare a bazei tehnico-materiale de cazare, alimentație, agrement, tratament, transport etc.

6.4.2. Baza tehnico – materială turistică a litoralului românesc

Primele stabilimente balneare au fost amenajate pe litoralul românesc al Mării Negre la sfârșitul secolului trecut în Techirghiol, Eforie și Mangalia, iar în primii ani ai secolului nostru la Mamaia și Constanța. Ulterior, la baza dezvoltării litoralului nostru a stat un plan general de sistematizare care a împletit în mod firesc dezvoltarea turistică cu cea economică și socială. Organizarea fiecărei stațiuni în parte a fost, desigur, influențată de relieful și microclimatul specific, de configurația țărmului mării, de dimensiunea plajelor naturale sau a celor nou create, precum și de rețeaua de circulație.

În prezent, capacitatea totală de cazare a litoralului românesc însumează aproximativ 120 000 de locuri de cazare, 23% dintre acestea fiind concentrate în stațiunea Mamaia, 27% în nucleul turistic Neptun – Olimp – Saturn, 16% la Eforie Nord, iar, cu proporții mai mici, se înscriu celelalte stațiuni: Eforie Sud, Costinești, Jupiter, Cap Aurora, Venus și Mangalia. (vezi fig. 10.). La nivelul tuturor stațiunilor de pe litoralul românesc al Mării Negre, funcționează peste 700 de unități de cazare din care cca. 38% unități hoteliere. Există diferențieri majore între stațiuni în ceea ce privește structura pe tipuri de unități de cazare, astfel, ponderi însemnate ale unităților de cazare hoteliere dețin stațiunile: Mamaia (83,5% din totalul locurilor de cazare), Jupiter (87,5%), Eforie Nord (59,7%) și Neptun (42,8%), iar pentru unitățile de cazare extrahoteliere, stațiunile: Costinești (92,8%), Eforie Sud (78%), Venus (75,4%) și Saturn (72,3%).

Diferențieri majore există și în ceea ce privește structura unităților de cazare hoteliere pe categorii de confort. (vezi fig. 11.). Astfel, constatăm o proporție mare a unităților hoteliere de 2 stele (55,5% din totalul unităților hoteliere), cu valori ridicate în stațiunile: Neptun (74% din totalul unităților hoteliere), Saturn (72%), Venus (60%), Jupiter (57%), Eforie Nord (48%) și Eforie Sud (40%). Hotelurile de 3 stele sunt modest reprezentate la nivelul litoralului românesc al Mării Negre (16,5% din totalul unităților hoteliere), cele mai multe hoteluri din această categorie de confort fiind prezente în stațiunile: Mamaia (28%), Saturn (22,2%) și Neptun (17%).

Din păcate, pe litoralul românesc al Mării Negre, numărul unităților hoteliere de 4 și, respectiv, 5 stele este foarte mic (4,7% din totalul unităților hoteliere), comparativ cu alte zone de litoral concurente (de exemplu

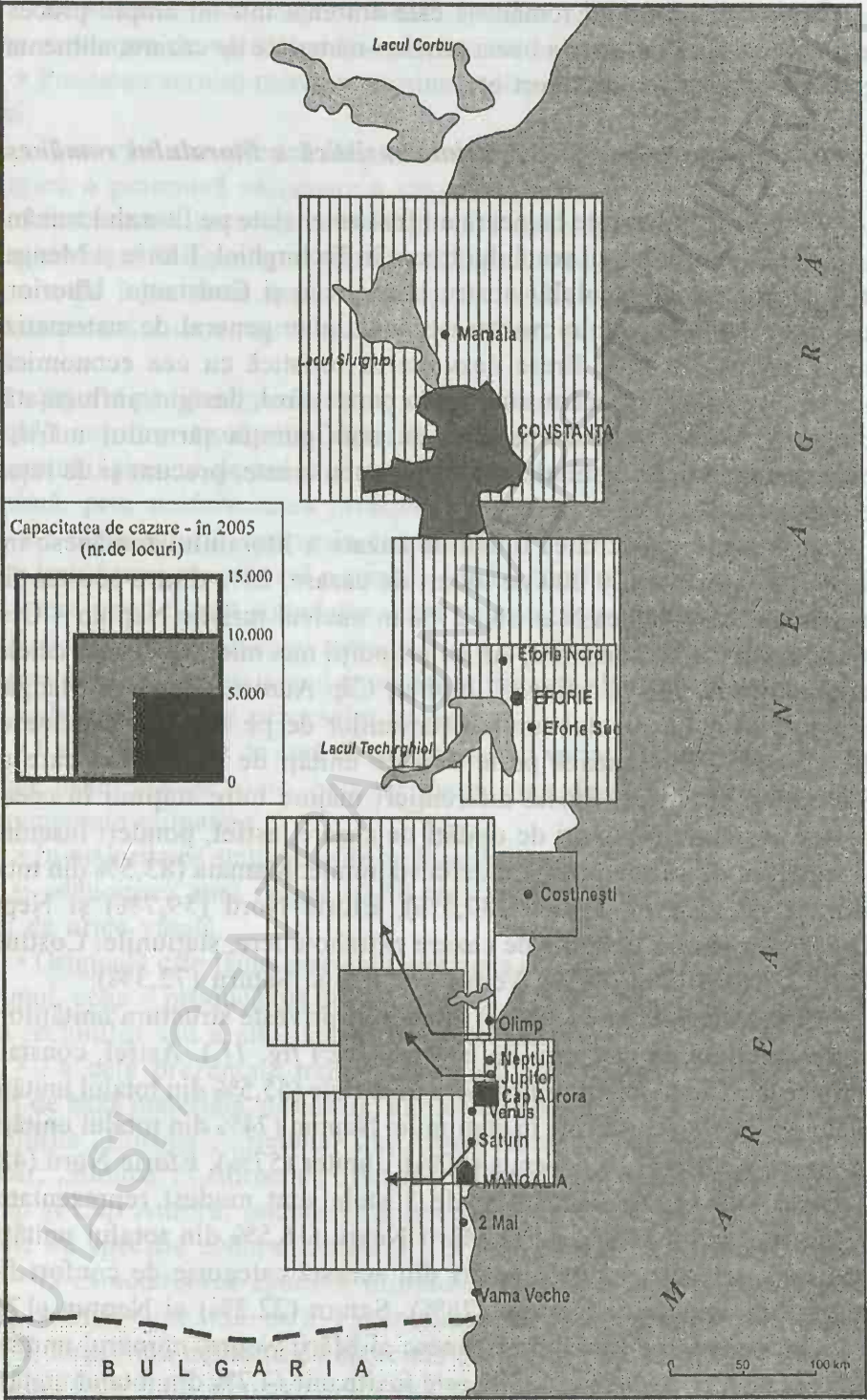

Figura 10. Litoralul românesc – capacitatea de cazare

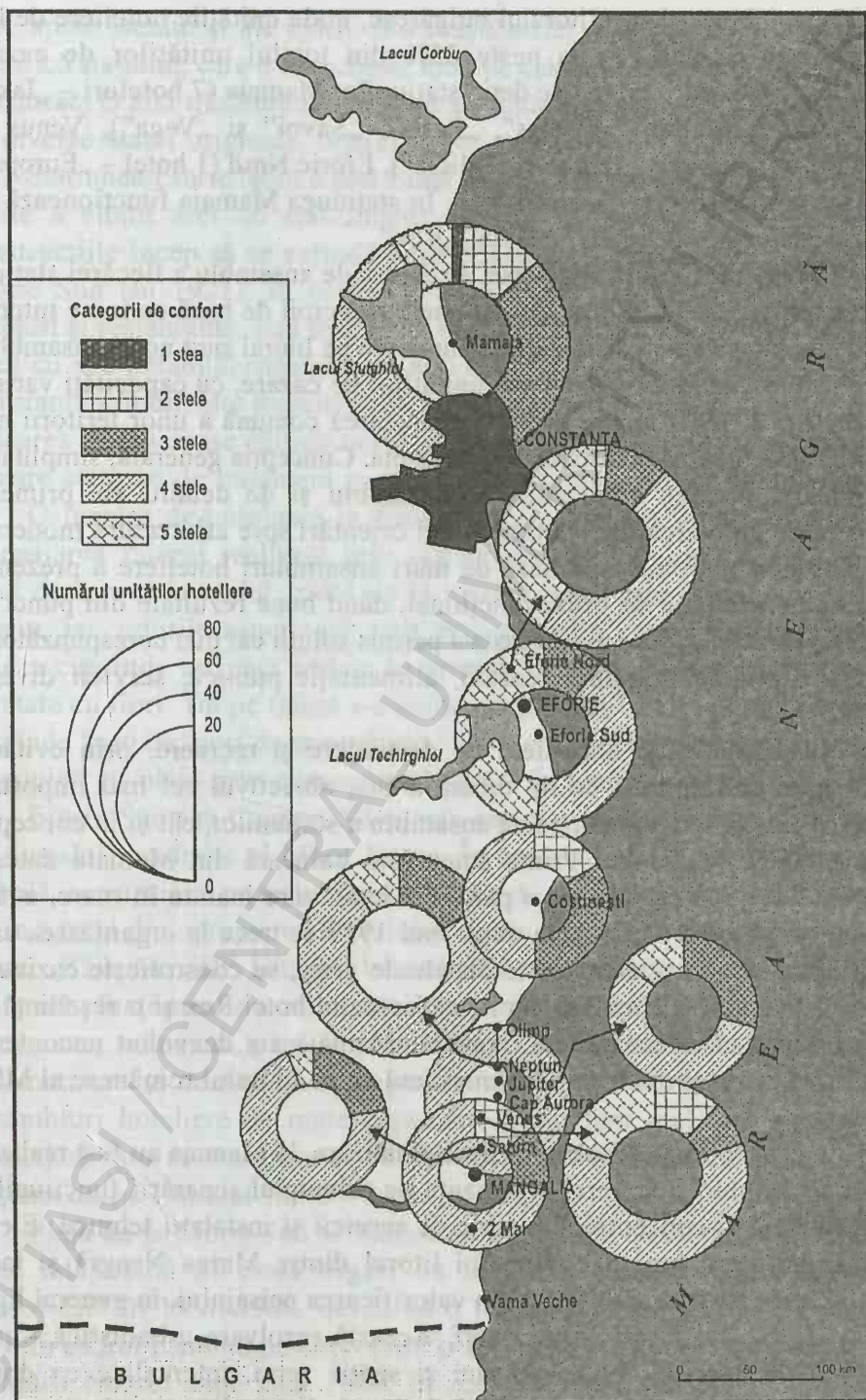

Figura 11. Litoralul românesc – structura locurilor de cazare din unitățile hoteliere pe categorii de confort

stațiunea Albenă, de pe litoralul bulgăresc, unde unitățile hoteliere de lux se cifrează ca pondere la peste 25% din totalul unităților de cazare hoteliere). Hoteluri de 4 stele dețin stațiunile: Mamaia (7 hoteluri – „Iaki”, „Majestic”, „Modern”, „Palas”, „Perla”, „Savoi” și „Vega”), Venus (3 hoteluri – „Carmen”, „Dana” și „Felicia”), Eforie Nord (1 hotel – „Europa”) și Costinești (1 hotel – Vox Amiral). În stațiunea Mamaia funcționează un hotel catalogat cu 5 stele – Hotel „Rex”.

Date fiind condițiile diverse, structura de ansamblu a fiecărei stațiuni este deosebită, însă, se pot desluși unele principii de bază comune tuturor. Cele mai importante edificii arhitecturale de pe litoral sunt noile ansambluri hoteliere, realizate prin gruparea unităților de cazare, cu capacități variind între 1000 și 1500 locuri, și prin organizarea comună a unor teritorii mai mici, prin echiparea și dotarea lor completă. Concepția generală, simplitatea volumelor, precum și plastica de ansamblu și de detaliu ale primelor construcții au marcat începuturile unei orientări spre arhitectura modernă. Organizarea stațiunilor pe bază de mari ansambluri hoteliere a prezentat mai multe avantaje de ordin funcțional, dând bune rezultate din punct de vedere tehnic și economic. Aceasta a permis soluții cât mai corespunzătoare pentru diversele funcțiuni (cazare, alimentație publică, servicii diverse etc.).

Realizarea unei atmosfere de destindere și recreere, prin evitarea unor mari concentrații de tip urban, a fost obiectivul cel mai important urmărit atât în sistematizarea de ansamblu a stațiunilor, cât și în concepția arhitecturală de detaliu. Prima amenajare balneară din Mamaia datează din anul 1906 și reprezenta o punte de lemn care înainta în mare, având cabine pe ambele părți. Abia după anul 1919 se trece la organizarea unei stațiuni balneare. Sunt nivelate dunele de nisip, se construiește cazinoul, apar câteva vile particulare, un hotel (actualul hotel Rex și o reședință de vară). După al doilea război mondial, Mamaia s-a dezvoltat neconținut, devenind cea mai mare stațiune maritimă de pe litoralul românesc al Mării Negre.

În concepția de arhitectură și sistematizare, la Mamaia au fost realizate mari ansambluri hoteliere, organizate pe principiul separării funcțiunilor, dar grupând și concentrând o serie de servicii și instalații tehnice. Ele se desfășoară de-a lungul cordonului litoral dintre Marea Neagră și lacul Siutghiol și reprezintă o reușită în valorificarea peisajului, în general lipsit de contraste ale formelor de relief. Această rezolvare urbanistică – prin grupuri de hoteluri legate cu alei și spații verzi, intercalate cu dotări comerciale și de agrement – contribuie la o individualizare mai accentuată în cadrul unității, care este percepută ca o sinteză a desfășurării liniare

între apele lacului și ale mării. S-a reușit astfel să se obțină o atmosferă specifică stațiunii, care o deosebește mult de celelalte stațiuni de pe litoralul românesc. O altă trăsătură urbanistică a stațiunii Mamaia este decorarea ei cu diverse statui originale, operele unor cunoscuți sculptori români.

Stațiunea Eforie Nord a luat ființă în anul 1901, când Eforia spitalelor civile a clădit aici un stabiliment de băi. În stațiunea Eforie Nord, construcțiile încep să se extindă după construirea căii ferate Constanța – Eforie Sud (în 1927). În perioada 1936–1940 s-au ridicat câteva vile, hoteluri și restaurante, fără însă să se rezolve problemele edilitare: alimentarea cu apă potabilă, canalizarea. Apa era transportată cu cisternele de la Constanța sau din alte localități din apropiere. În anii de după război, prin ridicarea a numeroase edificii noi și modernizarea ei, Eforie Nord a devenit o mare stațiune de tratament și odihnă, funcționând în tot cursul anului.

O lucrare de amploare în Eforie Nord a constat în consolidarea și amenajarea falezei realizată prin construirea unor ziduri de sprijin, cu rolul de a proteja malul; zidul de la nivelul mării este de granit roșu de Macin, iar zidurile superioare sunt executate din calcar de Techirghiol. Faleza cuprinde trei alei situate la niveluri diferite, iar între ele taluzuri plantate cu flori. Tot pe faleză s-a construit „buveta”, care, pe trei niveluri, cuprinde vestiare, post de prim ajutor, chioșcuri, bufet, cofetărie etc. Faleza comunică cu plaja prin monumentale scări de piatră.

Eforie Sud sau Carmen Silva este cea mai veche dintre stațiunile de pe litoralul românesc al Mării Negre. În anul 1892, un om de afaceri, I. Movilă, construiește pe malul lacului Techirghiol primul stabiliment balnear, iar în parcul din apropierea litoralului câteva hoteluri. Stațiunea s-a numit atunci „Băile Movilă”. Ulterior, în anul 1928, a fost declarată oficial stațiune balneară. Stațiunea s-a menținut la situația de mic orașel balnear cu frecventare sezonieră, până în ultimii ani, când, în cadrul vastului plan de sistematizare și dezvoltare a stațiunilor de pe litoral, au fost construite ansambluri hoteliere de mare capacitate și au fost realizate numeroase amenajări care au transformat vechea localitate într-una din principalele stațiuni de pe litoralul Mării Negre.

Plaja de la Eforie Sud se întinde pe o lungime de circa un kilometru, fiind adăpostită de două diguri de larg. Faleza a fost amenajată și consolidată în 1957–1960, devenind o frumoasă promenadă.

În cadrul planului de dezvoltare și sistematizare a litoralului românesc al Mării Negre, după anul 1966, în zona de sud a țărmului, între lacul Tatlageac și orașul Mangalia, a fost construită o salbă de stațiuni: – Olimp, Neptun, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn.

Structura și configurația terenului au impus dezvoltarea de mici localități în lungul litoralului, legate prin zone active și de agrement, asigurându-se astfel o varietate în modul de organizare a acestor nuclee, cât și posibilitatea tratării diferențiale și a exprimării diferite a arhitecturii. Condițiile geotehnice ale terenului au fost valorificate în mod creator; accentele în cadrul stațiunii reprezintă expresia în spațiu a condițiilor terenului, incluzând zonele de vegetație, falezele înalte sau formele domoale de relief. Astfel, volumele au fost amplasate în funcție de efectele dorite.

În sistematizarea zonei Mangalia Nord, preocupările principale ale proiectanților au fost axate pe: utilizarea integrală și rațională a plajelor, organizarea și dotarea lor corespunzătoare; în unele cazuri, crearea unor plaje, cum este cazul la Saturn, sau protejarea plajelor existente, ca la Olimp; asigurarea unei juste densități în stațiuni și utilizarea rațională a terenului; realizarea unui raport armonios între construcțiile înalte și cele joase; crearea de spații verzi în stațiuni; construirea unor hoteluri estivale, ușor accesibile, cu niveluri puține, integrate în natură, confortabile, igienice, unele au și curți interioare și galerii deschise; centralizarea anumitor funcțiuni de servire, pentru a asigura o aprovizionare ușoară etc.

Cazarea turiștilor a fost asigurată prin toate formele practice în prezent în turismul internațional: hoteluri, vile, căsuțe, sate de vacanță, campinguri cu grade de confort și sisteme de dezvoltare diferite.

Cea mai nordică dintre stațiunile create în perioada 1966–1972 este stațiunea Olimp. Realizată în 1970–1972, stațiunea se compune din câteva unități distincte. Într-o primă etapă, la nord de Neptun s-a construit un ansamblu de hoteluri cu puține niveluri și restaurante separate. Deși dimensiunile și capacitatea ansamblului sunt mici, el impresionează prin armonia și optimismul construcțiilor, prin atmosfera generală de destindere pe care o creează; este compus din 5 hoteluri, cu numele unor orașe din țara noastră: „Arad”, „Galați”, „Sibiu”, „Craiova” și „Slatina”. În continuarea acestui ansamblu se află grupul de hoteluri denumite „Amfiteatru”, „Belvedere”, „Panoramic”, realizat în anul 1972. Zona Amfiteatru ocupă un tronson de faleză, lung de circa 300 m, care are circa 20 m înălțime. Situat nu departe de mare, la realizarea celui de-al treilea ansamblu, s-au utilizat elemente de fațadă modulate și variate. Acest nou ansamblu s-a impus încă de la început prin valorificarea maximă a teritoriului și prin aplicarea unor noi tehnologii de construcție, care și-au spus cuvântul în soluțiile arhitecturale ale fiecărei clădiri în parte, precum și în plastica ansamblului. Între altele, elementele de fațadă au fost executate chiar pe poligonul de prefabricate al șantierului, fiind montate în operă gata finisate cu mozaic de marmură.

La sud de Neptun se află stațiunea Jupiter, care beneficiază, de asemenea, de efectul mare – plajă – lac – stațiune. Din punct de vedere arhitectonic aici s-a căutat să se asigure o compoziție pe două direcții pentru utilizarea falezei spre mare, pe de o parte, și a elementului natural – pădurea Comorova – pe de altă parte, legate prin zona activă formată din funcțiuni diverse (comerț, sport, dotări culturale etc.) situată în drumul spre plajă. Astfel, faleza, unde s-a creat o plajă proprie, este dotată cu hoteluri înalte de mare capacitate, dispuse perpendicular pe linia țărmului, cu asigurarea vizibilității mării din toate încăperile. În interior, stațiunea cuprinde construcții în general joase legate cât mai mult de vegetație, prin crearea de spații interioare (satul de vacanță Zodiac) sau de curți interioare (ansamblul hotelier Cozia – Tismana).

Zona activă centrală este înconjurată de multe spații verzi. Pentru a crea un cadru cât mai intim și mai agreabil, aici au fost concentrate principalele activități ale stațiunii: magazine, poștă, teatru, dotări sportive etc. Plaja, situată în continuarea celei de la Neptun, cu rezerva ei impresionantă de nisip, proporționată și orientată optim, prezența în vecinătate a unui teren cu mari rezerve de nămol de turbă și surse de apă cu proprietăți terapeutice, reprezintă factori care au determinat creșterea fluxurilor turistice.

Centrul stațiunii Jupiter este reprezentat de un mic lac artificial – Tismana – în jurul căruia se grupează câteva mari complexe hoteliere – „Cozia” și „Tismana” – inspirate din stilul vechilor hanuri românești, cu camerele dispuse de-a lungul unui coridor și o circulație mai liberă, conturează în spațiu un cadru cald, agreabil și intim. Se remarcă prezența, în decorația exterioară, a unor vase de ceramică, asemănătoare decorațiilor unor monumente istorice din epoca lui Ștefan cel Mare. Tot în această zonă centrală se grupează hotelurile „Delta”, „Scoica”, „Violeta”, „Iris”, „Nalba”, „Mimoza”, „Camelia”. Chiar pe nisipul plajei se află hotelurile, cu câte 8 etaje „Meteor”, „Cometa”, „Atlas”, „Olimpic” dominate de blocul-turn, cu 13 etaje, al hotelului „Capitol”.

Inaugurată la 1 iulie 1973, Aurora sau Cap Aurora reprezintă cel mai mare complex turistic de pe litoralul românesc al Mării Negre. Alcătuit din 10 hoteluri cu denumiri de pietre scumpe: „Granit”, „Agat”, „Coral”, „Diamant”, „Opal”, „Safir”, „Rubin”, „Onix”, „Cristal”, „Topaz”, din opt restaurante, piscine, terenuri de sport și alte dotări, noul complex, socotit din punct de vedere arhitectonic și unul din cele mai frumoase din Europa, poate găzdui circa 3000 de turiști pe serie.

Terenul pe care a fost amenajat complexul este un platou terminat în faleză abruptă, cu înălțime între 8 și 12 m, delimitat pe partea opusă mării

de artera de legătură dintre stațiunile Venus și Jupiter. Plaja, reprezentată de o fâșie îngustă la piciorul talazului, a necesitat importante amenajări. Expunerea foarte bună a terenului prin cele două aliniamente ale țărmului către S-SE și E-SE, cât și posibilitățile mărite de vedere a elementului natural dominant, marea, prin convexitatea falezei, întregesc calitățile amplasamentului. Plaja foarte îngustă pe de o parte și expunerea permanentă a falezei la acțiunile distructive ale valurilor, pe de alta, au dus la decaptarea unui important volum de pământ în vederea realizării celor 8 m² de plajă de turist și la amenajarea celor trei zone de protecție. Aceste dezavantaje ale amplasamentului au impus remodelarea întregii configurații a falezei în așa fel încât unitatea de ansamblu să nu fie limitată la construcții, ci să se extindă la toate amenajările, începând de la drumuri, alei, mobilier urban, taluzuri, scări și terminând cu plaja.

Cele zece hoteluri sunt distribuite în trei grupuri, având capetele astfel rezolvate pentru a primi articularea restaurantelor. În acest fel, corespunzător descreșterii volumetrice către terminațiile aripilor, parterele acestora își găsesc o poziție firească, ajutând tranziția către sol. Terasese și secțiunile taluzurilor, scărilor și rampelor încearcă să piardă și să câștige imperceptibil diferența de nivel, care variază de la 7 la 12 m, dintre cornișă și plajă. Fiecărei grupări de trei sau patru hoteluri îi sunt destinate o piscină și un bazin pentru copii. Ele sunt amplasate lateral față de alveole, care gravitează în jurul oglinzilor de apă decorative, fiind intim legate de terasele restaurantelor.

În ceea ce privește orientarea, înscrierea și distanța față de mare și plajă, stațiunea Venus dispune de un amplasament favorabil. Micul promontoriu pe care e așezată, situat la limita dinspre nord a coridorului plajei, are o pânză orientată spre sud, formând un amfiteatru natural. Faleza – care, în general, este lipsită de sinuozități importante – conturează până în partea de nord-est o amplă alveolă dotată cu o zonă de plajă. Aceste două elemente (platoul orientat spre sud și alveola falezei) au determinat compoziția stațiunii.

Elementul dominant al stațiunii îl constituie amfiteatrul natural larg deschis spre mare, care a fost utilizat prin crearea în centrul său a unui lac cu funcții multiple (agrement, captare de apă, izvoare), în jurul căruia se desfășoară o zonă de căsuțe-vile cu forme și direcții variate și care, în afara unei diversități, asigură o mai ușoară înscriere în teren. Prin dispunerea și dimensionarea volumelor, prin dirijarea circulației, prin distribuirea elementelor de vegetație, prin recurgerea la capacitatea de sugestie a unor anumite elemente de plastică, s-a căutat să se obțină o atmosferă de liniște și relaxare. Au fost preferate construcțiile joase, așezate astfel încât să

amplifică senzația produsă de pantă. În acest scop, în jurul lacului din centrul stațiunii au fost amplasate construcții parter, case realizate în special din piatră de Techirghiol, grupate în mici ansambluri denivelate. A doua treaptă e constituită din desfășurarea unor volume $p + 1$, ambele la diverse niveluri, cu siluete albe. Construcțiile $p + 3$, realizate în special din cărămidă aparentă alcătuiesc o ultimă treaptă de înălțime, care conturează întreg ansamblul.

Construcțiile înalte au fost așezate acolo unde s-a considerat că punctează favorabil masa volumelor joase, ținându-se seamă și de condițiile speciale de sol sau de considerente de confort (distanța față de plajă). Trei blocuri turn sunt așezate la limita de sud a stațiunii și concentrează, în vecinătatea plajei, un număr considerabil de paturi. Încercarea de a grupa unitățile de cazare în incinta sau în alte forme de spații intime, diverse ca dimensiuni sau aspect, de a contura mici grădini, de a obține surprize de perspectivă cu ajutorul unor elemente pitorești a constituit o preocupare constantă în desfășurarea compoziției stațiunii. Circulația a fost rezolvată în ideea de a feri diversele ansambluri hoteliere de circulație carosabilă. S-a evitat, de asemenea, interferența circulației pietonale cu cea a vehiculelor.

Ca arhitectură, se detașează hotelul „Raluca”, cu formă circulară în jurul unei curți interioare. Alte construcții caracteristice, care dau o notă de originalitate stațiunii, sunt restaurantul „Esplanada”, ansamblul hotelier „Florica”, „Veronica”, „Zamfira”, hotelurile „Pajura”, „Ileana”, „Vulturul”, „Cocorul”, barul Calipso ș.a.

Stațiunea Saturn, realizată în anul 1972, care face legătura cu orașul Mangalia, prezintă o pantă generală către cordonul litoral și faleza joasă de la marginea mării. Stațiunea are aspectul unei zone dens construite către faleză și plajă, acestea fiind amenajate prin importante lucrări de terasament. Spre cordonul litoral, stațiunea este marcată cu blocuri înalte, dispuse în evantai, pentru a asigura o mai bună încadrare în teren și a permite perspective interesante din toate direcțiile.

Oarecum separată de restul complexului stațiunii, Saturn prezintă de la prima vedere un mănunchi de construcții hoteliere de mari proporții și anume: grupul de trei blocuri-hotel cu patru etaje: „Alfa”, „Beta”, „Gama”, apoi cele două construcții monumentale cu câte 14 etaje „Diana” și „Atena”, ansamblul fiind completat cu șiragul construcțiilor cu cinci etaje, aliniate chiar pe țărm, care adăpostesc hotelurile „Tosca”, „Semiramis”, „Narcis”, „Cleopatra”, „Cupidon”, „Cerna”, „Prahova”, „Siret”. Tot aici se află două sate de vacanță: „Dunărea” și „Delta”. Cele mai noi și moderne hoteluri din stațiune sunt „Balada”, „Hora” și „Sirena”.

Amenajările realizate de-a lungul țărmului românesc ai Mării Negre fac parte dintr-un ansamblu de măsuri și se încadrează armonios în dezvoltarea socio-economică a Dobrogei, menită să pună în valoare resursele ei naturale și antropice.

6.4.3. Programe naționale de amenajare turistică a zonei de litoral

Steagul Albastru – Blue Flag este un simbol al protecției mediului la cel mai înalt standard și se acordă plajelor și porturilor de agrement de Fundația de Educație pentru Mediu, o organizație nonguvernamentală internațională cu sediul în Marea Britanie. Plajele care au această distincție oferă garanția unei protecții deosebite pentru vizitatorii acestora, fapt ce le conferă o mare atractivitate pentru turism fiind astfel foarte căutate de turiști și implicit de touroperatorii care oferă pachete pe litoral.

1. Scurt istoric

Programul Blue Flag a apărut în Franța, în anul 1985, când pentru prima dată administrației franceze de coastă i-a fost acordată această distincție ca urmare a eficienței cu care a gestionat problemele de canalizare și de menținere a calității apei de îmbăiere.

În anul 1987 programul Blue Flag capătă dimensiuni europene. În acest an, declarat „Anul European al Mediului”, responsabilitățile legate de activitățile Comunității Europene au revenit Comisiei Europene, iar aceasta a preluat prin Fundația de Educație pentru Mediu în Europa⁴ conceptul de steag albastru propunându-și să-l dezvolte și să-l lanseze ca pe una din activitățile ce-i reveneau în acel an. Astfel conceptul european are o sferă mai largă incluzând și aspecte legate de gestionarea deșeurilor, sau de protecția și amenajarea plajelor. În plus pe lângă plaje, și porturile au fost propuse pentru a participa la obținerea acestui titlu. Astfel în anul 1987, 244 de plaje și 208 de porturi din 10 țări au primit steag albastru.

Începând din acest an numărul de steaguri albastre acordate a crescut continuu, în timp ce criteriile au devenit mult mai restrictive. De exemplu în anul 1992 programul a început să folosească valorile și restricțiile impuse de Directiva europeană privind calitatea apei de îmbăiere și tot în acest an criteriile pentru acordarea steagului albastru au devenit comune la nivel internațional.

În anul 2001 FEE a decis să devină o organizație mondială și să-și schimbe titulatura din FEEE în FEE⁵. Un număr de câteva organizații cum

⁴ FEEE – Foundation for Environmental Education in Europe

⁵ FEE – Foundation for Environmental Education

ar fi : UNEP sau OMT și autorități din afara Europei. au aderat la FEE urmărind cooperarea cu aceasta și aducerea programului în țări non-europene. Astfel programul « Blue flag » a fost deja implementat în Africa de Sud, Canada, Maroc, Noua Zeelandă și în patru țări din regiunea Caraibelor, alte țări printre care și România se află în faza pilot, iar o alte serie de state (Brazilia, Ecuador, unele state sud-est africane etc.) și-au exprimat de asemenea interesul pentru implementarea programului.

În anul 2005 Steagul Albastru era deținut de 2472 de plaje și de 635 de porturi. 35 de state participă curent în acest program.⁶ Deși FEE a decis privind criteriile de acordare a steagului albastru, că în interiorul unei regiuni ar trebui să fie similare, totuși ele au variat de la o regiune la alta ținând cont de condițiile specifice de mediu.

2. Modul de acordare a steagului albastru⁷

Plajele și golfurile care aplică pentru acordarea distincției steagul albastru trec printr-o serie de proceduri de control. Prima sintre ele se desfășoară încă din faza de aplicare, când locurile respective sunt revăzute de un juriu național (compus din experți din interiorul țării respective) iar apoi de un juriu internațional. Apoi dacă locului i se conferă steagul, el este vizitat cel puțin o dată pe an de către un inspector național ce se va sigura că toate criteriile sunt îndeplinite. În fiecare an 10-15% dintre locații sunt văzute și de către un inspector internațional. Dacă nu sunt îndeplinite criteriile steagul este retras până când neajunsurile sunt îndreptate sau pentru tot sezonul turistic în funcție de gravitatea celor constatate.

Prima condiție pentru a aplica la obținerea steagului albastru pentru un sezon este ca rezultatele din sezonul anterior să fi îndeplinit cererile stricte din criteriile programului blue flag . Rezultatele din sezonul respectiv vor fi și ele înregistrate servind la procesul de evaluare în timp a locației respective.

Mostrele sunt preluate din anumite puncte unde densitatea înotătorilor este maximă și unde sunt potențiale surse de poluare (conduce de evacuare, afluenți etc.) Prin această procedură⁸ se urmește conturarea celui mai

⁶ Bahamas, Belgia, Bulgaria, Canada, Croația, Cipru, Danemarca, Rep. Dominică, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Islanda, Irlanda, Italia, Jamaica, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Muntenegru, Maroc, Olanda, Noua Zeelandă, Norvegia, Polonia, Portugalia, Puerto Rico, Slovenia, Africa de Sud, Spania, Suedia și Turcia. Chile, România și Rusia se află în faza pilot.

⁷ După <http://www.blueflag.org/>

⁸ Procedura din cadrul campaniei "Blue Flag" urmărește fidel procedurile stabilite de legislația UE (Directiva europeană privind calitatea apei de îmbăiere).

nefavorabil scenariu în locațiile cele mai importante și cu cele mai mari șanse să se detecteze poluarea. Primele mostre trebuie preluate în intervalul de 5-17 zile înainte de începerea sezonului turistic. În timpul acestuia, mostrele trebuie luate cel puțin o dată la două săptămâni (de fapt intervalul de timp dintre două probe consecutive trebuie să fie mai mic de 18 zile). Ultima prelevare de probe dintr-un sezon trebuie să fie făcută cu două săptămâni înainte de terminarea sezonului. Nu se acceptă candidaturile plajelor de la care s-au prelevat mai puțin de 5 probe pe sezon indiferent de mărimea oficială a sezonului (de ex. : anumite părți din nordul Europei unde sezonul estival durează oficial 1-2 luni).

Acordarea Steagului Albastru se face așadar pentru un singur sezon de către Juriul European la propunerea comitetelor naționale, pe baza a 27 criterii care pot fi grupate în patru domenii: Calitatea apei, Managementul corespunzător al mediului, Securitate, servicii și dotări, Educație și informare privind mediul înconjurător.

În linii mari criteriile pentru acordarea distincției blue flag plajelor ar fi:

♦ Criterii referitoare la educație și informare privind mediul înconjurător:

- informațiile privind ecosistemele zonei costiere sau regiunile sensibile de pe coastă trebuie să fie afișate;
- informațiile referitoare la calitatea apei trebuie afișate;
- trebuie expuse informații referitoare la programul Blue Flag;
- trebuie afișat codul de conduită al plajei iar normele trebuie să fie puse imediat la dispoziția publicului în caz că există cerere;
- trebuie să fie oferit un minim de 5 activități de educație pentru mediu.

♦ Criterii referitoare la calitatea apei:

- îndeplinirea cerințelor și standardelor ce caracterizează nivelul excelent al apei pentru îmbăiere;
- nu trebuie să existe nici o conductă, canal de scurgere a apelor industriale sau de canalizare în arealul plajei;
- reciful coraligen din apropierea plajei trebuie monitorizat în permanență (criteriu aplicabil doar pentru zonele care au recifi coraligeni);
- îndeplinirea normelor în vigoare privind tratamentul apelor uzate (de canalizare/industriale);
- algele sau alt tip de vegetație nu trebuie înlăturat de pe plaje decât dacă pune în pericol activitatea turistică.

♦ Criterii privind managementul corespunzător al mediului:

- responsabilitățile privind instituirea sistemelor de management de mediu și conducerea auditului periodic de mediu privind calitatea plajelor trebuie să revină unui consiliu special desemnat pentru plajele respective (criteriu obligatoriu doar pentru zona Caraibelor, Maroc, Africa de Sud și de Est, Sudul Pacificului);
- plaja trebuie să respecte toate normele care o afectează atât prin locație cât și prin servicii (planificarea zonei de coastă, legislația de mediu);
- plaja trebuie să fie curată;
- coșurile de gunoi trebuie să satisfacă întreaga plajă prin număr și amplasare, să fie continuu menținute și golite;
- plaja trebuie să dispună de facilități privind primirea materialelor reciclabile;
- plaja trebuie să dispună de grupuri sanitare adecvate și curate cu sisteme verificate de canalizare;
- nu se va permite camparea neautorizată pe plajă, condusul sau depozitarea;
- trebuie respectate cu strictețe regulile privind prezența câinilor și a altor animale domestice pe plajă;
- toate clădirile și echipamentele ce aparțin plajei trebuie întreținute corespunzător;
- în zona plajei trebuie promovate mijloacele durabile de transport.

♦ Criterii de securitate, servicii și dotări:

- plaja trebuie să pună la dispoziție un număr adecvat de salvamari dotați cu echipament de salvare corespunzător;
- plaja trebuie să dispună de echipament de prim ajutor;
- pentru a preveni conflictele și accidentele trebuie să fie stabilit managementul plajei pentru diferite utilizări și pentru diferite grupuri de utilizatori;
- trebuie să existe un plan de rezervă privind riscul de poluare;
- accesul la plajă trebuie să fie sigur;
- regiunea plajei trebuie supravegheată și monitorizată;
- pe plajă trebuie să existe o rezervă de apă potabilă;
- minim o plajă ce aparține unei stațiuni de litoral trebuie să dețină toalete pentru persoanele cu handicap;
- plaja trebuie să afișeze o hartă ce indică serviciile și facilitățile pe care le pune la dispoziție.

Porturile au la rândul lor o serie de norme împărțite pe aceleași patru domenii și adaptate în funcție de specific.

Pe lângă plajele și porturile care pot obține această distincție, Blue Flag mai poate fi acordat și proprietarilor sau utilizatorilor de ambarcațiuni care doresc să participe la program. Astfel se poate acorda un mic steag albastru individual în schimbul căruia proprietarul/utilizatorul se obligă să respecte un cod de norme de conduită privind mediul.

3. Implementarea programului Steagul Albastru într-un nou stat

Pentru ca o țară să înceapă să desfășoare un program Blue Flag, trebuie identificată o organizație potrivită care să preia sarcina de operator național Blue Flag. Pentru a fi potrivită, organizația trebuie să fie non-profit, non-guvernamentală, o organizație independentă și să aibă educația și protecția mediului ca obiective principale. Desigur că este de preferat o organizație care să fie recunoscută în domeniul protecției mediului la nivelul comunităților locale și cu inițiative la nivel național. În cazul în care nu există o asemenea organizație o alta la nivel național poate fi o alternativă. Odată stabilită organizația cu rol de operator național, ea trebuie să devină membru al Fundației de Educație pentru Mediu (FEE). Acest lucru semnifică faptul că organizația trebuie să adopte criteriile FEE, să fie capabilă să deruleze Programul Blue Flag și să participe în cazul în care este solicitată și la alte activități ale FEE.⁹

- Implementarea programului Steagul Albastru într-o nouă țară europeană FEE are o bogată și o îndelungată experiență pentru implementarea acestui program în țările europene. De fapt în 1987 el a început să se desfășoare în 10 state din Europa, astăzi el fiind implementat în 29 de țări europene.

- Implementarea programului Steagul Albastru într-o țară din afara Europei FEE a implementat în ultimii ani programul Blue Flag în țări și regiuni din afara Europei cum ar fi : Africa de Sud, Maroc, Canada, Noua Zeelandă precum și în alte patru țări din zona Caraibelor. Chile are în prezent o plajă în fază pilot, iar munca de implemenare a Steagului Albastru va continua în etapa imediat următoare în Brazilia, Barbados și în Insulele Turks și Caicos.

Pentru aducerea programului într-o nouă țară europeană sau din afara Europei FEE trebuie să parcurgă patru etape în procesul de implementare. Acestea sunt :

- organizarea unui workshop (întâlniri) pe tema Blue Flag;
- stabilirea unui comitet național Blue Flag;
- să ajute în faza de stabilire a fezabilității Blue Flag (redactarea unui raport de fezabilitate la nivel național și local);

⁹ După <http://www.blueflag.org/>

- derularea fazei pilot a programului Blue Flag (verificarea îndeplinirii criteriilor de calitate la locațiile pilot și ajutarea la eliminarea neregulilor).

4. *Steagul Albastru în România*

Ținând seama de implicațiile deosebite ale programului Steagul Albastru – Blue Flag asupra dezvoltării turismului de litoral și protecției mediului, Ministerul Turismului, împreună cu Fundația Centrul Carpato – Danubian de Geoecologie, a inițiat implementarea acestuia în România.

În acest sens s-a emis Hotărârea Guvernului nr.335/4.04.2002, privind unele măsuri de implementare în România a programului Steagul Albastru – Blue Flag. Au avut loc trei ședințe ale Comitetului Național Blue Flag în care s-au evaluat unele aspecte legate de calitatea apei de îmbăiere și s-au stabilit plajele din stațiunile Mamaia și Neptun eligibile pentru faza pilot a Programului. În paralel, s-au difuzat la agenții economici implicați, la primăriile Mamaia și Mangalia, la Consiliul Județean și la Prefectură unele materiale legate de această problemă. S-a încheiat contractul cu Centrul Carpato – Danubian de Geoecologie pentru elaborarea studiului de fezabilitate al fazei pilot. În cadrul acestui contract s-a realizat un pliant de informare a agenților economici din zona de plajă și a turiștilor asupra obiectivelor programului Blue Flag. De asemenea, s-a realizat o anchetă în rândul turiștilor, autorităților și agenților economici privind percepția programului Blue Flag.

Ca urmare a derulării tuturor etapelor premergătoare acordării distincției, prevăzute în program, Fundația de Educație pentru Mediu (FEE) a acordat în mai 2006, în premieră pentru România, distincția „Steagul Albastru – Blue Flag” pentru plajele din cinci stațiuni (Mamaia, Eforie Nord, Neptun, Venus și Saturn) și pentru un port turistic din Eforie Nord.

Autoritățile publice reprezentate în Comitetul Național „Steagul Albastru – Blue Flag” au următoarele atribuții:

- a) sprijină elaborarea studiilor de fezabilitate pentru programul-pilot și pentru extinderile după faza-pilot;
- b) organizează efectuarea determinărilor caracteristicilor fizico-chimice și bacteriologice ale apei pentru plajele eligibile, în condițiile și cu frecvența cerute de programul „Steagul Albastru – Blue Flag”;
- c) propun măsuri și sprijină acțiunile de aducere a apei de îmbăiere la parametrii de calitate stabiliți prin Directiva europeană privind calitatea apei de îmbăiere;
- d) sprijină echiparea plajelor în conformitate cu cerințele programului „Steagul Albastru – Blue Flag”;
- e) sprijină elaborarea și realizarea programului de formare și educație privind mediul, conform cerințelor programului „Steagul Albastru – Blue Flag”;

f) participă la constituirea și activitatea Juriului național de evaluare a îndeplinirii criteriilor programului „Steagul Albastru – Blue Flag”.

Pe termen lung, Programul „Steagul Albastru – Blue Flag” are rolul de a asigura utilizarea durabilă a resurselor costiere și de conștientizare a tuturor privind nevoia de management integrat al zonei costiere. Introducerea Campaniei „Steagul Albastru – Blue Flag” în România are ca principală preocupare creșterea calității serviciilor turistice pe litoral.

CAPITOLUL VII

AMENAJĂRI TURISTICE ÎN PERIMETRUL ARIILOR PROTEJATE

7.1. Criterii de valorificare a parcurilor și rezervațiilor naturale

Organizarea parcurilor naționale și naturale reprezintă nu numai o sarcină socială, o operă importantă pusă în serviciul peisajului și al omului, ci și un important mijloc de valorificare a unor atracții turistice cu caracter de unicat. În același timp, existența lor constituie un element indispensabil al politicii moderne de amenajare a teritoriului unei țări.

În epoca contemporană conservarea și protecția naturii a căpătat o importanță mult mai mare decât în trecut, ea fiind izvorâtă din noile probleme care s-au născut odată cu dezvoltarea social-economică a societății omenești. În condițiile actuale, conservarea și protecția naturii are o semnificație mai profundă, mai cuprinzătoare, aceasta fiind dată de faptul că ea are un dublu obiectiv: pe de o parte protecția naturii față de aspectele nefaste ale însăși evoluției societății contemporane, care au determinat în numeroase situații un proces intens de distrugere a mediului înconjurător, uneori cu implicații grave asupra echilibrului biologic al pământului, iar pe de altă parte, de a proteja cadrul natural pentru a-l pune la dispoziția oamenilor pentru odihnă și recreere.

Deci, astăzi, politica conservării „clasice” a naturii, adică a protecției ei împotriva influențelor negative ale omului, i s-a adăugat protecția naturii în folosul omului. Aceasta ca un revers firesc al tehnicizării crescânde a societății, când nevoile umane de compensare fizică și psihică se îndreaptă spre natură, în mijlocul căreia oamenii găsesc condiții favorabile pentru menținerea sănătății și recomfortare fizică și psihică, necesități pe care și le pot satisface, în mare măsură, practicând turismul. Relația între cerințele menținerii echilibrului mediului natural și cele impuse de practicarea turismului este rezolvată, în fiecare țară, prin crearea unor organisme speciale, printre care se cuprind parcurile naționale și parcurile naturale.

Sonneman, unul dintre susținătorii creării parcurilor naturale din Germania, spunea despre rolul acestora: „Noi vrem să protejăm natura, nu

numai pentru ea însăși, dar mai ales pentru oamenii care caută în ea o sursă de bucurie, sănătate și recreere inteligentă”¹.

În ce privește definirea și terminologia acestor organisme, noțiunile diferă de la o țară la alta, ele apărând uneori sub diferite nume, ca rezervații protejate, zone naturale protejate, zone naturale, peisaje protejate etc, principalele elemente de diferențiere fiind date de folosințele lor, gradul de protecție și accesul vizitatorilor la ele. Indiferent însă de numele pe care îl au, scopul lor este „de a conserva, cât este posibil, natura în stare virgină, de a modela peisajul după principiile estetice, ținând cont de exigențele biologice și economice și de a procura odihna tuturor celor care caută repaus, voie bună și pace”. Ele sunt create pentru a beneficia de avantajele lor atât generațiile actuale, cât și cele viitoare.

În spiritul acestor principii, parcul național este definit ca „un areal relativ întins (1), unde unul sau mai multe ecosisteme nu sunt material alterate de exploatarea și ocuparea umană, unde speciile de plante și animale, aspectele geomorfologice și habitatele sunt de un interes științific, educativ și recreativ deosebit, sau care dețin un peisaj natural de o mare frumusețe; (2) unde autoritatea cea mai competentă a țării a luat măsuri de prevenire sau eliminare cât mai curând posibilă a oricărei exploatare sau locuiri a întregului areal, de întărire efectivă a respectului față de factorii ecologici, geomorfologici sau estetici care au justificat stabilirea lui; (3) unde vizitatorilor le este permisă intrarea în condiții speciale pentru scopuri ce cercetare, educative, culturale și recreative”².

Parcurile naturale au fost organizate mai târziu, crearea lor fiind determinată de dezvoltarea crescândă a turismului, reprezentând primul concept pentru a veni în ajutorul faunei persecutate și florei amenințate. Ele desemnează un teritoriu de o frumusețe aparte, care grupează o serie de atracții turistice, respectiv fenomene naturale originale, monumente istorice și de artă, elemente naturale originale, elemente de etnografie și folclor și care, fără a se prejudicia echilibrul său natural, servesc recreerii populației.

Aceste definiții prezintă cele două funcții fundamentale ale parcurilor naționale și naturale: funcția științifică, de conservare a resurselor naturale și funcția turistică, de satisfacere a necesităților culturale, de odihnă și recreere a oamenilor. Ideea organizării parcurilor naționale și naturale, a apărut mai întâi în țările dezvoltate din punct de vedere industrial ca o motivație socială și educativă.

¹ Consiliul European, „Raport asupra creării parcurilor naturale, regionale și parcurilor naturale de frontieră”, Doc. 2708/1970.

² Simina Marinescu Condurățeanu – Fesci, „Parcuri și rezervații naturale pe glob”, Editura Albatros, București, 1985.

În timp, suprafețele amenajate s-au extins pe plan internațional, astfel că, în ultimul deceniu al secolului XX, la Organizația Națiunilor Unite au fost înregistrate peste 2600 parcuri naționale, naturale sau rezervații naturale echivalente, acoperind un areal de cea 4 milioane km² în 124 de țări. În Europa, parcurile naționale și naturale au apărut la începutul secolului al XX-lea, prima inițiativă fiind luată în Anglia. În prezent, aproape toate țările europene au amenajate astfel de parcuri. Acestea sunt, în general, mai mici față de omoloagele lor de pe alte continente și foarte diversificate ca peisaj. Cele mai numeroase parcuri naționale și naturale se întâlnesc în Rusia, țară care, în cele 110 astfel de parcuri amenajate pe teritoriul său european și asiatic, controlează sub respectivul statut o suprafață de 7,8 mii. ha; Suedia are 19 parcuri naționale cu o suprafață de 617000 ha; Norvegia are 16 parcuri naționale care dețin o suprafață de 505200 ha; Irlanda are 13 parcuri naționale cu circa 450000 ha; Danemarca (inclusiv Groenlanda) are 9 parcuri naționale, a căror suprafață ocupă 1% din teritoriul țării; Marea Britanie are 10 parcuri naționale cu o suprafață de 1315 mii ha, respectiv 10% din suprafața țării; Franța are 6 parcuri naționale și 20 parcuri naturale regionale; Italia are 10 parcuri naționale cu o suprafață de peste 100000 ha; Germania are 771 parcuri și rezervații naturale cu o suprafață de 1700 mii ha, reprezentând 7,8% din teritoriul țării; Elveția are 3 parcuri naționale și peste 100 rezervații naturale în suprafață de 3000 km², respectiv 8% din teritoriul țării; Grecia are 3 parcuri naționale, unele cu o valoare istorică deosebit de mare; Turcia 15 parcuri naționale și rezervații naturale în suprafață de 163909 ha; în Cehia și Slovacia sunt amenajate 3 parcuri naționale și 6 rezervații naturale, integrale, cu o suprafață de circa 300000 ha; Polonia are 13 parcuri naționale, cele mai multe cu caracter forestier; în Ungaria sunt 3 parcuri naționale și peste 100 rezervații peisagistice cu o suprafață de 100000 ha.

Prin frumusețea peisajelor, prin aspectele originale, remarcabile ale componentelor lor (monumente naturale, istorice, de arhitectură, elemente etnofolclorice) și prin posibilitățile de desfășurare a activităților turistice, aceste parcuri reprezintă importante resurse ce îmbogățesc patrimoniul turistic al unei țări, diversificând oferta turistică. Constituirea parcurilor naționale și naturale ca produse turistice se realizează însă în contextul amenajării și dotării corespunzătoare a acestora, acțiune ce are la bază armonizarea funcțiilor lor științifice și turistice.

În cele mai multe țări, sistematizarea turistică a parcurilor are în vedere divizarea teritoriilor lor în trei zone, funcție de care se realizează construirea rețelei de drumuri de acces și de circulație interioară și amplasamentele bazei materiale turistice:

- o primă zonă, așa zis sălbatică, constituie rezervația naturală propriu-zisă, care protejează global flora, fauna și peisajul, fiind supusă unui regim restrictiv activității umane, care se limitează numai la cercetarea științifică;

- o a doua zonă, rezervație integrală denumită „tampon”, mai extinsă în suprafață, înconjoară rezervația științifică, asigurându-i o protecție ecologică. Este supusă și ea unui regim restrictiv, dar nu exclude unele activități umane, chiar economice, dar limitate. În cadrul ei sunt amenajate alei pentru circulație, uneori și alte construcții turistice, chiar baze de cazare;

- cea de-a treia zonă, în mod obișnuit zona periferică, denumită și „preparc” este constituită în jurul parcurilor în scopul de a pune la dispoziția vizitatorilor aceleași obiective naturale, cărora li se aplică însă o reglementare strictă de ocrotire. Ea comportă activități umane de diferite intensități, cuprinzând cea mai mare parte a dotărilor turistice, servind ca zonă de recepție a fluxurilor turistice, asigurând dispersarea lor ordonată în interiorul parcului.

Activitățile umane sunt supuse unui regim special în parcurile naționale și naturale: sunt interzise exploatarea miniere și forestiere, vânătoarea și pescuitul, pășunatul animalelor domestice, practicarea agriculturii, industriei și comerțului, construcția de baraje, locuințe, linii electrice de înaltă tensiune, este limitată construirea căilor de comunicații etc., adică a tot ceea ce ar duce la ruperea echilibrului ecologic. Sunt permise însă o serie de acțiuni legate de organizarea turismului (construirea de bază materială, efectuarea unor trasee marcate, efectuarea de filmări documentare legate de istoricul parcurilor și al obiectivelor protejate, care să evidențieze valoarea peisajului, a unor obiective, practicarea unor sporturi: echitație, canotaj, schi) – cercetarea științifică – laboratoare și stațiuni de cercetări.

Aceste principii sunt valabile de regulă în parcurile protejate cu suprafețe mai mici din Europa, Australia, Oceania, Canada și America de Sud. Parcurile naționale din Africa permit și unele activități umane ca păstoritul, vânătoarea, safari-urile. Unele parcuri naționale din Asia permit organizarea unor mici așezări de cult (Japonia), balneare (India, Vietnam, Indonezia). Parcurile naționale nord-americane ocupă suprafețe întinse și au un rol preponderent recreativ, susținut de un turism intensiv.

Amenajarea turistică a parcurilor naționale și naturale variază de la o țară la alta, așa cum diferă și echipamentele turistice ale fiecărui parc, acestea fiind determinate în mare măsură de specificul obiectivelor sale naturale, dotările existente, încadrându-se, cantitativ, în limitele impuse de ecosistemele respective, a căror depășire poate determina perturbarea echilibrului lor. Dotările turistice cuprind, în general, baze de cazare foarte

diversificate (terenuri de campare, corturi, cabane, refugii, vile, hoteluri, tabere de tineret, sate de vacanță etc), baze de alimentație publică (restaurante moderne, cu specific, chioșcuri, cofetării etc), mici magazine pentru comerț adecvat, instalații sportive, pârtii de schi, piscine, piste de patinaj, călărie și de alte dotări pentru divertisment, caracteristice fiecărui loc. Dar, indiferent de gradul de dotare al acestor parcuri, fiecare dintre ele trebuie să aibă un echipament de bază constituit din instalații sanitare, aflate în tot cuprinsul parcului, poteci și alei marcate, locuri de odihnă și amenajări pentru vizitarea diferitelor obiective naturale.

Cu prilejul Conferinței Mondiale a Turismului din Indonezia (Bali, 1992) a fost pusă în discuție (pentru prima oară) *capacitatea de suport a mediului*, având la bază recomandările OMT potrivit cărora cerințele privind satisfacția turistului nu trebuie să aducă prejudicii intereselor sociale și economice ale populației din arealele turistice sau mediului, respectiv, resurselor naturale. Altfel spus, capacitatea de suport reprezintă gradul de rezistență al unei destinații turistice față de tipul de turism în funcție de calitățile mediului fizic, social și cultural ca și de beneficiile dezvoltării infrastructurii și economiei. La baza capacității de suport a mediului stau o serie de obiective, între care: păstrarea diversității naturale și culturale; exploatarea durabilă a patrimoniului turistic; planificarea activităților turistice; consultarea specialiștilor în domeniu și utilizarea numai a personalului pregătit; implicarea comunităților la propria lor dezvoltare etc.

Pentru evaluarea capacității de suport specialiștii au implementat o metodologie care cuprinde cinci etape³, metodă care s-a aplicat cu succes în evaluarea unor destinații ecoturistice din Africa și America Centrală. Aceste etape sunt:

1) *Analiza politicii managementului* – care răspunde nevoilor și așteptărilor managementului resurselor și turismului ce poate avea rezultate contradictorii și necomplementare;

2) *Analiza obiectivelor resursei ecoturistice* – prin care se verifică dacă zonarea este adecvată; schimbările cerute sunt pentru prezent sau de perspectivă; dacă sunt conflicte și dacă ele pot fi eliminate sau atenuate etc;

3) *Modificarea sau îmbunătățirea utilizării resursei* – care implică proiecția unor noi obiective prin care să se aducă modificări sau îmbunătățiri;

4) *Identificarea factorilor biofizici, ecologici, sociali*, care influențează caracterul recreațional al resursei din punct de vedere calitativ și cantitativ.

³ Matei Elena, 2004, *Ecoturism*, Editura Top Form, București.

5) *Determinarea capacității de suport a resursei.* Această analiză se efectuează pe trei nivele, respectiv:

- *Capacitatea de suport fizică (CSF)*, care exprimă numărul maxim de utilizatori care pot fi alocați pentru o resursă în unitatea de timp, conform formulei:

$$CSF = A \times \frac{U}{a} \times R_f, \text{ unde:}$$

A = suprafața de utilizat pentru activitatea ecoturistică;

$\frac{U}{a}$ = suprafața pe utilizator; R_f = numărul de vizitatori / zi (factorul de rotație) în perioada deschisă sau media timpului de folosire pe utilizator.

- *Capacitatea de suport reală (CSR)* – reprezintă numărul maxim de vizitatori pentru o resursă la care se adaugă și un factor de corecție (C_f) ce derivă din caracteristicile particulare a unui sit aplicat de CSF. Pentru determinarea CSR se aplică formula de calcul:

$$CSR = CSF - C_{f1} - C_{f2} - \dots - C_{fn},$$

unde: C_f este un factor corector exprimat în procente:

$$CSR = CSF \times (100 - C_{f1})\% \times (100 - C_{f2})\% \times \dots \times (C_{fn})\%$$

Factorul corector se obține din variabile ecologice, biologice, sociale și de management:

$$C_f = \frac{M_1}{M_t} \times 100, \text{ unde:}$$

M_1 = limita magnitudinii variabilei;

M_t = totalul magnitudinii variabilei.

- *Capacitatea de suport efectivă sau permisivă (CSE)* – reprezintă numărul maxim de vizitatori pe care îl poate susține un sit, într-un management optim, conform formulei:

$$CSE = \frac{C_{inf} \times MC}{CSR}, \text{ unde:}$$

C_{inf} = capacitatea infrastructurii;

MC = capacitatea de management bazată pe personal și buget, ca sumă a variabilelor: politica, legea, infrastructura, facilități, echipament, personal, buget.

7.2. Amenajarea turistică a parcurilor naturale în diverse țări.

Studii de caz

7.2.1. Franța

Dintre destinațiile turistice ale Franței subliniem importanța parcurilor naționale:

A. *Parcul național La Vanoise* – are o suprafață de circa 53 mii ha și include o parte din masivul alpin la Vanoise situat la granița cu Italia, învecinându-se cu omologul său italian Grand Paradiso. Parcul oferă numeroase posibilități de practicare a activităților turistice. Astfel, în parcul propriu-zis se pot face drumeții pe rute sau circuite diversificate ca durată, destinație, tematică, circuite comentate, alpinism pe vârfurile ce depășesc 3000 m altitudine, foto-safari, schi alpin și de fond cu plecare din satele și stațiunile pentru sporturi de iarnă din vale (Val d'Iser, Super-Tignes, Pralignon, Courchevel etc). Vizitarea zonei se face numai cu ghizi-însoțitori, pe o rețea de circa 500 km poteci marcate. Cele mai multe poteci sunt practicabile de la dat de 1 iunie la 30 octombrie.

În această zonă sunt amenajate platforme de priveliște în punctele cu perspectivă peisagistică remarcabilă, panouri explicative, precum și 29 refugii (18 administrate de Parcul Național, 8 de Clubul Alpin Francez, 3 particulare), cu o capacitate de 1400 locuri. Zona periferică, care delimitează o suprafață de 140 000 ha, este echipată cu dotări de ordin social, economic și cultural, terenuri de campare, cabane turistice, stațiuni pentru sporturi de iarnă etc. Aici funcționează un Centru de studii științifice, Case ale tineretului, Centru de conservare a mediului și a monumentelor antropice. Activitățile turistice sunt diversificate, ele desfășurându-se fie în aer liber (drumeții, circuite tematice, schi alpin și nordic, alpinism, pescuit, jocuri sportive, echitație, caiac-canoe etc), fie în spații închise (conferințe, programe distractive, cursuri de astronomie, sculptură în lemn, foto etc). În localitățile din jurul parcului sunt amenajate muzee, expoziții de artizanat, de foto-safari, de documente istorice etc, se pot vizita monumente de arhitectură, fortificații etc. Programul manifestărilor din parc este editat de Departamentul Turismului din Savoia și este difuzat în întreaga țară până la 15 iunie a fiecărui an.

B. *Parcul național Des Ecrins* – amenajat în zona sud-vestică a Alpilor, este delimitat prin benzi tricolore. Pe traseele de acces dinspre Grenoble, Briancon, Mount Dauphin, Embrun, Chorges, Gap, Corps etc. există panouri semnalizatoare, panouri cu condițiile de vizitare a parcului,

planul acestuia etc. Parcul propriu-zis are amenajată o rețea largă de poteci marcate, o rețea de 34 refugii cu o capacitate de 1600 locuri deschise vara, parțial iarna și primăvara, ca și locuri special amenajate pentru odihnă (bănci, mese, pubele). Circulația în parcul propriu-zis se face numai cu ghizi.

În „preparc” există 48 unități de cazare (hoteluri, campinguri, pensiuni) cu o capacitate de 1340 locuri, deschise permanent, pârtii pentru practicarea schiului, locuri de pescuit etc. Activitățile turistice predominante sunt drumețiile de durată diferită, circuitele tematice, schiul de fond, alpinismul, pescuitul (în prepare) și echitația, pentru practicarea căreia există dotări corespunzătoare. Materialul documentar privind parcul este deosebit de amplu, el constând din cărți științifice (prezentarea parcului), ghiduri ale munților Alpi și ale parcului, ale circuitelor, potecilor etc, difuzate la toate librăriile din preparc și împrejurimi.

C. *Parcul național Cevennes* ocupă un teritoriu de circa 328 mii ha din munții Cevennes. În parc sunt delimitate două regiuni distincte:

– Zona centrală sau Parcul propriu-zis, cu o suprafață de 91416 ha, cuprinde 52 comune, 117 cătune și ferme. Ea face obiectul unor reglementări strict urmărite îndeaproape de către un corp important de „monitori – paznici”. În această zonă pot fi găzduite circa 150 persoane, în 54 locuințe rurale amenajate pentru a primi turiști, facilitând un contact direct între aceștia și locuitorii zonei. Tot în această zonă există și 3 hanuri. Camparea și caravanningul, sub toate formele lor sunt permise numai în imediata apropiere a locuințelor și numai cu autorizația proprietarilor lor. Este strict obligatorie respectarea celorlalte restricții vizând protecția faunei și florei, interzicerea focului etc. În zonă este amenajat un ecomuzeu, alcătuit dintr-un corp central – „Casa Mounthozere”, cu sediul în comuna Pont-de-Montrér și diverse obiective în ansamblul masivului, ferme, cătune, construcții uzuale – moară, fântâni, brutărie, biserică etc. Aceste obiective pot fi vizitate în cadrul unor circuite plătite, conduse de ghizi;

– Cea de-a doua zonă, periferică, se întinde pe o suprafață de 237 mii ha, cuprinzând 117 comune, 4000 cătune și ferme și circa 48 mii locuitori. Zona beneficiază de un program de amenajare destinat asigurării desfășurării activităților economice locale și protecției mediului înconjurător. În această zonă sunt construite numeroase hoteluri, centre de vacanță, terenuri de camping administrate de syndicate; circulația este reglementată, un număr important de drumuri rurale și forestiere fiind interzise pentru anumite mijloace de locomotie.

Parcul național Cevennes încurajează activitățile pedestre prin: amenajarea a 23 poteci de promenadă, marcate pentru plimbări simple de scurtă

durată (2 – 4 ore), fără ghid însoțitor; amenajarea de poteci numite „sinteză ecologică”, care pot fi parcurse într-o singură zi, cu participarea gratuită a „monitorilor-paznici”; organizarea de trasee pe poteci ale marilor circuite ale Franței (GF 7 Vosges-Pyrenees, Gr 6 și 60 Rhone-Cevennes etc); organizarea unor circuite de mai mică întindere din inițiativa asociațiilor locale. Artizanatul este bine reprezentat în toată zona periferică a parcului, în toate așezările din zonă întâlnindu-se magazine specializate pe acest profil, sau desfășurându-se spectacole de amploare mai mare în zilele de sărbătoare. De asemenea, sunt marcate numeroase piste ecvestre și sunt organizate circuite și sejururi cu plecare din zona periferică. În această zonă se pot practica, de asemenea, sporturi nautice (caiac-canoa), speoturismul și schi-fondul. În perioada estivală sunt organizate seri de veghe în pădure, proiecții, conferințe, expoziții, concerte.

Conducerea parcului este instalată în localitatea Florac, situată în zona sa centrală. Aici se află și serviciul de informare a parcului, care are 5 centre subordonate, cu activitate sezonieră, în localitățile din zona periferică. Centrele de informare ale parcului, syndicatele de inițiativă, librăriile și depozitele de presă difuzează documentațiile publicate despre Parc, revista „Cevennes”, ghiduri, cărți, afișe specializate. Parcul național din Cevennes este condus de un Consiliu de administrație cuprinzând reprezentanți ai populației locale și naționale. În intervalul dintre reuniunile consiliului, 10 dintre membrii săi, desemnați de către conducere, constituie o comisie permanentă care ia deciziile curente. Consiliul de administrație este asistat de un comitet științific și de comisii specializate: agricolă, de arhitectură, cinegetică, piscicolă, de turism și de acțiune educativă. Directorul parcului este asistat de un director adjunct care conduce o echipă, compusă din 60 membri, cuprinzând personalul de teren (monitori paznici și șefi de sector), serviciile specializate (biologic, științe umane, arhitectură, informare, acțiuni educative) și serviciile administrative. Resursele financiare provin în special de la stat, din fondurile Secretariatului de Stat pentru Mediul Înconjurător și Calitatea Vieții și Direcția Protecției Naturii. Programul de amenajare al zonei periferice este aprobat de o comisie consultativă inter-departamentală compusă din 70 membri. Fondurile provin din diverse surse ministeriale, dar au ca sursă și populația locală permanentă ce coparticipă la găzduirea turiștilor, ameliorarea cadrului și protecția naturii. Programul beneficiază și de serviciile ministerelor de arhitectură.

D. *Parcul național Port Cros* este situat în arhipelagul Hyeres, din Marea Mediterană. În parc este cuprinsă insula Port Cros, cu suprafață de 1800 ha domeniu marin și 694 ha uscat și insula Porquerolles cu o suprafață

de 1250 ha. Insula Port Cros constituie un parc național marin, iar insula Porquerolles un parc domenal forestier cu multe elemente botanice protejate. Accesul în insulă dinspre continent este asigurat de vase rapide. În interiorul insulelor sunt amenajate poteci care permit observarea vegetației și faunei ocrotite, precum și accesul la un număr de 28 porturi și baterii militare din sec. XIV-XIX, ce constituie un patrimoniu istoric de mare valoare. Ambele insule au amenajate mici porturi cu echipamente tradiționale, cu rețea electrificată, canalizare, rețea de tele-distribuție, construcții moderne etc. Cazarea turiștilor se face la localnici (în ferme moderne) sau în pensiuni.

Insulele pot fi vizitate tot timpul anului fără acordul prealabil al conducerii parcului sau al personalului de teren. Vara, turiștii au la dispoziție: în Port Cros, un centru de primire și informare (cu sediul în port), unde se eliberează și documentele necesare șederii în parc și desfășurării activităților dorite; o expoziție privind domeniul marin (acvariu și proiecții de diapozitive); poteci tematice (botanice, istorice, submarine); în Porquerolles, o expoziție consacrată istoricului insulei; un centru de prezentare a Conservatorului botanic (muzeu).

Grupurile organizate pot realiza, pe cele două insule, activități educative, cercetări botanice, ornitologice și marine. În acest caz este necesară aprobarea prealabilă a conducerii parcului. Circulația pe insule este liberă, paznicii-monitori (30 în insula Port Cros) urmărind numai respectarea de către turiști a reglementărilor parcului.

E. *Parcul natural Vercors* protejează bogățiile naturale și culturale de pe o suprafață de 135 mii ha, delimitată în sud-estul Alpilor. În acest teritoriu se cuprind 50 comune populate de 26 000 locuitori. Parcul oferă multiple posibilități de practicare a turismului: circuite pedestre, ecvestre și cu bicicleta, poteci tematice, vizitări de peșteri și monumente de arhitectură, escaladări de stânci, schi alpin și de fond, sejururi climatice, activități în aer liber în sate (ferme) și stațiuni, pescuit și vânătoare, vizite și activități în ateliere de artizanat sau artă populară, activități artistice (cercuri de sculptură în lemn, pictură pe mătase, artă populară etc), activități în aer liber (sport, tenis, deltaplan etc).

Aceste activități sunt posibile datorită existenței de amenajări adecvate: 100 km de poteci parcate, piste de ciclism, 25 locuri pentru picnic, copertine de trasee, terenuri de sport, piscine, locuri de pescuit, centre de echitație (Ponney Club), muzee (Muzeul locurilor preistorice, Muzeul rezistenței), peșteri amenajate, platforme de priveliște, centru polivalent, cluburi (Casa speologilor, clubul tinerilor etc), dar și unei susținute animații locale, care vizează astfel primirea și informarea turiștilor,

vizitarea parcului, organizarea de expoziții, proiecții, activități culturale, animație școlară, activități sportive, concursuri etc. Cazarea turiștilor se realizează în spații particulare (la ferme sau case particulare, în toate localitățile din parc) și în unitățile special construite, dispersate pe tot cuprinsul parcului (hotel, campinguri cu circa 600 locuri, 9 refugii păzite, 18 refugii semi- păzite, 26 refugii și adăposturi nepăzite, terenuri pentru caravanninguri și corturi).

O dezvoltare importantă o are comerțul cu produse artisanale și alimentare specifice parcului, desfăcute prin Asociația pentru promovarea agriculturii parcului sau prin particulari. Deosebit de apreciate sunt produsele lactate, mai ales brânzeturile, fructele (nucile sunt renumite), mierea, uleiul de nucă, sucurile de mere, vinurile locale, patiseria, uleiurile de lavandă, iar dintre cele artisanale, articolele din lemn sculptat sau realizat la strung, țesăturile, obiectele din lână, feronerie, ceramica etc. Parcul a fost creat în 1970, prin Decret Internațional, scopul său fiind acela de a contribui la dezvoltarea, amenajarea și animarea zonei, de a informa și a primi vizitatorii și de a proteja bogățiile naturale și culturale locale. El este finanțat de 57 membri, organele sale de decizie cuprinzând reprezentanți ai acestora. O echipă administrativă și de animație este însărcinată cu activitățile parcului.

F. *Parcul natural regional Morvan* este amenajat în centrul regiunii Bourgogne, la 2 ore depărtare de Paris și Lyon, în masivul granitic al Morvanului. Parcul are o întindere de 171676 ha și cuprinde 64 comune. El a fost creat în 1970 în vederea revitalizării economiei acestei regiuni, dezvoltării activităților în aer liber și a celor culturale, protejării locurilor și peisajelor, favorizării turismului. În acest scop, cu ajutorul organelor locale și altor organisme centrale au fost organizate și realizate: Centre de informare, hoteluri (peste 100 unități cu 5-20 locuri sau 30-40 locuri), 15 cabane refugii (cu 20-30 locuri în dormitoare comune, loc de pregătirea mâncării, grupuri sanitare), peste 70 case particulare în localitățile rurale (cu o capacitate de circa 350 locuri), terenuri de campare, locuri pentru picnic, țarcuri de animale, amenajarea malurilor râurilor pentru practicarea sporturilor nautice (caiac-canoe) și pescuitului sportiv, poteci pedestre și ecvestre, poteci ecologice etc. Parcul beneficiază și de existența a două stațiuni balneare (Château-Chinon și Saint-Honore-des-Bains) și numeroase locuri arheologice, monumente istorice și de arhitectură cu o bogată tradiție etnofolclorică. De asemenea, au fost amenajate 10 centre de echitație, care oferă plimbări ecvestre, circuite călare, inițierea în creșterea cailor, echitație de agrement și sportivă, formare de călăreți și instructori de călărie, echitație pentru copii, dresuri de cai, participare la concursuri hipice etc. Pentru o bună cunoaștere a parcului, conducerea lui pune la dispoziția turiștilor un

amplu material documentar (Cartea Parcului, broșuri, ghiduri ale traseelor turistice, parcărilor, hărți), un ziar local cu informații de ultimă oră.

G. *Parcul natural regional Camargue* cu o suprafață de 85 mii ha, cuprinde o insulă și zone înconjurătoare din sudul deltei Rhonului. Din 1974, este considerat rezervație a biosferei. Și acest parc, pe lângă scopul de a proteja ecosistemul deltaic al zonei, urmărește crearea de condiții de relaxare și instruire a localnicilor într-un mediu natural cu valențe reconfortante și elemente inedite. Activitățile turistice proprii acestui parc sunt: vizitarea lui pe itinerarii tematice, practicarea pescuitului și vânătorii, sporturile pe apă, odihna, toate însă în limitele unor restricții. Desfășurarea acestor activități este favorizată de amenajările cu caracter turistic existente (puncte de vizitare a păsărilor, trasee marcate, pensiuni etc).

7.2.2. *Croația*

Parcul național Plitvice este cel mai vechi și cel mai bine amenajat dintre parcurile naționale din Croația. Teritoriul, în suprafață totală de 19.172 ha (care a fost declarat parc național), cuprinde zonă de obârșie a râului Korana dintre masivele Mala Kapela (1280 m) și Lieka Pljesivica. Parcul este situat în partea de vest a Croației, fiind străbătut de traseele de mare circulație turistică Zagreb-Rijeka (via Senj) și Zagreb-Split (via Karlobag), distanțele fiind de circa 141 km până la Zagreb, sau 163 km până la Rijeka.

Principalele caracteristici ale parcului național sunt frumusețea excepțională a numeroaselor lacuri și a cascadelor dintre ele, bogăția pădurilor și a poienilor înflorite, varietatea coloritului, în special toamna și, în mod deosebit, formarea liberă a tufului într-un proces biodinamic, pe o suprafață vastă. Lacurile, cu suprafață totală de 192 ha, cea mai mare parte aparținând celor 16 lacuri mari, se desfășoară între cota 639 m și 483 m, diferența de nivel de 156 m fiind parcursă de apă în cascade succesive. În lacul cel mai de jos se prăbușește, dintr-o vale laterală, râul Plitvice, într-o cascadă de aproape 70 m. Pădurile ocupă o suprafață de 13.320 ha și sunt alcătuite din diferite esențe, între care predomină fagul, iar în zonele de altitudine mai mică, stejarul. Tuful se formează prin depunerea parțială a carbonatului de calciu, ca urmare a unor schimbări de temperatură, de presiune, a altor factori, precum și ca urmare a acțiunii anumitor specii de plante (mușchii *Cratoneuron*, *Bryum*), care provoacă precipitația fitogenă a carbonaților. În zona lacurilor Plitvice, depozitele de carbonat de calciu prezintă întotdeauna forme caracteristice, care depind de plantele ce cresc în locul depozitului. Dintre diferitele forme de tuf

existente aici, prof. dr. Pevalek, evidențiază perdelele, care ajung până la 10 m înălțime, formele tubulare, barierele (care creează, de fapt, lacurile), cataractele etc. Lacurile inferioare sunt instalate într-un canion calcaros, care aduce parcului un nou element peisagistic. Pe teritoriul parcului pot fi vizitate, de asemenea, 36 peșteri, dintre care 20 se găsesc în imediata apropiere a aleii de circulație din lungul lacurilor.

Prin aceste elemente de atracție caracteristice, parcul național Plitvice, este destinat petrecerii timpului liber și odihnei, precum și cercetărilor științifice, oferind vizitatorilor condiții de recreere și de îmbogățire a culturii generale. El este o instituție culturală și științifică, un „muzeu” și un „laborator” natural, funcțiunea sa turistică fiind aceea de a oferi vizite și sejururi recreative și culturale.

Intrarea în parc se face prin patru puncte de control, iar vizitarea este organizată pe trasee obligatorii, pe aleile și punțile de lemn amenajate în acest scop. Mulți dintre vizitatori vin în lunile mai-octombrie, vârfurile fiind în lunile iulie și august, când s-au înregistrat (în unele zile) peste 10 mii de vizitatori. Dintre vizitatorii parcului, 20-30% solicită cazare. Baza materială pentru turism cuprinde, în principal: Hotelul „Jezero”, construit în 1971 (5 stele), de un nivel foarte ridicat, 400 locuri cazate, restaurant cu 500 locuri, sală de mic dejun cu 250 locuri, baruri de zi, bar de noapte, piscină acoperită, cu apă caldă, sală de conferințe sau cinematograf cu 400 locuri, numeroase saloane, coafură, magazine pentru amintiri etc.; Hotelul „Plitvice”, construit în 1958 (3 stele), 147 locuri cazare, saloane, baruri etc.; Hotelul „Bellevue”, construit în 1963 (2 stele), 150 locuri cazare.

Hotelul „Jezero” este deschis tot timpul anului, realizând circa 140 de zile de ocupare completă pe an. Sejurul mediu este de 1,5 zile. La acest hotel tarifele sunt diferențiate pe trei perioade, astfel: I. ianuarie-25 martie, noiembrie, decembrie; II. 25 martie-iunie, octombrie; III. iulie-septembrie. În perioada III, de vârf de sezon, tarifele sunt mai mari cu circa 150% decât cele din perioada I.

De asemenea, în baza materială destinată turismului, mai sunt incluse: un teren pentru camping, pentru circa 500 corturi, cu piscină în aer liber; restaurante clasice, restaurant cu specific, magazine alimentare, chioșcuri pentru comerțul turistic specific, un centru sportiv care cuprinde terenuri de tenis, volei, handbal, baschet, fotbal, tenis de masă, minigolf, bowling și altele; se poate practica pe lacul Kozjak canotajul, iar în alte trei lacuri și în râurile Matica și Cerna Rijeka pescuitul sportiv. Aici se poate practica și ciclismul, cu biciclete închiriate, se pot face plimbări în trăsurile romantice, se pot face plimbări cu barca cu motor (electric) pe lacul Kozjak sau plimbări pe șosea cu vehicule panoramice.

Biroul de informații turistice, precum și recepțiile unităților de cazare dau turiștilor informații cu privire la posibilitatea de utilizare a tuturor mijloacelor de agrement, sport etc, inclusiv tarifele aferente. Întreaga activitate economică de pe teritoriul parcului național este organizată și controlată din anul 1970 de către Direcția generală a parcului național Plitvice, întreprindere economică, care se ocupă de: protecția naturii, protecția surselor de apă, construirea de poteci și poduri, alimentări cu apă, canalizare etc.; construirea și administrarea birourilor de informații turistice; construirea și administrarea hotelurilor, restaurantelor, chioșcurilor comerciale etc; propagandă, controlul proprietăților particulare în suprafață de 5664 ha, aflate în interiorul parcului (în special comuna Plitvicki Ljeskovac) și reducerea progresivă a acestora.

Printre mijloacele de propagandă și publicitate speciale utilizate, se remarcă: organizarea unui birou de informații turistice la Zagreb; realizarea seriei de filme „Winetou”, a căror acțiune se desfășoară parțial pe teritoriul parcului; organizarea, în fiecare an, a unei sărbători a căsătoriei, cu care ocazie, 10 perechi de tineri sunt căsătoriți festiv, sub cascade. Perechile se aleg prin concursuri internaționale și beneficiază de un sejur gratuit (inclusiv transportul) de 10-16 zile în parcul național și în alte localități din Croația.

7.2.3. *Slovacia*

Cea mai importantă arie protejată din Slovacia este *Parcul Național Tatra* înființat în anul 1948. Prin această acțiune s-a urmărit, în primul rând, cercetarea științifică și controlul dezvoltării naturii în zonele montane, păstrarea caracterului estetic al regiunii în concordanță cu utilizarea ei pentru recreerea oamenilor.

În vederea asigurării acestor sarcini importante, în anul 1953 a fost creată Administrația Parcului Național Tatra (TANAP), ca organ executiv pentru ocrotirea naturii pe acest teritoriu. Administrației i s-a încredințat gospodărirea pădurilor, inclusiv a dreptului la vânătoare, grija pentru marcarea drumurilor de acces și administrarea taberelor și a campingurilor cu caracter public. Începând din 1987, în teritoriul parcului național s-a inclus și o parte din zona munților Tatra de Vest, ceea ce reprezintă îndeplinirea unei cereri justificate pentru gospodărirea primară și ocrotirea naturii spațiului dintre zona Tatra de Vest și Tatra Albă.

Zona Tatra înaltă – Tatra Albă și Tatra de Vest are o suprafață de 759 km², dar teritoriul ocrotit de către Administrația Parcului Național Tatra mai cuprinde încă o suprafață de 559 km², pe care o formează Tatra de Vest, partea Rohac din Oravice și poalele munților Tatra de la Podbansky,

Liptovsky Hrad, Poprad și Spišska Bela, până la Zănoaga Tatra. În anul 1958 și rezervația de stat Pieninska a fost alipită la Administrație.

Principiile circulației vizitatorilor în Parcul Național Tatra sunt următoarele:

1. Circulația vizitatorilor este permisă numai pe traseele marcate. Dacă semnele turistice sunt sub liziera pădurii, acoperite cu zăpadă, drumul nu se consideră a fi marcat.

2. Părăsirea drumurilor marcate este permisă numai alpiștilor organizați, cu autorizație și numai în terenul cu stânci, în scopul de a ajunge sau de a se întoarce din traseele alpine.

3. Toată natura din zona parcului național este ocrotită. Ruperea de crengi, smulgerea tufișurilor, adunarea de semințe, rădăcini, fructe de pădure și a altor elemente din natură este interzisă.

4. Prinderea sau tulburarea animalelor (în orice mod), prin strigăte, fotografii, aruncarea cu pietre și altele, este interzisă.

5. Murdărirea terenului sau poluarea apelor prin lăsarea unor gunoaie, spălarea mașinilor, aprinderea focului, precum și alte manifestări gălăgioase, care tulbură liniștea naturii în cadrul parcului național sunt interzise.

6. Mutarea materialului natural, adunarea de pietre și formarea unor stânci din pietre adunate, construirea unor ziduri, aprinderea focurilor, aranjarea unor adăposturi sau corturi sunt interzise.

7. Așezarea corturilor și parcare sunt permise numai în locurile special destinate acestor scopuri. Înnoptarea în natură sau în mașini, în locurile de parcare, este interzisă.

8. Fiecare vizitator are obligația de a respecta regulamentul Administrației Parcului Național Tatra și de a da ascultare și membrilor serviciului alpin din cadrul parcului național.

Problema cea mai importantă în cadrul parcului o constituie transportul datorită implicațiilor sale asupra mediului înconjurător. Cele mai multe contradicții apar în zona Tatra înaltă, între interesele de a folosi acest spațiu în scopuri turistice (organizate și neorganizate) sau pentru sport, cu posibilitățile utilizării lui în alte scopuri. Efortul pentru reglementarea și dirijarea vizitatorilor în cadrul Parcului Național în prima perioadă s-a concretizat prin preluarea rețelei de drumuri existente în Administrația Parcului Național Tatra, care a realizat o marcă a rețelei de noi drumuri turistice, precum și a întregii rețele de orientare. De asemenea, Administrația Parcului Național Tatra a început modificarea, construcția și reconstrucția potecilor în vederea îmbunătățirii lor calitative. Prin această acțiune s-a urmărit ca vizitatorii să folosească mai bine rețeaua de poteci pe teritoriul Parcului Național și, ca urmare, să nu murdărească și să nu strice mediul natural.

Din anul 1954 și până acum, pe teritoriul Parcului Național s-au construit, s-au reconstruit și s-au pavat cca. 170 km de drumuri. Anual se realizează. întreținerea a mai mult de 100 km din lungimea totală de 504,2 km trasee turistice. Rețeaua actuală a traseelor turistice este suficientă, vizitatorii Parcului Național Tatra având posibilitatea de a admira cele mai interesante zone fără a se abate de la traseele turistice stabilite.

În vederea ocrotirii suprafeței parcului, Administrația TANAP închide în fiecare an, de la 1 noiembrie la 30 iunie, o mare parte din zona de înălțime montană, inclusiv trecătorile din zona de platou. În prima perioadă. Administrația TANAP, în scopul de a concentra și a direcționa vizitatorii, a organizat nouă tabere de acces public, una dintre ele chiar pe Călea Sloboda (Libertății). Acestea au fost amplasate treptat la nivelul căii Sloboda și pe căile de acces. Problemele care apar prin creșterea permanentă a numărului de vizitatori pe teritoriul Parcului Național au impus și o revalorificare a serviciilor oferite: s-a ajuns în mod unitar la părerea că este necesar să se desființeze toate taberele existente și, de asemenea, să se facă o reamplasare a noilor campinguri în locurile de acces în parcul național. În afara celor stabilite, s-a hotărât ca, din motivele mai sus menționate, să fie desființate taberele publice din Valea Mengusovska, din Tatranske Matliary, din Podbanske și din Nizke Hagy. Dezvoltarea alpinismului a determinat creșterea interesului pentru amenajarea unor tabere pentru alpiști pe teritoriul Parcului Național. Din cele cinci tabere de alpiști, care existau inițial, având în vedere necesarul de apă potabilă, în prezent au rămas două tabere și anume în Valea Bielovodska, sub Vysoka și la Jamnicke Pleso. Prin creșterea numărului de vizitatori, în primul rând în spațiile de platou ale Parcului Național, în 50 de ani de 30 de ori (în unele localități de 100 de ori), au crescut și problemele privind poluarea mediului natural și devastarea sa, precum și amenințarea condițiilor de existență ale unor specii importante de faună și floră.

Administrația acordă o atenție deosebită: zonelor cu specii mai importante de vegetație, zone cu număr mare de vizitatori. În acest sens, o problemă aparte o constituie ocrotirea zonei în fața avalanșei de vizitatori. Conform unor estimări, fiecare al treilea vizitator al parcului urcă și în zona de platou. În sezonul turistic de vară, zilnic, acest spațiu este vizitat de 12.000 – 25.000 de persoane. Ca urmare, a fost necesar ca în localitățile cu un grad mare de atractivitate numărul de vizitatori să fie redus cu 40-50%. Serviciul de ocrotire în teren se asigură de către peste 150 de membrii ai pazei pădurii care, anual, în cca 700 de cazuri, trebuie să încaseze amenzi pentru încălcarea principiilor de ocrotire a naturii (prezentate anterior).

Un moment important în ocrotirea florei este propunerea de a înființa încă 37 de noi rezervații naturale de stat și a trei zone ocrotite. De asemenea, în legislația TANAP există o reglementare specială a vânătoarei, care menționează că, pe teritoriul Parcului Național Tatra, vânătoarea este interzisă. Unele specii s-au înmulțit foarte mult și de aceea Administrația TANAP a intervenit pentru reglementarea situației, în vederea aducerii acestor specii la starea inițială. Cu toată grija care li se acordă, sunt însă unele specii al căror număr s-a redus simțitor. Astfel, de la sfârșitul anilor '60, s-a ajuns la o reducere a numărului inițial de capre negre, marmote, ulii de stâncă. Pe baza activității de cercetare s-a constatat că unul din factorii care au cauzat această scădere a efectivului, îl constituie creșterea permanentă a numărului de vizitatori pe platoul muntos. Prin măsurile luate pentru interzicerea accesului vizitatorilor în această parte a teritoriului, precum și prin închiderea sezonieră a celei mai mari părți din mediul alpin, s-a reușit să se stabilizeze numărul inițial al acestor specii de animale. Unele specii (căprioare, cocoșul de munte și altele) au marcat în ultima perioadă o reducere sensibilă, în primul rând, prin acțiunea producției agricole, prin chimizarea ei, prin ameliorări, recultivări, prin folosirea intensivă a pajiștilor. Situația unor specii de animale de valoare, în afara vidrei de râu, este staționară. În ultima perioadă a crescut foarte mult numărul lupilor. La urși a început să se manifeste tendința de a consuma resturile menajere din jurul localităților urbane și al traseelor turistice cu frecvență mare, de multe ori aceste deprinderi fiind susținute în mod intenționat de către turiști. O problemă o constituie culegerea intensivă a fructelor de pădure, ceea ce duce la limitarea posibilităților de hrană a animalelor în perioada de iarnă.

7.2.4. *Canada*

Primul parc național a fost construit în Canada în 1885, pentru a proteja recent descoperitele (pe atunci) izvoare fierbinți de la Banff. În prezent, sistemul de parcuri naționale din Canada acoperă 1,3% din suprafața uscatului țării, incluzând suprafețe în aproape fiecare provincie și teritoriu. Cele 29 de parcuri naționale existente reprezintă 18 din cele 39 de regiuni naturale terestre. Obiectivul sistemului de parcuri naționale din Canada este de a avea cel puțin un parc în fiecare regiune naturală, pentru a proteja astfel fondul diversității naturale.

Funcționarea fiecărui parc național se face pe baza unui plan de amenajare. Planul de amenajare a unui parc național este, în general, o combinație de propuneri rezultate dintr-un număr de planuri alternative,

fiecare plan cuprinzând direcțiile de conservare, folosire și amenajare a parcului pentru o perioadă de 15 ani. Planul este supus aprobării Ministerului Mediului Înconjurător. Odată planul aprobat, directorul parcului național este responsabil cu aplicarea lui. Planul este revizuit odată la 5 ani, pentru a se verifica dacă aplicarea lui este corespunzătoare și dacă anumite schimbări de circumstanță nu necesită o modificare a lui.

Zonarea este unul dintre cele mai importante instrumente, pentru planificarea, dezvoltarea și amenajarea parcurilor naționale. Sistemul de zonare este instrumentul care asigură ca majoritatea terenurilor sau parcurilor naționale și resursele lor de viață să fie protejate în stare de sălbăticie, cu minimum de efort al omului. Zonarea permite concentrarea vizitatorilor și respectiv a serviciilor specifice pe o porțiune a parcurilor naționale. Planul de zonare este o parte obligatorie a fiecărui parc național. Sistemul de zonare cuprinde următoarele cinci zone:

- Zona I - rezervații speciale
 - Zona II - stare naturală virgină
 - Zona III - mediu natural (accesul traversării vizitatorilor, în general nemonitorizați)
 - Zona IV - recreativă (cu amenajări pentru vizitatori)
 - Zona V - servicii ale parcului (orașe sau centre de vizitare special amenajate pentru vizitatori și pentru administrație)
- } inaccesibile vizitatorilor

Înființat în anul 1907, *Parcul Național Jasper*, cu o suprafață de 1.087.800 ha, cuprinde cursul superior al fluviului Athabaska, unul din marile fluvii canadiene. Este situat în munții Stâncoși la circa 375 km de Edmonton, capitala statului Alberta și cca. 450 km de Calgary. Altitudinal se întinde între 1005 m și 3783 m (muntele Columbia). Munții sunt alcătuiți din roci sedimentare, calcare, gresii, marne modelate atât de apele curgătoare, cât, mai ales, de ghețari, care au dat naștere unui aspect aparte, constând din abrupturi, scurgeri de grohotiș, morene, lacuri glaciare, canioane, cascade. O notă originală o dau ghețarii existenți, din care unul amenajat special pentru vizitare. Accesul în zonă se face pe calea ferată, terminată în 1975, cu care ocazie a luat ființă orașelul Jasper, singura localitate din actualul parc național unde se află și administrația parcului. Orașelul are cea 4000 locuitori permanenți, fiind cotate cu cele mai importante amenajări necesare pentru turism. Numărul de vizitatori este de cca 2 milioane. Accesul acestora se asigură pe calea ferată transcanadiană, care traversează parcul și pe șoseaua care vine de la Edmonton sau Calgary.

Administrația parcului întreține cea 300 km drum public în tot timpul anului și cea 1000 km poteci de munte. Printre zonele turistice existente în parc se menționează: Ghețarul Athabaska, Muntele Edith Cabell, Muntele

Whistlers dotat cu telecabină, canionul și lacul de pe Valea Maligne, lacurile din jurul orașelului Jasper, izvoarele fierbinți Miette, zona de schi Marmot Bazin.

Printre activitățile de agrement oferite vizitatorilor se numără: plimbările cu autocarul, plimbările cu bicicleta, piknic-urile, terenurile pentru camping, excursiile combinate, schiul, plimbări pe apă cu ambarcațiuni din cauciuc, studiul naturii etc. Toate aceste activități, organizate de către administrația parcului, constituie o sursă continuă de beneficii. Hotelurile, restaurantele și magazinele sunt concesionate particularilor, cu taxe de concesionare ce se ridică până la 20% din beneficii. Administrația parcului controlează activitatea acestor unități concesionate și verifică în același timp prețurile.

Capacitatea celor 11 hoteluri din orașel este de cea 980 camere. Personalul permanent al administrației parcului este de cea 200 persoane, din care cea 50 cu studii superioare. Din acest personal o mare parte o reprezintă personalul de pază, care controlează tot cantonul parcului, de obicei călare, pentru paza contra braconajului.

Au fost amintite până acum doar două din cele mai importante metode de armonizare funcțională a parcului: limitarea accesului și amenajărilor pentru vizitatori la un procent redus din suprafața parcului, precum și paza severă a parcului și organizarea tuturor activităților legate de vizitatori. O ultimă metodă de mare importanță este „interpretarea”. Ea reprezintă un vast program educațional, bazat pe informații corecte și cercetări, menit să încurajeze înțelegerea, aprecierea și satisfacția publicului în fața realității parcului vizitat, asigurând în acest fel protecția valorilor naturale și culturale ale lui. Numeroase centre de informare și interpretare, cu material grafic, proiecții, personal special format, urmăresc asiduu acest scop. Acest program de interpretare se canalizează în special spre două aspecte: înțelegerea aspectului ecologic și înțelegerea aspectului de evoluție. Primul reprezintă inter-relațiile dintre climat, topografie, animale și om, plante, care conturează ambianța actuală, cel de al doilea prezintă parcul ca pe un domeniu al schimbărilor, în care ceea ce se vede azi reprezintă doar o fază în evoluția procesului. Se explică schimbările în climat și peisaj de-a lungul timpului. Influența omului în acest mediu formează o parte vitală a acestei înțelegeri.

Pentru întregirea imaginii parcului național Jasper, este necesar a aminti și existența unui centru național de instruire a personalului din parcurile canadiene, centrul „Palisades”. La cea 12 km de orașelul Jasper, într-o rariște de pădure, deosebit de cochet, cu dormitoare, cantină, sală de conferințe, club, acest centru de instruire contribuie la răspândirea și uniformizarea concepției de organizare și administrare a parcurilor naționale canadiene.

7.2.5. Tanzania

Reprezintă un exemplu concludent la nivel mondial, în privința atractivității turistice a unui stat, ca urmare a protecției mediului în rezervații naturale. La nivelul acestui stat deosebim numeroase parcuri și rezervații de renume mondial, dar între care se disting desigur ca destinații de mare atracție turistică Parcurile Naționale Serengeti și Ngorongoro.

Parcul Național Serengeti aflat în câmpia cu același nume în partea central-nordică a Tanzaniei și pe o mică porțiune în Kenya (în nord-est se extinde până la Lacul Victoria)⁴ este renumit pentru turmele uriașe de ierbivore (în special antilope gnu, gazele și zebre) și pentru faptul că este singurul loc din Africa unde mai au loc ample migrații ale animalelor. Parcul a fost adăugat pe lista patrimoniului mondial UNESCO în anul 1981.

Fondat în anul 1951 el acoperă o suprafață de 14.763 km² în mare parte de savană cu diverse faciesuri (predomină savana cu acaccia care a dat și imaginea reprezentativă a parcului). În acest areal sunt adăpostite cca 1.300.000 de antilope gnu, 150.000 de gazele, aproximativ 60.000 de zebre și multe alte specii de ierbivore mai puține ca număr ca antilopa Dikdik, impala, bivoli etc.. În timpul sezonului umed, din noiembrie până în mai, turmele pasc pe câmpiile din sud-estul parcului. În mai iunie un grup important se deplasează către vest către savana cu arbori a parcului și apoi către nord către rezervația keniană Masai Mara de la granița kenyano-tanzaniană; în timp ce un al doilea grup se îndreaptă direct către nord. Turmele se reîntorc în câmpiile din sud-est în noiembrie la sfârșitul sezonului secetos.

Parcul protejează cca 35 de specii de animale. Pe lângă marile turme de ierbivore enumerate se întâlnesc lei, un mare număr de hiene, leoparzi, rinoceri, hipopotami, girafe, leoparzi, babuini și mai nou elefanți (goniți din teritoriile lor de expansiunea terenurilor agricole). Crocodilii se întâlnesc în ținuturile mlăștinoase din apropierea Râului Mara. Parcul înregistrează totodată mai mult de 350 de specii de păsări printre care: struți, vulturi, flamingo etc.

Astfel ca urmare a patrimoniului deosebit pe care îl are, a vecinătății cu alte rezervații tanzaniene importante (Kilimanjaro, Ngorongoro, Lacul Manyara, Lacul Victoria, Rezervația Arusha) și nu în ultimul rând a promovării intense prin canale de televiziune ca National Geographic sau prin ofertele atractive ale touroperatorilor; Parcul Național Serengeti este vizitat anual de mii de turiști. Din nevoia de a veni în întâmpinarea acestora atât la limitele parcului cât și în interior s-au amenajat unități de cazare, dar care încearcă să deranjeze cât mai puțin natura.

Acestea sunt de tipul campingurilor fie cu colibe de tipul așa-numitelor lodges (unele imitând îndeaproape specificul arhitecturii locale) fie fără

⁴ Include coridor vestic spre Lacul Victoria pe care animalele migrează în sezonul secetos în căutarea apei.

construcții unde se poate sta cu rulota sau cu cortul, așa-numitele «camp». Mai mult, se poate vorbi de adevărate companii și mărci pe piața unităților de cazare de acest tip din regiune. Printre acestea putem menționa Serena cu amenajări de tip lodge în parcurile naționale Seregeti, Ngorongoro, Manyara în Tanzania dar și în Amboseli, Mara sau Kilguni în Kenya; Sopa cu amenajări în Serengeti, Ngorongoro, Tarangire, Masai Mara, Amboseli, Samburu sau Navaisha; Seronera și altele.

În ceea ce privește prezența lor în Parcul Național Serengeti toate trei sunt localizate central, au un specific arhitectural bine definit și se încadrează în categoria unităților de cazare de lux.

Serena Safari Lodge este amenajată pe o înălțime deluroasă oferind turiștilor o priveliște de neuitat a savanei africane pe care pasc mari turme de ierbivore. Designul lodge-ului este inspirat de satul tradițional african cu colibe rotunde el urmărind să creeze atât prin aspectul exterior cât și prin detaliile de interior (obiecte de artă lucrate manual de localnici) o atmosferă indigenă tipică. Acesta cuprinde în total 66 de astfel de «căsuțe» primitive, fiecare dotată cu baie proprie și cu balcon.

Amenajarea Seronera este situată de asemenea în partea centrală a parcului, în jurul unui martor de piatră⁵, are o capacitate de cazare de 75

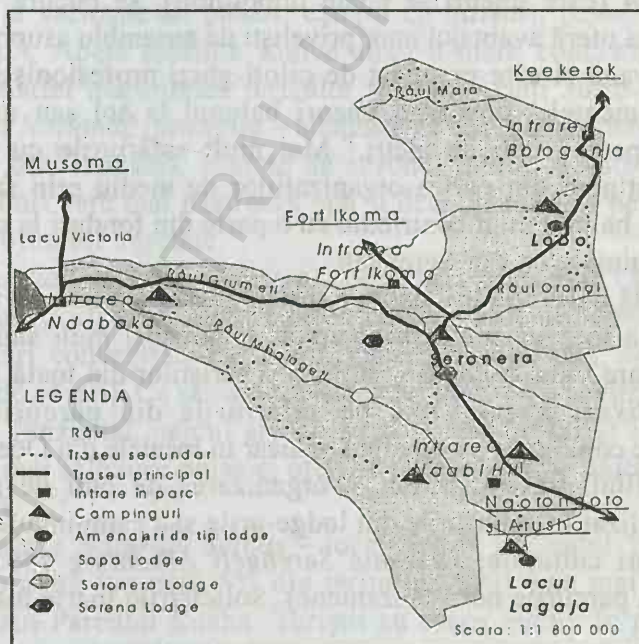

Figura 12. Amenajări turistice în Parcul Național Serengeti.⁶

⁵ Martorii de acest tip sunt un element obișnuit al peisajului din Serengeti și sunt numiți de localnici «kopjes»

⁶ După <http://www.tanzania-web.com/parks/serenget.htm>

camere duble și a fost construită în jurul anului 1960 aproape în totalitate din sticlă și piatră.

Amenajarea Sopa este la rândul ei originală prin arhitectură și locație. Ea este așezată în sud-vestul parcului pe înălțimile Dealurilor Nyaboro oferind o priveliște de neuitat asupra savanei cu acaccia în care pasc apropiate tot timpul anului animale ca urmare a unei surse de apă permanente. Camerele sunt moderne și spațioase, iar serviciile de lux oferite aici sunt completate de prezența unei piscine. Pe lângă cele trei unități menționate se mai adaugă și altele cum ar fi : Lobo Lodge, Klein's Camp, Migration Camp situate spre nord și avantajate astfel în sezonul secetos, Grumeti River Camp, Kirawira Camp către nord-vest, Kusini Camp în sud etc.

În paralel cu amenajările turistice pentru cazare și serviciile turistice oferite în aceste unități (de ex.: mese tradiționale servite de localnici îmbrăcați în costume swahili și vorbitori de diverse limbi străine) s-au dezvoltat foarte mult serviciile de divertisment legate de principala activitate ce atrage turiștii în regiune și anume vizitarea ariilor naturale africane. Astfel de o mare popularitate în Parcul Serengeti, pe lângă safariul clasic cu mașina 4x4 (care uneori se poate împotmoli), se bucură safariul cu balonul. Acesta oferă avantajul unor priveliști de ansamblu asupra peisajului african de savană și este practicat de piloți-ghizi profesioniști ce știu să speculeze momentele, coborând uneori balonul la sol sau urcându-l la altitudini de peste 1000 de metri.⁷ Mai mult safariurile cu balonul se bucură de susținere din partea organizațiilor de mediu prin faptul că nu sunt poluante, ba mai mult contribuie cu o parte din fonduri la conservarea și protecția animalelor din Serengeti.

O dovadă a dezvoltării ample a turismului în această regiune constă și în apariția a tot mai mulți turoperatori locali mai mult sau mai puțin specializați, care vând pachete agențiilor și turiștilor din toată lumea (ex.: *Tanzania Odissey* specializată pe safariurile din parcurile nord și sud-tanzaniene combinate cu turismul balnear în insulele din Oceanul Indian dat fiind profilul: turism de lux și organizarea de luni de miere; *Roy Safaris* specializat în safariurile din lodge-urile sau campingurile din nord dar și în tururi culturale; *Tanzania Serengeti Adventure* specializată pe safariurile din parcurile nord-tanzaniene). Solicitățile foarte mari mai ales

⁷ În prezent sunt două astfel de baloane care fac curse zilnice în Serengeti. Deoarece afluxul maxim de turiști este în sezonul migrațiilor nu se poate face decât un zbor zilnic de către fiecare balon în parte la răsăritul soarelui când condițiile meteo sunt stabile. De obicei în această perioadă în timpul după-amiezii plouă. Durata unui zbor cu balonul este de aproximativ o oră în funcție de condițiile de zbor.

pentru perioada migrației animalelor îi face pe aceștia să sfătuiască turiștii să facă rezervările din timp. Lipsa unei rezervări coincide adesea cu indisponibilitatea de locuri de cazare, de locuri pentru safariuri (în special în balon) etc.

Alte arii protejate importante în Tanzania și de o mare atractivitate sunt:

Aria protejată Ngorongoro – celebră pentru craterul de dimensiuni uriașe (el însuși o mare atracție în sine) dar și pentru cea mai mare concentrare de animale sălbatice din Tanzania. Parcul reprezintă în același timp și un loc de refugiu pentru rinocerii negrii și pentru alte specii pe cale de dispariție și include și alte atracții cum ar fi faimosul defileu Olduvai⁸, lacurile sodice Ndutu și Masek ce atrag concentrări de păsări flamingo. Peisajul este foarte divers și ca vegetație de la pășuni verzi în centru la păduri luxuriante pe marginile craterului.

Parcul Național Arusha – ce adăpostește vulcanul Meru, vegetație de păduri luxuriante și turme mari de bivoli africani.

Parcul Național Manyara – aflat pe marginile abrupte ale Marelui Rift African ce oferă priveliști asupra unor ecosisteme variate (adăpostește o incredibilă varietate de păsări, câmpii cu tufișuri, peisaj de savană cu baobabi etc.). Apele alcaline sodice atrag o mare concentrare de păsări flamingo. Astfel majoritatea turiștilor sunt pasionați „bird-watchers”.

Parcul Național Tarangire – adăpostește cea mai numeroasă populație de elefanți din Tanzania. Înainte de sezonul ploilor acesta este unul din ultimele locuri care mai păstrează apă și deci un refugiu pentru pachidermele și ierbivorele însetate.

Parcul Național Ruaha este al doilea parc tanzanian ca mărime după Serengeti adăpostind o mare concentrare de animale (peste 10.000 de elefanți, mari concentrări de bivoli, gazele, hipopotami, crocodili, peste 400 specii de păsări). Ca urmare a distanțelor mari față de circuitele turistice din nordul Tanzaniei, parcul are un caracter mai izolat și conservă unele dintre cele mai sălbatice peisaje, oferind astfel o ocazie unică celor dornici de aventură.

Rezervația Naturală Selous – localizată în sud-estul Tanzaniei și cu o mare suprafață (acoperă 5% din teritoriul țării) este mai puțin vizitată ca și în cazul Parcului Ruaha. Turiștii au acces numai în partea de nord a rezervației pe cca 10% din teritoriul acesteia, restul rezervației având caracter strict științific. Rezervația este faimoasă și atrage prin safariurile

⁸ Locul este celebru pentru antropologi, aici fiind descoperite rămășițele hominidului numit ulterior *Australopithecus boisei*, o verigă importantă în teoria evoluționistă

aventuroase organizate cu barca pe Râul Rufigi, râu care are o faună bogată de hipopotami, crocodili și numeroase păsări și pe ale cărui maluri pot fi văzute turme de elefanți.

Parcul Național Gombe – de asemenea îndepărtat, aflat în vestul lacului Tanganika, celebru pentru pădurea luxuriantă ce adăpostește o populație numeroasă de cimpanzei (peste 700). Rezervația s-a dezvoltat și a devenit celebră și datorită studiilor întreprinse de celebra cercetătoare britanică Jane Goodall.

Aria protejată Kilimanjaro – rămâne o principală atracție turistică a Africii în general și a Tanzaniei în special. Anual mii de turiști vin în Africa pentru a urca pe cel mai înalt munte al continentului. Ecosistemele acestui munte sunt deosebit de frumoase și diverse, ele schimbându-se cu altitudinea de la deseale păduri tropicale la poale, la pășunile alpine și la zăpada din vârf.

Deosebit de atractive, parcurile naționale tanzaniene, se disting totuși fiecare printr-un specific aparte. De aceea mai nou pe lângă safariurile organizate în fiecare parc în parte, au apărut circuite safari de mare atractivitate ce înglobează în traseul lor mai multe rezervații. De mare popularitate în Tanzania sunt :

Circuitul Nordic ce include cele mai renumite parcuri și anume : Parcurile naționale sau naturale Serengeti, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Tarangire și desigur Ngorongoro (cea mai vizitată destinație a circuitului).

Circuitul Sudic ce înglobează ținuturi mai puțin vizitate și care atrage turiștii dornici să vadă concentrări mai mari de animale decât în câmpiile de mare atracție din nord.

Circuitul Vestic – de asemenea foarte popular, include ca atracții turistice importante Parcul Național Katavi și Lacul Victoria.

Circuitul Estic – mai puțin vizitat, dar cu o popularitate crescândă printre turiștii care preferă cursele directe până la Dar es Salaam. Sunt incluse în circuit parcuri mai mici ca Saadani și Mikumi precum și insulele de pe coasta Zanzibar.

Turismul în ariile protejate africane se conturează treptat ca o industrie cu servicii de calitate și din ce în ce mai complexe. Turiștii sunt mai nou atrași și optează pentru anumite destinații africane nu numai din perspectiva obiectivelor naturale deosebite, ci și din cea a calității serviciilor ce le conferă garanția siguranței și a confortului. Dovada constă în amploarea cu care se dezvoltă bazele de cazare și serviciile de divertisment, uneori altele decât tipicele și căutatele safari, precum și în apariția și dezvoltarea a numeroși tur-operatori locali ce fac eforturi pentru a răspunde cererii crescânde de servicii.

7.2.6. Alte parcuri naționale și naturale de pe Terra

Parcuri naționale sau naturale intrate în circuitul turistic, beneficiind de amenajări adecvate mai mult sau mai puțin diversificate există și în *Armenia*: Deilijan, Silvan; *Rusia*: Teberda, Stolba; *Belarus*: Berezina și Bielovejskaia Puschia; *Polonia*: Balowieza, Pieniny și Tatra; *Ungaria*: Hortobágy (muzeu etnografic al păstorilor, turnuri de observație, amenajări pentru pescuit sportiv, echitație, plimbări cu trăsura); Kiskunsag (muzeul parcului național cu o secție etnografică); Tihany (se vizitează 6 luni pe an); *Bulgaria*: Cap Kaliakra (restaurant, platformă de priveliște, panouri explicative); *Albania*: Dajti; *Austria*: Hohe Tauern (274 km poteci marcate, platforme de priveliște, cale ferată, cabane), Gams Wildalpen (poteci marcate, refugii); *Belgia*: Zwin (turnuri de observație, ghizi); *Elveția*: Schweizerische National Park, Grisons; *Grecia*: Olympus; *Italia*: Abruzzo (muzeu botanic, grădină zoologică, peșteri amenajate, poteci marcate), Gran Paradiso, Circao (peșteri amenajate), Stelvio, Adamello-Brenta; *Islanda*: Thingvellir; *Finlanda*: Lammenjoki (amenajări pentru sportivi antrenati pentru sporturi nautice), Oulanka, Urho Kekkonen (amenajări pentru odihnă); *Marea Britanie*: Cairngorms (orașe, ferme mici, așezări industriale), Lake District (centre de informații, poteci și drumuri marcate, castele, cazare), Peak District (castele, sate risipite, poteci marcate, alpinism, peșteri amenajate, obiective istorice amenajate pentru vizitare), Snowdonia (arhitectură populară, castele); *Olanda*: Hoge Veluwe (hoteluri, campinguri, muzeul Van Gogh), Kennemerduinea (amenajat pentru vizitare, pe 20 circuite marcate, jalonate cu platforme de priveliște și poduri de lemn); *Portugalia*: Geres (vestigii istorice amenajate pentru vizitare, poteci marcate, puncte de observație, ghizi); *Norvegia*: Boryefjell (amenajări pentru pescuitul sportiv); *Spania*: Teide (peșteră amenajată, poteci marcate, ghizi); *Suedia*: Muddus (poteci și drumuri marcate, cazare), Serek și Padjelanta (cazare limitată, poteci marcate); *Turcia*: Uluday (are amenajări pentru sejur turistic și mini-vacanțe, 5 hoteluri, vile, camping, corturi, locuri de picnic, instalații mecanice de urcat, mici restaurante, poteci marcate, patinoar, centru comercial, muzeu al parcurilor, sală de expoziții etc).

Desigur că nu putem omite din această enumerare, parcurile și rezervațiile africane. Acestea, deși suferă sub aspectul amenajărilor turistice, comparativ cu parcurile europene sau cu cele americane, reprezintă importante puncte de referință ca destinații turistice legate de ariile protejate. De fapt o mare parte din continentul african își datorează activitatea turistică tocmai patrimoniului natural pe care îl au în ariile protejate.

Parcurile naturale africane s-au specializat tot mai mult în ultimii ani în organizarea de circuite safari în care turiștii, în cea mai mare parte europeni sau americani, pot vedea peisaje unice în lume și o mare concentrare de animale sălbatice. Modalitățile de a practica safariul variază la rândul lor de la cea clasică în mașini 4x4, până la safari în balon (ex : pentru a viziona marea migrație anuală a animalelor din Parcul Național Serengeti) sau în barcă (pe râurile și lacurile africane).

Odată cu solicitarea crescândă pentru turismul african de tip safari, în exteriorul marilor parcuri africane au apărut și unități de cazare de o tot mai mare diversitate atât ca mărime cât și ca grad de confort. Rezervările pentru locuri de cazare și pachele turistice care includ și circuite safari sunt rezervate prin touroperatori locali specializați.

Dintre cele mai cunoscute destinații turistice africane legate de turismul în ariile protejate putem menționa : Africa de Sud ca destinație veche în acest domeniu turistic (Parcul Național Kruger rămâne cel mai vechi și unul din cele mai cunoscute parcuri africane amenajat pentru safari și fotosafari; Parcul Kalahari – Gemsbok) ; Tanzania (Serengeti mai recent amenajat față de Kruger dar de o popularitate foarte mare în rândul turiștilor ; Ngorongoro ; Arusha ; Lacul Manyara ; Tarangire – toate concentrate și incluse în circuitul din nordul Tanzaniei ; Parcul Național Ruaha și Rezervația Selous – ambele cu suprafețe mari și integrate în circuitul turistic din sud) ; Kenya (ce și-a dezvoltat mult infrastructura de primire turistică, cunoscută prin Parcul Național Tsavo, Rezervația Lacului Nakuru ce protejează păsări flamingo, Parcul Serengeti în amenajarea și gestionarea căruia colaborează cu Tanzania, Parcul Masai). Alte destinații atractive din Africa privind amenajările turistice din arii protejate sunt reprezentate de: Malawi, Namibia, Zambia și Zimbabwe.

Parcuri naționale mai sunt amenajate și în alte state africane însă întreținerea și amenajarea lor lasă mult de dorit. Braconierii sunt des întâlniți chiar și în renumitele parcuri unde paza și protecția sunt mai stricte. Multe specii de animale și-au redus habitatul și chiar au dispărut ca urmare a vânatului lor excesiv (elefanții vânați pentru fildeș, rinocerul negru al cărui corn se vinde încă la prețuri de contrabandă pe piața Yemenului) sau a bolilor preluate indirect ca urmare a prezenței omului (de ex.: dispariția câinelui african din Parcul Serengeti datorată rabiei transmise de la câinii domestici și deci extincției ca urmare a înbolnăvirii sau epidemia contactată de lei din același parc în anul 1994. Uneori și conflictele armate prezente în unele țări africane afectează mult protecția patrimoniului natural degradând resursele nu numai din punct de vedere al valorificării lor economice prin turism ci și din perspectiva mediului.

În majoritatea țărilor, parcurile naționale sunt create, în principal, în scop științific, educativ și turistic, fără a urmări în mod deosebit beneficii financiare. Dar, în măsura în care sunt utilizate preponderent pentru turism ele prezintă și un interes economic imediat. Experiența realizată, în acest sens, de către unele țări, confirmă acest lucru, rezultatele obținute fiind satisfăcătoare, o exploatare turistică rațională a acestor parcuri putând deveni o importantă sursă de venituri. În ceea ce privește veniturile care se pot realiza prin exploatarea turistică a parcurilor naționale, ele provin din taxele de intrare în parc, din taxele de parcare, de intrare pe terenuri sportive, pentru a vizita unele obiective, muzee etc, la care se adaugă încasările provenite din utilizarea bazelor de cazare, alimentație, comerț specific, mijloace mecanice de transport etc.

Dar, pentru ca parcurile naționale să-și atingă scopurile propuse, trebuie ca ele, pe lângă elementele de ordin material, să beneficieze și de un personal de servire suficient de specializat funcțiunilor parcului, cu o înaltă pregătire profesională. De felul cum este organizată vizitarea în parcuri, de informațiile care se comunică, de competența ghizilor, depinde în mare parte succesul acțiunilor turistice în parcurile naționale. Acestora li se adaugă calitatea echipamentului pus la dispoziția turiștilor și a măsurilor de propagandă și popularizare a lor în țară și în străinătate. Pe lângă avantajele pe care parcurile naționale le oferă turiștilor, amenajarea lor turistică constituie o sursă de venit și pentru populația din așezările apropiate, care își găsește aici locuri de muncă sau poate confecționa obiecte de artă populară și amintiri, pe care le pot desface în magazinele pentru comerț specific din aceste parcuri. Din punct de vedere organizatoric, parcurile naționale și naturale ridică numeroase probleme legate de organismele responsabile în crearea, amenajarea, gestionarea, exploatarea și conservarea lor, probleme a căror rezolvare este foarte diferită de la o țară la alta, funcție de legislația specifică fiecăreia dintre ele. Se consideră însă că, soluția cea mai armonioasă, favorabilă unei dezvoltări a parcurilor naționale și naturale este dată de stabilirea acestor responsabilități unei administrații unice, care să poată coordona unitar întreaga funcționalitate a parcurilor, asigurând o gospodărire echilibrată, cu un maxim de eficiență generală care se va reflecta în ultimă instanță și în calitatea serviciilor oferite turiștilor.

O situație deosebită o au parcurile bilaterale, situate în zonele de frontieră a două sau mai multe state. În Europa funcționează astfel de parcuri care depășesc frontierele naturale ale unor țări, în scopul păstrării unor peisaje și ecosisteme naturale caracteristice și de a le pune la dispoziția locuitorilor țărilor respective sau din altă parte. Crearea acestor parcuri se

face pe baza unor înțelegeri între statele în cauză, ele trebuind să reglementeze problemele legate de diferitele aspecte juridice, financiare, vamale, de frontieră etc. Existența lor, însă, reprezintă o contribuție importantă la apropierea între popoare, favorizând contactele directe între oameni și înțelegerea mutuală. Exemple de astfel de parcuri se întâlnesc la frontiera franco-spaniolă (în Pirinei), italo-elvețiană, suedezo-norvegiană etc.

7.3. Structuri ecoturistice în România

7.3.1. *Rezervația Biosferei Delta Dunării – spațiu ecoturistic unicat în Europa*

Delta Dunării constituie una din cele mai importante zone turistice ale României, prin originalitatea și varietatea resurselor turistice pe care le deține. Atractivitatea turistică a Deltei Dunării este datorată următoarelor elemente ale cadrului natural și antropic:

- originalitatea și spectaculozitatea peisajului în care se îmbină suprafețele acvatice cu stufărișurile, terenurile mlăștinoase și grindurile marine și fluviale cu păduri de stejar și zăvoaie de sălcii și plop, plaja mării și dunele de nisip cu peisaje aride și exotice etc;

- oglinzile de apă – îndeosebi brațele Dunării, canalele, gârlele și lacurile, care constituie atât locuri pentru excursii, agrement și pescuit sportiv, cât și principalele căi de acces și de circulație turistică în deltă;

- vegetația deltei – variată, bogată și specifică – este interesantă prin aspectele peisagistice create, prin valoarea științifică a unor asociații sau specii, prin potențialul melifer etc; un interes deosebit pentru turiști îl prezintă întinsele stufărișuri și insulele plutitoare de plaur; pădurile – galerii de sălcii și plop negri, care străjuiesc malurile apelor, codrii de stejar termofil cu coroane magnifice și împletitură: deasă de liane, viță sălbatică și curpen, care dau un farmec exotic, de pădure tropicală, luxuriantă, peisajului de pe grindurile Letea și Caraorman, felurite plante de baltă și nuferi etc;

- păsările, prin cele 280 de specii variate ca origine geografică și de interes științific, estetic și unele chiar cinegetic, conferă deltei renumele de „paradis al păsărilor”;

- fauna piscicolă, deosebit de bogată și variată, crap, știucă, somn, sturioni etc, de interes economic, științific și sportiv (pescuit sportiv);

- fauna de mamifere, importantă pentru vânatoare: mistreț, bizam, hermelină, vidră etc;

- plajele de pe litoralul marin deltaic, o motivație certă pentru vizitarea deltei fluvio-maritime de la Sulina la Sf. Gheorghe, în scopul curei

heliomarine și al unor programe complexe mare-deltă, de mare atractivitate pentru turiști;

- condițiile de climă, benefice practicării turismului din primăvară până în toamnă, datorită regimului termic ridicat (T° medie = 11-11,4°C), precipitațiile mai reduse (350-400 mm/an), duratei mari de strălucire a soarelui (2360 ore/an) etc;

- potențialul cultural, cu numeroase vestigii istorice (sec VII î.e.n. – sec. X-XI), elemente de etnografie și folclor, muzee etc;

- așezările cu înfățișare și viață socio-economică specifice deltei.

Toate aceste elemente de atracție turistică generează motivații diverse pentru toate categoriile de turiști, favorizând dezvoltarea și promovarea mai multor *forme de turism*. Principalele forme de turism posibil de practicat se diferențiază în cele două arii județene: R.B. Delta Dunării și partea dobrogeană a județului, datorită specificului resurselor turistice de care acestea dispun. Dintre aceste forme de turism amintim:

1) *Turismul de circulație*. Poziția geografică a teritoriului, existența deltei în cadrul județului, peisajul deosebit de atractiv de-a lungul traseelor turistice și numărul mare de atracții turistice cu valențe estetice, cultural-istorice și științifice, stabilesc turismul de circulație ca formă de turism specifică județului Tulcea.

a) Tranzitul turistic se desfășoară de-a lungul traseelor rutiere:

- DN 22 Constanța (jud. Constanța) – Baia – Babadag – Tulcea – Isaccea – Macin -

Brăila (jud. Brăila), modernizat, prin care se realizează legătura între localitățile din sudul Dobrogei cu cele din nordul Dobrogei. Traseul străbate zona din vestul Deltei și nordul județului fiind presărat cu numeroase obiective turistice antropice (Baia, Babadag, Enisala, Jurilovca, Capul Doloșman, Tulcea, Somova, viile de la Isaccea și Niculițel, Macin, campingul și cabana „La doi iepurași”);

- DN 22 A care aduce turiștii dinspre București spre Tulcea și Delta Dunării: Hârșova – Saraiu (jud. Constanța) – Topolog – Ciucorova – Nalbant – Tulcea, modernizat, care străbate Podișul Casimcei, Babadagului și Dealurile Tulcei. Resurse turistice antropice sunt răspândite și pe acest traseu (Nalbant, Cataloi, Frecăței, Izvoarele);

- DN 22 Baia – Căugăgia – Slava Cercheză – Ciucurova – Horia – Cerna – Măcin, modernizat, care străbate județul în diagonală, întâlnind în lungul său numeroase obiective turistice atât naturale, cât și antropice (Slava Rusă, popasurile turistice „Cerbul Lopătar” și „Căprioara”, Horia, Cerna, Turcoaia, rezervația Valea Fagilor).

b) Turismul itinerant este determinat de valoarea estetică, științifică, educativă și artistică a obiectivelor turistice, precum și de modul de răspândire a lor față de arterele de circulație. Această formă de turism se poate realiza în mai multe combinații de trasee și variante, mai scurte sau mai lungi, mai simple sau mai complexe, cu mijloace auto sau combinat cu mersul pe jos, după preferințele sau în funcție de timpul de care dispun turiștii.

Cele mai importante obiective turistice din județ pot fi vizitate în cadrul:

- inelului de vizitare a părții de nord a județului: Tulcea, Isaccea – Măcin – Babadag, cu derivații la Frecăței, Niculițel, Luncavița, Jijila, Nalbant;
- inelului de vizitare a părții de sud a județului: Babadag – Slava Cercheză, Ciucurova – Topolog – Casimcea – Beidaud – Babadag, cu derivații la Enisala – Jurilovca – Ceamurlia de Jos – Baia.

Aceste trasee au o valoare turistică mare, parcurgerea lor oferind posibilitatea cunoașterii unor aspecte inedite ale culturii materiale și spirituale ale tulcenilor, muzee și monumente de artă și arhitectură, dar și o serie de monumente ale naturii de mare frumusețe și interes științific.

În județul Tulcea, turismul itinerant ce se realizează pe uscat are valențe culturale și istorice, deci, se poate vorbi despre practicarea unui turism cultural. În acest cadru complex se pot organiza excursii pentru toate categoriile de turiști interni și străini. Parcurgerea lor se poate efectua în 1-2 zile, în funcție de activitățile cuprinse în aranjamentele stabilite. Ele vor avea în vedere vizitarea resurselor turistice menționate.

Pentru practicarea turismului de circulație sunt necesare o serie de măsuri printre care: modernizarea tuturor traseelor de interes turistic menționate; îmbunătățirea căilor de acces la toate obiectivele turistice, amenajarea pentru vizitare a atracțiilor turistice, dezvoltarea rețelei de comerț specific; asigurarea serviciilor de cazare și servire a mesei în principalele localități de pe traseele turistice, intensificarea acțiunilor cu caracter promoțional.

Delta Dunării, prin caracteristicile sale naturale, prezintă o individualitate aparte în cadrul celorlalte zone turistice din România. Elementul esențial de diferențiere îl constituie suprafața mare a oglinzilor de apă (lacuri, canale etc.) care ocupă în medie 77% din suprafața deltei. Atractivitatea turistică a Deltei Dunării este datorată următoarelor elemente ale cadrului natural și antropic: originalitatea și spectaculozitatea peisajului în care se îmbină suprafețele acvatice cu terenurile mlăștinoase și grindurile marine și fluviale, plaja mării și dunele de nisip cu zonele aride și exotice;

oglinzile de apă – îndeosebi brațele Dunării, canalele, gârlele și lacurile; vegetația deltei – variată, bogată și specifică; păsările, prin cele 280 de specii variate ca origine geografică și interes științific și estetic; faună piscicolă, deosebit de bogată și variată; plajele de pe litoralul marin deltaic; condițiile de climă benefice practicării turismului din primăvară până în toamnă; potențialul cultural; așezările cu o înfățișare și viață socio-economică specifice deltei. Toate aceste elemente de atracție turistică generează motivații diverse pentru toate categoriile de turiști, favorizând dezvoltarea și promovarea mai multor forme de turism. Între acestea, amintim: turismul itinerant, turismul de sejur cu diverse motivații, turismul specializat, turismul pentru cură heliomarină, turismul pentru tineret și turismul rural.

2) *Sejurul în Delta Dunării* îmbracă forme diferite, în funcție de motivația vizitării deltei și anume: *sejur complex* mare (plajă) – deltă; *sejur în deltă*; *sejur rustic* în localitățile deltaice (în sate turistice); *sejur pentru pescuit sportiv*; *sejur pentru plajă la mare*; *sejur în interes științific* etc.

În perspectivă, un loc important îl vor ocupa vizitele turistice în scopul practicării sejurului complex deltă-mare și pentru plajă. Litoralul marin deltaic deține una dintre cele mai bune plaje (mărime, stabilitate și granulația nisipului) de pe întregul litoral la Sfântu Gheorghe (cca. 3 km în amonte de localitate) și, parțial, la Sulina. Ridicările topografice repetate indică o stabilitate relativă a plajei și chiar o extindere a acesteia în ultimii ani. De asemenea, aici, apa de mare este curată, iar adâncimea este redusă. Turismul organizat are la dispoziție baza de cazare turistică din Deltă sau casele particulare omologate, iar pentru turiștii care vin pe cont propriu sunt necesare noi locuri în popasuri turistice în zonele cele mai pitorești și, deci, mai frecventate unde, de regulă, campează aceștia.

3) *Turismul balnear* are condiții de dezvoltare prin valorificarea însușirilor curative ale nămolului sapropelic din lacul Murighiol, dar și a plajei marine de la Sfântu Gheorghe și Sulina. Bioclimatul marin excitant-solicitant, cu o însorire ce depășește 12-13 zile/lună în sezonul estival (2368,4 ore/an – durata de strălucire a soarelui la Sfântu Gheorghe), plaja și apa de mare fac parte din factorii naturali de cură importanți în terapia profilactică, dar și curativă a bolilor reumatismale. Astfel, băile de aer și soare, ca și plaja, se cuprind în complexul talasoterapeutic de cură marină, indicat în afecțiunile reumatismale și ale sistemului nervos periferic. Studiile bioclimatice întreprinse de către IMFBRM – București subliniază favorabilitatea elementelor climatice pentru climatoterapie. Măsurătorile privind aeroionizarea naturală pe plaja marină au relevat un nivel moderat

de ioni naturali, cu precădere ioni pozitivi, ceea ce determină un microclimat aeroelectric moderat, excitant și solicitant pentru organism. Studiul hidrogeologic, geochimic, biologic și microbiologic arată că rezervele de nămol din lacurile Sărătura I și II de lângă localitatea Independența (Murighiol) sunt suficiente și utilizabile terapeutic în condițiile unor măsuri restrictive sub aspectul exploatării și protecției hidrogeologice și sanitare. Studiul preliminar al nămolului din Gârla Împutită – Sulina nu este în măsură să recomande valorificarea imediată, fiind necesară continuarea cercetărilor.

În concluzie, studiul preliminar al factorilor naturali de cură din Delta Dunării pune în evidență valențe terapeutice ce pot fi valorificate prin dezvoltarea turismului de tratament pe plaja maritimă a deltei, mai ales în terapia profilactică.

4) *Turismul de week-end* are nenumărate posibilități de dezvoltare în Delta Dunării, atât în Tulcea pentru vizitarea obiectivelor turistice din oraș, cât și în delta propriu-zisă. Cazarea este recomandabil să se facă (pentru 1-2 nopți) în hotelurile din Maliuc, Lebăda, Crișan, Sulina sau în locurile de popas turistic.

5) *Turismul itinerant*, care presupune vizitarea unor locuri pitorești din deltă

pe itinerare dinainte stabilite, poate fi practicat, cu unele restricții, pe întreg cuprinsul Deltei Dunării.

6) *Turismul specializat* (științific, cognitiv – educațional) este favorizat în dezvoltarea sa de cadrul natural deltaic și îndeosebi de prezența rezervațiilor naturale, floristice, peisagistice și a monumentelor naturii. Mai sunt încă de realizat puncte fixe și mobile de observație dotate cu aparatura necesară pentru specialiști în hidrologie, geomorfologie, acvafaună, ornitologie, floră specifică, dar și pentru amatori dornici să cunoască fauna variată din zonă sau multitudinea speciilor de păsări în pasajele de iarnă din zătoane și de pe litoral. De menționat că, vizitarea rezervațiilor naturale este permisă numai cu aprobarea Academiei Române.

Mijloacele de transport recomandabile pentru această formă de turism sunt pontoanele-dormitor, datorită faptului că, de regulă, pentru studierea unor fenomene naturale în deltă, sunt necesare minimum 12-17 zile. În aceste condiții, cazarea se asigură pe aceste pontoane, cu 1-2 nopți la capetele sejurului într-unul din hotelurile din Tulcea.

7) *Turismul profesional* (agricol, apicol, piscicol) este forma de turism generată de particularitățile practicării unor activități economice, în esență (agricultură, piscicultură, apicultură), în condiții deosebite de cele normale. Ea prezintă interes deosebit pentru lucrătorii din domeniile respective, atât din țară, cât și din străinătate.

Se pot realiza programe speciale pentru apicultorii din România și străini cu baza la Maliuc (lângă stațiunea apicolă) – schimburi de experiență, cursuri de perfecționare-informare, alte reuniuni științifice. Produsele apicole din Deltă pot fi vândute prin hoteluri, iar în perspectivă se poate realiza „cura de apiterapie” sau cosmetică pe bază de miere de albine, degustări de produse apicole etc.

8) *Turismul pentru tineret* are multiple posibilități de dezvoltare în Delta Dunării. Peisajul deltaic constituie o atracție majoră pentru tinerii din toate țările ce ne-au vizitat litoralul, așa cum reiese din concluziile anchetelor-sondaj întreprinse pe litoral, dar și în alte anchete. Un loc important în îmbogățirea ofertei turistice pentru tineret îl reprezintă diversificarea agrementului nautic și a altor forme specifice acestui segment de piață.

9) *Turism pentru practicarea sporturilor* (pescuitul sportiv, vânătoare sportivă, sporturi nautice). *Pescuitul sportiv* este o formă de turism atractivă atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini. Permisul de pescuit sportiv (dacă turistul nu-l posedă) se obține odată cu autorizația-permis, de la cele 2 puncte de intrare în Delta Dunării din municipiul Tulcea. Suprafața ocupată de bazinele naturale unde se organizează pescuit sportiv însumează peste 10.000 ha. Se impune o diversificare a programelor pentru pescarii sportivi (caravane, tabere, concursuri, pescuit subacvatic în lacurile adânci, pescuit la știucă, pescuit la copcă etc). Cazarea poate fi asigurată în unitățile de cazare existente și în locurile de popas turistic.

Vânătoarea sportivă prezintă interes pentru turiștii români și străini și se organizează în conformitate cu prevederile legii privind economia vânatului și vânătoarea pe fondurile de vânătoare: Razim, Caraorman, Crișan, Sulina, Cardon, Mila 23, Ilgani etc., unde se vânează primăvara, toamna și iarna păsări și animale sălbatice.

Sporturile nautice se pot organiza pe Dunărea Veche, între Complexul Lebăda și Mila 23, în zonele Maliuc (către Lacul Furtuna), Crișan popas (pe canalul Crișan), pe canalul Sulina în zona Crișan și Sulina – cherhana etc. Se pot organiza concursuri populare de bărci cu rame (+ pescuit sportiv staționar), cu ambarcațiuni cu pânze, ștafetă cu bărci (+ pescuit sportiv staționar), concursuri tehnico-aplicative cu bărci de agrement, de îndemânare pentru pescuit, de obiecte plutitoare etc. La nivel național și internațional se pot organiza, de asemenea, croaziere pe Dunăre și în Deltă de tipul „Turul prieteniei al ambarcațiunilor cu motor”, „Turul Păcii” (de la Porțile de Fier la Sulina) sau concursuri numai în Deltă. Cazarea se asigură la Maliuc, Crișan, Sulina și Jurilovca. Se pot asigura cantonamente pentru loturi sportive de canotaj sau înot.

B.C.U. „M. EMINESCU” IAȘI
GEO. OBR. - GEORGIANE

10) *Alte forme de turism* (foto-safari, hobby etc.) Aranjamentele de tip foto-safari sau cine-safari sunt din ce în ce mai des solicitate și preferate de turiștii români, mai ales tineri (în toate orașele țării există chiar cluburi sau cine-cluburi de foto-amatori) fiind, în același timp, foarte solicitate de tineri din Franța, Anglia, Belgia, Olanda ș.a. Transportul turiștilor se poate efectua cu orice mijloc de transport, iar cazarea în oricare din unitățile din Delta Dunării.

Amenajarea Rezervației Biosferei Delta Dunării pentru turism. Organizarea și dezvoltarea turismului în Delta Dunării trebuie privită prin prisma a trei elemente: Delta Dunării – Rezervație a Biosferei, natura mediului deltaic și impactul turismului în viața economico-socială a comunităților deltaice.

1. Declarația Deltei Dunării ca Rezervație a Biosferei impune ca activitatea de turism să fie redefinită în sensul restructurării formelor de turism, a mijloacelor, căilor și spațiului de desfășurare, ca și al promovării pe piața turistică a „produsului turistic” R.B. Delta Dunării. Este vorba, deci, de desfășurarea unui turism numai pe principii ecologice, ceea ce ar însemna, printre altele, următoarele:

- turismul trebuie să devină, treptat, o activitate organizată, practică în grup sau individual și în condițiile unei colaborări strânse între tur-operatori, prestatori de servicii, comunitățile locale și Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării (A.R.B.D.D.); se impune, astfel, elaborarea unui cadru legislativ coerent pentru desfășurarea activității de turism în rezervație;

- restructurarea formelor și a programelor turistice, în sensul promovării unui turism specializat, puțin poluant; este vorba de turismul de cunoaștere cu valențe științifice, profesionale, dar și estetice, pentru ornitologi, naturaliști, ecologi, piscicultori, geografi, studenți, elevi, tineri și alte categorii de turiști iubitori de natură; limitarea și ținerea sub un control riguros a turismului pentru pescuit sportiv și vânătoare sportivă; extinderea turismului de sejur pentru cura heliomarină pe plaja litoralului deltaic și a programelor complexe mare-deltă; introducerea unor forme de agrement sportiv și a unor programe de agrement nautic adecvate suprafețelor acvatice din deltă și în corelație cu cerințele de protejare și conservare a ecosistemelor – îndeosebi pe Dunărea Veche (Crișan – Mila 23), Crișan – Sulina, bucla Uzlina etc; concursuri cu bărci cu rame sau ambarcațiuni cu pânze, bărci cu rame și pescuit sportiv staționar, concursuri tehnico-aplicative cu bărci de agrement, caravane nautice, croaziere și concursuri internaționale pe Dunăre și în Deltă, concursuri sportive pentru pescari etc; extinderea turismului expediționar pentru tineret; extinderea

excursiilor – care rămân în continuare forma specifică de practicare a turismului în Deltă – de una, două zile cu hidrobuze și de cinci-șase zile cu nave și pontoane-dormitor;

- turismul se exclude din zonele strict protejate și de reconstrucție ecologică, dar se poate practica în restul deltei, în mod diferențiat, și anume: în zonele tampon, cu precădere turismul specializat (de cunoaștere, științific, foto-safari), și unde amenajările turistice sunt limitate la decolmatările de canale și menținerea lor în stare de funcționare; în zonele deschise (economice) se pot desfășura toate formele de turism și realiza amenajări și echipări pentru turism și agrement în condițiile restricțiilor ecologice cunoscute; în zonele de litoral, neincluse în rezervații științifice, se permit amenajări pentru turismul de sejur, agrement specific plajelor;

- limitarea treptată a turismului de masă și stabilirea unor fluxuri turistice în corelație cu capacitatea de suport ecologic a fiecărui ecosistem și zonă, care să conducă la evitarea încărcării excesive a unor trasee sau zone turistice și a diseminării spațiilor de cazare în deltă; această restricționare a circulației turistice poate fi privită și în sens economic: promovarea unui turism mai scump (îndeosebi pe piața externă) este benefică și sub aspect economic, rentabilizează actualele echipamente turistice, fără a le degrada printr-o utilizare intensivă; limitarea fluxurilor turistice ar conduce și la evitarea supraîncărcării cu dotări, care necesită investiții costisitoare;

- dirijarea fluxurilor turistice în zonele deltaice mai puțin frecventate, îndeosebi la sud de brațul Sulina (zonele Uzlina – Gorgova și Roșu – Puiu), evitând supraîncărcarea traseului Mila 23 – Canalul Olguța – Canalul Șontea – Canalul Sireasa – Canalul Mila 36;

- retehnologizarea navelor de croazieră și agrement, pentru a corespunde exigențelor de protecție a ecosistemelor și elaborarea unor reglementări privind tipurile de nave și alte ambarcațiuni (viteza de croazieră, locurile de ancorare și traseele de acces etc), utilizate în scopuri de turism și agrement;

- stabilirea și amenajarea unor puncte și centre de control și informare în principalele porți de intrare în Deltă: Tulcea, Murighiol, Mahmudia, Sulina, Chilia și Jurilovca, în vederea realizării unui control eficient al circulației turistice și al unei informări adecvate;

- dotarea echipamentelor turistice actuale din deltă cu instalații antipoluante și realizarea unei infrastructuri corespunzătoare în localitățile din deltă (canalizare, alimentare cu apă și energie, drumuri de acces la plajă sau la obiectivele turistice etc).

2. Predominarea oglinzii de apă în dauna uscatului, natura terenurilor de fundație (teren mlăștinos sau nisip, apa freatică la suprafață) și

particularitățile mediului și habitatului deltaic impun o anumită concepție de amenajare și exploatare a deltei și anume:

- programele turistice trebuie să corespundă motivațiilor principale ale deltei, iar marea majoritate trebuie organizate numai pe apă, atât pe brațe, canale, gârle și lacuri, cât și spre locurile accesibile cu bărci;
 - realizarea unor dotări hoteliere în deltă este nerentabilă datorită costurilor mari de investiții legate de lucrările conexe (fundatie, izolari, alimentare cu apă, canalizare etc.) și a sezonității pronunțate (economic);
 - accentul trebuie pus pe: dotarea cu ambarcațiuni de toate tipurile, diferențiate în raport cu motivațiile și programele oferite, dar adecvate Rezervației (cu pescaj mic, silențioase și cu viteză redusă, inclusiv „hoteluri plutitoare”, pontoane dormitor); amenajări ușoare de cazare și alimentație (camping); amenajarea de platforme supraînălțate pentru campare și agrement (pentru ordonarea circulației turistice individuale și vizitarea unor lacuri de mare atracție mai îndepărtate față de echipamentele turistice); amenajarea unor dotări de agrement nautic și sportiv în locurile de concentrare turistică (Crișan-Lebăda, Crișan-sat, Maliuc, Sulina, Murighiol, Jurilovca); amenajarea plajelor de la Sulina, Sf. Gheorghe și Portița (agrement, cazare și alimentație);
 - completarea cu dotări de agrement a actualelor nuclee turistice de pe malul brațului Sf. Gheorghe (Mahmudia, Murighiol, Jurilovca), care trebuie să susțină circulația turistică din zonele turistice Uzlina-Gorgova, Puiu-Roșu și Razim-Dranov;
 - amenajarea pentru turism (sejur), pescuit sportiv și agrement nautic a meandrelor tăiate pe brațul Sf. Gheorghe (îndeosebi bucla Uzlina).
3. Turismul – și îndeosebi turismul rural – este o componentă a vieții economice a locuitorilor din deltă, o sursă de venituri și de emancipare a comunităților locale. Dezvoltarea turismului rural se poate realiza prin:
- organizarea unor asociații satești de coordonare a activității de turism (atribuții, organizare, informare, promovare, aprovizionare, derularea programelor, amenajare și dezvoltare, omologarea pensiunilor etc);
 - organizarea, declararea și amenajarea pentru promovare a unor localități rurale ca „sate turistice”;
 - clasificarea și omologarea pentru turism a pensiunilor (locuințelor) în satele deltaice;
 - amenajarea și ridicarea confortului pensiunilor pentru a primi turiști;
 - organizarea unor programe culturale specifice, atractive pentru turiști;
 - dezvoltarea și diversificarea unor sectoare de servicii adiacente (de comerț și comerț specific (îndeosebi cu pește), alimentație, transport, agrement, prestări, artizanat etc), care să absoarbă forța de muncă din aceste localități;

- dezvoltarea unei infrastructuri adecvate;
- formarea și pregătirea forței de muncă pentru turism și pentru alte servicii din rândul populației;
- promovare (și publicitate) pe piața turistică, la început, prin tour-operatori consacrați. Desigur că, restructurarea și perfecționarea mijloacelor și formelor de promovare și publicitate a Rezervației Biosferei Delta Dunării (și nu a Deltei Dunării) pe piața turistică, precum și informarea și educarea turiștilor și a locuitorilor în spiritul protejării mediului deltaic (inclusiv prin elaborarea unui cod cu norme de conduită – Cartea Verde – a R.B. Delta Dunării), sunt alte componente ale reorientării activității de turism în cea mai originală și, încă, netransformată deltă a Europei.

7.3.2. Exploatarea ecologică a unor parcuri naturale din zona montană

7.3.2.1. Parcul Național Retezat

Tradițional, vizitarea Parcului Național Retezat se desfășoară sub forma drumeției de munte, turiștii având la dispoziție pentru cazare cabanele Pietrele (230 locuri), Buta (72 loc.) și Gura Zlata (23 loc), precum și posibilitatea de a utiliza corturi proprietate personală. În perimetrul acestor cabane. Dintre cele trei cabane numai Gura Zlata are acces auto. Celelalte două, Pietrele și Buta, sunt situate la 1-1 1/2 ore de mers pe jos de la capătul unor drumuri accesibile circulației auto. De la aceste cabane se desfășoară o rețea destul de amplă de poteci marcate, care conduc la numeroase puncte de interes turistic din cuprinsul parcului. Datorită configurației naturale a terenului, aceste poteci au unele porțiuni dificile, a căror parcurgere cere eforturi mari. De asemenea, majoritatea traseelor sunt lungi și prezintă diferențe de nivel mari, obligându-i pe vizitatori la drumuri obositoare. Începând din anul 1985, deschizându-se drumul auto din lungul văii Lăpușnicu Mare până la punctul Gura Bucurei, turiștii pot pătrunde în zona centrală a Parcului, adică până la Căldarea Bucurei, urcând din acest punct circa 1 1/2 ore.

Pentru vizitarea Parcului se percepe o taxă de persoană. Nu există însă personal pentru supravegherea turiștilor, ceea ce a determinat apariția unor fenomene negative, caracteristice circulației turistice nesupravegheate într-un masiv neocrotit. Astfel, camparea neorganizată a condus la distrugerea unui mare număr de jnepeni tăiați de turiști pentru a-și face focul pentru încălzire și gătit (organele silvice apreciază că turiștii utilizează anual circa 20 tone), la deteriorarea covorului vegetal prin săparea șanțurilor

din jurul corturilor, precum și la răspândirea a numeroase ambalaje de plastic, cutii de conserve, hârtii etc, dintre care unele, foarte rezistente la agenții atmosferici, au o durată de viață foarte mare. Asemenea deșeuri rămân și de pe urma turiștilor în trecere.

Faptul că UNESCO a conferit Parcului Național Retezat, în anul 1979, calitatea de rezervație a biosferei, recunoscându-i-se astfel o importanță de înalt prestigiu, precum și crearea unei baze juridice, reprezintă punctele de plecare pentru trecerea la o fază superioară de organizare a parcului.

O analiză complexă, în spirit ecologic și conform teoriei și practicii amenajării turistice, conturează coordonatele-cadru ale concepției de organizare și amenajare pentru vizitare a Parcului Național Retezat, care vor permite realizarea unui produs turistic similar celui oferit vizitatorilor parcurilor naționale din întreaga lume. Acestea sunt următoarele:

1. Zonarea funcțională a Parcului se va respecta cu strictețe. Astfel, zona de protecție integrală (rezervația științifică) destinată cercetărilor, trebuie să rămână în continuare închisă pentru vizitatori. Zona tampon (zona întâia de protecție) și preparcul (zona a doua de protecție) vor fi deschise pentru vizitatori în condițiile prevăzute în regulamentul Parcului și cu precizările ce se vor face în continuare.

2. Vizitarea unui parc național este o acțiune similară cu vizitarea unui muzeu, fie că acesta este instalat într-o clădire, fie că este desfășurat în aer liber, ca Muzeul satului din București, sau Muzeul civilizațiilor populare din Dumbrava Sibiului. Diferența principală între vizitarea unui muzeu organizat în aer liber și a unui parc național constă în faptul că în acest al doilea caz, traseele care se parcurg sunt mai lungi, căile de circulație mai puțin comode, efortul fizic este mai mare, vizitatorul este în mai mare măsură la discreția intemperiilor. Ceea ce le aseamănă este faptul că și în cazul unui parc național, ca și în cazul muzeelor, precumpănitor este aspectul cultural, aspectul economic situându-se pe un plan secundar.

3. Vizitarea parcului trebuie astfel organizată încât să nu se poată produce degradări. După cum arată specialiștii în domeniul ocrotirii naturii: „Ca sanctuar al naturii, Parcul național rămâne incompatibil cu violarea principiilor de ocrotire a naturii. Orice compromis făcut în această privință încurajează erodarea morală a însăși scopului acestor instituții de înalt prestigiu științific și etic” (Botnariuc, Boșcaiu, Toniuc, 1985). Cea mai importantă măsură pentru asigurarea unei protecții eficiente a peisajului turistic o constituie, după cum a dovedit practica din întreaga lume, supravegherea permanentă a vizitatorilor de către personalul de specialitate al Parcului.

4. Ținând seama de întinderea sa și de caracteristicile sale geografice, vizitarea Parcului Național Retezat se va face folosind mijloace de transport auto până la punctele de intrare în Parc, care în mod natural nu pot fi decât Pietrele, Gura Zlata și Gura Bucurei și apoi pe jos (pietonal).

5. Drumurile care permit accesul până la punctele Pietrele și Gura Zlata, aflate la limita zonei întâia de protecție, precum și drumul din lungul văii Lăpușnicu Mare până la Gura Bucurei, desfășurat în interiorul zonei întâia de protecție, sunt suficiente pentru asigurarea unei vizitări intense a Parcului național. Singura extindere a acestei rețele rutiere, care poate fi luată în considerație, este realizarea legăturii dintre Gura Bucurei și Valea Buta, prin Șaua

Plaiu Mic și cabana Buta, care ar crea un acces mai lesnicios pentru vizitatorii din Petroșani, Tg. Jiu și Băile Herculane. Întreaga rețea de drumuri amintită trebuie să fie modernizată, condiție indispensabilă pentru o circulație turistică comodă și cât mai puțin poluantă.

6. Suprafața sa relativ mică și în special a zonei centrale de la Căldarea Bucurei, determină modul de vizitare a Parcului Național Retezat, care este și va rămâne parcurgerea pe jos, cu piciorul, a traseelor determinate în mod natural de condițiile de relief. Organizarea circulației vizitatorilor pe alei dotate în acest mod și supravegherea lor exclud aproape total posibilitățile de deteriorare a cadrului natural de către aceștia.

7. În muzee, vizitatorii nu au posibilitatea să cunoască întreg patrimoniul acestora, ci numai acele obiective pentru care se pot asigura condiții de prezentare și securitate adecvate. La fel, vizitarea unui parc național nu trebuie să reprezinte o difuzare a vizitatorilor pe întreaga lui suprafață, ci numai la câteva obiective deosebite, semnificative. În cazul Parcului Național Retezat vor trebui stabilite aceste obiective, precum și limitarea traseelor spre acestea, pentru a putea fi supravegheate eficient. Traseele vor cuprinde în primul rând un circuit la lacurile din Căldarea Bucurei, precum și la vârfurile principale din jurul său, adică o rețea de alei pe care se va circula intens și care va putea fi ușor supravegheată. De asemenea, trebuie organizată și controlată circulația vizitatorilor pe traseele ce pornesc de la cabana Pietrele spre lacul Galeșu, lacul Bucura, Valea Stânișoara și vf. Retezat, precum și cele care pleacă din Valea Lăpușnicu Mare spre lacul Zănoaga.

Restrângerea față de situația de astăzi a domeniului vizitabil decurge din însăși noțiunea de parc național, care reprezintă un teritoriu mare, unitar din punct de vedere ecologic, dar care tocmai datorită întinderii sale nu poate fi practic supravegheat și ocrotit în fiecare punct al suprafeței sale, fiind deci necesar și indispensabil să se limiteze spațiile lăsate la

dispoziția vizitatorilor. Menționăm că reducerea numărului de trasee nu va dezavantaja pe vizitatori ci, dimpotrivă, va reprezenta o cale eficientă de ocrotire a cadrului natural. O bună organizare nu înseamnă satisfacerea oricărei persoane; dorințele trebuie examinate cu discernământ și trebuie satisfăcute numai acelea care se încadrează în concepția de ocrotire științifică a unui parc național.

8. Pentru ca mărirea deosebită a numărului de vizitatori în Parcul Național Retezat să nu fie dăunătoare, este necesară respectarea unor reguli de comportament obligatoriu: circulația numai pe traseele aprobate și sub supravegherea personalului Parcului, interzicerea producerii zgomotelor sub orice formă (strigăte, chiuituri, aparate radio, casetofoane etc), interzicerea răspândirii de deșeuri (ambalaje de dulciuri sau țigări, pungi de plastic, cutii de conserve, borcane etc); eventual, fiecare vizitator ar trebui obligat ca odată cu biletul de intrare în Parc să preia și o sacoșă de plastic „ecologică” pe care să fie obligat să o restituie la ieșirea din parc, sub sancțiunea amenzii, cu toate deșeurile produse în timpul vizitei.

9. Controlul circulației pe teritoriul Parcului trebuie să înceapă de la punctele de intrare în Parc: Pietrele, Gura Zlata și Gura Bucurei, unde trebuie realizată, în cea mai mare măsură, baza materială turistică. Aceasta va consta din pavilioane pentru primirea vizitatorilor, unități de alimentație publică, terenuri pentru instalarea corturilor personale și, în unele cazuri, cabane și hoteluri.

10. Practicarea câmpării neorganizate trebuie interzisă cu desăvârșire pe teritoriul Parcului datorită importanțelor degradări pe care le produce această activitate: deșeuri menajere (hârtii, pungi de plastic, cutii de conservare goale, borcane etc), construirea de vetre pentru foc și distrugerea jneapănului prin utilizarea drept combustibil, săparea de șanțuri în jurul corturilor, care favorizează eroziunea solului etc Utilizarea corturilor proprietate personală se va putea face numai în terenuri ce trebuie amenajate în acest scop, dotate cu utilități, lăzi pentru gunoarie, amenajări pentru picnic etc.

11. Baza materială pentru cazare. Zona *Gura Zlata* cuprinde construcțiile din zona de confluență a văii Zlata cu Lăpușnicu Mare (Casa Academiei, cabana turistică Gura Zlata, cabanele silvice), cât și construcțiile din colonia Brădățel, la 1 km aval de acestea, care au fost realizate în cadrul organizării de șantier a sistemului hidroenergetic Râul Mare – Retezat. Cabana Gura Zlata reprezintă punctul de intrare în Parcul național atât pentru cercetătorii care urcă în rezervația științifică, cât și pentru vizitatorii care urcă în parc pe traseul ce duce la lacul Zănoaga. Această funcțiune va fi menținută în mod natural și în viitor. Dacă se va realiza

valorificarea pe scară largă a construcțiilor existente la Brădățel se poate lua în considerare dezafectarea acestei cabane. În orice caz, la punctul de intrare în rezervație, unde începe și urcușul spre lacul Zănoaga, trebuie amenajat un punct de pază pentru a se proteja rezervația.

În baza turistică ce se va organiza aici se va concentra și activitatea turistică internațională, pentru vizitatorii Parcului național, cât și pentru organizarea unor cursuri de vară pe teme de ecologie, zoologie, botanică etc. care toate vor constitui importante surse de valută. Vizitarea Parcului Național Retezat, plecând de la Brădățel, se va face cu mijloace auto până la Gura Bucurei (cota 1610), punctul terminus al drumului din lungul văii Lăpușnicu Mare (36 km), după care se va urca pe jos până la lacul Bucura (2040 m), o diferență de nivel de 430 m, în 1 1/2-2 ore. Aici, în funcție de starea vremii, se poate face o plimbare de 1-3 ore în jurul lacului Bucura, se pot vizita celelalte lacuri până la Tăul Porții (2240 m) și se poate urca până la Tăul Porții (2240 m) și până la Poarta Bucurei (2261 m) de unde se poate arunca o privire în Rezervația științifică, spre Tăul Știrbului. Întoarcerea la Gura Bucurei se poate face pe la lacurile Viorica, Ana și Lia, în 2/1/2-3 ore. De îndată ce circulația auto se va organiza în mod curent pe drumul din lungul văii Lăpușnicu Mare până la Gura Bucurei, acest traseu va deveni cel mai solicitat de către vizitatorii Parcului, numărul celor care îl vor prefera fiind incomparabil mai mare decât al celor ce vor practica alte trasee.

Pietrele reprezintă în prezent principalul punct de intrare în Parcul Național Retezat. Pentru a-și îndeplini această funcțiune la un nivel asemănător cu alte parcuri, acest punct trebuie dotat în primul rând cu un pavilion pentru primirea turiștilor, care să cuprindă exponate privind Parcul național, o sală în care să se poată prezenta expuneri însoțite de diapozitive sau filme asupra Parcului; de asemenea, acest pavilion trebuie să permită desfășurarea unor activități cu caracter social-cultural în zilele în care condițiile meteorologice nu permit deplasarea în teren a vizitatorilor. Tot aici trebuie organizată și încasarea taxelor de vizitare a Parcului, precum și comerțul specific turistic cu hărți, broșuri, albume, obiecte de amintire etc.

Accesul în Parc prin acest punct este recomandabil numai pentru vizitatorii antrenați pentru ascensiuni la munte și dotați cu echipament corespunzător, întrucât vizitele care încep din acest punct, datorită diferențelor mari de nivel și a circulației pe lespezi de piatră, reprezintă drumuri grele, obositoare, cu durata de 7-10 ore de mers dus-întors și cu riscul intemperiilor: spre lacul Galeșu, 670 m diferență de nivel; spre Căldarea Bucurei, 872 m diferență de nivel; spre Valea Stânișoarei-Saua

Retezatului, 771 m diferență de nivel. Pentru această categorie de vizitatori, Pietrele va rămâne și în viitor principalul punct de intrare în Parc și de cazare pe durata a 3-4 zile, necesare pentru vizitele menționate. Această categorie de vizitatori este satisfăcută de o cazare în condiții de cabană sau cort și nu apare necesară construirea în acest punct a unor baze de cazare de tip hotelier.

Sistematizarea trebuie să stabilească limita finală de dezvoltare, măsurile ce trebuie luate în legătură cu construcțiile existente, inclusiv cele care nu au destinație turistică, să se prevadă noi construcții pentru cazare și alimentație și în primul rând pavilionul pentru primirea turiștilor. Studiul de sistematizare trebuie să prevadă realizarea unui parcaj amplu, îndiguirea canalului derivat din valea Stânișoara, îndepărtarea excesului de vegetație din poiană, astfel ca aceasta să redevină un loc deschis, luminos, însoțit, așa cum era înainte ca vegetația, crescând peste măsură, să distrugă aceste atribute indispensabile unei baze turistice sănătoase și agreabile.

Pentru punctul de intrare în Parc, *Gura Bucurei*, va trebui, de asemenea, construit un pavilion de primire a turiștilor, dar de capacitate mai redusă. În legătură cu celelalte funcțiuni care urmează să se desfășoare aici menționăm următoarele:

- ținând seama de circulația intensă prin acest punct de intrare în Parc, va fi necesar să se amenajeze un parcaj amplu, un teren pentru instalarea corturilor proprietate personală și un bufet cu sală și terasă;

- având în vedere capacitatea suficient de mare a bazei de cazare de la Brădătel, care are toate utilitățile realizate și unde valoarea investițiilor va fi cu 50-60% mai mică decât a unor investiții similare începute de la zero, considerăm că la Gura Bucurei nu trebuie dezvoltată baza de cazare, întrucât costurile ar fi prea ridicate, cuprinzând și întreaga valoare a infrastructurii; pe de altă parte, cheltuielile de exploatare privind cazarea personalului ș.a. vor fi aici mult mai ridicate datorită duratei scurte a sezonului;

- pentru favorizarea vizitelor scurte, dar foarte numeroase, va fi necesar să se construiască un mijloc de transport mecanic de la Gura Bucurei spre lacul Bucura, care va permite scurtarea și mai mare a duratei vizitelor, și va elimina efortul fizic cerut de urcarea pe jos până la Gura Bucurei. Ca urmare, se va realiza o creștere sensibilă a numărului de vizitatori, li se va prezenta acestora o paletă mai largă de imagini, de la înălțime, și se va reduce simțitor circulația vizitatorilor pe jos între Gura Bucurei și lacul Bucura, ceea ce va reprezenta o măsură eficientă de protejare a peisajului.

7.3.2.2. *Parcul național al Munților Apuseni.*

Printre punctele de interes turistic major din acest Parc se înscriu: Cetățile Ponorului, Izbucul și Canionul Văii Galbene, Cetatea Rădesii și zona izvoarelor Someșului Cald, platoul carstic Lumea Pierdută, ghețarii Bortig și Focul Viu, Cascadele Bulbuci și Săritoarea Bihodeiului, valea Sighiștelului, Peștera Urșilor de la Chișcău, Groapa Ruginoasă, Ghețarul de la Scărișoara, Peștera Minunată de lângă cătunul Casa de Piatră, peștera din dealul Humpleului ș.a.

Zonarea turistică a Parcului Național, bazată pe ideea funcționalității turistice, respectiv pe natura obiectivelor, amplasarea lor în teritoriu și în modul în care pot să fie vizitate, a identificat câteva areale, precum și amenajările necesare în fiecare areal.

Platoul Padiș. Datorită poziției sale relativ centrale în cadrul Parcului și faptului că este un adevărat nod rutier spre care se îndreaptă principale drumuri de acces în Parcul Național, Platoul Padiș constituie cel mai important punct de reținere și de dispersare a turiștilor în teritoriul Parcului Național. Importanța sa este sporită de faptul că aici caracteristicile naturale ale terenului permit dezvoltarea unei importante baze de cazare, în viitor chiar a unei stațiuni turistice, care, în afara perioadei din primăvară până în toamnă când va adăposti în principal pe vizitatorii Parcului, va putea fi utilizată și iarna pentru practicarea sporturilor caracteristice acestui sezon, în special a schiului de fond. De la Padiș se pot vizita toate punctele de interes turistic din Parcul Național, într-un sejur cu durata de 3-7 zile.

O primă etapă a dezvoltării turistice la Padiș, care se poate realiza ușor și ieftin, trebuie să cuprindă amenajarea unui teren pentru camping, delimitarea sa, alimentarea cu apă, construirea unui grup sanitar modern, a unui loc de gătit și pentru servirea mesei. Odată cu intrarea în funcțiune a acestui camping trebuie interzisă cu desăvârșire instalarea corturilor proprietate personală în altă parte a Padișului, inclusiv a taberelor internaționale care apar aici vara, fără nici o aprobare și fără nici un beneficiu pentru turismul românesc.

Valea Bălileasa și Valea Căputului. În această zonă se pot dezvolta bazele turistice necesare pentru vizitarea Cetăților Ponorului, a Izbucului Ponor, a Poienii Ponor, a peșterii Căput, a platoului carstic Lumea Pierdută, a gropii de la Barsa, și în viitor, va putea constitui punctul de plecare pentru parcurgerea unui nou circuit pe traseul Cetățile Ponorului (la balcoane) – ghețarul Bortig – vf. Piatra Galbenă – ghețarul Focul Viu – Valea Bălileasa. Aici trebuie dezvoltat cu prioritate un teren pentru camping, cu toate dotările aferente, în apropiere de cantonul silvic, existent; de

asemenea, trebuie examinată posibilitatea preluării pentru turism a construcțiilor rămase în urma exploatărilor forestiere de pe valea Căputului. Cetățile Ponorului, reprezentând ca amplasare, complexitate și pitoresc fenomenul carstic cel mai spectaculos din întreaga țară, constituind strada principală a Parcului Național și fiind un obiectiv turistic de mare valoare internațională, trebuie să beneficieze de amenajări pentru vizitare, concepute ca la cel mai înalt nivel tehnic. Astfel, trebuie realizată instalarea de ascensoare pentru coborâre de la nivelul actualelor balcoane până la râul subteran, amenajarea circulației, în lungul acesteia pe jos, cu bărci și eventual cu alte vehicule, excavarea unei galerii spre Izbulul Galbenii și în continuare realizarea unor instalații de urcat pe cablu spre ghețarul Focul Viu, vf. Piatra Galbenă și spre Bălileasa. În cadrul acestei amenajări complexe este necesar să se realizeze amenajări pentru vizitare și la celelalte obiective cum sunt: peșterile din valea Galbenii, aval de Izbulul Galbenii, ghețarul Focul Viu, ghețarul Bortig.

Comuna Pietroasa – Valea Boga. Comuna Pietroasa, situată la marginea depresiunii Beiușului constituie punctul de intrare dinspre Oradea, în Parcul Național. În localitate nu există nici o dotare turistică, lipsă care trebuie suplinită prin amenajarea unui mic hotel într-o construcție existentă și în special prin organizarea localității ca sat turistic, în casele localnicilor, putându-se asigura în bune condiții cazarea turiștilor. Aceste două așezări reprezintă puncte de plecare foarte convenabile spre Poiana Florilor, parcurgându-se drumul forestier Păuleasa, de unde se poate parcurge cu ușurință canionul Galbenii între Izbulul Galbenii și cascada din peșteră. Acest traseu, deosebit de spectaculos, trebuie să fie amenajat cu cabluri, scări, balustrade, podețe, atât la exterior, cât și în cele două peșteri din partea sa finală. Ca bază turistică poate fi preluată și reamenajată construcția existentă la intrarea drumului Păuleasa, în Poiana Florilor. Stațiunea Boga, reprezintă de asemenea, un punct foarte favorabil pentru vizitarea cascadei Bulbuci, precum și pentru vizitarea cascadei Săritoarea Bohoteiului.

Satul Chișcău reprezintă punctul cel mai convenabil de plecare pentru vizitarea văii Sighiștelului și, evident, pentru Peștera Urșilor, care este situată chiar la marginea satului. Valorificarea turistică a văii Sighiștelului necesită amenajarea aleii de circulație din sat și până la această vale, care se poate realiza pe un traseu în circuit, precum și unele amenajări simple în canionul final al văii și în Peșterile Măgura și Coliboaia. În ceea ce privește Peștera Urșilor de la Chișcău, despre care se poate afirma că este singurul punct de interes turistic din România care beneficiază de amenajări pentru vizitarea relativ corespunzătoare, este necesar să se realizeze o modernizare a amenajărilor respective din interior și de la exterior, ele

fiind în prezent îmbătrânite, după trecerea a peste zece ani de la darea lor în folosință.

O legătură între satul Chișcău și valea Sighiștelului, care ar permite vizitarea acestei văi foarte interesante de către un număr mult mai mare de turiști, s-ar putea realiza prin construirea unui telescaun, prin care o mare parte dintre numeroșii vizitatori ai Peșterii Urșilor ar putea fi atrași în valea Sighiștelului. Ținând seama de numărul mare de turiști care vizitează satul Chișcău, precum și de faptul că gospodăriile localnicilor sunt destul de confortabile, este necesar să se organizeze localitatea ca sat turistic, asigurându-se, deci, servicii pentru un număr mult mai mare de turiști decât poate asigura cabana particulară dată în folosință în anul 1991.

Șaua Vârtop. Acest punct de pe drumul național dintre Beiuș și Câmpeni, situat la limita dintre județele Bihor și Alba, reprezintă cel mai favorabil punct de acces spre Groapa Ruginoasă, unul din punctele de mare interes turistic din cuprinsul parcului. Din actualul punct de plecare al potecii spre acest obiectiv s-ar putea construi un telescaun, datorită cărui, Groapa Ruginoasă ar putea fi cunoscută de către un număr mult mai mare de turiști. Puțin mai jos, la limita dintre județele Bihor și Alba, s-ar putea dezvolta o bază pentru practicarea sporturilor de iarnă, de tipul „stade de neige”, condițiile climaterice și caracteristicile terenului fiind foarte favorabile unei asemenea activități.

Comuna Gârda de Sus. Această comună este, în mod natural, punctul de plecare spre Ghețarul Scărișoara, valea Ordâncușei cu defileul său spectaculos și peștera Poarta lui Ionel, spre Ghețarul Zgurăști, ca și spre complexul de obiective din jurul cătunului Casa de Piatră. Obiectivele turistice din această zonă necesită amenajări ample. Peștera Ghețarului Scărișoara trebuie amenajată spre a se putea vizita atât etajul cu gheață, cât și etajul inferior, existența în același gol subteran a unui ghețar de mari dimensiuni, precum și a unui mare număr de formațiuni calcaroase variate ca formă și dimensiuni, conferind acestei peșteri o importanță turistică deosebită. Proiectul acestei amenajări trebuie să clarifice în primul rând influența circulației unui mare număr de turiști din zona ghețarului asupra topo-climatului din peșteră, stabilind deci, limitele dincolo de care creșterea numărului de vizitatori este dăunătoare. Pentru celelalte două peșteri din apropiere – Poarta lui Ionel și Ghețarul de la Zgurăști sunt necesare amenajări simple.

De mare interes este zona cătunului Casa de Piatră, una dintre cele mai pitorești așezări de munte din țara noastră; în apropierea acestuia se găsește peștera ghețarului Vârtop, în care, dacă partea de gheață este redusă,

în schimb partea împodobită cu formațiuni de calcar justifică pe deplin denumirea de „Peștera Minunată”, dată acesteia. Alte obiective interesante din apropiere sunt reprezentate din captările succesive ale Văii Garda Seacă, în peșterile Coiba Mică și Coiba Mare.

Pentru cazarea turiștilor în această zonă, soluția cea mai eficientă o constituie organizarea unei baze de cazare (hotel, cabană) în comuna Gârda de Sus, unde există accesul rutier modernizat și posibilități de realizare a alimentării cu apă, problemă care, pe platoul unde este amplasat Ghețarul de la Scărișoara, nu poate fi rezolvată convenabil.

Ponor. La această așezare forestieră sau în apropierea sa poate fi luată în considerație realizarea unei baze turistice ca punct de plecare spre circuitul izvoarelor Someșul Cald și spre Peștera Dealul Humpleului. În circuitul Izvoarelor Someșului Cald este necesar să se îmbunătățească poteca, să se asigure traversările pâraielor și, în mod deosebit, să se amenajeze spectaculoasa peșteră „Cetatea Rădesei”. În ceea ce privește peștera din Dealul Humpleului, care are cavități subterane enorme, printre cele mai mari din lume, este necesară studierea în detaliu a amenajării pentru vizitare.

CAPITOLUL VIII

AMENAJAREA PENTRU TURISM ȘI AGREMENT A ZONELOR URBANE ȘI PERIURBANE

8.1. Turismul în marile orașe

Desfășurarea actului turistic în limitele spațiului urban este o realitate ce îmbracă forme diverse, materializate în forme de turism distincte. Îmbinând un bogat fond turistic și o bogată gamă de servicii, pe de o parte, cu motivațiile și preferințele turiștilor, pe de altă parte, orașul oferă condiții optime de desfășurare a variate tipuri de turism: cultural, comercial-expozițional, festivalier, de afaceri, de reuniuni și congrese și sportiv. Concentrarea obiectivelor turistice de factură culturală în marile orașe a făcut din acestea adevărate noduri de convergență a fluxurilor turistice. Orașul, principalul beneficiar al dezvoltării tehnico-materiale, vine în întâmpinarea fluxului de turiști punând la dispoziția acestora mijloace moderne de acomodare. Legăturile lesnicioase cu exteriorul, plusul evident în ceea ce privește mijloacele de informare și comunicare transpun spațiul urban într-un punct de sprijin pentru turismul cultural.

Însă, turismul în spațiul urban nu se limitează și nu se confundă cu turismul cultural. La definitivarea actului turistic în spațiul urban contribuie o sumă de factori de natură exogenă și endogenă. Marile concentrări de populație pe spații restrânse, stresul cotidian, lipsa mișcării, efectele negative ale poluării chimice și sonore, au contribuit la creșterea dorinței de exod temporar, de „evadare din cotidian”. În spațiul urban se conturează astfel zone specializate pentru distracție și recreere (zona turistică intraurbană).

Amenajările turistice însă, nu se limitează doar la perimetrul orașului. Zona periurbană obține o funcție turistică în cazul în care dispune de obiective de atracție corespunzătoare. Populația urbană caută, în timpul liber, locuri ce contrastează cu spațiul de rezidență, iar aceste locuri sunt oferite, în foarte multe dintre cazuri, de zona periferică spațiului urban. Zona periurbană are o limită internă, spre aglomerația urbană, care se suprapune marginii suprafeței construite, precum și o limită externă care

variază în funcție de timpul liber disponibil, de starea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport.

Astfel, s-a conturat o nouă formă de turism, turismul de distanță mică sau turismul de week-end, formă ce răspunde cu promptitudine necesității de regenerare a puterii fizice și intelectuale a populației din zonele urbane. Turismul de distanță scurtă a fost evidențiat pentru prima oară în literatura de specialitate de către Klöpfer care considera că „recreerea de distanță mică reprezintă o recreere de durată scurtă realizată printr-o deplasare la locul de destinație fără a fi necesară o înnoptare”. Ulterior, alți specialiști au reușit delimitarea tipurilor recreerii de distanță mică în funcție de scopul, motivațiile și timpul afectat. În acest sens, I. Mac sublinia faptul că „recreerea de distanță mică are o direcție centrifugă contrar altor tipuri ale mobilității teritoriale a populației datorită distanțelor reduse ale locurilor de destinație față de centrul urban, deci timpului scurt și cheltuielilor reduse a populației urbane”.

Turismul urban este condiționat de trei mari categorii de premise:

a) *fondul turistic* – format din totalitatea factorilor de atracție – multe dintre orașele Terrei fiind posesoarele unui bogat patrimoniu cultural. Rețin atenția: variatele opere ale arhitecturii, plasticii, situri arheologice, monumente istorice, colecții muzeistice, colecții științifice, ansambluri de cult, obiective economice, politico-administrative etc.

b) *factorul uman* – care își exprimă cerința pentru o formă de turism în funcție de nevoile socio-culturale și posibilitățile materiale individuale. Populația urbană își manifestă nevoia de echilibru, de refacere fizică și nervoasă la care se asociază nevoia de divertisment și de lărgire a orizontului spiritual. Toate aceste nevoi sunt rodul modului de viață urban în care ritmurile cotidiene au creat o nouă psihologie și noi necesități de valorificare a timpului liber.

c) *baza tehnico – materială* – care vine în întâmpinarea doleanțelor turistice, atât ale rezidenților cât și ale non-rezidenților – reprezintă totalitatea amenajărilor realizate, aici fiind incluse dotările și serviciile turistice pentru cazare, alimentație publică, sport, distracție, recreere, dotările comerciale și alte servicii publice, precum și transporturile ce fac legătura între zona rezidențială și zona de agrement. Prin acest ansamblul de amenajări este valorificat, la parametrii optimi, fondul turistic de care dispune spațiul urban.

8.1.1. Dimensiunile cererii turistice în limitele spațiului urban

Consecință a industrializării, urbanizarea se sprijină pe o anumită structură a dezvoltării economice care generează disponibilități materiale

și impulsuri motivaționale, care se reflectă într-o cerere turistică sporită (Păcurar Al. 1999). Concentrarea urbană are, pe lângă numeroasele avantaje asupra dezvoltării economice și creșterii nivelului de trai, și efecte negative, generate de creșterea solicitării nervoase a oamenilor prin deteriorarea mediului natural și social. Se creionează astfel nevoia de „evadare” din marile aglomerații urbane spre zone liniștite, nepoluante, pentru odihnă, recreere, distracție etc. Pe de altă parte, creșterea nivelului de instruire a populației urbane, impune o altă categorie de necesități, de ordin spiritual. Setea de cultură, dorința de cunoaștere, lărgirea orizontului cultural devin astfel motive bine întemeiate ce stau la baza desăvârșirii actului turistic.

După problematica motivațiilor turistice ce stau la baza conturării cererii turistice, specialiștii au diferențiat două mari categorii: (Snack O., Baron P., Neacșu N. 2001)

- *motivații de tip negativ* – care exprimă refuzul consecințelor negative ale mediului din centrele urbane și industriale în care trăiește turistul virtual, de unde rezultă și aspirațiile de a căuta satisfacții și destinderea prin schimbarea temporară a acestui mediu;

- *motivații de tip pozitiv* – care se identifică cu interesul bine definit pentru anumite obiective turistice sau cu anumite atracții de importanță deosebită (culturale, artistice, sportive etc), care se regăsesc în afara locului de origine a cererii turistice.

Satisfacerea diferitelor necesități de distracție, odihnă, recreere culturalizare, socializare etc, devine realizabilă în condițiile deplasării turistice. Însă, desăvârșirea actului turistic, ce presupune deplasarea de la locul de reședință către zona de destinație, depinde de o sumă de factori de maximă complexitate. Din categoria factorilor socio-economici evidențiem timpul liber și veniturile populației, factori care influențează în mod semnificativ accesul la turism al diferitelor categorii socio-profesionale.

Orașul lumii contemporane, în condițiile modernizării economiei și a trecerii acesteia de la faza industrială spre cea de terțiarizare, oferă locuitorilor săi un buget de timp liber suplimentar, fapt ce facilitează accesul către activitățile recreative. Interesantă, în acest sens, este relația dintre timp liber, călătorie și zonele recreative, stabilită de către Ryan C. (vezi fig. 13.). În opinia sa, segmentele de populație tânără și vârstnică, dispun de un timp liber mai larg, dar intervin ca un factor restrictiv, mijloacele financiare mai reduse.

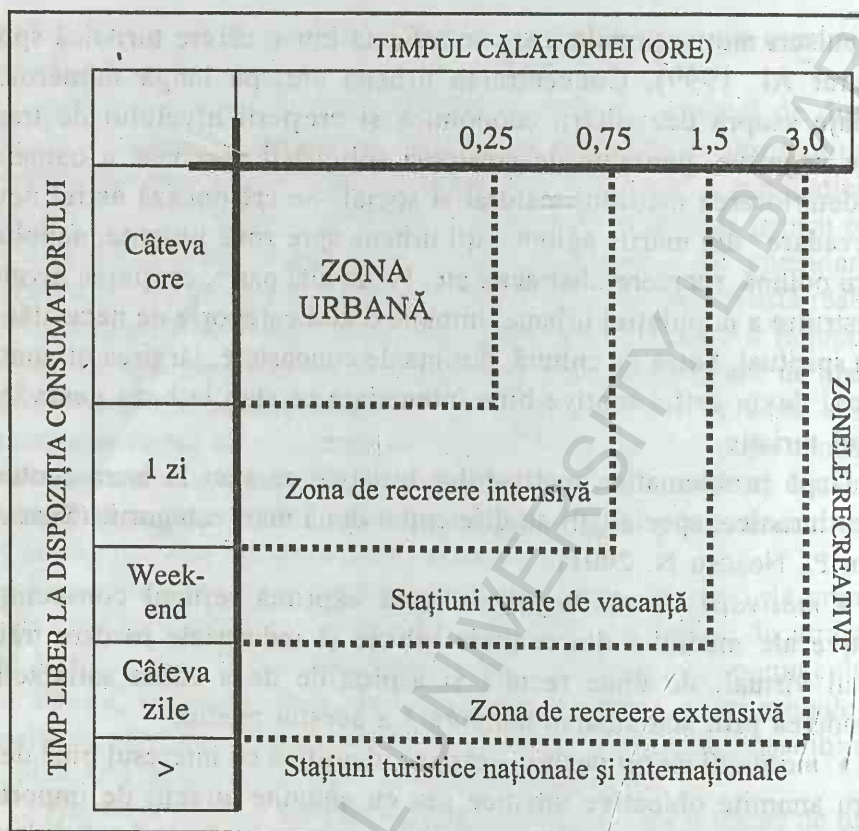

Figura 13. Relația dintre timp liber, călătorie și zonele recreative după Ryan C. (1991)

Deși populația urbană, prin participarea masivă la activitățile recreative, trasează orașului caracteristica de arie emitentă de turiști, nu trebuie neglijat rolul său în atragerea fluxurilor turistice. Cu cât oferta turistică este mai diversificată și consistentă, cu atât va atrage fluxuri de turiști mai importante, de pe o arie mai largă. Existența unei oferte turistice variate reprezintă unul din punctele cheie ale desfășurării turismului în interiorul spațiului urban.

Odihna în spațiul liber, călătoriile la sfârșit de săptămână, constituie, în prezent, elementul caracteristic al vieții locuitorilor orașelor. Generalizarea acestui fenomen și intensitatea cu care se manifestă, probează nevoia socială permanentă. Care sunt cauzele?

- condițiile bio-psiice (nevoile de contact cu natura și cu spațiul liber sunt genetic transmise);
- nevoia de compensație (evitarea elementelor noi de urbanizare și degradare biologică progresivă a mediului, provocată de pătrunderea tehnicii în aproape toate domeniile).

Luarea în considerație a funcțiilor recreative ale orașului face ca spațiile verzi și deschise, constituind baza materială a odihnei de acest tip, să devină unul dintre cele mai importante elemente care determină structura funcțional-teritorială a orașului și a împrejurimilor acestuia.

Odihna „de week-end” cuprinde în sfera sa atât spațiile din oraș, cât și zonele mai apropiate sau mai depărtate ale orașului. Studiile întreprinse au condus la concluzia că locuitorii orașului au petrecut marea majoritate a timpului liber din săptămână în vecinătatea nemijlocită a orașului în care locuiesc. În zilele libere, preocupările pentru recreere s-au deplasat cu claritate spre zonele mai depărtate de centru, fiind evident preferate zonele periurbane. Raza călătoriilor în afara orașului a depins de o serie de factori: mărimea duratei timpului liber, gradul de atractivitate al zonei, tipul mijlocului de transport, categoria drumului, mărimea orașului etc.

Timpul liber de la sfârșitul săptămânii a fost frecvent folosit pentru excursii de o jumătate de zi cu o rază de deplasare de până la 60 km (pe drumuri modernizate în localități) și 80 km (pe autostrăzi), ori pentru excursii de 1–2 zile, pe o rază de până la 120 km pe drumuri în localități și până la 180 km pe autostrăzi. În Viena distanțele excursiilor de week-end de 2 zile ating 250 km (Salzburg), iar locuitorii Cracoviei vizitează în week-end stațiunea Zakopane, situată la 100 km distanță. Raza călătoriilor de o zi pentru odihnă, cu ocazia sărbătorilor, ale locuitorilor Varșoviei este de 125 km, iar a celor de 2 zile – până la 200–250 km.

Din studiile efectuate și din observațiile specialiștilor reiese, însă, că, în general, majoritatea călătoriilor locuitorilor orașelor cu peste 1 milion locuitori s-a concentrat pe raza de 80 km, adică pe izocrona de 1,5 ore la dus (până la punctul – bază). Studiile efectuate pentru Hamburg, de pildă, au relevat că la o distanță de 80 km se opreau circa 81% turiști în week-end; în zona Varșoviei, 75% turiști în week-end se concentrau în zona de până la 75 km. Locuitori din Leipzig și Potsdam, însă, în procent de 86% nu depășeau zona de 50 km, iar studiile privind week-endul locuitorilor Cracoviei au relevat că la 20 km distanță de orașul de reședință își petrec week-endul 64% din cei intervievați.

Numărul locuitorilor orașelor mari și mijlocii care își petrec week-endul în zonele periurbane este de 13–35% din total, cu observația că majoritatea acestora nu depășeau raza de 50–80 km de la centrul orașului. Frecvența și raza acestor călătorii depind de factori precum: mărimea orașului, densitatea și tipul bazei materiale a orașului, dotarea orașului cu spații verzi, tradițiile locale, atractivitatea și accesibilitatea zonelor periurbane etc.

În general, cu cât centrul urban este mai mare, cu atât mai pregnantă devine nevoia de contact cu spațiul natural deschis și cu atât mai departe ajunge raza de penetrație a turiștilor în week-end. Aceasta este o consecință directă a intensificării evidente a greului vieții în aglomerațiile urbane mari și compacte. Evadarea din oraș, justificată în aceste condiții de nevoia găsirii unei compensații pe plan biologic, ar constitui, după părerea unor cercetători, dovada unei respingeri sau dispariției unui anumit tip de organizație urbană, care cuprinde, printre altele, amplasarea compactă, intensivă a cartierelor de locuințe. S-a confirmat că 34% din locuitorii centrului orașului fac frecvent călătorii de week-end și numai 17% din locuitorii cartierelor periferice. Călătoriile de 1-2 zile la sfârșit de săptămână sunt caracteristice pentru 25% dintre locuitorii blocurilor cu mai multe apartamente și numai 18% din locuitorii în case individuale, de o singură familie. De asemenea, locuitorii posesori de grădini pleacă în week-end mai rar decât ceilalți (respectiv 19 și 25%). Un factor decisiv pentru călătoriile de week-end l-a constituit și atractivitatea peisajului zonelor din apropierea orașelor. Aceste regiuni creează câmpuri proprii de atracție, adesea foarte întinse și generează o creștere sensibil „supranormativă” a razei călătoriilor de week-end, așa cum se observă și în cazul orașului Viena (Alpi) sau al Cracoviei (Zakopane).

8.1.2. Baza materială de agrement urban

Spațiile destinate agrementului, din marile orașe sau (în unele cazuri) din zona lor periurbană, sunt edificate, atât pentru turiști, cât și pentru rezidenți, în vederea satisfacerii nevoii acestora de destindere și reconfortare fizică, divertisment, amuzament etc.

Spațiul destinat agrementului poate fi:

- *închis*, în spații special amenajate ca: săli de teatru, cinema, concerte, cluburi, discoteci etc, ce îndeplinesc ca funcție satisfacția psihică a indivizilor prin activități cultural – distractive sau instructiv – educative;
- *în aer liber*, conceput în spații special amenajate ca: grădini publice, parcuri de distracții, stadioane, complexe sportive, spații periurbane amenajate etc, pentru a satisface nevoia indivizilor de destindere și reconfortare fizică.

Un rol important în desăvârșirea agrementului în cadrul marilor orașe îl au *spațiile verzi* (parcuri, grădini publice etc). Noțiunea de spațiu verde se definește ca fiind o categorie funcțională din cadrul localității sau din zona sa de influență (înconjurătoare), al cărui spațiu este determinat, în primul rând, de vegetație și, în al doilea rând, de dotări și echipări corespunzătoare odihnei, recreerii și agrementului în aer liber.

New York-ul, de exemplu, deține mari parcuri urbane: Central Park (339 ha) din Manhattan, Cunningham Park din cartierul Queens, Pelham Bay Park din cartierul Bronx, Great Kills Park din Staten Island etc. New Delhi (construit începând cu 1911, în sud-vestul vechiului oraș, după planurile arhitectului Le Corbusier) este un adevărat oraș – grădină, cu numeroase spații verzi, vile și palate „încate” în grădini și parcuri. Teheranul se distinge prin grădinile sale cu arbori ornamentali.

În Europa parcurile și grădinile publice sunt elemente nelipsite din arhitectura spațiului urban. De exemplu, Parc de Cinquantenaire din Bruxelles (creat în 1880 cu ocazia sărbătoririi a 50 de ani de independență a Belgiei) a fost amenajat în jurul unui mare palat, ale cărui aripi sunt unite de o arcadă monumentală, Parcul Schlossberg din Graz (Austria) a fost amenajat pe colina omonimă care domină orașul cu peste 120 m, accesul către acesta făcându-se prin intermediul funicularului, Phoenix Park din Dublin este cel mai mare parc urban din Irlanda, etc.

În Austria, Viena se mândrește cu marea sa grădină publică (Stadtpark), iar orașul Salzburg cu Grădinile Mirabell, amenajate în 1690. Asemănător, în cartierul Norrmalm al orașului Stockholm a fost amenajat un frumos parc urban (Kungsträdgården) pe locul vechii grădini regale de zarzavaturi.

Impresionante sunt și grădinile botanice, din această categorie amintind: Grădinile Exotice din Monaco, cu peste 7000 de specii de plante din toată lumea, Grădina Botanică din Tromsø (Norvegia), cunoscută ca cea mai nordică de pe Glob, Grădina Botanică din Balcic (Bulgaria), etc.

O altă categorie de amenajări destinate agrementului turistic sunt parcurile de distracție, ce au început să prindă contur în tot mai multe dintre marile orașe ale lumii. Cel mai cunoscut, și de altfel și cel mai mare complex de distracții a fost creat în Florida – Lumea lui Walt Disney – locul unde copiii de toate vârstele își pot întâlni personajele preferate create de Walt Disney. Acest complex primește anual peste 15 milioane de vizitatori, grație profesionalismului de care organizatorii săi au dat dovadă. Un alt exemplu, Tivoli din Copenhaga, cel mai vechi și, de asemenea, unul dintre cele mai importante parcuri de distracție de pe Glob, ce însumează anual peste 4 milioane de vizitatori.

Funcțiile de servire a agrementului în cadrul zonelor urbane sunt satisfăcute de spațiile verzi organizate (făcând parte din ansamblul de locuințe și complexe edilitare), mărimea acestora fiind stabilită prin normativ. Agrementul este organizat, de regulă, în contact cu spațiile natural deschise și cu zona neurbanizată. Elementele de gospodărie și amenajare a zonei au densitatea în funcție de necesitatea de satisfacere a nevoilor de

cazare ale oaspeților (hrană și cazare), de tipul de odihnă (recreere fizică, sporturi nautice) sau de cerințele tehnice de asigurare a circulației (loc de parcare etc).

În anumite studii întreprinse la Poznan, se arată că 60%–70% din turiștii în week-end s-au deplasat în localități caracterizate de o înzestrare tipică a bazei de odihnă „concentrată” și numai 30–40% în localități și zone învecinate cu dotarea disipată (pădure, apă, trasee turistice). Aceasta dovedește rolul important al centrelor organizate de agrement periurban. Totodată, odihna în zone amenajate este preferată de 58% intervievați; odihna în zona parțial amenajată – 12%, odihna în zona neamenajată – 31%.

Gradul cel mai înalt de atractivitate al agrementului îl prezintă, fără îndoială, mediul acvatic: 75% dintre persoanele aflate la odihnă au optat pentru odihna în mediul acvatic sau în apropierea unei ape. Forma de odihnă predominantă a constituit-o odihna pasivă (staționară). Studiile au arătat că de această formă de odihnă au beneficiat circa 76% din intervievați.

O caracteristică importantă a odihnei în zilele noastre devine mobilitatea, care decurge atât din evoluția autonomiei deplasării, cât și din nevoia de a practica o odihnă activă, aceasta fiind reacția la stilul de viață urban, sedentar. Această situație stimulează dezvoltarea unor forme specifice de amenajare a zonelor, precum locuri de campare-bivuacare, cabane și moteluri. Se observă, de asemenea, că pe măsură ce se îmbunătățește situația materială a populației și crește durata de timp liber, și cererea pentru „a doua locuință” crește sub forma casei pentru week-end (vilă în zona de agrement). Această situație se constituie într-un element suplimentar de natură să potențeze intensitatea călătoriilor în week-end, precum și să crească raza de deplasare a acestora. Așadar, după studiile efectuate în Franța, 68% posesori de casă de week-end au declarat că pleacă frecvent în week-end, iar 84% călătoresc pentru întreaga duminică; persoanele care nu posedă case pentru week-end au călătorit incomparabil mai rar (respectiv 18% și 60%).

8.1.3. Principii de amenajare și valorificare turistică în perimetrul orașelor

În planificarea zonelor de agrement s-a considerat de obicei că, circa 30–40% din locuitorii orașelor se odihnesc zilnic, iar 30–50% participă la activități de recreere săptămânale (prin călătorii în afara orașului), cu observația că scala acestor călătorii depinde de mărimea și natura orașului. De exemplu, surse din Germania au arătat că execută călătorii de week-end

15% din locuitorii orașelor mici, 20% din cele mijlocii și 30–50% din locuitorii orașelor mari. Criteriile de sistematizare a orașelor Poloniei au în vedere, în funcție de mărimea și natura orașului, o mobilitate de la 20 la 35%.

Foarte interesante au fost încercările de a stabili numărul maximal al persoanelor care pot face călătorii de week-end. S-a stabilit numărul participanților potențiali la recrearea săptămânală la 40–50%, arătând că nu pot sau nu doresc să beneficieze:

- 3–5% din populație, datorită unor meserii care ocupă și sfârșitul săptămânii;
- 6–7% având alte preocupări (sport, activitate culturală);
- 4% lucrează la grădină;
- 20–25% din motive de vârstă sau alte motive.

8.1.3.1. Stabilirea ariei de deplasare

În continuarea razei ariei călătoriilor de week-end din marile orașe s-a folosit, în primul rând, criteriul izocroniei drumului „la dus” care nu depășea, în general, în cazul marilor orașe, 1,5 ore adică o distanță de 60–80 km de oraș (de exemplu Berlin 60 km, București 60 km, Varșovia 75 km). O excepție o constituie Moscova cu o zonă cu raza de 120 km. Raza de deplasare este în funcție de natura și mărimea orașului și de amplasarea dotărilor de agrement. Criteriile elaborate au adoptat drept rază orientativă a zonei periurbane de agrement:

- pentru orașele cu 51 – 100 mii locuitori până la 30 km;
- pentru orașele cu 101 – 250 mii locuitori până la 40 km;
- pentru orașele cu 250 — 500 mii locuitori până la 50 km;
- pentru orașele cu 500 – 1000 mii locuitori până la 60 km;
- pentru orașele cu peste 1 milion locuitori până la 70 km.

8.1.3.2. Împărțirea pe zone de agrement

Factorii luați în considerație la împărțirea pe zone a spațiului de agrement sunt: timpul destinat odihnei și tipul de odihnă. Pe cuprinsul orașului s-a conturat cu claritate sfera situată la distanță de 10 minute de mers pe jos (zona accesibilității generale), prevăzută pentru odihna cotidiană (după orele de program) și zone de accesibilitate depărtată, situate la o distanță de 10–30 minute de mers cu mijloace urbane de transport.

În cadrul zonelor periurbane s-a distins, mai detaliat, zona pentru odihnă de o zi, pe o rază de 50 km, de la centru, adică la o distanță care

permite plecarea și întoarcerea în timpul unei zile (Hamburg, Varșovia, Moscova) și zona călătoriilor mai lungi de week-end (1,5–2,5 zile), adică acelea care presupun și cazarea la locul de odihnă, situate, în funcție de mărimea orașului, pe o rază de 50 km până la 120 km.

În cadrul zonei pentru călătoriile de o zi se poate distinge o zonă intermediară, trasată de izocrona de 30 minute, accesibilă de la stațiile finale ale mijloacelor de transport urbane, sau folosind mijloacele de transport individuale, care, dată fiind așezarea acesteia, este folosită atât în timpul săptămânii, cât și în timpul liber de la sfârșitul săptămânii. În proiectul de gospodărire a zonei periurbane de odihnă a Varșoviei și a marilor centre urbane poloneze, de exemplu, această zonă a fost distinct tratată ca zonă de proximitate (din vecinătatea orașului). În vecinătatea amenajării s-a adoptat, de obicei, structura pe 3 sau 4 trepte a zonelor de agrement legate de structura cartierelor de locuințe și împărțirea zonei periurbane în trei trepte. S-a răspândit punctul de vedere de a trata zonele de agrement ca sistem care constituie dezvoltarea și completarea sistemului general de dotări pentru agrement în oraș. Rolul acestor zone este de a crea posibilități pentru odihnă în contact cu natura, în condițiile mediului natural și într-un spațiu infim sau minimal urbanizat.

8.1.3.3. Structura teritorială a locurilor de agrement

Bazele teoretice de structurare a zonelor verzi și deschise, pe planurile orașelor, au fost formulate în a doua jumătate a secolului trecut și în primii 25 de ani ai secolului nostru de către teoreticieni ca Pepler, Hennard, Wagner, Wolf. Schemele fundamentate de acești teoreticieni și întemeierea lor teoretică pentru sistemele de structură inelară, radială și insulară a zonelor verzi, în oraș, au constituit baza pentru elaborarea principiilor și a structurii sistemelor de zone verzi și de agrement pentru orașele Middlesbrough (jumătatea sec. XIX), Paris (Heriierd 1904), Viena (inelele „ring-urile”), Boston (Olmsted -1899), Berlin (planul Jansen 1909, Mohring 1919, Koeppen 1929).

Prima încercare de întocmire a sistemului de spații deschise la nivelul regiunii urbane o constituie planul de reconstrucție a orașului Londra (Marea Londra), elaborat de Abercrombi, în anul 1944, formulând principiul împărțirii pe zone a teritoriului aglomerației Londra în 5 inele dintre care, rolul cel mai important pentru organizarea agrementului și reglarea condițiilor de mediu îl joacă „inelul verde”, situat la marginea construcțiilor compacte ale orașului. Această idee, dezvoltată de urbanisti, a condus la formularea principiilor teoretice și practice de realizare a „benzilor verzi” (zone) cu funcții de deconectare și climatice desfășurate pe centura centrelor urbane mari.

În sistemele de recreere de mare suprafață, se constată o tendință foarte clară de a asigura continuitatea legăturilor din zilele de odihnă dintre zona urbană cu sistemul de agrement exterior (Berlin, Hamburg, Moscova, Varșovia, București, Cracovia, Poznan), precum și tendința de integrare a funcțiilor de agrement cu sistemul de zone verzi și în aer liber, care reglează condițiile de mediu. Astfel tratat, sistemul multifuncțional al spațiilor verzi și în aer liber, trebuie să constituie, totodată, o contrapondere pentru zonele urbanizate și să fie decisive pentru echilibrul ecologic al întregului sistem. În proiectele studiate de formare a unui sistem continuu de spații verzi și zone de agrement s-au putut desprinde următoarele variante de soluții teritoriale:

- Varianta „Moscova” – bazată, pe principiul creării, pe centura orașului, a unui cordon de pădure concentric, integrat prin plombe radiale de spațiu verde cu sistemul de spații verzi intraurban și având legătură cu sistemul extraurban de zone de agrement;
- Varianta „Hamburg” constând în menținerea spațiilor libere verzi cu utilizare silvică, agricolă și de agrement între axele construcțiilor limitate până la anumite cordoane de dezvoltare;
- Varianta „Varșovia” în care sistemul de zone de agrement și de reglare a condițiilor de mediu a fost integrat în sistemul continuu de rezervații naturale (zone de relief ocrotite), create în paralel și diferențiate în funcție de zonele urbanizate;
- Varianta „București” care constituie un exemplu de utilizare completă în scopuri turistice și de agrement a văilor râurilor care traversează orașul, imprimând acestora rangul de element principal de cristalizare a sistemului de spații verzi în interiorul orașului și de determinare a sensului de legături cu zonele de agrement din împrejurimile orașului;
- Varianta „Viena” în care, crearea unui sistem continuu de spații verzi și de agrement în condițiile unei arii de construcții compacte existente, a fost bazat pe amenajarea succesivă a unui sistem de trasee verzi (de-a lungul străzilor și în structura cartierelor), compunând toate structurile de parcuri dispersate și zonele de agrement din afara orașului într-un sistem teritorial coerent.

8.1.4. Aspecte ale dezvoltării în perspectivă a activității de agrement în marile centre urbane

Creșterea continuă a nevoilor sociale în domeniul activității de agrement în orașe este permanent stingherită de tendința de restrângere a rezervelor mediului natural. Zonele de agrement cotidian și săptămânal au

un amplasament prestabilit, determinat de structura rețelei de așezăminte omenești permanente. Necesitatea menținerii unei izocrone raționale a distanței zonei de agrement și nevoile „competitive” de dezvoltare a centrelor urbane limitrofe, fac ca posibilitățile de extindere a actualelor zone de penetrare de odihnă să fie în general restrânse. Față de procesul de urbanizare în plină desfășurare, de creșterea prevăzută a centrelor urbane și sporirea densității rețelei urbane, structura actuală a spațiilor de agrement trebuie să fie considerată ca fiind prea puțin elastică. Aceasta înseamnă că nevoile crescânde, prevăzute în domeniul odihnei de week-end, vor trebui să fie în mare măsură satisfăcute și soluționate aproape în aceleași limite teritoriale ca și cele actuale, pregnantă fiind necesitatea gospodăririi raționale a rezervelor naturii.

În condițiile intensificării circulației și a creșterii penetrației mediului natural, o importanță deosebită o dobândesc problemele ocrotirii zonelor de cea mai mare valoare ale mediului natural, precum și amenajarea rațională și corespunzătoare a acestora. O problemă deosebită o constituie nevoia de creștere a perimetrului de agrement, prin crearea de „medii de agrement artificiale” (lacuri artificiale, parcuri de odihnă etc), pentru care un exemplu îl poate constitui gospodărirea râului Colentina din București, Parcul de Cultură Silezian din Chorzow sau lacul natural Zegrzynski din zona Varșoviei. Această soluție este foarte utilă pentru spațiile lipsite de zone întinse sau ape curgătoare. În crearea de zone artificiale de agrement, un rol deosebit îl are organizarea activității de agrement și odihnă pe malul apei (lacuri artificiale suprapuse), zonă atractivă și care permite o mare concentrare de persoane venite la odihnă, ceea ce justifică investițiile făcute.

O altă problemă care impune o rezolvare prin proiecte de sistematizare și de organizare a odihnei, este aceea de a contracara excesul de călătorii de odihnă cu ocazia sărbătorilor. Acesta se poate realiza, printre altele, prin extinderea rețelei de dotări pentru odihnă în zona de proximitate, în cadrul terenurilor din proprietatea orașului. De aceea, în proiectele de perspectivă trebuie să se accepte că deplasările cu automobilul în afara orașului nu trebuie să fie forțate de deficitul de zone verzi amenajate și de odihnă în orașul de reședință.

O altă problemă care se cere a fi rezolvată în regim de urgență este, fără îndoială, aspectul construcțiilor de odihnă și de recreere din mijloace proprii ale populației, în primul rând, de construirea „cele de-a doua case” (de odihnă), și constituirea de grădini în preajma orașelor. Acestea sunt acele forme de odihnă care par să câștige în importanță. Creșterea cantității de timp liber, funcționarea în condiții tot mai bune a mijloacelor

de transport provoacă intensificarea fluxului pe axa locului de reședință – locul de odihnă, care începe să devină predominantă față de relația „locuință – locul de muncă”.

Diversitatea și variabilitatea preocupărilor și nevoilor sociale declarate și satisfăcute în cadrul timpului liber impun o astfel de organizare a spațiului, care să asigure maximum de posibilități de liberă alegere; organizarea unei suprafețe nedeterminate, nelimitate, care „să dispună de posibilitățile deschise de experiență”, impune crearea unui sistem complex de spații de agrement cu diferite funcții, atât în orașe, cât și în zonele deschise. Omul caută permanent un colț de natură, dat fiind că a fost format de forțele naturii; este absolut explicabil așadar că, pentru ca organismul uman să funcționeze normal, trebuie să i se asigure efectele benefice ale mediului natural. Totodată, însă, omul de la oraș, în căutarea contactului cu natura, aduce cu sine, în natură, elemente de tehnică și facilitățile cotidiene ale vieții, precum automobilul, radioul, șezlongul etc, provocând, fără să-și conștientizeze opera, „urbanizarea mediului și a condițiilor de odihnă”.

Pentru asigurarea condițiilor de odihnă și agrement, atât natura „primară”, cât și cea „organizată”, „artificială” sunt la fel de importante. În această concepție natura trebuie să găsească condiții pentru o dezvoltare continuă, armonioasă, iar tehnica trebuie să creeze posibilități, prin care omul, dotat cu utilaje moderne, ar avea asigurat acel contact nemijlocit, tot mai adânc și multilateral. Ocrotirea zonelor celor mai valoroase din punct de vedere biologic și peisagistic, păstrarea rezervațiilor naturale trebuie să constituie direcții de acțiune coerente și paralele.

Caracterul limitat al rezervoarelor naturii, perimetrul constant reprezentat de suprafața limitată a pământului, presupun necesitatea concentrării teritoriale a soluțiilor în domeniul investițiilor, așadar și în cel al activității de odihnă. Aceasta presupune menținerea imaginii naturale, neurbanizate, a mediului din preajma orașelor. Ocrotirea și crearea mediului natural față de creșterea mai intensă a mișcării turistice și a penetrației intensive a acestui mediu, impun îndrumarea corespunzătoare a organizațiilor turistice de masă, pentru care, pe de o parte, să se protejeze regiunile de valoare ale mediului și pe de altă parte, să organizeze și să se facă accesibile noi spații. Accesibilitatea pentru mijloacele de comunicație și programul dotărilor de agrement sunt, alături de valorile naturale, acei factori care pot regla frecvența turiștilor în zonele respective: amplasarea utilităților și a altor dotări, în funcție de mecanismul comportamentului social, precum și formarea unui nou peisaj și organizarea unor medii „artificiale” de agrement, este considerată mijloc eficace atât

de ocrotire a valorilor mediului, cât și de satisfacere a nevoilor crescânde de odihnă și agrement.

Constatarea aceasta conduce la acceptiunea capacității de recreere a zonei de agrement ca un sistem elastic și variabil, în funcție nu numai de parametrii naturali, ci și de tipul și structura circulației, a mecanismului de utilizare a zonei de amplasament și zonare, precum și a gradului de adaptare pentru îndeplinirea funcțiilor de agrement ș.a. Afirmând aceasta nu înseamnă că se subapreciază principiul că analiza capacității „naturale” a mediului și stabilirea predispozițiilor acestuia ca mediu de agrement, condiționate de trăsăturile fizice, sunt acele elemente care trebuie să constituie și punct de pornire pentru soluțiile de sistematizare teritorială propuse. Raporturile care leagă ideea de ocrotire a naturii și a formelor de relief primare cu cerințele de igienă și salubritate, precum și cu organizarea rațională a activității de agrement, impun ca toate aceste probleme să fie tratate în cadrul unui și aceluiași sistem.

Asigurarea, în planurile de sistematizare teritorială a marilor centre urbane, a unei suprafețe corespunzătoare, cu zone de valoare biologică și peisagistică superioară, în scopul organizării activității de odihnă și agrement și regenerare a forțelor omului, precum și pentru reglarea condițiilor de mediu, trebuie să capete o garanție legală, de natură să ocrotească aceste zone de influențe nedorite sau schimbări deformante. Aceste zone ar trebui să fie tratate distinct, în sistemul de terenuri cu grad special de protecție. Extinderea sferei de penetrație liberă a spațiilor și eficiența acțiunii biologice a sistemului de spații libere și de odihnă ca factori de reglare a mediului, impun organizarea acestora în sistem continuu, integrat funcțional și teritorial. În acest sistem, odihna trebuie să înceapă în imediata apropiere a casei, a locuinței, să treacă prin întregul sistem de spații verzi amenajate și de spații deschise, organizate în cadrul construcțiilor edilitare și să se încheie în peisajul natural, în zona din apropierea orașului.

8.1.5. *Modele de valorificare a obiectivelor turistice din spațiul urban*

Studiu de caz – Municipiul București

Potențialul turistic, ca premisă esențială în organizarea turistică a spațiului și în dezvoltarea anumitor forme de turism, cuprinde totalitatea componentelor naturale și antropice (cultural – istorice și social – economice) din acel spațiu, componente care, prin anumite caracteristici calitative sau cantitative, pot deveni elemente de concentrare a fluxurilor turistice.

Obiectivele antropice de ordin atractiv din municipiul București sunt concentrate în mai multe categorii, și anume:

■ *Edificii culturale: muzee* – Muzeul Național de Artă, Muzeul Național de Istorie, Muzeul Național Cotroceni, Muzeul Satului, Muzeul Țăranului Român, Muzeul Literaturii Române, Muzeul de Istorie Naturală Grigore Antipa, Muzeul Pompierilor, Muzeul Național Militar etc; *case memoriale* – Muzeul Național George Enescu, Muzeul Theodor Aman, Muzeul Memorial C.I. Nottara și C.C. Nottara, Casa memorială „Mărtișor”-Tudor Arghezi, Casa Memorială Ion Minulescu etc; *săli de concerte și spectacole* – Ateneul Român, Teatrul Național, Opera Română etc;

■ *Obiective istorice și clădiri cu o valoare arhitectonică deosebită*: Curtea Veche, Curtea Nouă (sau Curtea Arsă), Hanul lui Manuc, Palatul Regal, Palatul Șuțu, Palatul Kretzulescu, Palatul Cotroceni, etc;

■ *Edificii religioase: biserici*: Biserica Patriarhiei, Biserica „Curtea veche”, Biserica „Mărcuța”, Biserica Stavropoleos, Biserica Sf. Spiridon Vechi, Biserica Zlătari, Biserica Doamnei, Biserica Albă, Biserica Colțea, Biserica Armenească, Catedrala Catolică – Sf. Iosif etc; *mănăstiri*: „Radu Vodă” (1568), „Mihai Vodă” (1589 – 1591), „Antim”(1714 – 1715), „Plumbuita”, „Fundenii Doamnei”etc;

■ *Statui și monumente comemorative*: Arcul de Triumf, Monumentul eroilor, Monumentul Aerului, Monumentul Pompierilor, statuia ecvestră a domnitorului Mihai Viteazul, numeroase statui închinatelor unor personalități istorice, politice, culturale etc. – Mihail Kogălniceanu, Gh. Lazăr, Ion Heliade Rădulescu, Carol Davila etc.

În conceptul de dezvoltare turistică a spațiului urban, agrementul reprezintă un element important de care trebuie să se țină seama. Tot mai frecvent se vorbește despre o strategie a agrementului care să valorifice componenta economică, să asigure o dimensiune ponderat – rațională a dotărilor, respectiv, o adaptare a acestora la configurația spațiului urban.

Pentru o evaluare corectă a gradului de valorificare a spațiului turistic urban avem în vedere toate elementele care întregesc agrementul urban, respectiv, *elementele de ordin cultural*: muzee, expoziții, monumente etc., *elementele de ordin sportiv*: complexe, cluburi, săli de sport etc., *elementele de ordin distractiv*: cazinouri, terase, baruri, discoteci, săli de spectacole etc., *elementele de ordin recreativ*: grădinile și parcurile urbane.

Pornind de la aceste considerente, studiile noastre de caz își direcționează atenția asupra gradului de valorificare a spațiului turistic bucureștean, prin intermediul analizei calitative desfășurată la nivelul celor mai reprezentative obiective de ordin cultural și recreativ:

8.1.5.1. Gradul de valorificare al obiectivelor turistice de factură culturală. Studiu de caz: Muzeul Satului, Muzeul Național de Istorie și Muzeul Național de Artă

■ **Aspecte metodologice.** Principalul impediment în analiza gradului de valorificare a obiectivelor turistice de factură culturală este lipsa datelor statistice directe. Datele statistice existente ne oferă informații cu privire la fluxul turistic din bazele de cazare însă lipsa informației cu privire la motivația turistică și a programului turistic pentru fiecare turist în parte face aproape imposibilă aprecierea cu exactitate a gradului de valorificare a acestor obiective turistice. Pentru a creiona o imagine a gradului de valorificare, studiul de față apelează la ancheta sociologică, efectuată pe teren.

Ca puncte de analiză au fost alese trei obiective reprezentative, Muzeul Satului, Muzeul Național de Istorie și Muzeul Național de Artă, dată fiind importanța acestora în potențialul turistic al orașului București. Totodată, în alegerea acestor obiective ca puncte de anchetă, s-a plecat de la considerentul că numărul de turiști este sensibil mai ridicat decât la alte obiective de aceeași factură, iar încărcătura culturală este una deosebită.

Pentru definitivarea anchetei s-a apelat la un eșantion de 30 de persoane pentru fiecare dintre cele trei obiective, ținându-se cont ca numărul celor intervievați să fie împărțit proporțional pe cele trei grupe de vârstă (10-24 ani; 25 – 60 ani; > 60 ani). Pentru fiecare din cei anchetați a fost completată o fișă personală cu date privind: localitatea de proveniență, vârsta, sexul, starea civilă, numărul de copii în întreținere (dacă a fost cazul), nivelul de trai.

Chestionarul cuprinde un set de 9 întrebări, după cum urmează:
Numele și adresa muzeului:

.....
1. Ce ocupație aveți?:

a) elev; b) student; c) salariat; d) pensionar.

2. Care este motivul principal al vizitei?:

a) recreere; b) informație culturală; c) profesional.

3. Este o vizită întâmplătoare sau face parte din preocupările dv. constante? Comentați.

.....
4. Care este perioada cea mai adecvată pentru o asemenea vizită?:

a) în timpul săptămânii; b) în week-end; c) în perioada caldă a anului;
d) nu pot să apreciez.

5. Cum apreciați informația dobândită?:

a) interesantă; b) utilă; c) insuficientă.

6. Cum apreciați modul de organizare și prezentare a tematicii exponatelor?

a) foarte bun; b) bun; c) moderat; d) slab.

7. Ce anume va reținut atenția în mod deosebit?

a) originalitatea exponatelor; b) calitatea exponatelor; c) modul de prezentare.

8. Ce aspecte considerați că lipsesc sau nu sunt suficient relevate? Comentați.

9. Veți mai reveni?:

a) da; b) nu; c) nu știu.

■ **Concluziile anchetei.** Așa cum arătat anterior, în stabilirea eșantionului s-a ținut cont de chestionarea relativ proporțională, atât din punct de vedere al vârstei, cât și al ocupației. Dintre cei chestionați, au predominat: la Muzeul Național de Istorie, elevi în proporție de 35%, la Muzeul Satului, studenți (30%) și salariați (30%), iar la Muzeul Național de Artă 35% pensionari și 25% elevi.

În urma interpretării răspunsurilor obținute de la cei chestionați au rezultat următoarele concluzii:

☐ referitor la motivul vizitei, Muzeul Satului și Muzeul Național de Artă au fost vizitate în scop recreativ în proporție de 55% și, respectiv, 45%; în scop cultural fiind vizitat Muzeul Național de Istorie de către 60% dintre vizitatori și Muzeul Național de Artă de către 40% dintre vizitatori; legat de motivul profesional procentajul a fost de 15% pentru Muzeul Satului și Muzeul Național de Istorie și 10% pentru Muzeul Național de Artă;

☐ perioada cea mai adecvată pentru vizitarea muzeelor este considerată a fi în timpul sezonului cald, mai ales pentru Muzeul Satului (80% dintre răspunsuri), dar și pentru celelalte muzee, în preferința vizitatorilor fiind indicată aceeași variantă. Pe locul secund ca opțiuni este indicată ca prielnică vizitei perioada de week-end;

☐ informația dobândită este considerată interesantă de cca. 65% dintre cei care au vizitat Muzeul Satului și 55% dintre cei care au vizitat celelalte două muzee. Cea mai utilă informație, în opinia celor chestionați, este dobândită în urma vizitării Muzeului Național de Istorie (45%);

☐ modul de organizare și prezentare a tematicii și exponatelor este considerat bun și foarte bun, doar 3% considerând Muzeul Național de Istorie slab din acest punct de vedere;

□ majoritatea celor chestionați, la fiecare dintre cele trei obiective, au fost impresionați de originalitatea exponatelor, modul de prezentare trecând oarecum în plan secund (25% dintre variantele alese de cei chestionați la Muzeul Satului și Muzeul Național de Istorie, 20% la Muzeul Național de Artă).

În ansamblu considerăm că ancheta inițiată a fost un bun indicator calitativ al valorificării turistice a unor obiective considerate reprezentative pentru orașul București și, de ce nu, pentru întreaga țară. Răspunsul afirmativ dat în proporție covârșitoare (peste 95% în toate cazurile) la întrebarea „Veți mai reveni?” relevă faptul că aceste obiective sunt solide din punct de vedere organizatoric și foarte atractive din punct de vedere turistic.

8.1.5.2. Opțiuni ale rezidenților privind agreementul în parcurile urbane din municipiul București

■ **Aspecte metodologice.** Opțiunile rezidenților privind agreementul în parcurile din București au fost urmărite pe baza chestionarelor realizate în cele mai importante parcuri ale orașului: Parcul Herăstrău (60 de chestionare, dintre care 20 în partea nordică, 20 în zona debarcaderului și alte 20 în zona intrării dinspre Piața Charles de Gaulles), Parcul Cișmigiu (30 chestionare), Parcul Tineretului (30 chestionare), Parcul I.O.R. (20 chestionare), Parcul Carol (20 chestionare) și Parcul Circului (20 chestionare). Fiecare din cei anchetați au oferit informații personale referitoare la: cartierul de proveniență, vârsta, sexul, starea civilă, numărul de copii în întreținere (dacă a fost cazul), nivelul de trai.

Întrebările din chestionar au vizat obținerea unor informații referitoare la gradul de participare la petrecerea timpului liber săptămânal, amenajarea spațiului de agreement și posibilități de diversificare a agreementului, prin amenajarea de noi spații specifice.

Chestionarul a fost structurat după cum urmează:

1. Cum vă petreceți timpul liber săptămânal?:
 - a) în București; b) în afara Bucureștiului (unde?).
2. Ce forme de relaxare preferați?:
 - a) parc; b) muzeu; c) spectacole; d) ștranduri; e) altele.
3. Care este ziua cea mai potrivită?:
 - a) sâmbăta; b) duminica.
4. Cum apreciați posibilitățile de agreement oferite de orașul București?:
 - a) foarte bune; b) bune; c) satisfăcătoare.

5. Cât anume din veniturile dv. alocați pentru concedii și agrement?:
a) foarte puțin; b) puțin; c) mult; d) nu știu/nu pot să apreciez.
6. Veniți frecvent în acest parc?:
a) da; b) nu.
7. De ce ați ales acest parc?:
a) este mai accesibil față de locuința dv; b) corespunde cerințelor dv. legate de modalitățile de petrecere a timpului liber.
8. Cu ce vă deplasați până aici?:
a) pe jos; b) mijloace de transport în comun; c) autoturism personal.
9. Care este durata deplasării?:
a) 0,5 h; b) 1 h; c) peste 1 h.
10. Care este pentru dv. perioada cea mai potrivită?:
a) dimineața; b) prânz; c) seara.
11. Cum apreciați amenajarea actuală?:
a) foarte bună; b) mediocră; c) slabă.
12. Dintre amenajările existente care vă atrage sau o apreciați în mod deosebit?:
a) agrement; b) alimentație publică.
13. Considerați necesară realizarea unor noi amenajări sau dotări?:
a) da; b) nu; c) nu știu/nu pot să apreciez.
14. Din ce domeniu ar trebui realizate noi dotări sau manifestări?:
- 14.1. CULTURAL: a) biblioteci; b) centre de audiție muzicală; c) videoteci; d) expoziții; e) manifestări culturale în aer liber.
- 14.2. SPORTIV: a) centre cu jocuri pentru copii; b) terenuri pentru practicarea unor sporturi; c) organizarea de concursuri.
- 14.3. DISTRACTIV: a) discoteci; b) biliard; c) jocuri mecanice; d) altele.
- 14.4. COMERCIAL: a) de alimentație publică; b) de altă natură.
15. Parcul trebuie să fie un loc de?:
a) odihnă; b) distracție.
16. Ar fi necesară prezența mai activă a organelor de ordine?:
a) da; b) nu.
17. Pe timpul nopții parcul ar trebui închis?:
a) da; b) nu.

■ **Concluziile anchetei.** În urma interpretării răspunsurilor obținute de la cei chestionați au rezultat următoarele concluzii:

□ Ca zonă de proveniență a celor intervievați putem evidenția: în parcul Cișmigiu, datorită poziționării centrale a acestuia, aria de proveniență este mai largă – cartierele Drumul Taberei, Berceni, Titan, Balta Albă; în

celelalte vizitatorii provenind în general, din zonele imediat apropiate – în Parcul Herăstrău din cartierele Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Tei și Colentina; în Parcul Tineretului – cartierele Berceni, Brâncoveanu, Tineretului, Rahova; în parcul IOR – cartierele Vitan, Titan, Dristor și Baba Novac; în Parcul Carol – cartierele Eroii Revoluției, Brâncoveanu, Mihai Bravu, Tineretului; în Parcul Circului – cartierele Tei, Floreasca și Colentina;

☐ În legătură cu posibilitățile de agrement oferite de orașul București, majoritatea celor chestionați au apreciat favorabil acest lucru, majoritatea invocând faptul că aici se găsesc variate posibilități de petrecere a timpului liber;

☐ Majoritatea celor chestionați au răspuns că frecventează des parcul respectiv, procentajul răspunsurilor afirmative depășindu-l cu mult pe cel al răspunsurilor negative;

☐ Subiecții au ales parcurile respective, în general, pentru că sunt mai aproape de locuință; excepție face Parcul Herăstrău unde subiecții au indicat ca motiv al alegerii acestui parc amenajarea superioară, ce corepunde cerințelor lor de petrecere a timpului liber (53% dintre răspunsuri);

☐ În toate parcurile, răspunsurile pentru persoanele în vârstă au fost că cea mai potrivită perioadă de recreere în parc este mijlocul zilei sau dimineața, în timp ce, pentru tineri și persoanele active, perioada cea mai potrivită este seara;

☐ În ceea ce privește amenajarea: în Parcul Herăstrău, 95% sunt mulțumiți de amenajarea actuală, în timp ce 5% o consideră slabă; în Parcul Cișmigiu 60% foarte bună, 27% mediocră și 13% slabă; în Parcul Tineretului păreri sunt împărțite egal; la celelalte parcuri predominând varianta de răspuns „mediocră” sau „slabă”;

☐ Dintre persoanele intervievate mai mult de jumătate au apreciat amenajările destinate agrementului, în detrimentul amenajărilor pentru alimentație publică, atracția principală fiind lacurile cu amenajările specifice (bărci, hidrobiciclete, vapoare – în cazul parcului Herăstrău);

☐ Referitor la diversificarea agrementului putem evidenția: persoanele din toate grupele de vârstă au apreciat că ar trebui realizate centre de audiție muzicală, expoziții, manifestări culturale în aer liber și mai puțin biblioteci sau videoteci; din domeniul sportiv, subiecții au răspuns că ar trebui realizate mai multe terenuri sportive, precum și organizarea de concursuri și terenuri de joacă pentru copii; din domeniul distractiv, tinerii au fost singurii care au împărtășit ideea realizării unor discoteci sau săli de biliard, în timp ce persoanele de peste 60 de ani și cele active au fost împotriva considerând că parcul este strict un loc destinat odihnei; iar din

domeniul comercial: un număr foarte mare de respondenți (peste 80%) au solicitat amenajarea unor spații de alimentație publică;

□ La întrebarea „ar fi necesară prezența organelor de ordine?” mare parte dintre subiecți au răspuns afirmativ (cca. 75%); persoanele în vârstă apreciind că pe timpul nopții parcul ar trebui închis, lucru neagreat însă de tineri care, într-o proporție mare (cca. 70%), au fost de părere că acest demers nu este necesar.

8.2. Amenajarea turistică a zonelor periurbane, centrelor și stațiunilor turistice

8.2.1. *Modele în amenajarea turistică a zonelor periurbane în România*

În ultimii ani s-au amplificat acțiunile de amenajare a unor spații de agrement, dimensionate în raport cu numărul populației beneficiare, cu facilitățile de transport, cu posibilitățile tehnice de valorificare a cadrului natural. În marea majoritate a orașelor României, primele amenajări recreative au fost amplasate în centrul sau în apropierea vetrei, în spații ocupate de fortificații medievale, șanțuri de apărare, locuri de popas la intrarea în cetate, vechi zone comerciale etc. (Oradea, Brașov, Timișoara ș.a.). Odată cu creșterea demografică și edilitară, atenția edililor s-a îndreptat spre alte perimetre, de regulă cu poziții periferice în vatră, prin utilizarea și amenajarea unor terenuri împădurite aflate la limita intravilanului (Pădurea Hoia pentru Cluj-Napoca, Pădurea Crihala pentru Drobeta-Turnu Severin, Pădurea Cozla pentru Piatra-Neamț, Pădurea Verde pentru Timișoara etc). Amenajări de amploare, cu transformări mai profunde ale peisajului natural, impuse de nevoile mereu crescânde ale populației, s-au concretizat în jurul Capitalei, amenajările începând în deceniul al patrulea al secolului nostru și se continuă în zilele noastre. Amenajările hidrotehnice au înmulțit posibilitățile de diversificare a agrementului urban, în jurul oglinzilor de apă dezvoltându-se capacități de cazare, alimentație publică și sporturi nautice (lacul Belci din apropierea orașului Onești, lacurile de pe Bistrița din perimetrul orașului Bacău, cele de pe Argeș pentru Pitești, de pe Olt pentru Râmnicu-Vâlcea și Slatina).

Se poate aprecia că zonele recreative, amenajate în ultimele decenii, au introdus un anumit element de echilibru în bilanțul teritorial spațial al acestor zone funcționale urbane. Baza de agrement „Noua” din sud-estul Brașovului și-a diversificat dotările turistice, dispunând de ștrand, teren sportiv, restaurant, instalații pentru sporturi nautice, spații pentru manifestări culturale în aer liber, grădină zoologică. Consolidarea acestei baze a

influențat, cel puțin pentru sezonul cald al anului, tradiționalul turism de agrement al brașovenilor (Poiana Brașov fiind preferată de numeroși locuitori). În cazul municipiului Iași, Dealul Copoului (din nord-vest) este „concurat” de zona Ciric (nord-est) cu amenajări importante în ultimul deceniu (bază nautică, plajă, spații de cazare și divertisment).

În alte cazuri, în special în orașele cu un ridicat grad de poluare industrială, în afara spațiilor verzi intraurbane menite să atenueze impactul noxelor industriale asupra calității mediului urban, în spațiul periurban s-au amenajat baze de recreere cu deosebire spre sfârșitul de săptămână. Sunt de amintit, în acest sens, amenajările complexe ale râurilor Cerna (hunedoreană) (cu acumularea de la Cinciș), cu dotări turistice pentru agrement, odihnă, sport etc. și Bârzava (cu acumulările Văliug, Secu), cu spații de recreere și sport. Apropierea Munților Semenic, cu un potențial ridicat pentru sporturi de iarnă, a mărit semnificația turistică a ariei periurbane a Reșiței, transformând-o în principala bază a turismului hivernal din vestul țării.

Orașele mici și mijlocii, care au beneficiat de importante fonduri de dezvoltare economică (industrială mai ales) în deceniile șapte și opt, dispuneau, inițial, de mici zone verzi, dimensionate în raport cu cerințele recreative ale unei populații care creștea numeric, mai ales pe calea sporului natural. Odată cu accentuarea sporului migratoriu pozitiv, cu creșterea demografică, s-au redimensionat spațiile de agrement. Multe din noile zone rezidențiale dispun în prezent de baze recreative.

Un rol deosebit în amenajarea zonelor recreative periurbane îl are cadrul natural; suprafețele împădurite, râurile, lacurile, topoclimatul sunt între cele mai însemnate elemente naturale luate în considerare în definirea ariilor turistice periurbane. Punerea în valoare a izvoarelor de ape minerale și termale, a nămolurilor terapeutice din jurul marilor orașe întărește funcția turistică a zonelor periurbane. În afara celor de lângă Oradea (Băile Felix, Băile 1 Mai), se remarcă amenajările de la Someșni și Cojocna (lângă Cluj-Napoca), Nicolina (Iași), Sărata Monteoru (Buzău), Lacul Sărat (Brăila), Călacea (Timișoara), Ocna-Sibiului (Sibiu) ș.a.

Pornind de la potențialul turistic natural și de la gradul de amenajare a spațiului periurban, se diferențiază mai multe modele de amenajări turistice periurbane¹:

a) amenajări cu un ridicat potențial natural pentru turism și în care factorul tradiție (a mișcării turistice) are un rol însemnat. În această

¹ * * *, Geografia României, voi. II, *Geografia economică și umană*, Editura Academiei Române, București, 1984.

categorii se includ zonele periurbane Brașov, Sibiu, Reșița, cu stațiuni de odihnă și sport renumite pe plan național și internațional (Poiana Brașov, Păltiniș, Semenic-Văliug). Nivelul dotărilor, capacitatea de primire sunt superioare necesităților populației centrelor urbane polarizatoare, zonele funcționând ca și centre receptoare pentru un mare număr de turiști din alte județe, dar și străini. Turismul de sfârșit de săptămână – practicat în tot cursul anului – este completat, așadar, de turismul cu sejur prelungit (concedii, vacanțe);

b) amenajări cu ridicat potențial balnear, bine valorificat, cu dotări la nivel internațional: Constanța și Oradea. Cele două arii periurbane includ stațiuni renumite pe plan național și internațional: Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol, Mangalia, Mamaia și, respectiv, Băile Felix și Băile 1 Mai. În aceste stațiuni, turismul de sfârșit de săptămână este subsidiar turismului de tratament și odihnă;

c) amenajări cu însemnat potențial natural și dotări satisfăcătoare, servind predominant turismului de sfârșit de săptămână: Cluj-Napoca, Iași, Arad, Timișoara, Baia Mare, Ploiești și, mai ales, București. Zona periurbană a capitalei se remarcă prin mulțimea bazelor de agrement, relativa varietate a peisajelor, amenajări corespunzătoare printr-o diversificată infrastructură de căi de comunicație. Terenurile împădurite – sectoare ale vechilor codrii ai Vlăsiei – se extind pe cea 54.000 ha, lacurile, în parte amenajate pentru practicarea sporturilor nautice, monumentele istorice, dotările de cazare și agrement permit accesul a peste 500.000 turiști pe zi. Afluența maximă se înregistrează în perioada estivală, la sfârșit de săptămână și cu prilejul diferitelor sărbători. Principalele arii turistice din jurul Capitalei sunt Snagov (dotări complexe, lacuri, monumente istorice și de arhitectură, artizanat etc). Pustnicul, Cernica (lacuri, monumente istorice, locuri de agrement), Buftea-Mogoșoaia (monumente istorice, spații de agrement), Pădurea Căldărușani, lunca Argeșului și a Neajlovului (Buda, Dumitrana, Comana, Herăști) și, desigur, Pădurea Băneasa, care prin extinderea teritorială a Capitalei a devenit și o zonă recreativă urbană (grădină zoologică, dotări comerciale, popas turistic etc).

d) zone periurbane cu un potențial natural relativ limitat și dotări turistice modeste: Târgu Mureș, Satu Mare, Galați, Craiova, Bacău, Buzău, Brăila. Cele mai multe se află în regiuni cu un relief relativ monoton, iar factorul tradiție în deplasările de sfârșit de săptămână este și el absent. Valorificarea elementelor naturale specifice, cum este cursul

Dunării în cazul orașelor Brăila și Galați, nu se ridică la nivelul potențialului natural.

Deplasările de sfârșit de săptămână se realizează dincolo de zona periurbană, cu deosebire de turiștii automobiliști, îndeosebi spre regiunile montane cele mai apropiate. Un rol crescând îl joacă bazele proprii de agrement ale orașelor respective, cele mai multe beneficiind de prezența unui curs important de apă (Someș, Bistrița, Mureș, Buzău, Dunărea), zonele periurbane îndeplinind un redus rol în agrementul populației orașelor respective.

Amenajările periurbane ale orașelor mijlocii au fost dezvoltate și ele, diferențiat, funcția turistică, cu deosebire cele din arealul montan și pericarpatic. Și în cazul acestora, rolul decisiv l-a avut și îl are potențialul natural, peisagistic și curativ: Călărași, Oltenița, Tulcea, Corabia, Drobeta-Turnu Severin, Orșova, Moldova Nouă, Turnu Măgurele, Sighișoara ș.a.

8.2.2. Dotările de agrement din centre și stațiuni turistice

Agrementul ocupă un loc important în activitatea unei stațiuni sau centru turistic, iar amenajările și dotările respective trebuie să se coreleze cu capacitatea de primire a stațiunii, precum și cu capacitățile de cazare ale acesteia. Aceste dotări trebuie să corespundă unor norme minime convenite și acceptate de organele în drept.

Funcțional, în cadrul unei stațiuni sau centru turistic, dotările de agrement se diferențiază în:

- dotări pentru agrement de interior, în spațiile de cazare și alimentație sau sub acoperiș;
- dotări în limitele stațiunilor și centrelor;
- dotări în afara stațiunilor (plaje, păduri etc).

Spațiile verzi ocupă, de asemenea, un loc important în ambientarea stațiunilor, în practicarea sporturilor sau a unor forme de agrement.

Dintre dotările de agrement din centrele și stațiunile turistice detaliem:

A. *Zone de spații verzi și amenajări de agrement.* Zona de spații verzi cuprinde totalitatea spațiilor existente și propuse a fi plantate din interiorul și exteriorul stațiunii, precum și spațiile amenajate ca terenuri de joc și sport, amenajate ca suprafețe de apă pentru agrement și sport. O mare parte din zona spațiilor verzi rămâne în stare naturală, asigurând cadrul ambiental necesar odihnei și agrementului turiștilor veniți la odihnă și tratament.

Funcționalitatea spațiilor verzi impune împărțirea lor în următoarele categorii de folosință: spații verzi limitrofe căilor de comunicație (plantații de aliniament); spații verzi pentru consolidarea terenurilor și de protecție (a surselor de apă împotriva nocivităților, protecția zăcămintelor de ape minerale, nămoluri, turbă etc); spații verzi aferente dotărilor de turism și bazei de tratament; scuale, parcuri, grădini; spații verzi de agrement; grădini botanice, parcuri dendrologice; grădini și parcuri zoologice.

Proporția diverselor categorii de spații verzi este următoarea:

	Arbori (%)	Arbuști (%)	Gazon (%)	Flori (%)	TOTAL (%)
1.Plantații aferente căilor de comunicație	48	22	20	10	100
2.Spații verzi aferente dotărilor de turism și bazei de tratament	20	16	36	28	100
3.Scuale	25	20	30	25	100
4.Grădini	40	10	20	30	100
5.Parcuri	45	18	12	25	100

În stațiuni, ponderea spațiilor verzi crește comparativ cu spațiile verzi din orașele obișnuite. În orașe, norma de spații verzi este de 20–50 m² zonă verde / 1 locuitor, în stațiuni minim 40–70 m² zonă verde / 1 vizitator (în zone cu păduri 50–150 m² / 1 vizitator). Zona de spații verzi va cuprinde o suprafață de 12–42% din suprafața stațiunii, procentele menționate cuprinzând la o densitate a populației de 20–70 locuitori / km², respectiv 50–120 locuitori / km².

În stațiunile de pe litoral, spațiile verzi vor forma un mare ansamblu în prelungirea plajei; se va prevedea o centură verde la periferia stațiunii.

Pentru amenajarea spațiilor verzi se cer a fi executate următoarele lucrări specifice: plantații de arbori și arbuști (transplantări de arbori mari, plantații de puieți, plantații de arbuști); plantații de flori; înierbare terenuri, cu pante sub 1/4; terenuri de sport (inclusiv echipament specific); spații joacă pentru copii (inclusiv echipament specific); spații odihnă (inclusiv echipament specific); alei și platforme pietonale; scări exterioare de parc.

În afara lucrărilor menționate mai sus, pentru agrementul din zona verde se vor mai realiza: locuri pentru picnic; pavilioane; terenuri jocuri (inclusiv teren de dame și șah gigant); terenuri sport (baschet, tenis etc); piste de echitație, trasee plimbări cu trăsuri cu cai, sănii, minicar; piste pentru ciclism, piste pentru patine cu roțile; teren minigolf, de golf; teren tir cu arcul; piscină; patinoar; teatru în aer liber, ringuri de dans și estrade

în aer liber; oglinzi de apă (eventual cu pește, amenajări pentru sporturi nautice); rezervații zoologice (ornitologice), acvarium; sală pentru hobbyuri; plajă amenajată (unde e cazul) și aerosolari; alei pentru cură de teren, amenajate.

Pentru agrementul strict terapeutic, se vor organiza parcuri terapeutice, cluburi de recuperare în cadrul cărora vor funcționa dotări din cele enumerate mai sus, grupate după specificul stațiunii și după bolile ce fac obiectul recomandărilor pentru tratament în aceste stațiuni.

În cadrul spațiilor verzi, se pot organiza terenuri de joacă pentru copii, cu suprafață minimă de 500 m², având pentru preșcolari: sector gazonat (20 x 80 m) pentru gimnastică, jocuri cu mingea; sector cu nisip – pentru jocuri în nisip (10 x 10 m), sărituri (grosimea strat nisip = 20 – 40 cm); sector acoperit cu pământ pentru alergări (pistă 25 m lungime) și amenajări de aparate (leagăne, balansoare, tobogane, bărci, scări, corzi de agățat); alei cu pietriș și bănci, umbrare, chioșc răcoritoare – dulciuri.

Terenurile de joacă pentru copii, între 6 și 10 ani, vor avea 300-800 m² și vor cuprinde: teren gazonat 20 x 20 m; piste trotinete, biciclete; gropi sărituri; alei, bănci, adăpost pentru ploaie, bufet.

B. Norme pentru dotări în amenajări sportive. Se recomandă amplasamentele care permit gruparea terenurilor de sport cu spațiul verde al unității funcționale urbanistice sau un eventual complex sportiv.

Complexul sportiv (din orașe și stațiuni cu peste 10.000 vizitatori), destinat antrenamentelor și petrecerii timpului liber, va fi compus din: teren universal pentru fotbal, rugby, handbal (105 x 70 m), gazonat; pistă de alergare cu circuit închis (400 m x 5,0 cu 4 culoare); 3 – 4 terenuri de volei (9 x 18 m), baschet (14 x 26 m), handbal (20 x 40 m); poligon de tir redus (20 x 70 m); bazin de înot (22 x 50 m); sală de gimnastică; vestiare cu dușuri; magazii pentru inventar; cabinet medical; bufet.

Capacitatea unei baze sportive se calculează după formula:

$C = \text{suprafața totală a bazei sportive} / \text{norma, capacitate, teren}$
unde 50–70% reprezintă indicele de folosire a terenului

Complexul sportiv va primi atât turiști aflați la odihnă sau tratament, sportivi veniți în cantonamente, cât și sportivi amatori din populația permanentă a orașului și stațiunii. După specificul stațiunii (stațiuni pentru sporturi de iarnă, stațiuni de litoral, stațiuni de profil complex în care se pot desfășura diferite sporturi în săli și pe terenuri în aer liber), dotările și amenajările sportive din stațiuni pot fi organizate ținând cont de indicele de folosire a terenului de 50–70%; se ia în considerare că 25% din populație frecventează bazele sportive, 30% frecventează parcurile și scuarile, 35% frecventează dotările culturale.

Norme pentru dotări, amenajări sportive:

Felul dotărilor	Norme specifice	Numărul turiștilor din stațiune				
		500– 1000	1000– 3000	3000– 5000	5000– 10000	10000– 25000
A. Sporturi de iarnă						
1) Mijloace de transport pe cablu						
- teleschi, telesaun	capacitate 600 – 800 schiori / oră		x			
- telecabină, teleferic	1000 – 1200 persoane / oră viteza = 10 – 12 m/sec			x	x	
2) Piste sporturi de iarnă						
- pistă slalom neluminată	5 – 10 km lungime 10 – 20 m lățime	(x)	x			
- pistă slalom iluminată	10 – 15 km lungime			(x)	x	
- pistă de săniuțe	20 – 50 m lățime	(x)	x			
- pistă de săniuțe cu telesaune	10, 15, 40, 50 km lungime		(x)	x	x	
- pistă de bob				(x)		
3) Pârții de schi fond				(x)	x	
4) Școală de schi	10, 15, 40, 50 km lungime	(x)	x			
5) Trambulină				(x)	x	
6) Patinoare						
- patinoar natural	30 x 60 m		(x)	x		
- patinoar artificial	25 x 10 m			x		
7) Piscină	25 x 12,5 m		(x)	x	x	
8) Heliport				(x)	x	
9) Salvamont				(x)	x	

B. Sporturi de litoral									
1) Echipament de plajă									
- vestiare, WC			x						
- infirmerie, bar, snack-bar				x					
- centru închirieri bărci		bărci: unități 25 – 100 bucăți.							
- hidro biciclete		Hidro biciclete 15 – 30 bucăți	(x)						
- debarcader și punct închiriere bărci cu pânze, bărci cu motor		3 ambarcațiuni / ha		(x)			x		
- ponton schi nautic		1 schior / 100 m circuit		(x)			x		
- bazin copii		50 m ² , adâncimea apei 25 – 50 cm	x						
- grădinițe copii		grupe 25 copii	(x)						
- piscină dimensiuni medii		25 x 10 m 25 x 12,5 m 25 x 15 m	(x)						x
- piscină olimpică		50 x 15							x
- școală de înot		50 x 20							
- școală plonjări submarine				x					
- port ambarcațiuni agrement									x
- centru de organizare a competițiilor nautice		bazin 1500m 1 x 90 – 120 m lățime x 2,50 m adâncime						(x)	
- școală yahting		cu hangar, debarcader, dispozitiv lansare la apă						(x)	x
C. Sporturi în săli și pe terenuri									
- spații simplu amenajate pentru jocuri cu mingea, badminton, tenis de masă		15 x 12 m	x						
- teren tenis		800 m ²	x						
- terenuri volei / baschet		800 m ² (100 persoane / zi)	(x)				x		
- piste popice		14 x 1,5 m	x						
- bowling		25 x 4,5 m		(x)			x		

- sală de antrenament (judo, scrimă, yoga, tenis de masă)	200 m ² (4 x 48 pers. pe zi)	(x)	x		
- sală de antrenament (handbal, volei, baschet)	400 m ²		(x)	x	
- teren de antrenament pentru fotbal	10 000 m ²		(x)	x	
- sală de gimnastică	1 000 m ²			(x)	x
- sală de sport polivalentă	2 000 m ²			(x)	x
- stadion	20 000 m ²			(x)	x
- poligon tir					x
- teren echitație	10 000 – 15 000 m ²			(x)	x
- teren minigolf	min. 15 000 m ²			(x)	x
- piste carting	circuit 250 m			(x)	x
- teren pentru echitație	3 – 5 ha			(x)	
- teren golf cu 9 găuri	20 – 30 ha			(x)	
- teren golf cu 18 găuri	50 – 70 ha			(x)	x
- teren multifuncțional pentru jo- curi sportive propus pentru ame- najări complexe de sport și agre- ment	18,00 x 30,00 limită benzi de siguranță (9 x 18,00 volei; 10,97 x 23,77 tenis; 14,00 x 26,00 baschet)	(x)	x		
D. Amenajări sportive / total stațiune	5 – 10 m² / 1 loc				
- bază sportivă – complex	6 – 8 m ² / 1 loc	x 8 m ²	x 8 m ²	x 8 m ²	x 8 m ²
- ștranduri și bază nautică	1 – 2 m ² / 1 loc	x 2 m ²	x 2 m ²	x 2 m ²	x 2 m ²
- săli pregătire fizică	0,1 – 0,3 m ² / 1 loc (1 sală / 2000; 1 piscină / 3000 loc.)	x 0,3 m ²	x 0,3 m ²	x 0,2 m ²	x 0,1 m ²

* x = minim; (x) = optim

CAPITOLUL IX

AMENAJAREA ȘI ECHIPAREA AȘEZĂRILOR RURALE PENTRU TURISM

9.1. Turism rural și agroturism. Concepte și definiiri

Turismul în zone rurale, complementar altor forme de turism, contribuie la susținerea acestuia, oferindu-i condițiile necesare transformării turismului de circuit în turism de sejur. Această zonă poate și trebuie să devină zonă turistică de sejur, o destinație pentru petrecerea concediului tot timpul anului, căci ea răspunde, nu numai motivației turismului cultural și de cunoaștere, ci și altei cerințe moderne: aceea de petrecere a timpului liber în natură, fapt de altfel constatat și în alte țări: anchetele făcute printre vizitatorii monumentelor istorice demonstrează că atenția se îndreaptă nu numai asupra monumentelor, ci și asupra mediului lor înconjurător¹.

Această motivație este exprimată cât se poate de convingător într-o declarație a dr. Andre Lwoff – laureat al premiului Nobel: „*Când ești un european trăit în mediul gălăgios al metropolelor continentale, deslușești că acolo, în Țara de Sus, după cum o numiți dvs., cei din România, cunoști și trăiești împlinirea sentimentului liniștii... Frumusețea mănăstirilor vizitate și ambianța, liniștea climatului, iată de ce m-a bătut gândul să mă stabilesc acolo*”. Opțiunea acestei personalități de renume mondial este cu totul justificată, întrucât satul românesc nu se prezintă ca un produs turistic de serie, ci poartă amprenta originalului, ineditului și surprizei, el constituie în momentul de față una dintre cele mai bogate surse de satisfacere a trebuințelor, deci, și a motivației. Principala caracteristică cu care se impune acest produs turistic în fața consumatorilor este cadrul de compensare, fizică și spirituală a deficiențelor ce însoțesc, în majoritatea situațiilor, viața din colectivitățile urbane.

¹ Y. Malecot, *Monuments Historiques et activites touristiques*, în „*Les Monuments historiques de la France*”, 1972, nr. 3/2, pag. 80.

Motivațiile specifice turismului rural sunt următoarele:

- reîntoarcerea la natura nemodificată, motivație valabilă pentru toate categoriile de vârstă, sex, socio-profesionale, statut social, rezultat al trebuinței de conservare, sănătate, confort fizic și spiritual, ce demonstrează că, omul modern nu se poate rupe de cadrul originar de viață, iar contactul lui cu mediul rustic are ecouri largi în mecanismul echilibrului funcțional;

- cunoașterea și adeziunea temporară la grupurile de apartenență specifice zonelor rurale, dintre care se desprind familia de tip patriarhal, comunitatea locativă, grupul de muncă, grupul folcloric. În acest cadru, turistul își recapătă condiția de membru al comunității, reputația, prestigiul, considerația celorlalți, precum și posibilitatea de a participa la acțiuni comune creatoare;

- cunoașterea, înțelegerea, inventarea și elaborarea contactului nemijlocit cu piese ale tezaurului istoriei naționale, ale folclorului, ocupațiilor tradiționale și obiceiurilor populare transformă vacanțele rustice într-un veritabil proces de asimilare a unor noi și numeroase cunoștințe și de dobândire a unor deprinderi ce dau turiștilor satisfacții personale și sentimentul utilității. În același timp, prin inițierea în meșteșuguri și ocupații tradiționale locale, turiștii își pot manifesta din plin aptitudinile creative personale, ieșind din monotonia și rutina activităților cotidiene;

- motivații estetice ce decurg din nevoia de frumos, ordine, puritate, armonie, naturalețe, ce îndeamnă pe majoritatea turiștilor să se considere privilegiați pentru posibilitatea de a vizita locuri atractive prin pitorescul și farmecul lor;

- curiozitatea, satisfăcută prin informații asupra ospitalității populare, obiceiurilor gastronomice, artizanatului și ritualurilor sătești;

- odihna, cura de aer și de fructe, consumul de alimente proaspete și terapia ocupațională;

- sportul, vânătoarea, pescuitul sportiv, ascensiunile și drumețiile, care capătă o notă autentică, lăsând loc suficient inițiativei, imaginației și înclinațiilor individuale.

Pornind de la aceste considerente semnalăm prezența unei forme de turism specifice – *turismul rural* – care valorifică resursele turistice locale (naturale, culturale și economice) ca și dotările și echipamentele, inclusiv pensiunile agroturistice. Practic, turismul rural include o paletă largă de modalități de cazare, de activități, evenimente, festivități, sporturi și distracții, toate acestea desfășurându-se într-un mediu tipic rural.

În contextul identificării și nominalizării conceptelor operante (mișcarea de persoane, fenomenul turistic, categoria de turism, faptul turistic, piața turistică și categoriile acesteia – cererea și oferta, atitudinea și moti-

vația specifică, comportamentul turistic, statutul turistic, formele de turism, agrementul turistic, loisirul turistic), categoria de *agroturism* se definește ca o formă de turism rezultată atât din acțiuni ale indivizilor ce vizează o deplasare într-un spațiu definit, cât și din consecințele activităților trecute și prezente ale societății, constituite într-un cadru adecvat desfășurării acțiunilor turistice (vezi fig. 14.).

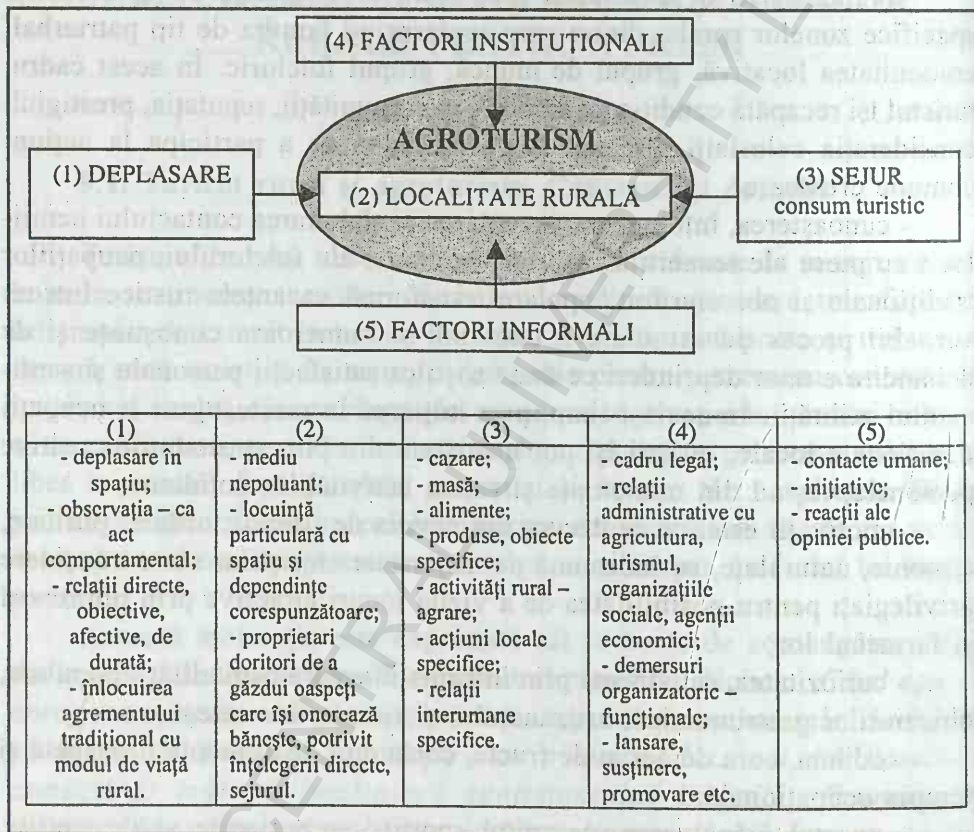

Figura 14. Agroturismul – Schema concept

Astfel, în exercitarea faptului turistic, acțiunea umană este condiționată de existența unei structuri antropice și a infrastructurii socio-culturale adecvate, prezente într-un mediu natural nepoluat și atrăgător. Agroturismul reprezintă acțiunea de deplasare a unei persoane într-o localitate rurală nepoluată, pitorească, având un specific agrar, finalizată prin șederea (sejurul) pentru o durată de cel puțin 24 de ore într-o gospodărie țărănească, consumul de produse locale alimentare și nealimentare și coabitarea, observația, asistența și coparticiparea în comunitatea socială locală, prin respectarea normelor ce fac posibilă întreaga acțiune.

9.2. Cadrul legislativ de organizare și funcționare a pensiunilor turistice rurale

Structurile de primire turistică din mediul rural dețin o capacitate de cazare da până la 10 camere, totalizând maximum 30 de locuri, funcționând în locuințele cetățenilor sau în clădiri independente. În ceea ce privește spațiile pentru prepararea și servirea mesei, numărul de locuri la mese trebuie să fie mai mare decât al celor de cazare, dar nu mai mic de 20 de locuri la mese. Acestea se clasifică la fel ca toate celelalte unități de alimentație pentru turism, potrivit normelor specifice elaborate de Ministerul Turismului conform anexei 2 (OMT 510/2002). Amplasarea pensiunilor turistice rurale trebuie realizată în locuri ferite de surse de poluare sau alte elemente care să pună în pericol turiștii.

Criteriile minime² privind clasificarea pensiunilor turistice rurale:

Criterii minime obligatorii	Categorია de confort Flori (margarete)				
	5	4	3	2	1
1. Criterii generale:					
• clădirile, inclusiv anexele gospodărești, să fie în stare:					
- foarte bună	x	x	x	-	-
- bună	-	-	-	x	x
- să se încadreze în stilul arhitectural cu specific local	-	-	-	-	-
- căile de acces proprii și spațiile înconjurătoare să fie bine întreținute	x	x	x	x	x
- curte proprie, cu spații verzi	x	x	x	x	-
- împrejurimi estetice și eficiente	x	x	x	x	x
- curte cu amenajări florale	x	x	x	-	-
- amenajări în aer liber pentru odihnă și relaxare	x	-	-	-	-
- suprafețe de joacă pentru copii	x	x	-	-	-
- garaj sau adăpost acoperit	x	-	-	-	-
- parcare proprie	x	x	-	-	-
2. Organizarea spațiilor					
- accesul în camerele de dormit și în grupurile sanitare să fie direct, fără a se trece prin alte camere folosite pentru dormit	x	x	x	x	x
- holul de primire, în suprafață minimă de 12 m ² , să fie mobilat și decorat	x	x	-	-	-

² Conform Anexei 1.5. la normele metodologice; OMT nr. 510/2002

- spații corespunzătoare și igienice pentru prepararea mesei, dotate cu echipamente de preparare și conservare a alimentelor	-	-	x	x	x
- sufragerie cu mobilier adecvat, de calitate superioară și cu inventar de servire a mesei de calitate	x	x	-	-	-
- salon cu suprafața minimă de... m ²	20	-	-	-	-
- elemente decorative de bun gust în interior	x	-	-	-	-
- spațiu pentru servirea mesei dotat cu mobilier (mese, scaune, banchete) și inventar de servire	-	-	x	x	-
- camere cu grup sanitar propriu	x	x	x	-	-
- grup sanitar comun (la pensiunile de categorie inferioară se admit în WC uscat și spălătoare alimentate la surse naturale din rezervoare)	-	-	-	x	x
3. Instalații					
- încălzire centrală sau cu gaze la sobă de teracotă, mai puțin la unitățile sezoniere estivale	x	x	x	-	-
- încălzire cu sobe de teracotă sau cu alte echipamente admise de normele P.S.I.	-	-	-	x	x
- sursă de încălzire în camerele de baie (încălzire centrală sau alte mijloace admise de normele P.S.I.)	x	x	x	-	-
- instalație de apă curentă caldă / rece la bucătărie	x	x	x	x	-
- instalație de apă curentă rece la bucătărie	-	-	-	-	x
- aer condiționat	-	-	-	-	-
- racord la rețeaua publică de canalizare sau la mijloace proprii de colectare și epurare	x	x	x	x	x
- clădirea să fie racordată la rețeaua electrică publică	x	x	x	x	x
4. Suprafața minimă a camerelor (m²)					
- cameră cu 1 pat	16	15	10	9	8
- cameră cu 2 paturi	20	18	13	12	11
- cameră cu 3 paturi	-	-	-	16	11
- cameră cu 4 paturi	-	-	-	-	16
- dormitorul din apartamente	20	18	13	12	11
- salonul din apartamente	20	18	14	12	11
5. Număr maxim de paturi simple într-o cameră	2	2	2	3	4
6. Echipare sanitară					
- camerele dispun de grup sanitar propriu (cadă cu duș sau cuvă cu duș, lavoar și WC)	x	x	x	-	-

- grup sanitar comun compus din:					
- 1 cabină WC la 10 locuri	-	-	-	x	x
- 1 spălător cu un lavoar cu apă curentă caldă/rece la 10 locuri	-	-	-	x	x
- 1 cabină duș cu apă caldă/rece la 15 locuri	-	-	-	x	x
7. Dotarea camerelor					
- pardoseli acoperite cu covoare sau mochetă de bună calitate (pardoselile din parchet, marmură și alte materiale similare pot fi acoperite și parțial)	x	x	-	-	-
- pardoseli acoperite integral sau parțial cu covoare sau carpete	-	-	x	x	-
- mobilier uniform ca stil și de calitate superioară	x	x	x	-	-
- pat cu somieră cu saltea sau pat cu saltea relaxa	x	x	x	-	-
- pat cu saltea	-	-	-	x	x
- saltea de lână cu o grosime de 5 cm	x	x	-	-	-
- plapumă, pled sau pături (câte 2 buc de persoană)	x	x	x	x	x
- perne mari	x	x	x	x	x
- cearșaf pentru pat și cearceafuri plic pentru pled, pătură sau plapumă	x	x	x	x	x
- cuvertură de pat	x	x	x	x	-
- husă de protecție	x	x	-	-	-
- masă și scaune	x	x	x	x	x
- dulap sau spații amenajate pentru haine, cu umerase	x	x	x	x	-
- cuier	x	x	x	x	x
- oglindă sau toaletă la dispoziția turiștilor	x	x	x	x	x
- veioză sau aplică la capătul patului	x	x	x	x	-
- prosoape pentru față (1 bucată de persoană)	x	x	x	x	x
- prosoape plușate pentru baie (1 bucată pentru fiecare persoană)	x	x	x	x	-
- halat de baie	x	x	-	-	-
- perdele transparente	x	x	x	-	-
- perdele obturante sau alte mijloace de obturare a luminii	x	x	x	x	x
- perii pentru haine și pantofi	x	x	x	x	x
- scrumiere (opțional)	x	x	x	x	x
- pahare (2 bucăți de persoană)	x	x	x	x	x
- vase cu flori	x	x	x	-	-
- televizor și aparat radio în cameră, garsonieră și apartament	x	x	x	-	-
- televizor și aparat radio în spații comune	x	-	-	x	-

Garsonierele și apartamentele vor avea în plus:					
- fotolii sau canapea	x	x	x	-	-
- demifotolii, scaune	-	-	-	x	x
- masă sau măsuță	x	x	x	x	x
- frigider	x	x	x	-	-
- set de pahare pentru apă, vin, coniac	x	x	x	-	-
- perdea, covor de calitate a celor din dormitor	x	x	x	x	x
8. Dotarea bucătăriilor					
- plită electrică sau cu gaze	x	x	x	-	-
- mașină de gătit sau reșou electric cu minim două ochiuri	-	-	-	x	x
- cuptor cu microunde	x	x	-	-	-
- vase și ustensile de bucătărie din inox	x	x	-	-	-
- vase și ustensile de bucătărie	-	-	x	x	x
- echipamente pentru păstrarea prin frig a alimentelor	x	x	x	x	x
9. Telefon la dispoziția turiștilor	x	x	x	-	-
10. Alte criterii					
- anexele gospodărești pentru creșterea animalelor și păsărilor vor fi amplasate și întreținute astfel încât să nu creeze disconfort pentru turiști	x	x	x	x	x
- animalele de la care provin lactatele să fie atestate ca sănătoase, iar produsele din carne să fie examinate sanitar – veterinar	x	x	x	x	x
- minim 20% din alimente să provină din surse locale	x	x	-	-	-
- minimum o persoană să fie absolventă a unui curs de formare în domeniu (în cazul unităților de 5 flori criteriul este obligatoriu pentru cele cu peste cinci camere)	x	x	x	-	-
- asigurarea posibilității turiștilor de a achiziționa suveniruri sau produse alimentare sau nealimentare cu specific local	x	x	-	-	-

Categoria de clasificare a pensiunii turistice este determinată de îndeplinirea în totalitate a criteriilor obligatorii prevăzute în tabelul de mai sus și de realizarea următorului punctaj maxim rezultat din evaluarea criteriilor suplimentare prevăzute în anexa 1.5.1. la prezentele norme metodologice: 5 margarete – 150 puncte; 4 margarete – 120 puncte; 3 margarete – 80 puncte; 2 margarete – 40 puncte.

9.3. Satele turistice

Preocuparea pentru găsierea unor noi formule de vacanță, în care să se reflecte cât mai fidel posibil preferințele turiștilor și care să satisfacă cerințele unui turism ce tinde să devină un fenomen de masă, s-a bucurat și se bucură de atenția cuvenită din partea organizatorilor de turism din țară și de peste hotare. Alături de vacanțele combinate: mare-munte, munte-mare, tratament-excursii etc., în ultimul timp s-au impus, ca noi formule de concediu, satele de vacanță, sejurul în mediul rural, sejur la ferme, dar mai ales satele turistice, atât ca necesitate, cât și ca „modă turistică”.

Ce sunt satele turistice? O definiție acceptată și în alte țări conturează satele turistice drept așezări rurale pitorești bine constituite, situate într-un mediu nepoluat, păstrătoare de tradiții și cu un bogat trecut istoric care, în afara funcțiilor politico-administrative, sociale, economice și culturale proprii, îndeplinesc, sezonier sau în tot cursul anului, și funcția de primire și găzduire a turiștilor pentru petrecerea unui sejur cu durată nedefinită.

Ce condiții minime trebuie să îndeplinească o localitate pentru a deveni sat turistic? Amplasate într-un cadru natural atrăgător, fără surse de poluare, accesibilitate, existența unor resurse turistice bogate și posibil a fi valorificate prin desfășurarea unor activități de vacanță cât mai variate: odihnă, plimbări în aer liber, aer nepoluat, înot și sporturi nautice, excursii ușoare, ascensiuni, activități culturale sau participarea la acțiuni culturale ce se desfășoară în sat etc. De asemenea, este necesar un minim de confort, rezolvat cu mijloace locale, simple (WC de tip uscat, apa curentă, canalizare, baie etc).

Alături de acestea, la sporirea valorii unui sat turistic mai pot contribui și următoarele: existența unei tradiții în ce privește activitatea turistică; aportul unor eventuali factori curativi balneoclimatici (izvoare de ape minerale, termale, nămoluri terapeutice, mofete, lacuri sărate, litoral – maritim etc); existența unor valoroase vestigii arheologice, monumente istorice, de artă și arhitectură; prezența unor dotări social-culturale, sportive, comerciale etc.

Dezechilibrat, uneori marginalizat, spațiul rural românesc a păstrat, în ciuda vicisitudinilor vremii, tradițiile culturale, datinile străbune și, mai ales, ospitalitatea specifică acestei țări. Ne aflăm într-o societate urbanizată, care nu visează decât la petrecerea concediului la țară. După decembrie 1989, în România a apărut un nou concept de turism mai apropiat omului – turismul rural ecologic Primele gospodării înscrise în rețeaua turismului rural au fost cele din zona Rucăr, Moeciu – Bran. Apoi, într-un ritm mai

rapid decât se prevedea, peste 1200 de gospodării răspândite pe meleagurile Bârsei, Dornelor, Maramureșului, Munților Apuseni, împrejurimile Sibiului, Clujului etc, și-au deschis porțile pentru primirea turiștilor. Turismul rural nu este un paleativ pentru cei săraci și nici o curiozitate, ci o alternativă, o posibilitate de recreere departe de orașele poluate și de aglomerația marilor hoteluri. Pe de altă parte, este o șansă de câștig pentru oamenii satelor.

9.3.1. Amenajarea și echiparea satelor turistice

În raport cu varietatea și valoarea resurselor turistice, activitatea ce se desfășoară într-un sat turistic se caracterizează printr-o complexitate mai mare sau mai mică, dar cuprinde, în principal, următoarele componente: cazare, alimentația publică, comerț general, tratament, agrement, promovare și publicitate, organizare, dezvoltare și amenajare. În continuare, vom prezenta câteva sugestii referitoare la organizarea acestora:

A. *Cazarea*. În satele turistice se pot organiza și amenaja mai multe tipuri de cazare și anume:

- camere mobilate (pentru oaspeți), de categorii diferite, în locuințele gospodariilor, aceștia locuind în aceeași casă sau în apropiere;

- casă de vacanță, alta decât cea locuită de gospodar, construită ad-hoc sau eliberată în sezonul turistic;

- spațiu pentru amenajarea unui loc de campare (cu cort sau rulotă) în grădină sau livadă, gospodarul locuind în apropiere, spre a asigura securitatea turiștilor;

- spații secundare în gospodăria sătească (fânărie, colibă);

- spații cu destinație specială pentru turiști, construite de către grupuri de locuitori, sau asociația turistică sătească (vile, cabane, mini-hoteluri).

Toate aceste spații de cazare (mai puțin cele secundare) vor fi mobilate ca să corespundă normelor de clasificare elaborate de Ministerul Turismului, care le va omologa, iar tarifele percepute se vor stabili în conformitate cu legislația în vigoare, vor fi negociabile și nu vor depăși limitele maxime corespunzătoare categoriei de confort. Problemele de îndrumare și de sprijin în omologarea spațiilor de cazare și de alimentație publică vor intra în competența Comisiei de îndrumare și omologare.

B. *Alimentația publică*. În satele turistice, servirea mesei pentru turiști se poate realiza în mai multe modalități:

- pensiune completă la gospodarul-gazdă;

- demipensiune;

- mic dejun inclus în tariful de închiriere a camerei (casei);

- pensiune completă sau demipensiune acordată de o familie unui grup mai mare de turiști, care locuiesc în gospodării diferite;
- pensiune completă sau demipensiune la o unitate de alimentație publică din localitate (restaurant, pensiune etc.);
- pregătirea mesei de către turiști cu produsele lor sau ale gospodarului și cu utilajele acestuia.

Toate spațiile de alimentație publică vor fi omologate conform normelor Ministerului Turismului, iar tarifele vor fi stabilite și aplicate în baza normelor în vigoare.

C. Comerțul general. În toate satele turistice se vor găsi produse agro-alimentare locale (lactate, carne, legume, fructe etc), care pot fi cumpărate de către turiștii sosiți pentru sejur sau cei aflați în tranzit prin localitate. Totodată, după experiența altor țări cu o agricultură avansată, în unele sate turistice se pot amenaja și dezvolta și unele complexe industriale agro – alimentare, care să comercializeze, în condiții de strictă securitate igienico-sanitară, produsele proprii, lactate, de carne, legume și fructe (inclusiv de pădure), care să se adreseze atât turiștilor și cetățenilor proprii, cât și altor societăți comerciale, inclusiv turistice. De exemplu, în Franța, Elveția și Austria există sate turistice și asociații turistice sătești cu firme de marcă în producerea și comercializarea produselor agro – alimentare specifice. Aproape toate satele montane au resurse mari în această privință și pot organiza atât complexe agro – industriale locale, cât și magazine pentru comercializarea produselor agro – alimentare.

Desigur, aprovizionarea cu produse agro – alimentare deficitare (fructe, cereale, legume – pentru satele de munte) se poate face prin cooperare cu alte sate producătoare (la schimb) sau prin agenți economici specializați. De asemenea, într-un sat cu activitate turistică sunt necesare și alte magazine de interes general, dar și pentru satisfacerea unor necesități legate de turism (vederi, timbre, plicuri, artizanat, suveniruri, presă, cărți etc).

D. Agreementul. Animația și agreementul au loc important în ocuparea timpului într-un sejur turistic. Resursele turistice variate ale unui sat turistic pot genera numeroase forme de petrecere a timpului, prin amenajarea sau organizarea a diverse dotări și acțiuni turistice corespunzătoare unora dintre cele mai diferite motivații și segmente de clientelă.

În zonele montane se pot amenaja, astfel, pârtii de schi (alpin și fond) dotate cu mijloace de transport cu cablu (baby-schi, teleschi și chiar telescaune), terenuri de sport multifuncționale (tenis, volei), patinoar (teren de tenis adaptat pentru a fi utilizat ca patinoar pe timp de iarnă), lacuri pentru agreement nautic, plajă și înot, echitație, popicărie.

Sub acoperiș, pentru iarnă și perioade umede și reci, se pot amenaja săli de club (biliard, tenis de masă, popicărie, video, disco), biblioteci. Acolo unde condițiile materiale permit, se pot amenaja saune, piscine, terenuri de sport adiacente caselor de vacanță.

Acțiunile turistice pot fi diverse, de la cele cultural-artistice, la cele ocupaționale specifice satului sau excursii în împrejurimi. Se pot organiza programe pentru speoturism, alpinism, drumeție montană, turism de cunoaștere și cu valențe științifice etc.

Toate aceste posibilități de agrement, acțiuni și programe turistice presupun amenajări cu investiții mici sau de mai mari proporții, realizarea unor programe de mare eficiență, dar și atractive, precum și o bună organizare.

Din oferta satelor turistice din Austria, Franța, Elveția etc. rezultă că multe gospodării ce închiriază spații pentru cazarea turiștilor dispun de mijloace de agrement individuale (piscină, saună, terenuri de sport etc), altele de echitație, iar în marea majoritate a satelor se află un lac de agrement, o discotecă sau videotecă, magazine de închiriat, cumpărat sau reparat articole sportive (de pescuit, schi, biciclete).

Dotările de agrement general se pot realiza de asociația turistică locală, dar și de anumiți agenți-economi. În țările cu tradiție, agenții economici ce organizează sporturile de iarnă, agrementul nautic, alte sporturi sau programe de speoturism sau alpinism, drumeții montane cooperează cu deținătorii de bază de cazare, formând asociații mixte ce pot suporta mai bine concurența, contribuind, cu cote părți, la amenajarea unor dotări în satul sau zona respectivă.

Toate dotările de agrement, la nivel de gospodărie, sat turistic sau zonă, precum și ocupațiile tradiționale care pot atrage turiștii, sunt trecute în oferta fiecărei locuințe ce se inserează în catalogul general de publicitate. În cadrul asociației turistice sătești se organizează un colectiv de animatori care se ocupă cu problemele de agrement și divertisment. Accentul trebuie pus pe amenajarea unor pârtii de schi dotate cu baby-schi-uri sau teleschiuri, terenuri de sport (inclusiv patinoare pentru copii), locuri de picnic, amenajarea și marcarea unor poteci (sau remarcarea și întreținerea celor existente) pentru drumeția montană, realizarea unor programe culturale și excursii turistice din zonă. Ca acțiuni speciale, cu avizele necesare, se pot organiza programe de vânatoare și pescuit sportiv. Alte programe pot fi legate de principalele ocupații ale localnicilor (zootehnice, pomicultură, artizanat), în inițierea turiștilor, în unul din domeniile respective.

E. Tratamentul balnear. Satele turistice beneficiare de factori naturali de cură (ape minerale, gaze și nămoluri sau lacuri terapeutice, bioclimat),

se pot profila și pe turismul balnear, amenajările respective fiind realizate de asociația turistică locală sau de alți agenți economici în cooperare.

La latitudinile medii la care se află unele sate (propușe pentru a fi declarate „turistice”), bioclimatul montan tonic-stimulent, dar și de adăpost, sedativ, constituie un factor de cură important în climato-terapia afecțiunilor nervoase ușoare, metabolism și endocrine, de surmenaj fizic și intelectual etc, iar băile de soare și cura de aer (aero-helioterapie) sunt bine venite în cura profilactică pentru orice om sănătos. Amenajarea unor platforme cu foșoare pentru o astfel de cură este des întâlnită în satele turistice din Europa.

F. *Promovare și publicitate.* Prin intermediul compartimentului (biroului) de promovare și publicitate din cadrul Asociației turistice satești, se va face o inventariere a tuturor resurselor turistice din localitate și din împrejurimi precum și a bazei materiale existente (cazare, alimentație publică, agrement etc), după care se întocmesc programele ce pot fi lansate și promovate. În colaborare cu alți agenți economici, se va trece la promovarea și publicitatea satului turistic cu oferta sa – cazare, alimentație publică, agrement, ocupații tradiționale, medii și preocupări ale gospodarilor.

9.3.2. *Tipologia și clasificarea satelor turistice*

Stabilirea tipurilor de sate turistice. Constă în identificarea și relevarea specificului localităților și gruparea lor în câteva tipuri fundamentale, în vederea promovării, în fiecare localitate, a celor mai adecvate forme de turism, în funcție, atât de principalele caracteristici geografice, sociale și economice, cât și de principalele motivații și opinii ale categoriilor de turiști care frecventează localitatea respectivă. Aplicarea principiului specializării în domeniul organizării și funcționării satului turistic, este cu atât mai necesară cu cât fiecare localitate rurală constituie o entitate cu particularități proprii și activități specifice, ce nu trebuie decât să fie identificate și valorificate cât mai eficient posibil, din punct de vedere turistic.

De asemenea, stabilirea tipurilor de sate turistice constituie un mijloc de selecționare a turiștilor, aceștia grupându-se de la sine într-un sat sau altul, în funcție de principalele lor motivații și opțiuni turistice. Aceasta permite o mai bună cunoaștere și funcționare a mecanismului economic cerere-ofertă, și, ca urmare, organizarea spațiilor de cazare și a celorlalte servicii, în funcție de principalele caracteristici social-economice ale clientelei turistice. În sfârșit, stabilirea tipurilor de sate turistice permite realizarea unei propagande, reclame și publicități concrete și specifice, în funcție de particularitățile fiecărui tip de sat turistic.

Din punct de vedere teoretic, problema tipologiei satelor turistice poate fi abordată ca o chestiune de natură opțională, însă, decizia aplicării ei în practică, determinarea tipului satului turistic este de natură obiectivă. Pentru aceasta, este necesar ca, alături de dorința și intenția organizatorilor, satul turistic respectiv să întrunească un quantum de condiții naturale și istorice, social-economice obiective, care să fie definitorii și caracteristice pentru fiecare tip de sat turistic.

Întrucât caracteristicile care pot fi luate în considerare în tipologia satelor turistice sunt numeroase și variate de la o zonă geografică la alta și chiar de la o localitate la alta, ne vom rezuma doar la prezentarea unei tipologii generale a satelor turistice:

A. *Sate turistice etnografic-folclorice* (Bogdan Vodă, Vaideeni, Lerești, Sibiel). În această categorie se pot încadra satele în care portul tradițional, arhitectura, mobilarea și decorarea interioarelor, în stil rustic, muzica și coregrafia populară, predomină și se impun ca însușiri esențiale ale satului respectiv. În aceste sate, pot fi oferite turiștilor servicii de cazare și masă în condiții autentice (mobilier, decor și echipament de pat în stil popular; meniuri tradiționale servite în veselă și cu tacâmuri specifice – farfurii și străchini de ceramică, linguri de lemn etc, ceea ce nu exclude, desigur, posibilitatea utilizării, la cerere, și a tacâmurilor moderne).

În aceste sate, se pot organiza expoziții artizanale permanente (cu vânzare), iar pentru turiștii care nu rămân în localitate, ci numai o vizitează, se pot amenaja una sau mai multe gospodării, ca muzeu etnografic în aer liber. De asemenea, în aceste sate pot fi identificați și stimulați rapsozi populari (vocali și instrumentali), permanentizate horele duminicale și, la sărbători, târgurile, alte obiceiuri și tradiții locale, la care să participe efectiv și turiști. Este știut însă, că păstrarea și perpetuarea folclorului și, îndeosebi, a etnografiei (portul, tehnicile de lucru, arhitectura, mobilarea și decorarea interioarelor etc.), în formele lor originale și tradiționale, se află într-un declin, devenind puncte tot mai izolate pe harta etno-folclorică a țării. Formele și conținutul modului de viață citadin au pătruns și continuă să pătrundă impetuos și ireversibil și în mediul rural.

Abordând viitorul unor localități rurale, din perspectivă turistică, și adaptându-le acestui scop, considerăm că specificul lor etnografic poate și trebuie să fie conservat și perpetuat (în forme adecvate). În caz contrar, interesul actual al turiștilor pentru satul românesc, pentru mediul rustic, în general, va scădea treptat. Cu mai multă receptivitate și cu puțin interes din partea organelor administrative și de specialitate, se poate perpetua, chiar și în condițiile civilizației contemporane, specificul etnografic și spiritual al unor sate românești. Acest deziderat trebuie urmărit cu atât

mai mult, cu cât numeroși săteni din unele localități manifestă vădit interes pentru menținerea stilului lor tradițional de viață, aceste localități având șanse să devină baze turistice permanente, de popularitate internațională, deosebit de rentabile.

B. Sate turistice de creație artistică și artizanală (Tismana, Marga etc). Sunt cunoscute interesul numeroșilor turiști pentru creația artistică și artizanală, ca și dorința lor pentru achiziționarea unor astfel de creații direct de la sursă, de la producătorul însuși. Până în prezent, în acest localități se practică doar turismul de circulație. În cel mai bun caz, unele dintre ele sunt incluse în itinerarele turistice ale unor firme de turism. Aceste sate oferă, însă, posibilitatea practicării unui turism de sejur, în cadrul căruia în atelierele special amenajate și sub îndrumarea unor artiști și meșteri populari renumiți, turiștii s-ar putea iniția în artă și tehnici arhaice populare: icoane pe sticlă, pictură naivă, sculptură în lemn și piatră, țesătorie populară, confecții și cusături populare, ceramică, muzică și dansuri populare etc.

Avem în vedere identificarea posibilităților de practicare a unora din aceste activități chiar în cadrul gospodăriilor găzduitoare. Există numeroase sate în care preocuparea de bază a gospodinelor este țesutul la războaie țărănești, cusăturile sau broderiile populare, activitățile în care pot fi inițiați turiștii amatori. Prin urmare, caracteristica esențială a acestor sate, imaginea lor de marcă, ar urma să fie producția artistică și artizanală, valorificabilă turistic complex și eficient.

C. Sate turistice climaterice și peisagistice (Fundata, Bran, Șirnea). Caracteristica predominantă a acestor sate, adecvate turismului de sejur (pentru amatorii de liniște, de plimbări solitare, într-un cadru natural pitoresc), este cadrul natural și poziția geografică izolată de centrele aglomerate și de marile artere de circulație. Satele de deal și munte, cu casele răspândite pe văi și coline, la o oarecare distanță unele față de altele, cu pajiști, fânețe sau livezi, satisfac motivația fundamentală a numeroși turiști, „reîntoarcerea la natură”.

D. Satele turistice pescărești și de interes vânătoresc (satele de pe văile Vișeuului și Bistriței, Gurghiu și Delta Dunării). În afara posibilităților de cazare, în aceste sate se pot oferi servicii culinar-gastronomice pescărești și vânătoarești. De asemenea, populația locală poate organiza, pentru turiști, unele forme de agrement specifice – pescărești și vânătoarești.

E. Sate turistice viti-pomicole (Recaș, Agapia, Vânători-Neamț). În satele în care predomină această caracteristică (cultivarea pomilor fructiferi și a viței de vie), activitățile turistice sunt posibile pe toată durata anului, atât în perioada recoltării, cât și după aceea, prin oferirea fructelor,

strugurilor și a preparatelor pe baza lor. De asemenea, pot fi avute în vedere multe alte preparate culinare, comune sau dietetice, pe bază de fructe. În aceste sate, o atracție deosebită și, în același timp, o sursă principală de venituri, poate s-o constituie băuturile răcoritoare și reconfortante preparate din fructe.

F. *Sate turistice pastorale* (Vaideeni, Jina). În această grupă pot fi incluse, în general, sate de munte, în care preocuparea de bază a localnicilor este creșterea oilor și vitelor, și care pot să atragă turiștii, prin meniuri bazate pe produse lactate. Aceste meniuri pot fi completate cu ouă, carne de pasăre, de ovine și de bovine, iar pentru divertisment, pot fi organizate ospețe ciobănești (batal la proțap, berbec haiducesc, balmuș, urdă și jintiță), petreceri specifice și tradiționale.

G. *Sate turistice pentru practicarea sporturilor* (Fundata, Șirnea). Numeroase localități rurale prezintă excelente condiții pentru practicarea sporturilor de iarnă (satele montane și de deal) și nautice pe râurile interioare, lacuri de acumulare, fără amenajări speciale și costisitoare. Acest tip de sat poate să atragă două categorii de turiști, în general din rândul tineretului: sportivi amatori, inițiați în practicarea sporturilor respective; turiști neinițiați sau mai puțin inițiați, dar dornici să se inițieze și să le practice. Pentru această din urmă categorie pot funcționa instructori de schi, bob, înot etc, recrutați din rândul populației locale. De asemenea, în aceste sate, pot funcționa puncte de închiriere a echipamentului sportiv.

9.4. Organizarea, dezvoltarea și promovarea turismului rural și agroturismului

În organizarea și desfășurarea activității de turism, în satele turistice un loc important îl ocupă abordarea acestei activități într-un sistem de marketing – mix, pornind de la formarea „produsului turistic” pe componente și în ansamblu, până la stabilirea tarifelor, a canalelor de distribuție și a căilor și mijloacelor de promovare și publicitate.

Formarea „produsului turistic” implică atât analiza potențialului turistic (natural și cultural-istoric, poziția geografică, forța de muncă, trăsăturile psiho-sociale ale populației etc), material, uman și financiar (surse și mijloace de finanțare) cât și a posibilității de valorificare și constituire într-o ofertă turistică competitivă. Prin studii de conjunctură se aleg piețele cele mai favorabile, căile și mijloacele de promovare și publicitate. Comisia financiară și pentru dezvoltare va avea tocmai aceste atribuții și va colabora cu specialiștii din domeniile implicate. Totodată, trebuie să se țină seama de: valoarea și varietatea resurselor turistice

montane, ocupațiile agro-pastorale și tradițiile etnofolclorice din zonă; poziția favorabilă pe o arteră turistică importantă și în apropierea unor centre turistice și stațiuni montane renumite; apropierea de masive montane de mare atractivitate și circulație turistică; dezvoltarea socio-economică ridicată a satelor care conduce la un nivel de trai confortabil al gospodarilor cu efecte benefice pentru primirea și găzduirea turiștilor, inclusiv din străinătate; trăsăturile psiho-structurale ale populației ce-i conferă un grad mare de ospitalitate, cinste și moralitate; gradul mai înalt de emancipare a locuitorilor din sate (cunoscători și de limbi străine).

Inventarierea resurselor turistice naturale și socio-economice se continuă cu analiza detaliată privind posibilitățile de valorificare și de construire a produsului turistic. Este vorba de: amenajări pentru dezvoltarea infrastructurii generale (alimentare cu apă, încălzire, epurarea apelor uzate, reparare și modernizarea drumurilor de acces la obiective sau de legătură cu magistralele rutiere); ridicarea gradului de confort al gospodăriilor primitoare de turiști; dotări tehnico-edilitare și comerciale; dotări pentru agrement sportiv (pârții de schi, transport cu cablu, terenuri de sport, poteci turistice, echitație) etc. Urmează analiza tehnico-economică a fiecărui program în parte și soluționarea financiară a propunerilor, urmărindu-se realizarea în etape și în funcție de eficiența economică a fiecărei investiții. Aici trebuie să se facă apel la specialiști pentru a evalua exact efortul financiar și material dar și beneficiul estimat.

Realizarea investițiilor, pe programe, se poate face cu forțe proprii, prin credite de la bancă, prin asocieri cu societăți comerciale românești sau străine, fie prin sprijin financiar de la anumite fundații din țară sau străinătate sau de către anumiți agenți economici (mai ales dotările de agrement).

9.4.1. Structuri organizaționale agroturistice

Pentru sprijinirea populației locale în organizarea și funcționarea satului turistic și în dezvoltarea agro-turismului se propun, pe anumite nivele, constituirea unor asociații turistice nelucrative, alcătuite pe bază de adeziune în rândul gospodarilor care oferă servicii turistice și anume:

- Asociația Turistică Sătească (ATS);
- Asociația Județeană a Turismului Sătesc (AJTS);
- Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural.

Pentru cuprinderea și rezolvarea optimă a problemelor ce le implică activitatea satului turistic se propune și o anumită structură organizatorică la nivelul ATS:

- Comitetul asociației, ca organ coordonator și reprezentanți ai asociației, condus de un președinte;
- Comisia financiară, economică și de dezvoltare;
- Comisia de îndrumare și de omologare a bazei materiale, de cazare și alimentație publică;
- Comisia de promovare, publicitate și agrement;
- Comisia juridică și de cenzori.

Aceste organisme sunt electivă din rândul membrilor asociației, au un plan de activitate propriu, care face parte integrantă din planul general al asociației. Printre atribuțiile ATS am putea sugera: activitatea asociației se desfășoară în adunări generale și pe comisii având următoarele atribuții generale:

1. Alege anual comitetul asociației, pe președintele acestuia, pe membrii comisiilor și pe responsabilii fiecăreia;
2. Aprobă primirea de noi membri, la propunerea comisiei de omologare;
3. Aprobă tipul fundamental de sat turistic, serviciile turistice care urmează să constituie „specialitatea satului” și formele prioritare de turism, la propunerea comisiei de promovare, publicitate și agrement;
4. Aprobă limitele maxime ale tarifelor pentru serviciile de bază oferite turiștilor, la propunerea comisiei financiare în concordanță cu normele în vigoare;
5. Aprobă bugetul asociației – volumul, căile de formare a bugetului, cheltuielile de la buget, alte încasări și cheltuieli – la propunerea comisiei financiare;
6. Aprobă funcțiile și sarcinile pentru activități remunerate (permanent sau sezonier) din fondul asociației, cuantumul remunerației și persoanele propuse pentru a îndeplini funcțiile respective, la recomandarea Comitetului asociației;
7. Aprobă statutul și regulamentul de funcționare al asociației, la propunerea Comitetului asociației, elaborat pe baza statutului-cadru și regulamentul – care urmează a fi pus la punct de către Federație, pe măsura cristalizării și verificării în cadrul experimentului a acestei forme organizatorice;
8. Elaborează politica de dezvoltare a turismului rural, de amenajare a spațiului și de realizare a investițiilor necesare;
9. Elaborează acțiunile promoționale locale și editează prospecte, pliante, hărți și calendare ale manifestărilor sătești tradiționale;
10. Contractează împrumuturi bancare pentru investiții turistice la nivel de „sat turistic” și sprijină contractarea unor împrumuturi cu aceleași destinații de către membrii asociației.

Ce este ANTREC? Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural din România (ANTREC), este o organizație neguvernamentală, apolitică, non profit – membră a Federației Europene de Turism Rural EUROGITES (cu sediul la Strasbourg). ANTREC a luat ființă în 1994 și are ca scop identificarea și popularizarea potențialului turistic din spațiul sătesc, formarea profesională prin colocvii, seminarii, cursuri de scurtă și lungă durată, burse de specialitate, schimb de experiență, editarea de bulletine informatice, reviste, înființarea unei bănci de date, cooperarea cu organizații guvernamentale și neguvernamentale de specialitate din țară și din străinătate, campanii de publicitate a pensiunilor și fermelor agroturistice prin mediatizarea în presă, târguri și expoziții. Membrii ANTREC sunt reprezentanți din majoritatea regiunilor țării, care practică deja turismul rural sau sunt dornici să o facă pe viitor. ANTREC a luat ființă cu avizul Ministerului Turismului, instituție care acordă o mare atenție și sprijin turismului rural.

Ce-și propune ANTREC pentru viitor:

- editarea, în colaborare cu Ministerul Turismului, a ghidului „Pensiuni și Ferme Agroturistice”;
- omologarea gospodăriilor ce vor îndeplini criteriile de practicare a turismului.
- organizarea de expoziții pentru proiecte tip destinate construirii de pensiuni și ferme agroturistice;
- în ideea reconversiei forței de muncă, realizarea unor programe de instruire în meserii tradiționale specifice satelor.
- punerea în operă a Programului PHARE, destinat implementării turismului rural, ecologic în România (partener cu organisme similare din Uniunea Europeană).

9.4.2. Legislație

„Satul turistic”, odată organizat, constituie ceva similar unei societăți comerciale sau unui agent economic având activități comerciale, productive. Pe de altă parte, nu orice sat poate fi și turistic, ci trebuie să îndeplinească anumite criterii, să fie reprezentativ pentru satul românesc, fiind considerat prin circulația turistică viitoare, „ambasador al României” în străinătate.

Dacă pentru omologarea gospodăriilor ce vor găzdui turiști (sub denumirea de pensiuni), există normative (primul act normativ – Ordinul MCT nr. 61/1991), pentru omologarea, organizarea și funcționarea satelor turistice, și dezvoltarea activității turistice în acestea, nu avem o legislație. S-a încercat prin Comisia Zonei Montane să se obțină prin acte normative

o serie de facilități pentru dezvoltarea agriculturii și agroturismului în zona montană, dar, încă nu s-a dat curs acestor demersuri.

Astfel, considerăm utilă inițierea unor hotărâri guvernamentale sau alte acte normative privind:

- omologarea, organizarea și funcționarea „satelor turistice”;
- obținerea de facilități în acordarea unor credite bancare pentru populația locală în vederea construirii sau ridicării confortului gospodăriilor ce vor fi închiriate turiștilor (dobânzi mai reduse și termene de rambursare mai largi);
- exonerarea de impozite în primii 5 ani, sau reducerea acestora cu peste 70% în cazul veniturilor realizate din turism, pornind de la ideea că această formă economică este complementară de venituri și trebuie încurajată în vederea sporirii bunăstării populației din mediul rural, montan, fiind totodată, în unele zone, singura formă de valorificare eficientă a resurselor naturale și umane.

Formarea cadrelor. Succesul activității de turism constă nu numai în dotările realizate, ci, mai ales, în calitatea serviciilor oferite de gospodari. Aceasta presupune profesionalism din partea locuitorilor, a celor care acorda servicii turistice. În acest sens, formarea și specializarea forței de muncă, pe profesiunile de bază (recepție, bucătărie, patiserie, animație, ghidaj etc), trebuie să constituie o preocupare importantă pentru Asociația Turistică Sătească.

Formarea a o parte din acești specialiști sau măcar acordarea unor noțiuni de bază gospodarilor se poate face prin:

- Societățile comerciale turistice locale (cursuri și lecții practice în unitățile acestora);
- Unitățile de turism din zonele respective;
- Căminele culturale locale în cooperare cu specialiștii din unitățile de alimentație publică din localități.

Animatorii și ghizii se pot pregăti, de asemenea, în agențiile turistice din țară. Într-o etapă viitoare, Asociația își poate forma un corp de specialiști, pe compartimentele de bază, prin Institutul Național de Formare și Management din Turism București, sau alte școli sau Centre de formare a cadrelor în domeniu.

9.4.3. Priorități în dezvoltarea turismului rural și agroturismului

Dezvoltarea agroturismului antrenează mutații în structurile socio-economice din satele turistice. Mutațiile rapide din sânul societății regionale se datorează, în primul rând, dezvoltării spectaculoase a locurilor

de muncă din sectorul terțiar, ceea ce antrenează reducerea sectorului primar. Trecerea de la o economie agro-pastorală la o economie din ce în ce mai dominată de turism este însoțită de o adevărată revoluție socială pentru că ea conduce în una-două generații la trecerea de la o societate de „producători” la una de „prestatori de servicii”.

Accesul la meseriile turistice antrenează o ruptură cu funcția socială tradițională a țaranului, renunțarea la condiția liberă și modul de viață independent al strămoșilor pentru a se alătura mulțimii salariaților. Aceasta determină o bulversare a stilurilor de viață și o alterare sensibilă a mentalităților.

Deoarece constituie o sursă majoră de locuri de muncă pentru femei, pentru că nu exclude strălucite reușite feminine, și pentru că se dezvoltă rolul social al femeii casnice agroturismul poate fi considerat ca un instrument de promovare a femeii. El este, de asemenea, un instrument de emancipare în măsura în care el dă femeii o mai mare independență financiară și, mai ales, accelerează evoluția mentalităților.

Amplificarea activității turistice în satele montane, au influențe și în domeniul demografiei, conducând și la o creștere a populației rurale, în principal prin limitarea exodului spre orașe. Activitatea turistică apare în satele montane și ca un mijloc de fixare a femeii, în special a tinerelor fete care au fost în ultimii ani cele mai sensibile la solicitările lumii urbane și mai tentante să părăsească satele.

Agroturismul ridică probleme de o mare diversitate în fiecare zonă, în funcție de componentele naturale, economice și umane ale acesteia. Dezvoltarea turismului are incidențe în situația financiară a satelor turistice. În primul rând el grevează serios bugetul satelor care se află în faza de implementare a echipamentelor turistice. Cu toate că o mare parte a investițiilor turistice aparțin inițiativei private (în mod deosebit sectorul capacităților de cazare) echipamentele mai costisitoare trebuie realizate cu contribuția finanțelor comunale sau sătești.

Pentru a putea beneficia de efectele turismului, primăriile comunale vor trebui să facă eforturi investiționale pentru o serie de amenajări care nu sunt întotdeauna rentabile (cum este exploatarea domeniului schiabil) dar care sunt indispensabile pentru atractivitatea produsului turistic. Împrumuturile ocazionate de astfel de amenajări, pot afecta bugetul comunal pe o perioadă de mai mulți ani. Mai mult, colectivitățile locale trebuie să facă față și costului unor lucrări de infrastructură generală (drumuri, lucrări de captare, tratament și aducțiune a apei, evacuarea și epurarea apelor uzate etc).

Turismul reprezintă, în același timp, o sursă apreciabilă de câștiguri pentru comune, în condițiile unei legislații care să permită administrațiilor comunale să dispună de veniturile din diverse taxe și impozite – ocazionate atât de activitatea productivă a comunei cât și de cea turistică.

Amenajarea turistică a satelor montane are influențe și asupra conservării mediului înconjurător. În spațiul montan, unde ecosistemele sunt deosebit de fragile și unde acțiunea nehibzuită a omului poate avea efecte dezastruoase, activitatea turistică este cea mai interesată în menținerea unor peisaje atractive, care reprezintă însăși cadrul care îi legitimează prezența.

Delimitarea unor zone de protecție a peisajului este legată, desigur, de existența unei zonări turistice a întregului teritoriu. În aceste zone de protecție toate construcțiile, drumurile și orice amenajări trebuie supuse unor aprobări speciale.

Zonarea turistică trebuie să cuprindă, în afara zonelor de protecție a peisajului, zone de odihnă (în care trebuie păstrată liniștea) și zone de protecție a naturii (parcuri-rezervații de diverse tipuri). Protecția peisajelor include nu numai aspectele legate de sursele de poluare (fizice, chimice, biologice), ci și degradarea peisajelor pe plan estetic.

CAPITOLUL X

ZONAREA TURISTICĂ A ROMÂNIEI, COMPONENTĂ A AMENAJĂRII TURISTICE

Alături de celelalte sectoare ale vieții economice și sociale, turismul s-a impus, în special, prin dinamismul său, prin amploarea rapidă pe care a căpătat-o și prin interesul considerabil de care se bucură în rândul celor mai largi categorii ale populației. Ca activitate complexă, înglobând totodată mișcările migratorii ale turiștilor și funcționarea întregului mecanism de confecționare și valorificare a unui produs „sui generis”, turismul nu putea să rămână în afara preocupărilor urbanistilor și sistematizatorilor.

Întrucât turismul a dovedit o capacitate deosebită de a depăși anumite stări conjuncturale nefavorabile, el înscriindu-se într-o perioadă relativ scurtă printre valorile fundamentale ale omului, este de prevăzut ca, în continuare, să se dezvolte de așa manieră încât impactul său asupra unei părți însemnate a teritoriului și a unui mare număr de localități urbane și rurale să se manifeste cu tărie. În aceste condiții, dirijarea fenomenului turistic cu mijloacele amenajării teritoriului și localităților turistice se impune cu necesitate.

Amenajarea teritoriului din zonele turistice prezintă anumite particularități, care rezultă din însăși specificul activității turistice. În primul rând, trebuie avut în vedere faptul că turismul presupune, în foarte multe cazuri, mari concentrații umane pe spații relativ reduse și în perioade de timp scurte. În al doilea rând, implantările de echipamente pentru turism și agrement se fac în zonele cu un grad ridicat de atractivitate, care însă, de obicei, sunt, totodată, situri cu un echilibru ecologic fragil. De aceea, planificarea dezvoltării turismului trebuie să aibă în vedere pericolul ruperii acestui echilibru. De asemenea, prezența masivă a turiștilor, și în special a turiștilor străini, exercită o influență puternică – economică, socială și culturală – asupra populației autohtone din zonele receptoare, ceea ce face posibilă apariția fenomenului de poluare culturală sau poate aduce după sine anumite perturbări economice, așa cum s-a întâmplat, bunăoară, în Cipru sau în Bahamas.

Principală modalitate de aducere în stare operațională a ideilor, privind sistematizarea teritoriului și localităților din zonele cu caracter turistic, este găsirea unor criterii clare de delimitare a zonelor turistice, ierarhizarea lor și stabilirea priorităților de dezvoltare. Zonarea turistică a teritoriului pune economistului, sistematizatorului și urbanistului probleme concrete legate de profilul formelor de turism practicate într-o anumită zonă, intensitatea activității turistice și perspectivele de dezvoltare. De asemenea, zonarea turistică permite o mai strânsă corelare a turismului cu procesele fundamentale ale societății noastre contemporane.

În țara noastră, zonarea turistică a fost concepută ca modalitate de valorificare superioară și complexă a resurselor turistice, într-o viziune unitară, în vederea exploatării eficiente a patrimoniului turistic. În afară de inventarierea dispunerii resurselor turistice în spațiu, de stringentă actualitate s-a dovedit, în cadrul zonării, cunoașterea capacităților limită ale resurselor turistice și mai ales a celor naturale. Raportată la scara întregii țări, concepând turismul ca sistem, zonarea turistică a urmărit stabilirea unui model de evaluare, ierarhizare, valorificare și amenajare prioritară a patrimoniului turistic. Prin urmare, studiile și cercetările efectuate s-au înscris ca o importantă modalitate de analiză unitară a relațiilor existente între turism și teritoriu, în vederea dezvoltării armonioase, optime, a turismului.

10.1. Zonarea turistică în literatura română de specialitate

Acțiunea de zonare turistică a teritoriului României a constituit o preocupare permanentă a specialiștilor din țara noastră, fie geografi, fie economiști, sistematizatori etc. Într-un cadru organizat, pentru prima oară, zonarea este abordată la întâiul „Colocviu național de geografia turismului” (1968). Atunci prof. dr. Mihai Iancu¹ de la Universitatea din București, pornind de la nevoia de clasificare a locurilor și localităților recunoscute ca având importantă valoare turistică, stabilește următoarele tipuri de zone: de interes internațional, național și regional (local). În categoria zonelor de interes internațional, autorul include șapte zone, de interes pentru turiștii străini; pentru ca o zonă să fie considerată de interes internațional, este necesar ca minimum 10% din numărul total al turiștilor sosiți în acea zonă să fie turiști străini. Cele șapte zone astfel catalogate sunt următoarele: 1. Litoralul, 2. București, 3. Brașov, 4. Bucegi, 5. Someș, 6. Dunărea, 7. Suceava. Alte nouă zone au fost incluse în grupul zonelor de interes național: 8. Ceahlău, 9. Făgăraș, 10. Biharia, 11. Banat, 12. Hunedoara, 13. Maramureș, 14. Iași, 15. Retezat, 16. Zona subcarpatică olteană. În

¹ Iancu Mihai, Zonarea turistică a României, studiu preliminar, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

fine, şapte zone sunt reunite în grupa zonelor de interes regional (local): 17. Mureş, 18. Bacău, 19. Bârlad, 20. Vrancea, 21. Bărăgan, 22. Parâng, 23. Oltenia. În continuare, autorul a întreprins o analiză asupra funcţiei elementelor care au o importanţă permanentă în mişcarea turistică sau în perspectivă, pentru a scoate în evidenţă potenţialul turistic al fiecărei zone în parte şi a avea un tablou asupra specificului acestora, care să ajute la dirijarea anumitor fluxuri turistice, eventual la satisfacerea solicitărilor sau pentru diverse amenajări.

A rezultat astfel o clasificare a locurilor şi localităţilor după importanţa lor turistică, unele având caractere mixte, iar altele un singur caracter. La stabilirea acestora s-au avut în vedere: calitatea peisajului, valorilor istorice, etnografice, folclorice, realizările economice contemporane, starea amenajărilor turistice, căile şi mijloacele de acces. De aici s-a tras concluzia că unele locuri şi localităţi prezintă condiţii dominante pentru odihnă, altele pentru tratament, altele pentru sport, cultură etc. De menţionat că în categoria localităţilor cu caracter dominant cultural au fost incluse acele localităţi unde obiectivele turistice sunt reprezentate îndeosebi prin monumente şi vestigii istorice, muzee şi case memoriale, mănăstiri, cetăţi, elemente etno-folclorice ş.a. La clasificarea localităţilor au fost adoptate criteriile recunoscute şi de alte ţări cu practică în mişcarea turistică².

Profesorul Victor Tufescu³ arată, la acelaşi colocviu, că pentru stabilirea ordinii de prioritate în valorificarea obiectivelor turistice se impune o analiză pe categorii a noilor obiective propuse, seriate în raport cu criteriile de depistare a direcţiilor de dezvoltare posibilă şi eficientă. Pentru stabilirea unor priorităţi, deci pentru selecţionarea obiectivelor turistice de mai mare însemnătate, trebuie să se aibă în vedere unele principii: 1. *îmbinarea pe un anumit areal a unor obiective din categorii diferite* (de exemplu, elemente de peisaj, monumente ale naturii, obiective arheologice, de artă populară etc). 2. *depistarea intensităţii fluxurilor turistice actuale* (prin date statistice sau de anchetă). De asemenea, autorul susţine că, pentru stabilirea ordinii de prioritate şi a direcţiilor de dezvoltare a diverselor obiective şi complexe turistice este necesar a se ţine seama de: *criteriul valorii turistice a obiectivelor turistice* propuse, care creşte prin îmbinarea pe acelaşi teritoriu a mai multor elemente izolate; *criteriul economic*, prin care se are în vedere apropierea de căile de comunicaţie moderne pentru limitarea investiţiilor în amenajarea căilor de acces, precum

² Dohnalik, H. Zadwoma, Miejscowosci turystyczne w Polsce i ich klasyfikacja (Localităţile turistice din Polonia şi clasificarea lor), în Revista „Mişcarea turistică” – materiale şi documente, nr. 1 (26), Warszawa, 1968.

³ V. Tufescu, Principii pentru stabilirea priorităţii în valorificarea regiunilor turistice din România, în „Lucrările Colocviului naţional de geografia turismului”, Bucureşti, 1969.

și în preferința pentru obiectivele ce pot fi vizitate într-o perioadă cât mai îndelungată, chiar de sezon non-stop, la care investițiile au o mai mare rentabilitate; *indicatorul atracției spontane*, nedirijate, pe care o arată actualele fluxuri turistice spre noile obiective neamenajate încă. În final, Victor Tufescu propune ca, pentru stabilirea priorității în alegerea noilor regiuni turistice, studiile trebuie să reunească geografi, economiști și sistematizatori, ca și alți specialiști, după specificul regiunilor luate în studiu.

Pentru stabilirea direcțiilor optime de dezvoltare a turismului, Al. Borza⁴ stabilește următoarele șase categorii de criterii de analiză a atracțiilor turistice:

1. *Criterii de valoare turistică*, în funcție de care evidențiază următoarele trei zone turistice – zona mănăstirilor din Bucovina, Delta Dunării și zona carstică din Munții Apuseni. Aceste trei zone cuprind numeroase elemente caracteristice originale, de interes internațional permanent, și, ca atare, prin amenajări ingenioase, pot deveni zone clasice de turism internațional.

2. *Criterii de ordin social*, care vizează refacerea capacității de muncă, pe linia de odihnă, tratament și impun examinarea cu precădere a dezvoltării amenajărilor din zonele de turism preorășenesc, din apropierea marilor aglomerări urbane.

3. *Criterii de ordin cultural-educativ*, care analizează atracțiile turistice antropice (monumente de artă și arhitectură, manifestări culturale ș.a.). În cadrul unei ierarhizări a acestor atracții turistice, autorul consideră că locuri de frunte trebuie să ocupă zona mănăstirilor din Bucovina, zona cetăților dacice, Maramureșul istoric ș.a.

4. *Criterii de ordin economic*, sau de eficiență economică a activității de turism, în care pe primul plan este scoasă în evidență eficiența economică a turismului de circulație în lungul principalelor artere de trafic economic care, pornind din București, se îndreaptă spre Suceava, Oradea, Arad, Timișoara, Giurgiu și Constanța. Echiparea acestor trasee se face în cea mai mare măsură prin investiții cu caracter general economic, care asigură condițiile de circulație pe drumuri cât și cazarea în hotelurile din orașe. Pe al doilea plan se situează zonele și localitățile în care activitatea turistică este condiționată de investiții specific turistice importante; aici, autorul include zona mănăstirilor din Bucovina, Delta Dunării, zona carstică din Munții Apuseni, Valea Prahovei-Bucegi, Ceahlău – Bicăz, Porțile de Fier, Curtea de Argeș – Făgăraș ș.a. Pe al treilea plan, cu o eficiență economică mai redusă se situează zone cu activitate turistică sezonieră, în care este inclus litoralul, zonele de turism preorășenesc din orașele de câmpie.

⁴ Al. Borza, Contribuții la stabilirea direcțiilor de dezvoltare a turismului în România, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

5. *Criterii de conjunctură turistică internațională.* În cadrul acestui criteriu, sunt selecționate acele obiective turistice care au o valoare mare și sunt solicitate în cea mai mare măsură pe piața turistică internațională.

6. *Criterii specifice,* care se referă la unele aspecte ale dezvoltării economice a țării, cu implicații favorabile în dezvoltarea turismului (construcții și amenajări hidroenergetice).

Gr. Posea și colaboratorii⁵ stabilesc, în funcție de gruparea obiectivelor turistice în teritoriu, următoarele tipuri de unități taxonomice: zona turistică, centrul turistic, localitatea turistică și obiectivul sau punctul turistic, trecând apoi la gruparea județelor după potențialul lor turistic; în acest sens, pe harta României s-au putut contura trei mari grupe: 1. grupa județelor cu potențial turistic ridicat, care cuprinde 19 județe, desfășurate în centrul și nordul țării, axate în general pe arcu carpat; 2. grupa județelor cu potențial turistic mediu cuprinde județele Bistrița-Năsăud, Mureș, Covasna, Bacău, Vrancea și Tulcea; 3. grupa județelor cu potențial turistic redus cuprinde județele Botoșani, Iași, Vaslui, Galați, Brăila, Călărași, Ialomița, Teleorman, Olt, Dolj, Timiș, Arad, Satu Mare și Sălaj.

Problemele zonării turistice a țării sunt reluate în cadrul celei de a IV-a sesiuni de comunicări științifice a Institutului de Economia Comerțului Interior și a Turismului (1976). Cu acest prilej, s-a arătat că amenajarea turistică a întregii țări trebuie să înceapă în primul rând printr-o zonare turistică, o împărțire a țării în zone mari, care să prezintă posibilitatea unei organizări integrale și armonioase⁶. Premisele teoretice ale zonării, izvorâte din principiul de bază, considerat de autor, al optimizării impactului om-peisaj, sunt următoarele:

- zonarea turistică trebuie concepută și realizată ca un instrument fundamental al amenajării turistice;

- amenajarea turistică presupune o dirijare a fluxului turistic, deci realizarea unei scheme-rețea de variate mijloace de deplasare în jurul unor zone de amplasamente de cazare, care să se suprapună cât mai perfect peste potențialul recreativ al unei zone;

- zonarea turistică trebuie să contureze anumite ansambluri geografico-turistice, sau mari zone turistice, între căi principale de acces și centre de emisie turistică, realizând astfel un inel periferic de acces, în interiorul căruia să se poată dezvolta armonios acel canevaz de dotări turistice – baze de cazare și rețea de drumuri, poteci, mijloace de transport pe cablu, permițând astfel o dirijare conștientă a fluxului turistic;

⁵ Gr. Posea, N. Popescu, M. Ielenicz, Zonarea județelor din România după potențialul turistic, în „Lucrările Colocviului național de geografia turismului”, București, 1969.

⁶ Zeno Oarcea, O variantă de zonare turistică a României, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

- zonarea turistică trebuie să țină seama de specificul peisajului românesc;

- conturarea unor zone sau subzone turistice trebuie să aibă în vedere potențialul turistic existent;

- în sistematizarea turistică, accentul trebuie pus nu numai pe valoarea unor obiective turistice, ci și pe cea a traseelor turistice.

În concepția autorului, zonarea turistică a permis conturarea a patru categorii de zone:

- 17 zone sau complexe geografice-turistice de munte;

- 9 zone turistice de deal;

- 4 zone turistice de câmpie;

- 2 zone turistice de litoral.

În final, se subliniază necesitatea acordării de prioritate absolută unor zone de mare originalitate, de valoare europeană sau chiar mondială, între care: Delta Dunării, zona mănăstirilor din Moldova de Nord, zona Munților Apuseni.

Alți autori⁷ consideră zonarea turistică a României, în vederea stabilirii priorităților de valorificare prin turism a diverselor regiuni, ca o etapă importantă pentru elaborarea programului național de dezvoltare a turismului. În viziunea amintită, zonarea implică inventarierea și clasificarea tuturor resurselor balneo-turistice, determinarea ariilor lor de răspândire, a valorii lor din punctul de vedere al factorilor terapeutici, al atracției turistice și – în final – ierarhizarea zonelor în raport cu condițiile specifice de valorificare.

Ca încercări mai recente de zonare din punct de vedere turistic a teritoriului României este notabilă lucrarea din anul 1996, Criterii de delimitare și ierarhizare a zonelor turistice la nivel național, elaborată de către Institutul de Cercetare în Turism.

Această lucrare identifică următoarele criterii de zonare turistică⁸:

- existența unor resurse turistice, variate ca structură, volum / dimensiuni și valoare peisagistică;

- valoarea peisagistică a unor obiective;

- concentrarea în teritoriu a resurselor turistice;

- specificul și dimensiunile componentelor de potențial turistic;

- valoarea pentru turism a resurselor și obiectivelor turistice, conferită de particularitățile calitative și cantitative ale acestora;

- funcția pentru turism este o sumă a aptitudinilor calitative și cantitative ale resurselor turistice;

⁷ M. Possa, Gh. Chiricaș, Zonarea funcțională a teritoriului, element esențial pentru valorificarea optimă a potențialului unei zone turistice – zona de munte dintre Argeș și Ampoi, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, 1977.

⁸ După INCDT, 2006, Zonarea turistică a României din punct de vedere al potențialului turistic natural și antropoc, București.

- calitatea mediului înconjurător și starea de conservare a resurselor turistice;

- infrastructura generală : rețeaua de căi de comunicație (rutieră, feroviară, aeriană, fluvio-maritimă), starea ei tehnică și performanțele mijloacelor de transport reprezintă elementul permisiv într-un teritoriu dat. Celelalte componente: sursele de energie și apa au valoarea lor în contextul aprecierii potențialului teritoriului;

- dezvoltarea economică și socială a teritoriului;

- poziția geografică

În anul 1998, Institutul Urbanproiect realizează un studiu privind *Delimitarea zonelor de interes turistic deosebit, cu condiții prioritare de dezvoltare* ce a avut la baza studii de specialitate realizate de către I.C.T. (*Criterii de delimitare și ierarhizare a zonelor turistice la nivel național, Obiective turistice de interes prioritar la nivelul teritoriului național.*

Pentru evaluarea și ierarhizarea zonelor turistice a fost aleasă, pornindu-se de la elementele componente ale valențelor turistice ale țării, metoda grafurilor – arbori de analiză pe criterii de bază și subcriterii, atribuirea nivelurilor de apreciere făcându-se printr-un procedeu de pondere a unui total de 100 de puncte. (vezi anexa 3 Criterii și calificative pentru evaluarea și ierarhizarea zonelor turistice).

Schematic, analiza pentru delimitarea zonelor turistice arăta astfel:

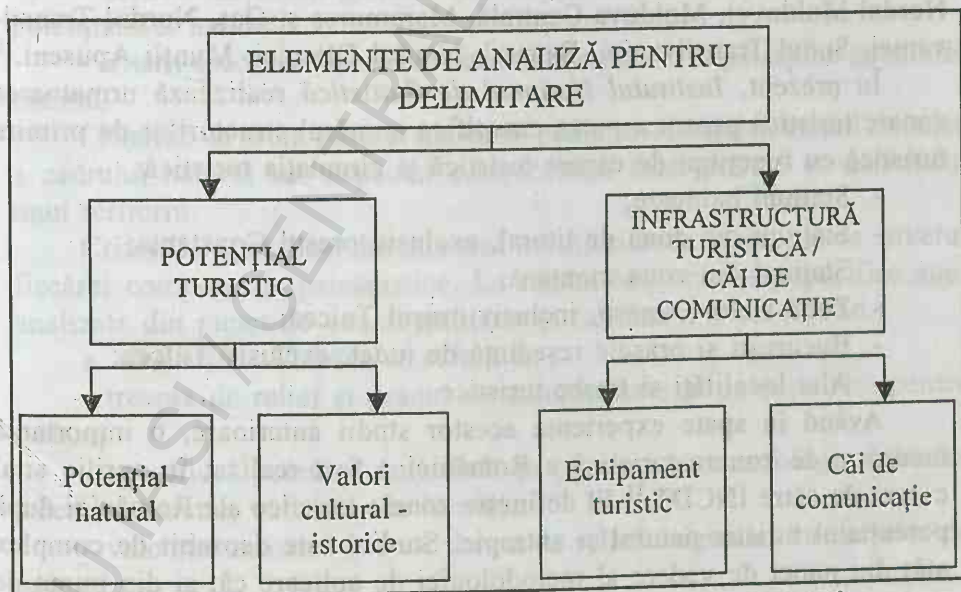

Figura 15. Schema analizei pentru delimitarea zonelor turistice⁹

⁹ După INCDT, 2006, Zonarea turistică a României din punct de vedere al potențialului turistic natural și antropic, București.

Odată stabilită metodologia pentru realizarea zonării turistice a teritoriului s-a trecut la acordarea calificativelor pentru fiecare județ în parte, ajungându-se la o ierarhizare valorică finală. Astfel la nivelul întregii țări au rezultat două categorii principale de zone turistice:

- zone cu potențial turistic ridicat, cu infrastructură specifică și de comunicație parțial realizată, favorabile dezvoltării prioritare a funcției de turism.
- zone cu potențial turistic ridicat, favorabile dezvoltării funcției de turism.

Primei categorii îi aparțin 14 zone turistice și anume:

Brașov – Bucegi – Valea Prahovei; Porțile de Fier – Cerna; Vâlcea – Muscel; Bucovina de Sud; Litoralul sudic; Bistrița – Călimani – Dorna; Bihor – Țara Moșilor; Delta Dunării – Măcin; Neamț – Bicăz; Olt superior; Gorj; Maramureș- Oaș, Retezat – Hațeg – Cetățile Dacice; Sibiu – Țara Oltului.

Desigur că în geografie zonările inclusiv zonarea turistică a României s-a făcut ținând cont în primul rând de unitățile geografice, de anumite axe hidrografice majore, de litoralul Mării Negre ca și de unele mari orașe și împrejurimile lor au de provinciile istorice.

Astfel, S. Neguț identifică următoarele areale turistice: București, Litoralul românesc al Mării Negre, Delta Dunării, Valea Prahovei-Brașov, Nordul Moldovei, Moldova Centrală, Maramureș și Oaș, Nordul Transilvaniei, Sudul Transilvaniei, Banatul, Nordul Olteniei, Munții Apuseni.¹⁰

În prezent, *Institutul Național de Statistică* realizează următoarea zonare turistică pentru a putea cuantifica numărul structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică și circulația turistică:

- Stațiuni balneare;
- Stațiuni din zona de litoral, exclusiv orasul Constanța;
- Stațiuni din zona montană;
- Zona Delta Dunării, inclusiv orașul Tulcea;
- București și orașele reședință de județ, exclusiv Tulcea;
- Alte localități și trasee turistice.

Având în spate experiența acestor studii anterioare, o importantă încercare de zonare turistică a României a fost realizat în aprilie anul curent de către INCDT.¹¹ El definește zonele turistice ale României după potențialul turistic natural și antropic. Studiul este deosebit de complex atât din punct de vedere al metodologiei de aplicare cât și din punct de vedere al criteriilor ce stau la baza evaluării și ierarhizării localităților

¹⁰ S. Neguț, 2003, *Geografia turismului*, Editura Meteor Press, București.

¹¹ Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare în Turism

turistice din punct de vedere al potențialului turistic natural și antropic. Deosebit de complex și variat, potențialul turistic a trebuit definit foarte riguros și investit în funcție de valoare cu anumite calificative.

Din cele prezentate se poate aprecia că necesitatea zonării turistice s-a dovedit imperioasă, aceasta fiind considerată ca un instrument util în orientarea eforturilor de investiții, în scopul împlinirii, în activitatea economică în turism, a criteriilor de eficiență economică, cu cele sociale și cu protecția mediului înconjurător.

10.2. Criteriile zonării turistice

Delimitarea, riguros științifică, din punct de vedere turistic a zonelor turistice s-a dovedit o acțiune dificilă, deoarece încercările de până acum, reduse la număr și unilaterale, au luat în calcul un număr limitat de factori. Astfel, pornind de la faptul că una dintre componentele relativ constante ale ofertei turistice, care determină sau influențează atât valoarea turistică a unui teritoriu, cât și direcțiile, mărimea și structura activității de turism, M. Grigore și V. Glăvan¹² stabilesc criteriile de zonare a potențialului natural al turismului pe teritoriul României, în speță a reliefului. O asemenea operație implică stabilirea unui sistem de criterii:

- criterii de ordin general (de bază), care să cuprindă ansamblul potențialului natural;
- criterii specifice (speciale) fiecărui component al peisajului geografic natural.

Criteriile de ordin general (de bază) permit evidențierea valorii turistice a cadrului natural sub aspectul complexității sale globale în ansamblul unui teritoriu.

Criteriile specifice desemnează trăsăturile de potențial la nivelul fiecărei componente peisagistice. La rândul lor, criteriile specifice sunt analizate din punct de vedere calitativ și cantitativ (vezi fig. 16.).

a. *Criteriile calitative* se referă la:

- treapta de relief și gradul de complexitate al potențialului pentru turism;
- specificul potențialului oferit în peisajul geomorfologic (glaciar, calcaros, carstic, vulcanic, de litoral);
- valoarea turistică a unor forme de relief originale, cu caracter de unicat;

¹² M. Possa, Gh. Chiricaș, Zonarea funcțională a teritoriului, element esențial pentru valorificarea optimă a potențialului unei zone turistice – zona de munte dintre Argeș și Ampoi, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, 1977.

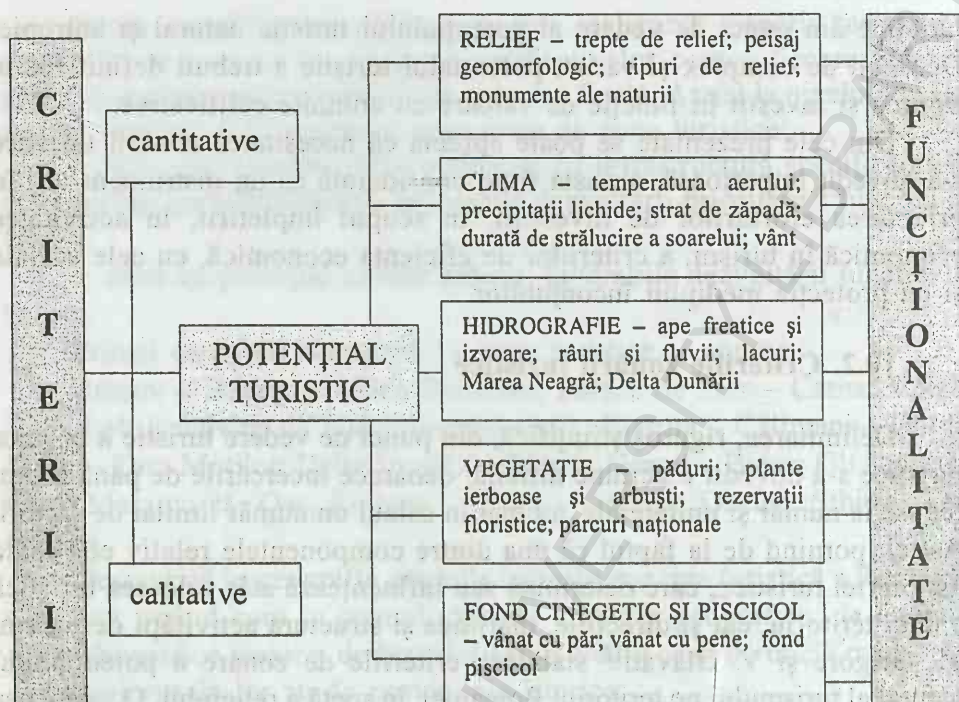

Figura 16. Resurse turistice naturale

- accesibilitatea la obiectivele turistice;
- gradul de conservare naturală a reliefului;
- frecvența formelor de relief și peisajelor geomorfologice cu potențial turistic.

b. *Criteriile cantitative* sunt, la rândul lor, conturate pe două direcții:

- criteriul de analiză morfografică, în care se includ: aspectul general al formelor (plate, rotunjite, creste); modul de grupare a acestora; orientarea în spațiu și continuitatea; caracterul văilor în profil longitudinal și transversal (chei, defilee, cascade etc);
- criteriul de analiză morfometrică se referă la: fragmentarea în suprafață a reliefului, fragmentarea pe verticală (energia de relief); categoria hipsometrică; forma și valoarea pantelor; ritmul fragmentării reliefului pe direcții.

În abordarea zonării turistice, unii autori¹³ au folosit și criteriul etnografic, conturându-se trei categorii de zone turistice:

¹³ Silvia Iosipescu, Criteriul etnografic privind zonarea turistică a României, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

1. Zone turistice complexe, pe al căror teritoriu se suprapun elemente ale cadrului natural, manifestări ale culturii populare și folclorului, vestigii istorice, obiective economice etc. (Maramureș, Moldova de Nord, Valea Bistriței Moldovenești, Vrancea, Muscelul, Gorjul, Țara Oltului, Mărginimea Sibiului ș.a.).

2. Zone turistice pe teritoriul cărora predomină elemente ale cadrului natural cu unele manifestări socio-culturale (Carpații).

3. Zone cu potențial turistic, dar puțin valorificate din acest punct de vedere (Bărăgan).

Alți autori au căutat să depisteze și indicatorii sintetici care pot orienta această acțiune¹⁴. Corelând parametrii semnificativi ce caracterizează dezvoltarea turismului (numărul locurilor de cazare, numărul înnopțărilor într-un an dat, populația permanentă totală și suprafața unității administrative majore), au fost deduși doi indicatori sintetici:

- densitatea echipării turistice (în două variante); prima variantă a densității echipării turistice se exprimă prin raportarea capacității de cazare la populația totală permanentă (locuri/1000 locuitori). A doua variantă se exprimă prin raportarea capacității de cazare la suprafață (locuri/100 kmp);

- indicatorul intensității turismului, ce surprinde situații diferențiate în raport de tipul de activitate turistică, se obține prin raportarea numărului de înnopțări la populația permanentă totală a unui județ (înnopțări la mia de locuitori).

La nivel de județ a fost propusă și o ierarhie sub aspectul potențialului și infrastructurii turistice și al valorificării¹⁵. Pentru aceasta, s-au ales două grupe de indicatori: Prima, cuprinde indicatori ce exprimă potențialul și infrastructura tehnică: potențialul natural și cultural-istoric, baza de cazare, populația urbană, densitatea drumurilor modernizate, densitatea căilor ferate; a doua grupă cuprinde indicatorii care exprimă valorificarea turistică: numărul total de turiști, numărul turiștilor străini, totalul înnopțărilor, numărul de zile turist și volumul de încasări realizate la odihnă și tratament. Fiecărui indicator i s-a acordat un coeficient de importanță (între 0,5-1), având în vedere că ei nu sunt echiimportanți. S-a putut astfel obține rangul unic parțial (media aritmetică a produselor dintre ranguri și coeficienții de importanță acordați) al județelor, după fiecare grupă de indicatori, pe baza formulei:

¹⁴ Nicolae, S. Dragomirescu, O. Cernea, Indicatori sintetici utilizabili în zona turistică, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

¹⁵ Popovici, V. Glăvan, D. Chiriac, Ierarhizarea județelor României sub aspectul potențialului și infrastructurii turistice și al valorificării lor, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

$$r_i = \frac{\sum_{j=1}^n r_{ij}}{n} \text{ în care:}$$

r = rang;

i = numărul de ordine al județului;

j = numărul de ordine al indicatorului statistic;

n = numărul indicatorilor considerați.

După calcularea rangurilor unice parțiale, s-a calculat rangul unic general (valoarea medie a rangurilor unice parțiale), respectiv:

$$r_i = \frac{\sum_{k=1}^2 r_{ik}}{2} \text{ în care:}$$

$k = 1$, reprezintă indicele cu care s-au notat potențialul și infrastructura turistică, iar $k = 2$ valorificarea turistică.

Trebuie subliniat faptul că, în privința criteriilor și sistemelor de evaluare a acestora, mai există controverse între specialiști; precizări se pot face în stabilirea succesiunii etapelor care conduc în final la delimitarea zonelor turistice¹⁶. În viziunea celor mai mulți autori, se pot distinge următoarele etape:

I. Etapa identificării (inventarierii) patrimoniului turistic și a înregistrării în cadrul celor două categorii de factori (criterii): naturali și antropici.

II. Etapa analizei și stabilirii formei de turism dominante (odihnă, tratament, sport, etc).

III. Etapa selecției și clasificării în funcție de importanța elementelor (turism internațional, turism intern, local etc).

IV. Etapa delimitării zonelor turistice. De menționat că operațiunea de stabilire a limitelor zonelor turistice presupune actualizări repetate, impuse de mutațiile înregistrate de cadrul natural și socio-economic al țării noastre în procesul trecerii spre economia de piață.

10.3. Criterii de delimitare a zonelor turistice

Cercetările complexe prilejuite de elaborarea unui model de zonă turistică au permis precizarea criteriilor de zonare sau de delimitare a zonelor turistice; la baza stabilirii acestora au stat cunoașterea și inventarierea tuturor resurselor turistice (naturale sau antropice) de care dispune țara noastră, modul de răspândire și concentrare a acestora pe teritoriu,

¹⁶ M. Iancu, V. Sultana, Zonarea turistică, mijloc de cunoaștere a țării noastre, în „Zonarea turistică a României”, IECIT, București, 1977.

posibilitățile folosirii lor complexe, capacitatea de a determina practicarea unei anumite (sau anumitor) forme de turism.

Determinarea valorii diferitelor resurse turistice s-a bazat pe aprecieri complexe de ordin calitativ, cantitativ și funcțional. Cele peste 150 elemente ce caracterizează trăsături cantitative și calitative ale fenomenelor au fost concentrate în nouă grupe de criterii:

1. resurse turistice naturale; 2. resurse turistice antropice; 3. căi și mijloace de comunicație; 4. baza tehnico-materială turistică; 5. activitatea turistică; 6. potențial demografic; 7. potențial economic; 8. localități urbane și rurale; 9. gradul de poluare și de degradare a mediului.

În timp ce elementele calitative care definesc valoarea resurselor turistice naturale se referă la aspecte deosebite ce determină conturarea unor obiective turistice naturale (ex.: relief carstic, peșteri, păduri, specii rare etc), parametrii cantitativi definesc unele componente geografice cuantificabile (temperatură, concentrație în săruri, energie de relief etc). Sinteză a elementelor calitative și cantitative, criteriile funcționale exprimă funcționalitatea turistică la nivelul componentului sau ansamblului teritorial (ex.: utilizarea apelor minerale în turismul balnear este condiționată atât de elemente cantitative – concentrația în săruri minerale, temperatura apei, debit etc. – cât și de cele calitative – gust, miros, pretabilitate ș.a.).

Resursele turistice antropice (vezi fig. 17.) sunt evaluate, calitativ, în funcție de: natură și specific, perioada când a fost creat, starea actuală de conservare, perspective de restaurare, accesibilitate, perspective, rolul cultural-educativ

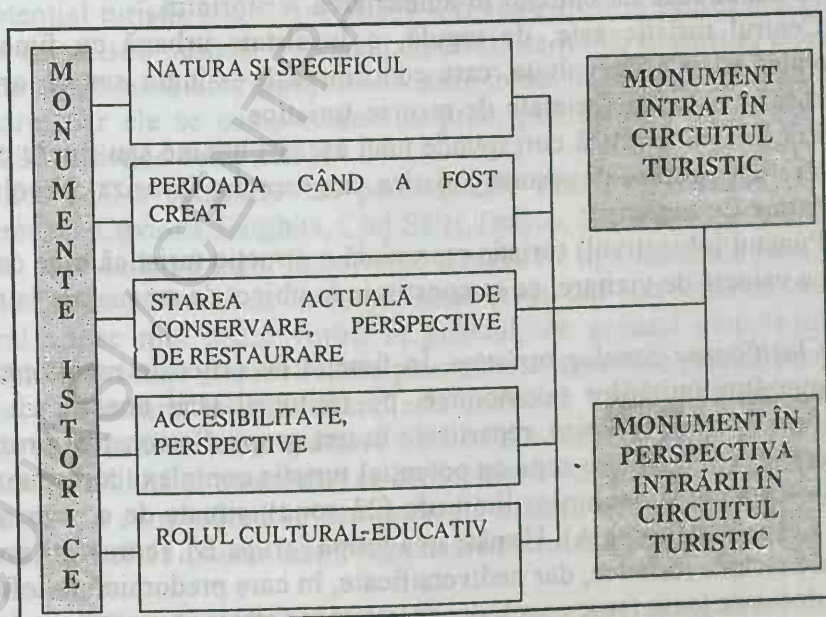

Figura 17. Resurse turistice antropice

de conservare și perspectivele de restaurare, accesibilitate, rol cultural-educativ, notorietate.

Criteriile 3-9 au fost analizate în funcție de câțiva indicatori specifici, în cea mai mare parte cuantificabili (ex.: potențialul demografic).

10.4. Zonele turistice ale României. Criterii de ierarhizare

Unități taxonomice. În concordanță cu complexitatea resurselor turistice și cu funcționalitatea lor au fost stabilite: conceptul de zonă turistică și unitățile taxonomice ale acesteia (subzona sau arealul turistic, centrul turistic, localitatea turistică, obiectivul sau punctul turistic).

Zona turistică a fost definită drept cea mai mare unitate teritorială, conturată prin elementele caracteristice și unitară în ansamblul general (unitate în diversitate, datorită complexității sale naturale, socio-economice etc); zona se înscrie ca o omogenitate relativă, elastică a teritoriului, suficientă pentru a impune forma principală sau dominantă de turism și amenajarea corespunzătoare. Ca unitate de exploatare turistică ea constituie baza studiilor de sistematizare și dezvoltare la nivel național.

Subzona turistică sau arealul turistic reprezintă o parte din zona turistică, legată organic de ea (relații de determinare și funcționale) și include resurse turistice ce impun practicarea unei anumite forme de turism. Se caracterizează printr-o mare concentrare a resurselor turistice în teritoriu, pretabilă valorificării superioare, amenajării unitare și eficiente; în acest sens se conturează ca entitate în amenajarea teritoriului.

Centrul turistic este, de regulă, o localitate urbană cu funcțiuni economico-sociale dezvoltate, care concentrează – singur sau cu aria sa periurbană – o mare varietate de resurse turistice.

Localitatea turistică corespunde unei așezări urbane sau rurale cu un număr relativ restrâns de resurse turistice, dar care pot favoriza dezvoltarea unei forme de turism.

Punctul (obiectivul) turistic reprezintă o atracție turistică bine conturată, cu valoare de vizitare, ce se constituie în obiect de amenajare la nivel local.

Clasificarea zonelor turistice. În funcție de criteriile menționate și corespunzător unităților taxonomice, pe teritoriul țării noastre au fost delimitate 32 zone turistice, repartizate în trei grupe. Se constată prezența unei grupe care cuprinde zone cu potențial turistic complex, corespunzând lanțului carpatic și dealurilor limitrofe (23 zone), situate de o parte și de alta a Carpaților (grupa A). Următoarea grupă (grupa B), reprezintă zonele cu reale resurse turistice, dar nediversificate, în care predomină relieful de șes și dealurile joase (șase zone), dar cu valoroase atracții turistice antropice. Ex.: Timiș, Bărgan ș.a. În fine, ultima grupă (grupa C), este alcătuită din

trei zone, și anume: București, Delta Dunării și Litoralul românesc al Mării Negre.

Ierarhizarea zonelor turistice. În procesul de ierarhizare a zonelor turistice în funcție de totalitatea factorilor care le asigură forța de atracție s-a impus, încă, de la început, o clasificare parțială pe baza fiecărei grupe de elemente luate în considerare, începând cu potențialul natural și cultural-istoric. Desigur, elementele naturale de care s-a ținut seama la ierarhizare au fost: relieful, condițiile climatice, resursele hidro-minerale, râurile și lacurile (naturale și artificiale), fondul forestier, rezervațiile și parcurile naturale, fondul cinegetic, peisajul. Totodată, s-a avut în vedere gradul în care sursele de poluare și de degradare impietează asupra calității resurselor turistice. Sintetic, luând în considerare toate *componentele naturale* analizate, zonele turistice delimitate se grupează în felul următor:

I. Zone cu potențial turistic complex; o primă categorie cuprinde zonele turistice Vâlcea, Bihor, Argeș-Făgăraș, Porțile de Fier, Prahova-Bucegi, Hațeg-Alba, Semenice și Sibiu. Acestea se caracterizează printr-o mare varietate și complexitate a componentelor naturale, ca „materie primă” turistică sau ca factori care condiționează activitatea de turism. Astfel, în cadrul acestor zone se întâlnesc variate forme de relief, peisaje de mare spectaculozitate (peisaje alpine, cu relief glaciatic, peisaje carstice, de dealuri subcarpatice), numeroase lacuri glaciare sau artificiale, întinse păduri de conifere sau în amestec cu foioase, rezervații științifice sau parcuri naturale, importante rezerve de ape minerale. Toate aceste elemente conferă zonelor un potențial turistic bogat, apt pentru a fi valorificat în cadrul mai multor forme de turism: odihnă, tratament, sporturi de iarnă, drumeție, alpinism, speoturism, cunoașterea științifică. Aceste forme de turism se pot promova ca atare, dar ele se completează reciproc, permițând desfășurarea unei activități turistice complexe.

Din a II-a categorie fac parte zonele turistice: Suceava, Neamț, Maramureș, Covasna-Harghita, Cluj-Sălaj, Brașov, Bistrița, Oltenia de Nord, Mureș. Aceste zone dețin importante rezerve de ape minerale (mai puțin zonele Brașov, Oltenia de Nord și Maramureș), dar sub aspectul cadrului natural nu se mai poate vorbi, în general, de aceeași complexitate a reliefului, varietate și atractivitate peisagistică, specifice primei categorii. Totuși, patrimoniul turistic natural este destul de variat și se completează fericit cu atracții turistice cultural-istorice. Ca urmare, formele principale de turism (odihnă și tratament) se completează cu turismul de drumeție și circulație. În zonele predominant montane (Brașov, Maramureș), turismul de iarnă și cel de odihnă dețin o pondere ridicată și au perspective mari de dezvoltare.

În a III-a categorie intră zonele turistice Câmpulung-Bran, Buzău, Vrancea și Trotuș. Zonele cuprinse în această categorie se caracterizează

printr-o varietate mai redusă a cadrului natural, o mai redusă atractivitate peisagistică, cu toate că unele sectoare sunt de mare spectaculozitate. Rezervele de ape minerale sunt mai mici (excepție face zona Troțuș) sau lipsesc, cum este cazul în zona Câmpulung – Bran. De aceea, posibilitățile, de valorificare a acestor zone în turism sunt mai reduse, ele pretându-se la turism de circulație (de cunoaștere) și drumeție; turismul de odihnă și cel de tratament au posibilități limitate de dezvoltare.

Categoria a IV-a cuprinde zonele Arad și Târnave. În cea mai mare parte, aceste zone dețin resurse turistice naturale într-un evantai restrâns, iar activitatea de turism este dependentă de alte categorii de patrimoniu turistic. Zona Arad are și anumite rezerve de ape minerale care permit dezvoltarea turismului de tratament.

După *potențialul cultural-istoric* de care s-a ținut seama la ierarhizarea zonelor turistice sunt constituite din: monumente istorice, monumente de arhitectură și sculptură, locuri istorice și vestigii arheologice, muzee, muzee memoriale, arhitectură și tehnică populară, tradiții populare și folclor etc. În cadrul fiecărei grupe de componente au fost selecționate câte patru elemente reprezentative (de exemplu, în cazul grupeii „Monumente de arhitectură și sculptură monumentală” s-au avut în vedere: a) sculpturile monumentale; b) palatele și castelele; c) clădirile – monumente de arhitectură; d) statui – monumente importante). Dată fiind dificultatea pe care o prezintă stabilirea importanței turistice și efectuarea de comparații între diferite obiective, s-a apelat (în unele cazuri) și la numărul de vizitatori înregistrați în decursul unui an.

În funcție de prezența și valoarea turistică a elementelor din cadrul celor opt grupe de componente ale patrimoniului cultural-istoric, zonele delimitate au fost grupate astfel:

- în prima categorie figurează: Suceava, Hațeg-Alba, Vâlcea, Câmpulung – Bran, Sibiu, Maramureș;
- în categoria a II-a: Argeș – Făgăraș, Cluj – Sălaj, Oltenia de Nord, Bihor, Brașov, Arad;
- în categoria a III-a: Semenice, Târnave, Mureș, Neamț, Porțile de Fier, Prahova – Bucegi, Vrancea, Troțuș;
- pentru categoria a IV-a au fost reținute zonele: Covasna – Harghita, Buzău, Bistrița.

Complexitatea elementelor de analiză și mai ales îmbinarea lor în vederea formulării unei concluzii de ansamblu au constituit dificultăți mari în stabilirea ordinii de importanță a zonelor, în special în cazul celor situate pe locuri învecinate, demarcările fiind nete și clare pentru zonele aflate pe primele și pe ultimele locuri.

Poziția fiecărei zone în teritoriu, situate față de principalele fluxuri turistice au reprezentat, de asemenea, un criteriu de clasificare a zonelor,

această poziție având un rol important în valorificarea potențialului turistic primar. Elementele luate în considerare în aprecierea poziției fiecărei zone au fost: fluxurile turistice interne și internaționale; marile centre emițătoare de turiști; punctele de frontieră; drumurile europene și naționale; căile ferate magistrale; aeroporturile; marile unități de relief și atracțiile turistice naturale de mare importanță.

Analizând situația în funcție de aceste elemente, s-a putut observa că poziția cea mai bună o au zonele Bihor, Arad, Brașov, Sibiu, Prahova – Bucegi, Porțile de Fier și altele, iar cea mai puțin favorabilă zonele Covasna – Harghita, Bistrița, Trotuș, Buzău.

Întrucât punerea în valoare a posibilităților oferite de cadrul natural și de monumentele culturale și istorice se află într-o strânsă dependență de rețeaua de căi de comunicație, s-a considerat necesar să se stabilească ordinea zonelor turistice și în funcție de situația acestei rețele. Ținându-se seama de totalitatea căilor de comunicație și de „calitatea” lor s-a constatat că (în afară de București) rețeaua cea mai slabă există în zonele Argeș – Făgăraș, Vâlcea, Câmpulung – Bran și Bistrița.

Oferta de cazare. Rolul similar al bazei de cazare în raport cu activitatea turistică a impus precizarea locului fiecărei zone și sub aspectul dotării cu spații de cazare. Evantaiul aspectelor luate în considerare pentru o cât mai riguroasă ierarhizare, din acest punct de vedere, a constatat din: densitatea capacităților de cazare (număr de locuri pe km², locuri la 1000 de locuitori etc), calitatea acestor capacități (gradul de confort), ponderea locurilor de cazare existente în formele principale și a capacităților destinate turismului internațional. Analizându-se situația zonelor turistice prin prisma aspectelor enumerate mai sus s-a constatat că, pe primele locuri (în afară de Litoralul Mării Negre și de București), se situează zonele Brașov, Prahova – Bucegi, Porțile de Fier și altele, iar pe locurile ultime zonele Buzău, Vrancea, Târnave. (vezi fig. 18.).

Analizând materialul cartografic, constatăm faptul că, la nivelul anului 2002, din totalul locurilor de cazare în funcțiune (272 596 locuri), 47,7% erau concentrate în Regiunea de dezvoltare de Sud-Est (130 111 locuri), datorită prezenței județului Constanța care, la nivelul întregii țări, reprezintă 43,8% (cu 119 466 locuri) din totalul capacității de cazare. La mare distanță se situează celelalte regiuni de dezvoltare, între care Regiunea de dezvoltare Centru, cu 12,5% din total (33 823 locuri), care cuprinde județe cu un număr mai însemnat de locuri, respectiv: Mureș (7 820 locuri), Harghita (6 393 locuri) și Brașov (9 528 locuri). Urmează Regiunea de dezvoltare Nord-Vest cu 9% din totalul locurilor de cazare, valori mai însemnate înregistrând județele Bihor (10 422 locuri) și Cluj (5 325 locuri). Celelalte regiuni de dezvoltare însumează 30,8% din totalul locurilor de cazare, în multe dintre județe semnalându-se un dezacord între potențialul turistic și

capacitatea de cazare în funcțiune – Hunedoara (4 483 locuri), Argeș (4 026 locuri), Buzău (2 538 locuri), Alba (1 559 locuri) etc.

În ceea ce privește indicele de utilizare netă a capacității de cazare constatăm că, în numai 2 județe acesta depășește valoarea de 50%, respectiv în județele Caraș-Severin (54,7%) și Vâlcea (54,2%), acest fapt datorându-se predominanței turismului balnear (formă de turism care atenuează mult din curba sezonalityturistice), prin prezența unor stațiuni de profil de importanță națională și internațională: Băile Govora, Băile Olănești, Călimănești – Căciulata, Băile Herculane etc. Pe de altă parte, deși dețin cele mai multe locuri de cazare la nivelul țării, județele Constanța (119 466 locuri) și Prahova (95 557 locuri), curba sezonalityturistice impune valori mai mici ale indicatorului de utilizare netă, respectiv: 41,1% – Constanța și 27,7% – Prahova. În majoritatea județelor (cca. 75% din total) predomină valori de sub 25% pentru utilizarea netă a capacității de cazare.

Interferențele pe care turismul le are cu o serie de procese social-economice a determinat pe autori să abordeze problema ierarhizării într-un cadru și mai complex – *criteriul demografic*, luând în considerare activitatea turistică, populația zonei și gradul de urbanizare a populației (vezi fig. 19.).

În funcție de aceste elemente, zonele turistice conturate se ierarhizează în două mari categorii, și anume, un grup format din zonele Cluj – Sălaj, Prahova Bucegi, Brașov, Hațeg – Alba, Arad, Bihor, Mureș ș.a. cu o valoare superioară a coeficienților care privesc criteriul demografic (popu-

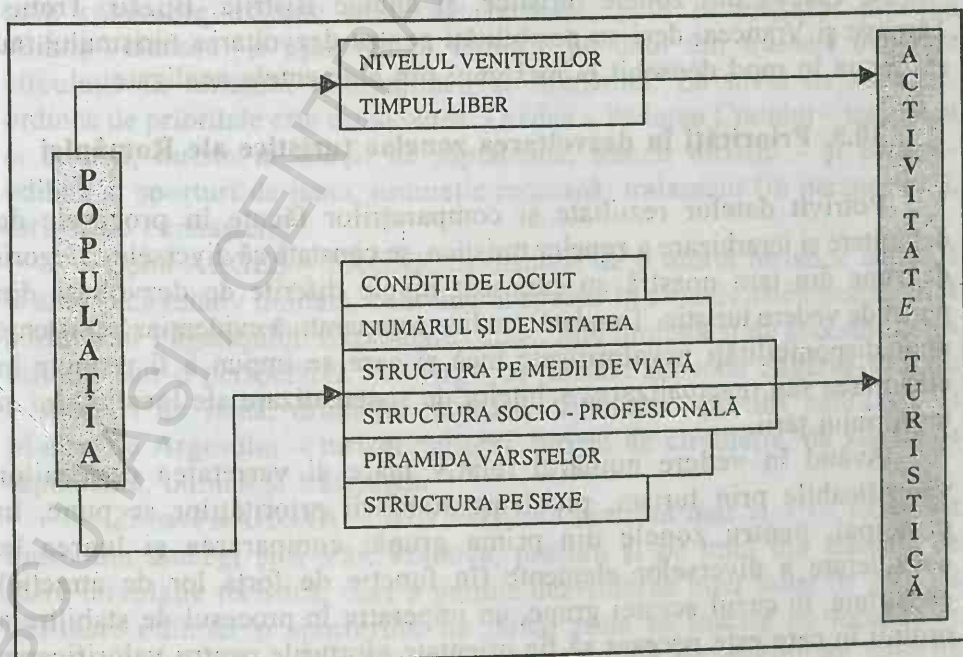

Figura 19. Criteriul demografic

lație, urbanizare, activitate economică) iar, în a doua parte a clasificării, se plasează zone ca: Vâlcea, Argeș-Făgăraș, Porțile de Fier sau Semenice, cu un potențial natural bogat, ceea ce arată posibilități mari pentru dezvoltarea anumitor activități turistice în zonele respective.

Din analiza tuturor criteriilor de ierarhizare a zonelor turistice putem trasa câteva concluzii majore, și anume:

1. Zonele Bihor, Prahova – Bucegi, Sibiu, Hațeg – Alba și Vâlcea, cu potențialul turistic natural foarte bogat se situează pe primele locuri la totalitatea elementelor luate în considerare;

2. Altă grupă de zone, deși cu potențial turistic bogat, ocupă locuri modeste, mult distanțate de locul pe care sunt plasate la factorul natural în clasificarea de ansamblu; bunăoară, zona Argeș – Făgăraș, situată pe primele locuri sub aspectul potențialului natural, fiind defavorizată de situația căilor de comunicație, a bazei materiale și de activitatea turistică, ocupă un loc modest la totalitatea elementelor. Într-o situație similară se află și zonele Porțile de Fier și Semenice.

3. Zone care nu dispun de potențial turistic natural de prim rang se plasează pe unul din primele 10 locuri în clasificarea făcută în funcție de totalitatea elementelor. În această situație se află zonele Brașov, Cluj – Sălaj și Arad, care se remarcă prin poziția bună față de principalele fluxuri turistice internaționale și interne, prin densitatea căilor de comunicație și prin activitatea turistică.

4. Câteva din zonele turistice, și anume Bistrița, Buzău, Trotuș, Târnave și Vrancea, deși au posibilități pentru dezvoltarea turismului, nu se impun în mod deosebit la nici unul din elementele analizate.

10.5. Priorități în dezvoltarea zonelor turistice ale României

Potrivit datelor rezultate și comparațiilor făcute în procesele de delimitare și ierarhizare a zonelor turistice, se constată că diversele categorii de zone din țara noastră au cunoscut nivele diferite de dezvoltare din punct de vedere turistic. Totodată, analiza comparativă evidențiază existența unor disponibilități nevalorificate încă și care se impun a fi reținute în elaborarea sau reactualizarea schițelor de sistematizare ale localităților și teritoriului țării.

Având în vedere numărul relativ mare și varietatea condițiilor valorificabile prin turism, problema stabilirii priorităților se pune, în principal, pentru zonele din prima grupă; compararea și luarea în considerare a diverselor elemente (în funcție de forța lor de atracție) constituie, în cazul acestei grupe, un imperativ în procesul de stabilire a ordinii în care este necesar să fie orientate eforturile pentru valorificarea turistică a zonelor sau subzonelor.

La zonele cu caracter de „unicat” (București, Delta Dunării și litoralul Mării Negre), prioritatea nu se stabilește pentru o zonă în raport cu alta decât în măsura în care cererea turistică se adresează cu precădere ofertei caracteristice uneia sau alteia. La zonele din ultima grupă valorică, ca urmare a premiselor turistice relativ reduse ca număr, pot constitui obiect al opțiunilor de dezvoltare numai pe porțiuni limitate (centre, localități sau puncte turistice).

La stabilirea priorităților în dezvoltarea zonelor cu potențial turistic complex, ordinea de analiză comparativă s-a stabilit pe baza poziției pe care o ocupă fiecare în funcție de resursele turistice naturale, determinante în adoptarea deciziei de valorificare și amenajare turistică.

- Zona VÂLCEA este situată pe primul loc la potențialul natural, pe al treilea la resurse antropice și pe 9 în ansamblul elementelor. Dispune de bogate și numeroase izvoare de ape minerale (exploatabile în tot cursul anului), ca și de potențial turistic montan. Ținând seama de faptul că zona prezintă atracție atât pentru turismul intern, cât și pentru cel internațional, se impune dezvoltarea subzonelor Horezu-Călimănești — pentru tratament și odihnă, turism cultural, turism la sfârșit de săptămână și de tranzit — și Lotru-Voineasa — pentru turism montan (sporturi de iarnă), turism de circulație.

- Zona BIHOR ocupă unul din primele locuri la majoritatea elementelor utilizate în clasificare, iar pe ansamblu locul doi. Se impune prin resursele de ape minerale termale, prin potențialul montan (Bihor-Vlădeasa) și așezarea în teritoriu pe unul din traseele de mare circulație în turismul internațional al României. La nivel de subzone, ordinea de prioritate este următoarea: Oradea – Pădurea Craiului – tratament și odihnă, turism la sfârșit de săptămână, tranzit turistic – și Bihor – odihnă și sporturi de iarnă, drumeție montană, tratament (în perspectivă), turism de cunoaștere.

- Zona ARGEȘ – FĂGĂRAȘ dispune de o ofertă turistică naturală și antropică relativ limitată, constând în special în atractivitatea peisagistică a Munților Făgărașului. Exploatarea zonei este limitată și de accesibilitatea dificilă. Într-o perspectivă mai largă, se impune subzona Făgăraș-Vidraru – sporturi de iarnă, drumeție montană, alpinism, sporturi nautice – și Muscelele Argeșului – turism cultural, turism de circulație, de sfârșit de săptămână, odihnă și tratament.

- Zona PRAHOVA – BUCEGI este marcată mai ales de existența masivului Bucegi și a Văii Prahova, precum și pe unul din traseele de mare circulație turistică, care a permis dezvoltarea unei salbe de stațiuni destinate odihnei și sporturilor de iarnă; zona se înscrie pe locul 1 în clasificarea de ansamblu. Zona este susceptibilă de dezvoltare datorită condițiilor naturale, poziției sale față de câteva mari aglomerații urbane

(ex. București), precum și căilor de acces existente, însă cu evitarea supraaglomerării. În viitorul apropiat se impune modernizarea bazei materiale și corelarea acesteia cu dotările pentru sporturi de iarnă. Pe subzone, prioritar se cer dezvoltate Bucegi – Leaota – sporturi de iarnă, drumeție montană, alpinism, Ciucaș – Zăganu – odihnă și tratament, sporturi de iarnă, drumeție și zona subcarpatică – tratament și odihnă, turism la sfârșit de săptămână.

- Zona **PORTILE DE FIER** dispune de un potențial natural bogat și variat (masive montane și izvoare de ape minerale termale), dar și de resurse antropice; este accesibilă turismului internațional. Prioritar, este necesară dezvoltarea subzonei Valea Cernei – Godeanu – tratament și odihnă, turism montan, iar apoi, într-o perspectivă mai îndepărtată, subzonele Lacul Porțile de Fier – agrement și sporturi nautice, Mehedinți – turism de cunoaștere, odihnă și tratament și Almăj-Locva – drumeție, odihnă și turism de circulație.

- Zona **HĂȚEG – ALBA** se remarcă prin marea varietate a formelor de relief și bogăția de resurse turistice antropice. Insuficient valorificate sunt toate subzonele: Hățeg – Retezat – drumeția montană, turism cultural, tranzit, Hunedoara – Poiana Ruscă – turism de sfârșit de săptămână, drumeție, Brad – Băița – turism cultural, drumeție, Trascău – Alba Iulia – turism cultural, tranzit, sfârșit de săptămână și Pădureni – Șureanu – turism cultural, drumeție și sporturi de iarnă.

- Zona **SEMENIC** se individualizează prin prezența unor masive montane și a unei artere de intens trafic turistic. Formele dominante de turism ce se cer dezvoltate prioritar, în cele trei subzone: Semenic, Țarcu – Muntele Mic și Anina-Bozovici, sunt drumeția montană, sporturile de iarnă și turismul de circulație.

- Zona **SIBIU** dispune de resurse naturale variate (ape minerale, masive montane etc.) și numeroase atracții turistice cultural-istorice. Ambele subzone se cer a fi dezvoltate, respectiv, Sibiu – Ocna Sibiului, pentru tratament și odihnă, turism cultural, turism la sfârșit de săptămână și Cindrel – Sadu, pentru sporturi de iarnă, drumeție montană, odihnă și turism de sfârșit de săptămână.

- Zona **NEAMȚ** este bogată în resurse turistice naturale și antropice. Prioritar, se impune pentru dezvoltare subzona Bicăz – Bistrița, pentru sporturi de iarnă, drumeție montană, odihnă și tratament. Celelalte subzone, Târgu Neamț – odihnă și tratament, turism cultural, și Roman – Buhuși – turism cultural, turism de tranzit.

- **SUCEAVA** este una din zonele cu cea mai mare concentrație de resurse turistice naturale și cultural-istorice. Limitele impuse de potențialul turistic din subzonele Mănăstirile bucovinene, Obținele și Crucea – Ostra, în direcția exploatarea turistice, nu justifică eforturi materiale deosebite

pentru dezvoltare. În schimb, este de luat în considerare subzona Țara Donelor, care dispune de importante resurse pentru turismul balnear, odihnă și sporturi de iarnă.

- Zona MARAMUREȘ – OAȘ este recunoscută pentru potențialul său natural, dar mai ales pentru cel cultural – istoric. Toate cele șase subzone – Maramureș, Munții Rodnei, Baia Mare, Oaș, Lăpuș, Satu Mare – presupun prioritate în dezvoltare, în ordinea menționată, cu accent pe turismul cultural, odihnă și, parțial, turism la sfârșit de săptămână (Baia Mare, Satu Mare), sporturi de iarnă (Baia Mare, Munții Rodnei), odihnă și tratament, turism de circulație, drumeție montană (Munții Rodnei, Maramureș).

- Zona COVASNA-HARGHITA dispune de cele mai variate resurse de ape minerale din țară, dispuse la poalele unor masive montane cu peisaje de mare atracție. În cele trei subzone – Covasna-Tg. Secuiesc, Bodoc-Baraolt, Harghita-Ciuc – resursele naturale impun dezvoltarea turismului balnear, preponderent și în ordinea de prioritate prezentată, precum și a sporturilor de iarnă în Harghita-Ciuc.

- Zona CLUJ – SĂLAJ, cu bogate resurse turistice, cultural-istorice și cu unele resurse naturale se remarcă prin activitatea turistică desfășurată. Prioritare în cadrul zonei sunt subzonele Cluj-Napoca – Dej – turism de week-end și tratament și odihnă – și Muntele Mare – Gilău – drumeție montană, sporturi de iarnă și odihnă, iar în etapa următoare, subzonele Arieș – Turda – drumeție și turism cultural și Sălaj – tratament și odihnă, turism cultural.

- Zona BRAȘOV s-a impus în turismul intern și internațional al României prin condițiile create pentru drumeție montană și sporturi de iarnă, ca și prin așezarea în raport cu importante artere de circulație. Locul 3 în ansamblul zonelor se justifică prin poziția pe care o are la baza tehnico-materială creată, la așezarea în teritoriu și la unii indicatori economico-sociali. Dotările realizate până în prezent, traficul turistic, precum și limitele impuse de resursele naturale demonstrează că este necesară orientarea investițiilor spre agrement și sporturi de iarnă (pârții, instalații de transport pe cablu).

- Zona BISTRITA dispune de o mare varietate de ape minerale și de unele resurse turistice antropice. Este dezavantajată, între altele, de așezarea în teritoriu și de situația indicatorilor referitori la dezvoltarea economico-socială. Calitățile apelor minerale din zonă, ca și condițiile de odihnă, drumeție și vânătoare pledează pentru intensificarea exploataării turistice a zonei în viitorul apropiat. Pe subzone, în prima etapă, ar trebui să se dezvolte Bîrgău – Rodna – tratament și odihnă, drumeție montană, sporturi de iarnă, iar în etapa următoare Năsăud – turism cultural, odihnă și tratament.

• Zona **OLTENIA DE NORD** este marcată de prezența unor masive montane, valoroase pentru drumeție și sporturi de iarnă, ca și de însemnate resurse antropice. La nivelul subzonelor, ordinea de dezvoltare propusă: Parâng – Novaci – sporturi de iarnă, drumeție montană, Petroșani – turism la sfârșit de săptămână, drumeție montană, sporturi de iarnă, Vâlcea – Tismana – turism montan, odihnă, turism cultural, dealurile subcarpatice – odihnă și tratament, turism cultural, tranzit.

• Zona **MUREȘ** deține un important potențial balnear, un cadru natural variat și însemnate resurse antropice. În vederea valorificării superioare a resurselor existente este necesară lărgirea și modernizarea bazei materiale turistice, în următoarea ordine, pe subzone: Sovata – Praid – tratament și odihnă, sporturi de iarnă, Mureș – turism de sfârșit de săptămână, tratament și odihnă, Giurgeu – Toplița – tratament și odihnă, Reghin – turism cultural, odihnă și tratament, Călimani – Gurghiu – drumeție, sporturi de iarnă, vânătoare.

• Zona **CÂMPULUNG – BRAN** cuprinde pe teritoriul său culoarul Rucăr-Bran și masivele montane limitrofe, precum și valoroase resurse antropice. Limitele impuse de potențialul natural diversificării turismului fac ca zona să nu constituie un obiectiv imediat al dezvoltării turistice, în perspectivă, subzonele Bran – Piatra Craiului – pentru drumeție, sporturi de iarnă, odihnă și tranzit, și Muscelele Câmpulungului – odihnă, turism cultural, pot fi dezvoltate în direcțiile menționate.

• Zona **BUZĂU**, aflată la curbura Carpaților Orientali, cu peisaje de mare atracție și cu unele monumente istorice. În valorificarea potențialului turistic, într-o primă etapă, s-ar fi de avut în vedere subzona Nehoiu – Siriu, care datorită construcțiilor hidroenergetice își va spori forța de atracție – pentru drumeție montană, tranzit, odihnă și, în etapa a doua, Buzău – Cislău – pentru turism la sfârșit de săptămână, tranzit, tratament și odihnă.

• Zona **VRANCEA** dispune de peisaje atractive, de podgorii renumite și unele monumente cultural-istorice. Comparativ cu alte zone din această grupă, Vrancea are posibilități relativ modeste pentru dezvoltarea turismului. Ar fi de luat în considerare, totuși, pentru prima etapă, subzona Soveja – Nereju – odihnă și tratament, drumeție montană, turism cultural, iar în etapa a doua, subzona Panciu – Focșani – turism la sfârșit de săptămână, tranzit, turism de cunoaștere.

• Zona **TROTUȘ** este bogată în resurse de ape minerale și în unele resurse antropice, mai ales în centrele urbane. În dezvoltarea viitoare a bazei materiale este necesar să se continue cu asigurarea condițiilor cerute de tratamentul balnear și antiastmatic favorizat de condițiile din subzona Slănic – Trotuș; condiții bune are și turismul de sfârșit de săptămână, atât în această subzonă, cât și în subzona Tazlău.

• Zona ARAD se impune atenției nu atât prin potențialul natural, cât mai ales prin poziția în teritoriu. Dispune de unele resurse de ape minerale. Fără să constituie o zonă de primă importanță în turismul românesc, zona Arad trebuie dezvoltată prioritar, în subzonele: Codru Moma – Moneasa – tratament și odihnă, vânătoare și pescuit sportiv, Culoarul Mureșului – tratament și odihnă, tranzit, Arad – turism de sfârșit de săptămână, tranzit, turism cultural.

• Zona TÂRNAVA are un valoros potențial cultural-istoric și unele izvoare de ape minerale; posibilități reduse pentru a se practica turism cu sejur mai lung, forma predominantă fiind turismul de circulație (itinerant). Ca atare, echiparea zonei poate constitui un obiectiv imediat. În perspectivă, prioritate va avea subzona Sighișoara – Mediaș – turism de sfârșit de săptămână, turism cultural, turism de tranzit, iar ulterior subzona Podgoria Târnavelor – tratament și odihnă, turism rural, tranzit turistic.

În zonele cu resurse turistice reduse sau nediversificate, analiza acestora arată că turismul dispune de posibilități de dezvoltare – dar pentru un număr limitat de forme de turism – nu pe suprafețe întinse, ci în anumite perimetre (stațiuni, localități sau pe trasee turistice). Ca urmare, în dezvoltarea de priorități implică mai puțin compararea între zone și mai mult o comparare între celelalte unități taxonomice.

• Zona TIMIȘ dispune de bogate elemente cultural-istorice, de etnografie și folclor, precum și de izvoare de ape minerale. Pentru dezvoltare, se impun, prioritar, subzonele Timișoara, cu aria periurbană, pentru turismul la sfârșit de săptămână și turismul cultural, și Buziaș – pentru tratament și odihnă.

• Zona JIJIA – BÄHLUI are un relief colinar, monoton, fragmentat de râuri, în lungul cărora se înșiră iazuri; dispune și de unele izvoare de ape minerale. Pe teritoriul ei sunt numeroase obiective cultural-istorice, ca și renumite podgorii. Formele dominante de turism, în cele două subzone Iași și Botoșani, sunt turismul la sfârșit de săptămână, turismul cultural, turismul itinerant.

• Zona OLTENIA DE SUD, străbătută de Jiu și afluenții săi, mai oferă pentru turism câteva lacuri și pâlcuri de păduri de agrement, iar în sud întinse podgorii. Nu se pot individualiza subzone, iar o dezvoltare turistică implică doar aria periurbană a municipiului Craiova.

• Zona OLT – VEDEA, situată pe cursul inferior al Oltului și pe Dunăre, dispune de câteva oglinzi de apă, de păduri ca și de unele monumente istorice. Amenajări turistice se cer doar în orașele de la Dunăre, precum și pentru vizitarea unor obiective de marcă.

• Zona BĂRĂGAN este o zonă tipică de câmpie, în care elementele naturale de atracție turistică sunt concentrate de-a lungul Dunării și afluenților săi și în jurul celor două stațiuni Amara și Balta Albă. În

funcție de volumul și calitatea factorilor terapeutici, dezvoltarea turistică trebuie orientată către acestea.

- Zona MOLDOVA DE SUD, colinară și de câmpie, cu multe monumente istorice, dispune și de unele lacuri și păduri de agrement. Dezvoltarea turismului este solicitată de marile centre urbane, pentru turismul la sfârșit de săptămână, și de-a lungul Dunării.

Personalitatea, specificul fiecărei zone (zone unicat) evidențiază necesitatea abordării independente în luarea deciziilor de amenajare turistică. Favorizând cu predilecție anumite forme de turism, fiecare din cele trei zone – București, Delta Dunării și Litoral – implică orientări diferențiate în dezvoltarea și modernizarea bazei materiale și a componentelor acesteia.

- Zona BUCUREȘTI este marcată, în principal, de capitala țării. Pe lângă turismul de afaceri, aici se practică pe scară largă, turismul cultural și cel de congrese, iar în aria periurbană turismul de sfârșit de săptămână. Efectele dezvoltării economice, științifice, culturale etc, la nivel național și internațional, impun creșterea în continuare a bazei materiale, dar mai ales modernizarea și diversificarea acesteia.

- Zona DELTA DUNĂRII, unicat în turismul românesc și european, permite practicarea turismului de croazieră, a vânătorii și pescuitului sportiv. Datorită ponderii mari a acestor forme de turism, cea mai mare atenție este necesar să fie acordată asigurării mijloacelor de transport. Întreaga sa dezvoltare turistică trebuie privită prin prisma păstrării echilibrului ecologic, deosebit de sensibil la intervenția omului.

- Zona LITORALULUI MĂRII NEGRE dispune de condiții specifice pentru turismul estival, odihnă și tratament etc. Până în prezent, în această zonă s-a dezvoltat o puternică bază materială. În continuare, pe lângă extinderea capacității de primire, eforturile se cer îndreptate spre dezvoltarea agrementului și a transportului între stațiuni, spre modernizarea întregii baze materiale.

10.6. Dezvoltarea în perspectivă a zonelor turistice

O dezvoltare complexă, dar într-o concepție unitară, cu efecte economice și sociale optime, este posibilă și necesară numai într-o abordare sistemică. Pornind de la acceptarea zonei ca sistem recreativ, socio-spațial, rezultat din interacțiunea populație – venituri – structuri socio-economice ale unor zone emitente, pe de o parte și propriile structuri (valoarea turistică a teritoriului, numărul și calitatea dotărilor de bază materială turistică, poziția în teritoriu, condițiile de acces ș.a.,) pe de altă parte. La rândul lor, fiecare componentă generează o relație matematică cu două macro-variabile

complementare (Yi, yi) care nu pot funcționa independent. Fiecare componentă interacționează cu alte componente, în procesul de modelare a structurilor fiind deosebit de important „a combina” în mod sistemic cele două ansambluri de informații: cerere-ofertă.

Abordarea sistemică a dezvoltării turismului are avantajul de a fi realistă întrucât permite o reprezentare concisă a fiecărei interacțiuni între aceste componente, leagă factorul „cerere” de factorul „ofertă”, făcând din primul determinantul celui de al doilea și stabilind nivelul maxim al absorbției turistice, pragul maxim de dezvoltare al ofertei, peste care, dacă se trece, este afectată calitatea produsului turistic.

Cu alte cuvinte, din punctul de vedere al modelării evoluției în perspectivă a unui sistem, viitorul este format din evoluțiile (simultane) ale elementelor, componentelor sistemului, ale legăturilor dintre componente, ale comportamentului sistemului, toate coroborând la un „optimal” în dezvoltare. De asemenea, amenajarea și dotarea, pentru turism, a unei zone presupune integrarea ei în amplul proces de punere în valoare a unui teritoriu. Iar abordarea acestuia într-o viziune sistemică, în cadrul general al turismului românesc, presupune o strânsă legătură cu celelalte sisteme (politic, social, economic, demografic, natural etc), cu care se inter-direcționează spațial și funcțional, într-un echilibru dinamic.

Cantitativ și calitativ, turismul, ca sistem socio-spațial încheiat, creat în sfera de interferență a sistemului social-economic cu cel al mediului, se confundă, cu viziunea de marketing, cu subsistemul cererii și ofertei turistice, componente ale sistemului mai larg al pieței turistice. Dar pentru ca rezultatele în plan teritorial ale interacțiunii dintre cele două subsisteme, respectiv în zona turistică ca sistem socio-spațial de sine stătător, să fie viabilă, să aibă stabilitate în timp și spațiu, trebuie cunoscute și analizate atât elementele componente, cât și relațiile ce se stabilesc între ele, respectiv funcțiunile și funcționalitatea sistemului.

Pentru a fi viabilă, zona turistică ce se prefigurează este necesar ca zona turistică să-și modeleze funcțiile în concordanță cu dimensiunile viitoare ale factorilor economici, sociali și psihologici. Multitudinea de obiective și complexitatea problemelor rezultate în urma amenajării turistice, dimensiunile efortului financiar, variatele forme de proprietate, ca și condițiile concrete din teritoriu impun o anumită politică, o anumită strategie de amenajare, cu concretizări și pe linie de organizare și conducere. În esență, amenajarea turistică a zonei înseamnă organizarea științifică a spațiului turistic, în scopul asigurării unor condiții tot mai bune de recreere și odihnă, paralel cu obținerea unei eficiențe economice și sociale ridicate. Aceasta presupune mai multe etape, organic legate între ele, culminând cu decizia de trecere la acțiune.

În *etapa întâia*, analitică, se studiază cererea motivațională, resursele, prin prisma funcționalității lor în turism și a rentabilității în exploatare, conturându-se structurile organizatorice.

În *etapa a doua*, sintetică, viziunea sistemică permite stabilirea obiectivelor și problemelor de soluționat, iar rezolvarea acestora duce la desprinderea unor variante (A, B, C) și scheme opționale. În ansamblu, acestea conturează programul de dezvoltare a zonei, program ce poate fi alcătuit pe mai multe variante.

Prin simularea lor pe calculator se poate obține varianta optimă, din care sunt apoi selecționate problemele, se stabilește ordinea logică a priorităților și eșalonarea lor în timp, prin decizii intermediare.

În *etapa a treia*, analitico-sintetică, se stabilesc instrumentele operaționale (sistemul de indicatori, metodologia de calcul etc), se dimensionează programul de investiții și eficiența acestuia, trecându-se la conturarea precisă a liniilor de acțiune. Corolarul celor trei etape este decizia de amenajare și dezvoltare. Se trece, de fapt, în faza avansată de conducere efectivă a acțiunii care, în cazul de față, presupune respectarea unor cerințe și principii între care:

- structura zonei să reprezinte un sistem multifuncțional, perfectibil în timp și în spațiu în funcție de mutațiile în cererea turistică;
- armonizarea și integrarea dotărilor turistice la specificul natural și socio-economic al zonei;
- funcționalitatea optimă la toate nivelele;
- interdependență și integrare între structuri și subsisteme;
- rentabilitate economică și socială ridicată.

În primul rând, se poate observa faptul că punctul de pornire în luarea unei decizii îl constituie atât modificările intervenite în mediul social-economic în care funcționează întreprinderea (în cazul nostru întreprinderea turistică), care o obligă să acționeze, cât și inițiativa întreprinderii de a optimiza activitatea sa. În al doilea rând, luarea deciziei presupune un proces selectiv, deci existența mai multor variante posibile de acțiune, așa cum de fapt reiese și din procesul organizatoric; confruntarea acestor variante prin prisma anumitor criterii și priorități asigură alegerea variantei optime. În al treilea rând, rezultă rolul important al informațiilor, al sistemului informațional, în general, în toate fazele pregătirii deciziei.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXANDRU D., NEGUȚ S., ISTRATE I., (1991) – *Geografia economică mondială*, partea a II-a, Geografia turismului, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, București.
- BARABAȘ N., RUSU T., (1979) – *Curs de turism*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, secția de Educație Fizică, Cluj Napoca.
- BARBAZ A I., (1973) – *Amenagement touristique du territoire*, UIOOT, Centre International d’Etude Supérieure de Tourisme, Torino.
- BARON P., (1994) – *România turistică*, Casa Editorială pentru Turism și Cultură „ABEONA”, București.
- BARON P., POPA S., (1978) – *Economia și organizarea activității de turism în România*, A.S.S.P., București.
- BĂLTĂREȚU A., (2003) – *Amenajarea turistică durabilă a teritoriului*, Edit. Sylvi, București.
- BECET J.M., (1991) – *L’amenagement du littoral*, Edit PUF, Paris
- BERBECARU I., BOTEZ M., (1977) – *Teoria și practica amenajării turistice*, Edit. Sport-Turism, București.
- BERETJE R., DEFERT P., (1992) – *Aspects économiques du tourisme*, Edit. Berger-Levrault, Paris.
- BLEAHU M., (1987) – *Turismul și protecția peisajului, Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător*, nr.1, Edit. Academiei R.S. România, București.
- BOTEZ M., CELAC MARIANA, (1980) – *Sistemele spațiului amenajat – modelare, optimizare, previziune*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
- BRAN FLORINA, SIMION TAMARA, MARIN D., (1997) – *Turism rural, modelul european*, Edit. Economică, București.
- BRAN FLORINA, SIMION TAMARA, MARIN D., (1998) – *Economia turismului și mediul înconjurător*, Edit. Economică, București.
- CAZES G., (1992) – *Le tourisme dans le monde*, în *Encyclopédie de géographie*, Edit. Economica, Paris.
- CAZES G., (1995) – *Les fondaments de la géographie du tourisme*, Edit. Masson, Paris
- CÂNDEA MELINDA, ERDELI G., SIMION TAMARA, (2000) – *România – potențial turistic și turism*, Editura Universității din București.
- CÂNDEA MELINDA, BRAN FLORINA, (2001) – *Spațiul geografic românesc. Organizare – Amenajare – Dezvoltare*, Edit. Economică, București.

- CEBALLOS L., LASCURAIN H., (1990) – *Tourism, Ecotourism and Protected Areas*, Perth, Australia.
- CIANGĂ N., (1998) – *Turismul în Carpații Orientali. Studiu de geografie umană*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- CIANGĂ N., (2002) – *Geografia turismului*, Edit. Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- COCEAN P., (1996) – *Geografia turismului*, Edit. Carro, București.
- COCEAN P., (1997) – *Geografia turismului românesc*, Edit. Focul Viu, Cluj Napoca.
- COCEAN P., VLĂSCEANU GH., NEGOIESCU B., (2002) – *Geografia generală a turismului*, Edit. Meteor Press, București.
- CONSTANTINESCU N.N., (1976) – *Economia protecției mediului natural*, Edit. Politică, București.
- COOPER C, FLETCKER I., GILBERT D., WANHILL S., (1993) – *Tourism principles and practice*, Pitman, London.
- CRISTUREANU CRISTINA, (1992) – *Economia și politica turismului internațional*, Edit. ABEONA, București.
- CRISTUREANU CRISTINA, NEACȘU N., BĂLTĂREȚU ANDREEA, (1999) – *Turism internațional, studii de caz, legislație*, Edit. Oscar Print, București.
- CROUCH D., (ed.) (1999) – *Leisure/Tourism Geographies: Practice and Geographical Knowledge*, London: Routledge
- CUCU V., (1980) – *Geografia populației și așezărilor umane*, Edit. Didactică și Pedagogică, București.
- CUCUV., ȘTEFAN M., (1974) – *România. Ghid atlas al monumentelor istorice*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
- DINU MIHAELA, (2002) – *Geografia turismului*, Edit. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
- DINU MIHAELA, (2005) – *Ecoturism*, Edit. CD Press, București.
- DONOICA ȘT., (1989) – *Aspecte din activitatea de turism*, Edit. Litera, București.
- ERDELI G., ISTRATE I., (1996) – *Amenajări turistice*, Editura Universității din București.
- ERDELI G., ISTRATE I., (1996) – *Potențialul turistic al României*, Editura Universității din București.
- ERDELI G., și colab., (1999) – *Dicționar de Geografie Umană*, Edit. Corint, București.
- ERDELI G., MĂNESCU LUCREȚIA, (1997) – *Trends in the development of Romanian tourism*, Proceedings of the Second Liverpool – Bucharest Geography Colloquium, Liverpool Hope Press.
- ERDELI G., MATEI ELENA, COSTACHIE S., (2002) – *Ecoturismul, o alternativă a turismului în România*, Iași, Analele Univ. Al. I. Cuza, Iași.
- FIROIU DANIELA, (2002) – *Economia turismului și amenajarea turistică a teritoriului*, Edit. Sylvi, București.
- GHEORGHILAS A., (2003) – *Geografia turismului. Organizarea și desfășurarea orelor de seminar*, Edit. Universitară, București.

- GHEORGHILAS A., (2005) – *Geografia turismului internațional*, Edit. Universitară, București.
- GHICA C., (1997) – *Elemente de amenajare a teritoriului și urbanism*, Edit. ASE, București.
- GLĂVAN V., (1994) – *Turismul în Rezervația Biosferei Delta Dunării*, Rev. Română de Turism, nr.4/1994, București.
- GLĂVAN V., (1995) – *Amenajarea turistică*, Institutul de Management în Turism „EDEN”, București.
- GLĂVAN V., (1996) – *Geografia turismului în România*, Institutul de Management în Turism „EDEN”, București.
- GLĂVAN V., (2000) – *Turismul în România*, Edit. Economică, București.
- GLĂVAN V., (2000) – *Resursele turistice pe Terra*, Edit. Economică, București.
- GLĂVAN V., (2003) – *Turism rural, agroturism, turism durabil, ecoturism*, Edit. Economică, București.
- GRIGORE M., (1974) – *Potențialul natural al turismului*, Universitatea din București.
- IELENICZ M., (2000) – *Lecție de geografie între Lucerna și Vf. Jungfrau*, Terra, XXX (L), 1.
- IELENICZ M., (2002) – *În Alpii Austriei pe valea Salzach*, Terra, XXX (LI), 1 –2.
- IELENICZ M., IONAC NICOLETA, ERDELI G., ENE M., (2001) – *România – Geography and Tourism*, Edit. Royal, București.
- IELENICZ M., MIHAI B., (2002) – *Salt domes in Romania and prospective tourist opportunities*, Simpozionul turco-român, Izmir.
- IELENICZ M., ENE M., COMĂNESCU LAURA, MIHAI B., PĂTRU ILEANA, NEDELEA AL., OPREA R., SÂNDULACHE I., (2003) – *România. Enciclopedia obiectivelor turistice*, Edit. Corint, București.
- IONCICĂ M., MINCIU RODICA, STĂNCIULESCU GABRIELA, (1997) – *Economia serviciilor*, Ed. Uranus, București.
- IONESCU I., (2000) – *Turismul – fenomen economic, social și cultural*, Edit. Oscar Print, București.
- IONESCU I., ISTRATE I., (1996) – *Program de modernizare, dezvoltare durabilă a turismului și diversificarea ofertei turistice românești*, M.T. – I.C.T., București.
- IORDAN I., BONIFACIU S., (1998) – *România – ghid turistic*, Edit. Garamond, București.
- ISTRATE I., (1987) – *Turismul – un fenomen în mișcare*, Edit. Sport-Turism, București.
- ISTRATE I., BRAN FLORINA, ROȘU A.G., (1996) – *Economia turismului și mediul înconjurător*, Edit. Economică, București.
- LUBURICI M., NEACȘU N., IONESCU I., IONAȘCU V., coord., (2001). – *România – orizont 2010*, vol. I și II, Edit. Oscar Print, București.
- MAC I., (1992) – *Geografie turistică generală*, Univ. „Dimitrie Cantemir”, Sibiu.

- MACCANNELL D., (1999) – *The tourist: A New theory of the Leisure Class*, new edn with foreword by L. Lippard, Berkeley University of California Press.
- MARIN I., IELENICZ M., MARIN M., TIȘCOVSCHI A., (2002) – *Europa. Enciclopedie geografică*, Edit. Corint, București.
- MATEI ELENA, (2004) – *Ecoturism*, Edit. Top Form, București.
- MICHAUD J.L. (1992) – *Tourisme, chance pour l'économie, risque pour les sociétés*, Edit. PUF, Paris.
- MIHĂILESCU V., (1968) – *Geografie teoretică*, Edit. Academiei R.S.România, București.
- MIHĂILESCU V., (1969) – *Geografie și turism*, Lucrările Colocviului Național de Geografia turismului (București, septembrie 1968), București.
- MINCIU RODICA, (1995) – *Amenajarea turistică a teritoriului*, Edit. „Sylvi”, București.
- MINCIU RODICA, BARON P., NEACȘU N., (1991) – *Economia Turismului*, Edit. ASE, București.
- MITRACHE Șt, coord., (1996) – *Agroturism și turism rural*, Edit. Fax-Press, București.
- MOTICA R.I., TRĂILESCU A., (1999) – *Drept funciar: amenajarea teritoriului și protecția mediului*, Edit Lumina Lex, București
- NEACȘU N., (2000) – *Turismul și dezvoltarea durabilă*, Edit. Expert, București.
- NEACȘU N., BĂLTĂREȚU ANDREEA, (2005) – *Economia turismului – lucrări practice, statistici, reglementări*, Edit. Uranus, București.
- NEGUȚ S., SUDITU B., (2003) – *Europa. Ghid de călătorie*, Edit. Ziua, București.
- NICOLESCU E., (1976) – *Marketingul în turism*, Edit. Sport-Turism, București.
- NISTOREANU P., (1999) – *Turismul rural*, Edit. Didactică și pedagogică R.A., București.
- OLTEANU V., CETINĂ IULIANA, (1994) – *Marketingul serviciilor*, Edit. „Expert”, București.
- PETREA RODICA, PETREA D., (2000) – *Turism rural*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- POPESCU D., (2001) – *Dezvoltarea durabilă – prioritate în amenajarea turistică*, Teză de Doctorat, ASE, București.
- POPOVICI I., (1977) – *Regiunile turistice din R.S. România*, Studii și cercetări de GGG, seria Geografie, nr.1., București.
- POSEA GR., și colab., (1984) – *Enciclopedia geografică a județelor României*, Edit. Academiei, București.
- POSTELNICU GH., (1997) – *Introducere în teoria și practica turismului*, Edit. Dacia, Cluj Napoca.
- SNAK O., (1976) – *Economia și organizarea turismului*, Edit. Sport-Turism, București.
- SNAK O., BARON P., NEACȘU N., (2001) – *Economia turismului*, Edit. Expert, București.

- STĂNCIULESCU GABRIELA, (2000) – *Managementul operațiunilor de turism*, Edit. All Beck, București.
- SWIZEWSCHI C., OANCEA D., (1984) – *Geografia turismului*, Iași.
- SUSAN AURELIA, (1980) – *Geografia turismului*, Cluj.
- ȘANDRU I., CUCU V., (1984) – *România; prezentare geografică*. Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
- TEODOREANU ELENA, (1984) – *Bioclima stațiunilor balneoclimaterice din România*, Edit Sport-Turism, București.
- TUFESCU V., (1972) – *Turismul și elementele culturii materiale a poporului român*, în „Buletinul Societății de Științe Geografice”, vol. II. București.
- ȚIGU GABRIELA, (2001) – *Turismul montan*, Edit. Uranus, București.
- URRY J., (1995) – *Consuming Places*, London: Routledge.
- WILLIAMS S., (1998) – *Tourism geography*, London: Routledge.
- x x x (1981) – *Turismul în economia națională*, Edit. Sport-Turism, București.
- x x x (1984) – *Geografia României, vol. II. Geografie economică și umană*, Edit. Academiei, București.
- x x x (1995) – *Strategia dezvoltării turismului pe termen mediu*, Ministerul Turismului.
- x x x (2004) – *Ghid turistic al României*, București.
- x x x (2004) – *Statistică teritorială*, Institutul Național de Statistică, București
- x x x (1999 – 2005) – *Turismul României. Breviar statistic*, Comisia Națională pentru Statistică, Institutul Național de Statistică, București.
- x x x (2005) – *Ghidul litoralului României*, Edit. House of Guides, București.
- x x x (2005) – *Turismul Internațional al României*, Institutul Național de Statistică, București.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ANEXA

Anexa 1¹

CRITERII DE ATESTARE A STAȚIUNILOR TURISTICE

Nr. crt.	Criteriul	Stațiuni turistice de interes național	Stațiuni turistice de interes local
I. Cadrul natural, factori naturali de cură și calitatea mediului			
1.	Amplasarea într-un cadru natural fără factori poluanți	x	x
2.	Existența studiilor și documentelor care atestă prezența și valoarea factorilor naturali de cură (ape minerale, nămol, lacuri terapeutice, saline, bioclimat) din punct de vedere calitativ și cantitativ	x	x
3.	Constituirea perimetrelor de protecție ecologică, hidrogeologică și sanitară a factorilor naturali de cură, în conformitate cu legislația în vigoare	x	x
II. Accesul și drumurile spre/in stațiune			
4.	Drum rutier modernizat	x	x
5.	Transport în comun între stațiunea turistică și gara care o deservește	x	x
6.	Trenurile cu regim de rezervare a locurilor, inclusiv vagoanele de dormit, trebuie să oprească în gara care deservește stațiunea turistică	x	-
III. Utilități urban-edilitare			
7.	Spații comerciale și pentru activități de prestări de servicii: bancă, schimb valutar, agenție de turism	x	spații comerciale
8.	Săli de spectacole și de conferințe	x	-
9.	Asistență medicală permanentă și mijloc de transport pentru urgențe medicale	x	-
10.	Asistență medicală balneară, după caz, acreditată conform normelor legale în vigoare	x	x
11.	Punct de prim ajutor	-	x
12.	Punct farmaceutic	x	x
13.	Amenajarea și iluminarea locurilor de promenadă	x	x
14.	Apă curentă	x	x
15.	Canalizare centralizată	x	x
16.	Energie electrică	x	x

¹ După M.O., partea I, Nr. 609/13.VII.2006.

Continuare – Anexa 1

17.	Dotări tehnice pentru exploatarea, protecția și utilizarea resurselor minerale terapeutice	x	x
IV. Structuri de primire turistice și de agrement			
18.	Număr minim de locuri în structuri de primire turistice clasificate, cu excepția campingurilor	500	100
19.	Amenajări și dotări pentru servicii de revigorare în spații construite, săli pentru întreținere (fitness)	x	x
20.	Amenajări și dotări pentru relaxare în aer liber, inclusiv terenuri sportive	5	2
21.	Terenuri de joacă pentru copii	5	2
22.	Parc amenajat	x	x
23.	Număr minim de trasee turistice montane omologate, marcate și afișate, dacă este cazul	4	2
24.	Bază pentru valorificarea resurselor naturale terapeutice, dacă este cazul	x	x
25.	Amenajări și dotări pentru plimbări sau pentru practicarea sporturilor nautice, dacă este cazul	x	x
26.	Localitățile sau părțile de localități care dispun de condiții pentru practicarea schiului trebuie să aibă amenajate cel puțin o pârtie de schi omologată și mijloacele de transport pe cablu corespunzătoare	x	x
27.	Localitățile sau părțile de localități de pe litoral trebuie să dispună de plajă amenajată, posturi de salvare acvatică – salvamar și posturi de prim ajutor	x	x
28.	Localitățile montane trebuie să dispună de servicii de salvare montană – salvamont	x	x
29.	Organizarea de evenimente turistice, culturale, sportive	x	x
V. Informarea și promovarea turistică			
30.	Centre de informare și promovare turistică, cu personal permanent care să deservească exclusiv centrul	x	x
31.	Asigurarea legăturii permanente on-line între structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare și centrul de informare și promovare turistică	x	x
32.	Realizarea de materiale de promovare a stațiunii turistice și a zonei	x	x
33.	Semnalizarea obiectivelor turistice cu indicatoare de orientare și informare	x	x

**LISTA LOCALITAȚILOR ATESTATE CA STAȚIUNI TURISTICE DE INTERES
NAȚIONAL, RESPECTIV LOCAL**

Nr. crt.	Stațiunea	Județul
STAȚIUNI TURISTICE DE INTERES NAȚIONAL		
1.	Amara	județul Ialomița
2.	Azuga	județul Prahova
3.	Bușteni	județul Prahova
4.	Buziaș	județul Timiș
5.	Băile Govora	județul Vâlcea
6.	Băile Felix	județul Bihor
7.	Băile Herculane	județul Caraș-Severin
8.	Băile Olănești	județul Vâlcea
9.	Băile Tușnad	județul Harghita
10.	Câmpulung Moldovenesc	județul Suceava
11.	Cap Aurora	județul Constanța
12.	Călimănești-Căciulata	județul Vâlcea
13.	Costinești	județul Constanța
14.	Covasna	județul Covasna
15.	Eforie Nord	județul Constanța
16.	Eforie Sud	județul Constanța
17.	Geoagiu-Băi	județul Hunedoara
18.	Gura Humorului	județul Suceava
19.	Jupiter	județul Constanța
20.	Mamaia	județul Constanța
21.	Mangalia	județul Constanța
22.	Moneasa	județul Arad
23.	Neptun-Olimp	județul Constanța
24.	Poiana Brașov	județul Brașov
25.	Predeal	județul Brașov
26.	Pucioasa	județul Dâmbovița
27.	Slănic	județul Prahova

² După M.O., partea I, Nr. 609/13.VII.2006.

Continuare – Anexa 2

28.	Saturn	județul Constanța
29.	Sinaia	județul Prahova
30.	Sângerz-Băi	județul Bistrița-Năsăud
31.	Slănic-Moldova	Județul Bacău
32.	Sovata	județul Mureș
33.	Târgul Ocna	județul Bacău
34.	Techirghiol	județul Constanța
35.	Vatra Dornei	județul Suceava
36.	Venus	județul Constanța
37.	Voineasa	județul Vâlcea

STAȚIUNI TURISTICE DE INTERES LOCAL

1.	1 Mai	județul Bihor
2.	Albac	județul Alba
3.	Albeștii de Muscel (Bughea de Sus)	județul Argeș
4.	Arieșeni	județul Alba
5.	Bala	județul Mehedinți
6.	Balványos	județul Covasna
7.	Bazna	județul Sibiu
8.	Băljătești	județul Neamț
9.	Băile Homorod	județul Harghita
10.	Băile Turda	județul Cluj
11.	Băile Băița	județul Cluj
12.	Borsec	județul Harghita
13.	Borșa	județul Maramureș
14.	Bran	județul Brașov
15.	Breaza	județul Prahova
16.	Călacea	județul Timiș
17.	Cheia	județul Prahova
18.	Crivaia	județul Caraș-Severin
19.	Durău	județul Neamț
20.	Harghita-Băi	județul Harghita
21.	Horezu	județul Vâlcea

Continuare – Anexa 2

22.	Izvoru Mureșului	județul Harghita
23.	Lacu Roșu	județul Harghita
24.	Lacu Sărat	județul Brăila
25.	Lipova	județul Arad
26.	Moieciu	județul Brașov
27.	Ocna Șugatag	județul Maramureș
28.	Păltiniș	județul Sibiu
29.	Pârâul Rece	județul Brașov
30.	Praid	județul Harghita
31.	Săcelu	județul Gorj
32.	Sărata Monteoru	județul Buzău
33.	Secu	județul Caraș-Severin
34.	Semenic	județul Caraș-severin
35.	Snagov	județul Ilfov
36.	Stâna de Vale	județul Bihor
37.	Straja	județul Hunedoara
38.	Soveja	județul Vrancea
39.	Tășnad	județul Satu Mare
40.	Timișu de Sus	județul Brașov
41.	Tinca	județul Bihor
42.	Trei Ape	județul Caraș-Severin
43.	Vălenii de Munte	județul Prahova
44.	Vața de Jos	județul Hunedoara
45.	Vulcana Băi	județul Dâmbovița
46.	Zona Fântânele	județul Cluj
47.	Zona Muntele Băișorii	județul Cluj

CRITERII ȘI CALIFICATIVE PENTRU EVALUAREA ȘI IERARHIZAREA ZONELOR TURISTICE

CRITERIUL SUBCRITERIUL	PONDEREA ATRIBUITĂ ZONELOR	CALIFICATIVE ATRIBUIBILE	DEFINIREA CALIFICATIVELOR
A. POTENȚIAL TURISTIC NATURAL	40		
A1 Valori de patrimoniu natural	20	20	Rezervații ale biosferei și parcuri naționale
A2 Peisaj – condiții naturale	10	10 10 5 2	Rezervații naturale și monumente ale naturii De interes turistic ridicat, cu multiple funcționalități pentru unele forme de turism De interes turistic mediu, cu funcțio- nalități pentru unele forme de turism De interes turistic limitat
A3 Resurse balneare	10	10 8 5	Deosebit de valoroase și complexe, de interes național Valoroase de interes regional Valoroase de interes local
B. POTENȚIAL TURISTIC ANTROPIC	30		
B1 Valori istorice	14	14 10	Cu valoare excepțională de mare atracție pentru turism De interes național, cu concentrare foarte mare
B2 Valori urbanistice	9	9 6	Deosebit de semnificative și cu mare atracție turistică De interes turistic
B3 Valori	3	3 2	De mare complexitate și autenticitate Existente, de atractivitate turistică
B4 Valori memoriale	2	2	Existente, de atractivitate turistică

³ După INCDT, 2006, Zonarea turistică a României din punct de vedere al potențialului turistic natural și antropic, București.

Continuare – Anexa3

B5 Muzee	2	2	Existente, de atractivitate turistică
C.ECHIPĂRI TURISTICE	16		
C1 Structuri de cazare și alimentație	8	8 5 3	Unități cu capacități mari și structură diversificată, specifice stațiunilor de interes național Unități cu capacități specifice stațiunilor de interes regional și local Unități cu capacități de servire pe trasee turistice și în zona montană înaltă
C2 Structuri pentru tratament balnear	5	5 3	Complexe balneare cu mare capacitate de tratament Baze de tratament independente
C3 Echipamente recreativ – sportive	3	3 2	Dotări și amenajări ample și complexe pentru agrement și sport Dotări și amenajări de interes local
D. CĂI DE COMUNICAȚIE	14		
D1 Căi rutiere europeană	6	6 5 2	Drumuri modernizate de importanță Drumuri modernizate Drumuri nemodernizate
D2 Căi ferate	6	6 5 2	Magistrale internaționale Căi ferate de importanță națională Căi ferate secundare
D3 Căi aeriene	3	3	Aeroport

Lucrarea „Amenajări turistice” urmărește desfășurarea unei analize diagnostic a teritoriului care evidențiază factorii favorizanți pentru turism, precum și pe cei restrictivi, indicând, totodată, măsurile necesare pentru asigurarea optimului în dezvoltarea turistică.

Amenajarea turistică este o acțiune interdisciplinară – la care contribuie economia și organizarea turismului, ecologia, geografia, arhitectura, științele naturii, geologia, sociologia, psihologia ș.a. – care pornește de la studiile de detaliu și se încheie cu retroacțiunea exploatații turistice.

Amenajarea turistică a teritoriului este privită ca un proces continuu de proiectare a noilor dotări turistice, de recondiționare a celor existente, de redimensionare a acestora în funcție de oscilațiile cererii și ofertei turistice, de rentabilizare economică a activității turistice.

Data fiind complexitatea abordării amenajării turistice, precum și adaptarea metodologiei de studiu la cerințele impuse de standardul universitar actual, considerăm că lucrarea reprezintă un util instrument de lucru, dedicat atât studenților, cât și altor categorii de cercetători, doctoranzi, cadre didactice etc.

Ca instrument didactic, lucrarea este concepută pentru a deprinde studenții cu metodele și instrumentele de analiză a spațiului turistic. Împreună cu definiții și explicații de termeni adecvați obiectivului lucrării sunt prezente explicații atente pentru modele și procedee de studiu și cartografiere, precum și elemente matematice solicitate de anumite calcule și indici turistici.

ISBN 978-973-749-116-9

ISBN 973-749-116-5

9 789737 491169